DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

REDIGERET AF

2. AARGANG

O. HELMS

1907—1908

H. H. THIELES BOGTRYKKERI. KØBENHAVN

INDHOLD AF AARGANG II.

HÆFTE 1.

MINDRE MEDDELELSER.

FRA FREMMEDE TIDSSKRIFTER.

ANMELDELSER.

FORENINGSANLIGGENDER.

HÆFTE 2.

MINDRE MEDDELELSER.

HÆFTE 3.

HÆFTE 4.

TRYKFEJL. S. 215 L. 6 f. n.: lidt læs: let

IAGTTAGELSER OVER FUGLETRÆKKET I FORAARET 1907 PAA STENSMARK VED GRENAA.

AF

A. CHRISTIANI.

Nedenstaaende Iagttagelser over Foraarstrækket ere gjorte paa Gaarden Stensmark, der ligger paa Jyllands østligste Punkt, en Mils Vej NØ. for Grenaa. Terrainet er ud mod Kattegat tør, sandet og stenet Forstrand; inden for denne ligger høj, tør Agerjord med ca. 100 Tdr. Ld. Skov, mest ung Gran- og Fyrreplantning.

Den 31. Marts ankom jeg til Stensmark, hvor jeg forblev til 8. Maj. Hver Dag gik jeg lange Ture og optegnede, hvad jeg saa af Fugle, men jeg naaede ikke over det ret betydelige Terrain hver Dag, og navnlig naaede jeg ikke hver Dag til Stranden, saaledes at mine Iagttagelser ikke ere blevne saa omfangsrige, som jeg kunde have ønsket.

Trækket gaar hovedsageligt[1] i Retningen V—Ø. og SV.—NØ. og omvendt, til og fra Sverig.

Clangula glaucion. Hvinand.

12. April, set 2 + 2.

Pagonetta glacialis. Havlit.

31. Marts, mange mindre Flokke. 1. April, ligeledes. 9. April. en Flok. Ingen set efter 9. April.

Oedemia nigra. Sortand.

31. Marts, set 2—3 Par. 1. April, 1. 12. April, en Flok og et Par. 15. April og 16. April, nogle faa Par. Den Flok, som jeg saa den 12. April, laa nær ved Land ca. 150 Al. ude. Ænderne jagede meget ivrigt hverandre, og næsten uafbrudt hørte jeg deres Stemme, som omtrent var krøyuw—krøyuw, en

[1] Terner m. m. følge Kysten.

Lyd, der havde meget tilfælles med »Gyvfuglenes« Træklyd, men absolut var en anden.

»Gyvfugl«.

Natten til 21. April Kl. ca. 11,30 hørt en Flok. Ligeledes Natten til 29. April Kl. ca. 11,40 og Natten til 4. Maj Kl. ca. 12 to Flokke, og Kl. 210 en Flok.

Somateria mollissima. Ederfugl.

13. April, 1. 4.—6. Maj, 2 ♂ paa samme Sted.

Charadrius pluvialis. Hjejle.

30. April, 2 paa Brakmarken. De vare begge i Sommerdragt, og fløj bort mod V., da jeg nærmede mig dem. 1. Maj, 1.

Hæmatopus ostreologus. Strandskade.

1. April, set 1.

Numenius phæopus. Lille Regnspove.

7. Maj, set 2 paa Katholm Strand.

Numenius arqvatus. Storspove.

Natten til 8. April Kl. ca. 10,30 hørt to Flokke. 8. April, hørt 1. 9. April, hørt 1. Natten til 3. Maj hørt en Flok.

Totanus glareola. Tinksmed.

8. April, 4 trak mod N.

Totanus calidris. Rødben.

5. Maj, 1.

Tringa alpina. Ryle.

31. Marts, 2. 1. April, 2. 6. April, 4.

Scolopax rusticula. Skovsneppe.

31. Marts, 4. 1. April, 6. 2. April, 2—3. 3. April, 1. 4. April, 7. 5. April, 3. 6. April, 1. 7. April, 9. 8. April, 6. 9. April, 4. 10. April, 2. 13. April, 1. 22. April, 2.

Sterna cantiaca. Splitterne.

5. Maj, adskillige trak.

Falco æsalon. Dvergfalk.

22. April, 1. 23. April, 2. 24. April, 2.

Falco peregrinus. Vandrefalk.

13. April og 14. April, set en ♂.

Buteo vulgaris. Musvaage.

31. Marts, 1. 2. April, 1. 3. April, jævnt Træk hele Dagen. 4. April, 3. 5. April, 2. 6. April, 5. 7. April, 4—5. 8. April, jævnt Træk. 9. og 10. April, ligeledes. 11.—13. April, adskillige hver Dag. 14. April, Træk om Em.; nogle vare maaske Hvepsevaage *(Pernis apivorus)*; de syntes noget smalvingede. 17. April, 2.

18. April, 2. 22. April, ca. 10. 23. April, mange. 24. April, nogle. 2. Maj, 1. 5. Maj, 3.

Circus cyaneus. Blaa Kjærhøg.

1. April, 1 ♂. 6. April, 1 ♂. 8. April, 1 ♂. 21. April 1 ♂. 1. Maj, set ♂ + ♂ (maaske den samme).

Accipiter nisus. Spurvehøg.

31. Marts, 2. 1. April, 2. 2. April 4. 3. April, adskillige. 4.—7. April, ligeledes. 8. April, stærkt Træk. 9. og 10. April, ligeledes. 11. April, ca. 10. 12.—14. April, ligeledes. 17. April, 6. 18. April, 4. 20. April, 2. 21. April, 2. 22. April, ca. 10. 23. og 24. April, mange. 25. April, 3—4. 26. April, 2. 28. og 29. April, 2—3. 30. April, 2. 1. Maj, 6. 2. Maj, 2. 3. Maj. 1.

Otus brachyotus. Sumphornugle.

22. April, 1.

Columba oenas. Huldue.

31. Marts, 3. 2. April, 6—7 Flokke. 3. April, ligeledes. 4. April, 2 Stkr. 11. April, 2 Stkr.

Columba palumbus. Ringdue.

31. Marts, nogle Flokke. 1. April, tre Flokke. 2. April, ret mange Flokke. 5. April, 2 Stkr. 6. April, 1 Stk. 7. April, en Flok paa ca. 20. 8. April, en halv Snes store Flokke. 9. April, adskillige store Flokke. 10. April, to Flokke. 21. April, en Flok paa ca. 20. 22. April, ligeledes. 1. Maj, ligeledes. 3. Maj, en Flok paa 14, en paa 7.

Ikke medtagne ere de stedlige Ynglefugle, som hele Tiden have været at se parvis. En Rede, hvori begge Duerne sad og kurrede, fandt jeg 25. April.

Hirundo rustica, H. urbica, H. riparia. Forstuesvale, Bysvale, Digesvale.

Ankom alle samme Dag, d. 7. Maj.

Alauda arborea. Hedelærke.

2. April, 1. 3. April, en Flok. 4. April, to Flokke à ca. 20. (Maaske samme Flok). 5. April, en Flok. 6. April, en Flok. 7. April, 2 Stkr. 8. April, 2 Stkr. og to Flokke à 30—40. 9. April, 3. 10. April, tre Flokke. 12. April, to Flokke. 3. Maj, hørt 1. 5. Maj, 1.

Sturnus vulgaris. Stær.

Indtil 8. April kun set faa nu og da; 8. April Kl. ca. 7 Em. set en uhyre stor Flok (maaske 10,000 Stkr.). 9. April, jævnt Træk. Senere kun spredt.

Phyllopseustes trochilus. Løvsanger.

4. Maj, nogle. 5. og 6. Maj, ligeledes. 7. Maj, mange.

Regulus cristatus. Fuglekonge.

31. Marts, meget stærkt Træk. 1. og 2. April, ligeledes. 3. og 4. April, stærkt Træk. 5.—7. April, svagere Træk, men dog mange. 8. og 9. April, ret stærkt Træk. 10.—12. April, ikke saa mange. Efter den Tid saa jeg daglig en Del, men det var vist de stedlige Ynglefugle.

Anthus pratensis. Engpiber.

Set og hørt enkelte lige fra min Ankomst 31. Marts. 4. April, en Flok paa ca. 10. 5. Maj, mange Hundrede, overalt at se paa Markerne. 6. Maj, færre. 7. Maj, mange Hundrede paa Markerne. Arten yngler ikke paa Stensmark, eller umiddelbart i Nærheden.

Anthus arboreus. Træpiber.

2 ankom medio April og opholdt sig stadig i Skoven. 7. Maj, stærkt Træk, mange at se i Skovkanterne og paa omliggende Marker.

Turdus iliacus. Vindrossel.

31. Marts, 1. 1. April, 3. 3. April, nogle. 4. April, ligeledes. 7. April, mange. 8. April, meget stærkt Træk; ved 12-Tiden sad en Flok paa en halv Snes i en Birk og sang livligt. 9.—14. April, nogle. 15.—16. April, enkelte. 18.—21. April, nogle. 22. April, mange. 23. og 24. April nogle. 25.—27. April, enkelte.

Turdus musicus. Sangdrossel.

31. Marts, 3. 1. April, nogle. 3. og 4. April, ret stærkt Træk. 5. og 6. April, faa. 7. April, mange. 8. April, meget stærkt Træk. 9. April, nogle Flokke. 10.—21. April, nogle daglig. 22. April, 23. April, nogle. 25. April, en stor Flok. Senere vist ikke Træk.

Turdus viscivorus. Misteldrossel.

1. April, 3. 3. April, nogle. 4. April, en Flok paa ca. 20. 5. April, en Flok. 7. April, 3. 9. April, 3.

Turdus pilaris. Sjagger.

31. Marts, tre Flokke. 1. April, en stor Flok. 2. April, ligeledes. 3. April, to Flokke. 7. April, et Par Flokke. 8. April, meget stærkt Træk; uafbrudt store Flokke, hvoraf nogle meget højt. 9. April, en Flok. 18. April, 1 Stk. 22. April, to store Flokke. 23. April, en stor Flok. 3. Maj, en Flok.

Saxicola oenanthe. Digesmutte.

6. April, 1. 9. April, 4. 12. April, 2. 13. April, 2. 17. April, overalt langs Stranden ved Ynglestederne.

Ruticilla phoenicura. Blodstjert.

7. Maj, set en ♂.

Erithacus rubecula. Rødhals.

31. Marts, 1. 1. April, 1. 2. April, 3. 4. April, 3. 7. April, ca. 20. 8. April, ligeledes. 9. April, nogle faa. 10.—14. April, ligeledes. 15. April, 7—8. 16. April, ligeledes. 17. April, faa. 18. og 19. April, flere. 20.—25. April, 4—5 daglig. 26.—29. April, enkelte. 30. April, flere. 1. og 2. Maj, ligeledes.

Muscicapa atricapilla. Broget Fluesnapper.

5. Maj, set den første, en ♂. 6. Maj, en ♂. 7. Maj, adskillige, baade ♂ og ♀.

Fringilla coelebs. Bogfinke.

31. Marts, stærkt Træk. 1.—3. April, ligeledes. 4.—6. April, svagere. 7. April, stærkt Træk. 8. April, overordentligt stærkt Træk; uafbrudt Flokke, hvoraf flere paa mange Hundrede. 9. April, stærkt Træk. 10.—12. April, svagere. 13.—17. April, svagt Træk. 29. April, 9 i Flok.

Fringilla montifringilla. Kvæker.

Set og hørt enkelte næsten hver Dag lige fra min Ankomst. 28. April, 2. 30. April, 1. 5. Maj, hørt flere.

Cannabina linota. Irisk.

Svagt Træk alle de første Dage. 7. April, adskillige Flokke. 8. April, mange Flokke. 9.—16. April, nogle Flokke daglig; efter den Tid vist ikke Træk, dog saa jeg dem flokkevis lige til 7. Maj.

Pyrrhula vulgaris. Dompap.

31. Marts, 1. 1. April, 3 (♂ + ♂ + ♀). 15. og 16. April, 1 ♀.

Emberiza schoeniclus. Rørspurv.

En ♂ skudt 30. Marts.

Ikke medtagne som Trækfugle ere:

Tadorna cornuta. Gravand. Ca. 5 Par paa Stensmarks Forstrand; de vare ankomne før 31. Marts.

Perdix cinerea. Agerhøne. Talrig.

Vanellus cristatus. Vibe. 5—6 Par.

Ægialitis hiaticula. Præstekrave. 5—6 Par langs Stranden. 4. Maj fundet en Rede med 1 Æg.

Larus canus. Stormmaage. Til Tider uhyre Mængder paa Pløjejordene. Altid nogle at se over Stranden.

Larus argentatus. Havmaage. Fløj til Tider langs Stranden i ret stor Mængde. De fleste i graa Dragt.

Corvus cornix, C. frugilegus, C. monedula. Krage, Raage, Allike. Daglig set adskillige, undertiden mange. Det var vist ikke Trækfugle, da de saas flokkevis paa Markerne og i Strandkanten men aldrig flyvende ud over Stranden i Trækretningen. En Periode overnattede de i Mængde i Plantagerne.

Alauda arvensis. Lærke. Meget talrig.

Parus major. Musvit. 1 Par.

Parus ater. Sortmejse. Vist 3 Par, som jeg saa og hørte næsten hver Dag.

Motacilla alba, Vipstjert. En Mængde opholdt sig ved Ynglestederne ved Stranden. En Del ankomne før 31. April.

Turdus merula. Solsort. Mange hele Tiden.

Passer domesticus, Spurv. Talrig.

Passer montanus. Skovspurv. Nogle.

Emberiza miliaria. Bomlærke. Ikke faa Par.

Emberiza citrinella. Gulspurv. Mange.

Chrysomitris spinus. Sisken. 7. Maj sad en ♂ og en ♀ i en Gran; ♂ sang og jagede til sidst ♀.

VEJRBESKRIVELSE.

31. Marts Taage næsten hele Dagen. Svag østl. Vind.
1. April Fm. Taage. Em. Klart. Svag østl. Vind.
2. April Klart. Østl. Blæst.
3. April Fm. Overtrukket. Em. Klart. Ø. S. Ø. Blæst.
4. April Svagt skyet. Ret stærk østl. Blæst.
5. April Skyet. Østl. Blæst.
6. April Fm. Overtrukket. Em. Taage. Ø. S. Ø. Blæst.
7. April Fm. Overtrukket. Em. Regn. Østl. Blæst.
8. April Taage og Regn. Svag østl. Vind.
9. April Morgenen Taage. Resten af Dagen overtrukket. Østl. Vind.
10. April Klart Solskin. N. O. svag Blæst.
11. April Klart Solskin. N. N. O. Blæst.
12. April Overtrukket. Svag østl. Blæst.
13. April Overtrukket. Svag østl. Blæst.
14. April Fm. Taage, der lettede Kl. 2, derefter klart. Stille.
15. April Klart. Meget svag S. S. Ø. Vind.
16. April Klart. Blæst fra N. O.

17. April Overtrukket. En svag Byge. Klarede Kl. 4. N. N. O. Blæst.
18. April Skyet. Vinden drejede N. O.—N.—V.—S.—N. O.
19. April Klart Solskin. N. O. Blæst.
20. April Overtrukket. Nordl. Blæst.
21. April Overtrukket. Byger. Vestl. Blæst.
22. April Byger. S. V. Vind, drejede i Løbet af Dagen til N. V.
23. April Overtrukket. Vestl. Vind.
24. April Skyet. Nordvestl. Vind.
25. April Klart. Nordl. stærk Blæst.
26. April Haglbyger. Nordl. stærk Blæst.
27. April Klart. Nordl. Blæst.
28. April Byger. S. V. Blæst.
29. April Overtrukket. Byger. V. S. V. Vind.
30. April Overtrukket. Byger. V. S. V. Vind.
1. Maj Overtrukket. Byger. S. V. Vind.
2. Maj Overtrukket. Stærke Byger. S. V. Vind.
3. Maj Byger. S. V. Vind.
4. Maj Regn. Blæst af skiftende Retning.
5. Maj Klart. Mildt. Svag Blæst fra S. V.
6. Maj Klart. Østl. Blæst.
7. Maj Klart. Varmt. Østl. Blæst.

FUGLENES FORAARSTRÆK 1907 VED ESBJERG.

AF

M. KLINGE.

Naar jeg atter i Aar har iagttaget Fuglene under deres Foraarstræk og nu i det efterfølgende bringer Meddelelser derom, er Grunden bl. a. den, at jeg, saafremt der skal vindes noget Udbytte af Undersøgelser af den Art, anser det for nødvendigt, at disse saa vidt muligt gentages fra Aar til Aar gennem et ikke for kort Tidsrum.

Det Landomraade, hvorover Undersøgelserne er foretaget, er det samme som i Fjor, altsaa ret snævert, men det er rigt afvekslende med Strand, Mose, Mark, Hede og Plantage og har saaledes Betingelser for at kunne tilfredsstille de fleste Arter af vore Trækfugle, naar de efter en besværlig Rejse kan have Hvile behov. Den Mulighed, at de omhandlede Arter, naar der

ses hen til deres Hovedtræk, kan have indfundet sig til andre Dele af Egnen paa et tidligere Tidspunkt end her, anser jeg da ogsaa næsten for udelukket, dog ikke som Følge af Naturforholdene alene, men af disse i Forbindelse med Trækkets Forløb i det hele. Derimod vil der være en Mulighed for, at enkelte Fugle af de forskellige Arter, forud for Hovedtrækket, kan være ankomne hertil før end af mig iagttaget. Det har nemlig vist sig hos adskillige Arter, baade af Egnens Ynglefugle og af dens Gæster, at naar den Tid nærmer sig, da Trækket kan ventes, indfinder enkelte Fugle sig, tilsyneladende dels for her at afvente Hovedtrækkets Ankomst og dels paa Vej til andre Egne. Tidsforskellen mellem deres Ankomst og Hovedtrækkets er meget vekslende, i de fleste Tilfælde dog under en Uge.

Jeg har imidlertid haft min Opmærksomhed henvendt paa dette Forhold, idet jeg som Regel har søgt Fuglene adskillige Dage, forinden jeg turde vente deres Ankomst, og jeg er derfor temmelig sikker paa, at de Afvigelser, der maatte findes mellem Forløbernes Ankomstid og mine Optegnelser derom, kun er ubetydelige. Hertil maa ogsaa bemærkes, at Undersøgelserne er foretagne daglig og som Regel til de for de forskellige Lokaliteter gunstigste Tider i Døgnet. Mine Besøg paa Stranden har saaledes rettet sig efter Ebbe, den Tid da Fuglene indfinder sig for at søge Føde, og til Iagttagelser i og ved Plantagerne, hvor den langt overvejende Del af Smaafuglene maa søges, er som Regel anvendt de tidligste Morgentimer, det eneste Tidspunkt paa Dagen, paa hvilket det har vist sig muligt at faa et paalideligt Overblik over Fuglelivet der.

For at give den bedst mulige Oversigt har jeg valgt at behandle hver Art for sig og dertil at benytte den Rækkefølge, som er angivet af Hr. Viceinspektor Winge i Tidsskriftets 1. Hefte.

Anas penelops, Pibeand, har i Vinterhalvaaret opholdt sig talrig ved Kysten. Den er meget selskabelig og færdes næsten udelukkende i Flok, men den er tillige en sky Fugl, der sjældent kommer Strandbredden nærmere, end at den kan føle sig sikret mod Fare derfra. Under Ebbe, naar Havbunden lægges tør til en Afstand af ca. 1000 Alen fra Land, ser man den i Flok forsamlet paa Dyndet i Færd med at indtage sine Maaltider. I første Uge af April brød den op for at drage til Ynglepladserne.

Tadorna cornuta, Gravand, bemærkede jeg første Gang 16.

April paa Stranden ved Esbjerg. Den er ret almindelig Yngle-fugl her, men dog særlig med Fanø som Hjemsted, og det kan derfor være muligt, at dens første Besøg paa Fastlandet ikke nøjagtigt angiver dens Træk hertil.

Cygnus musicus, Sangsvane. Nogle enkelte Flokke paa 5—10 Stkr. blev under Trækket mod Nord set i Tiden fra 10—24. Marts.

Anser torqvatus, Knortegaas, har overvintret talrig i Farvandet mellem Fanø og Fastlandet. Den er overmaade selskabelig og ses sjældent uden i Flok. Ved Ebbetid er den ligesom Pibeanden travlt beskæftiget med at samle Føde; men den er endnu mere sky end denne og søger derfor Tilhold saa langt fra Land som paa nogen Maade muligt, helst paa de Holme, der under stærk Ebbe skyder op hist og her. I roligt Vejr lyder dens Stemme tydeligt ind over Land, ofte fra en saadan Afstand, at man end ikke gennem Kikkert kan blive Fuglen var. Det stærkt befærdede Farvand Nord om Fanø søger den at undgaa. 8. April bemærkede jeg den sidste Gang.

Vanellus cristatus, Vibe, iagttoges umiddelbart efter Ankomsten i Flok paa 12—16 Stkr.; men da flere Flokke meldte sig til Egnen samtidig, er der Mulighed for, at de har foretaget Rejsen hertil i Fællesskab. Den forblev i Flok i nogle Dage og havde i den Tid sine bestemte Tilholdssteder, i de fleste Tilfælde højtliggende Græsmarker. Derpaa opløste Flokkene sig i flere mindre, der fordelte sig over lavere Terrain, og da atter nogle Dage var forløbne — 2 à 3 Uger efter Ankomsten —, kunde man se den begynde at parre sig. De første Flokke meldte sig hertil 27. Februar; men Trækket strakte sig over hele Marts Maaned.

Charadrius pluvialis, Hjejle, var meget talrig paa Gennemrejse; men i højere Grad end de fleste andre Vadefugle havde den sine bestemte Tilholdssteder. Paa disse kunde den træffes i Flokke, der talte Hundreder af Fugle, medens den kun undtagelsesvis viste sig andetsteds. Gennemtrækket, der begyndte midt i Marts, var størst mod Maanedens Slutning. I April aftog den i Antal lidt efter lidt; men før vi nærmede os Maj, kunde Trækket dog ikke anses for afsluttet.

Ægialitis minor, Lille Præstekrave, viste sig sparsomt; nogle enkelte Flokke paa ca. 10 Stkr. opholdt sig paa Stranden i sidste Uge af April.

Ægialitis hiaticula, Præstekrave, ankom tidligt tiltrods for

ugunstige Forhold. Allerede 22. Februar iagttog jeg en enkelt Fugl. Vejret var i Dagene 20—22. Februar stormende V., Vandstanden usædvanlig høj, og Stranden laa dækket af mandshøje Isblokke, idet Drivisen af Storm og Flod var presset sammen og opskyllet. 23. Februar var Stormen aftagen, og Vandstanden blev i Løbet af faa Dage normal. Først nu var alt i Orden til at tage mod Fuglene, og de lod da ejheller vente paa sig. 28. Februar viste sig en Flok paa 8 Stkr., og man kunde herefter se dens Antal vokse Dag for Dag indtil 5. Marts, da den var talrig overalt paa Stranden. Den synes at indfinde sig i Afdelinger paa en halv Snes Fugle, men allerede umiddelbart efter Ankomsten kunde ses enkelte Fugle, der trak sig bort fra Flokkene og herefter opholdt sig parvis; andre sluttede sig til Ryleflokkene, naar disse under Ebbe drog om paa Stranden. Fra Slutningen af Marts aftog den kendelig i Antal, og ved 10. April var Gennemtrækket væsentlig endt. Fra 30. April til 5. Maj kunde træffes nogle enkelte Flokke, tilsyneladende et lille Eftertræk.

Hæmatopus ostreologus, Strandskade. Den 10. Januar under en Times Spadseretur paa Fanø Strand fandt jeg en død Fugl i temmelig frisk Tilstand, hvilket lod formode, at Arten overvintrede der. Hvorvidt det forholdt sig saaledes, fik jeg ikke Lejlighed til selv at undersøge, men Forespørgsler, jeg har rettet til Skytter, bekræfter det. Paa Esbjerg Strand bemærkede jeg 28. Februar Fugle, der, saa vidt jeg gennem Kikkert kunde skelne, var Strandskader; men Afstanden til Vandlinjen, hvor de opholdt sig, var dog for stor til, at jeg kunde faa Vished derom. 8. Marts iagttog jeg 3 Eksemplarer og ved senere Lejligheder atter 3 sammesteds, sandsynligt de samme. 8 Fugle opholdt sig her 20. Marts. Artens Hjemsted her er Fanø, og Iagttagelser fra Fastlandet over det begyndende Træk var under disse Forhold umulige. Natten mellem 15.—16. April faldt et temmelig stort Træk af Vadefugle, og det ser ud, som ogsaa Strandskadens Hovedtræk dermed er kommet. I ethvert Tilfælde indfandt den sig meget talrig i Flok paa Esbjerg Strand — væsentlig unge Fugle —, og den var herefter ofte at træffe talrig gennem Resten af April og gennem Maj Maaned.

Numenius arqvatus, Stor Regnspove, var i Aar trods Vinterens Strenghed temmelig talrig som overvintrende. Den havde særlig Tilhold paa Fanø, hvor den tillige havde sit Nattekvarter;

men hyppigt indfandt den sig dog ogsaa paa Fastlandet for dels paa Stranden dels paa de nærliggende Marker at opsøge Føde. Iagttagelser over det begyndende Træk har altid sine Vanskeligheder i Tilfælde som her, hvor Arten forud derfor var almindelig, og med Vished tør jeg derfor ikke udtale mig; imidlertid synes det, som om de overvintrende Fugle har forladt os før 12. Marts; thi fra det Tidspunkt hengik en Periode af ca. 3 Uger, i hvilken jeg ikke saa den. Fra Begyndelsen af April indfandt den sig atter, og fra 7. April ret talrig; der kan derfor være Grund til at antage, at det er Trækket sydfra, der først nu begyndte. Den optraadte herefter ret talrig indtil 2. Maj, fra hvilken Dag Trækket maatte noteres endt. 17. Maj traf jeg dog 2 Fugle paa Stranden, og 22. Maj lød en enkelt Stemme ind over Land.

Numenius phæopus, Lille Regnspove, kunde 15. April Aften Kl. 11 høres trækkende over Byen, og den paafølgende Morgen opholdt 12 Fugle sig paa Stranden. Den var herefter ret hyppig, og altid saa man den færdes flokkevis, oftest i Antal af 10—20 Stkr. Sidste Gang, jeg bemærkede den, var 22. Maj, da adskillige Fugle opholdt sig her; men da min Tid fra nu af var meget stærkt optagen, maatte jeg væsentlig afslutte mine Iagttagelser, og jeg fik af samme Grund ikke senere Lejlighed til at undersøge dens Yndlingspladser. Den holdt sig udelukkende til Stranden.

Totanus glareola, Tinksmed, var almindelig under Trækket, væsentlig som gennemrejsende. Nogle enkelte Fugle kom hertil i Slutningen af April — den første bemærkede jeg 26. April —, men Hovedtrækket foregik fra 3.—5. Maj.

Totanus calidris, Rødbenet Klire, iagttog jeg første Gang 30. April paa Stranden ved Esbjerg. Den er ynglende paa Fanø, omend kun sparsomt, men derimod næppe paa Fastlandet, og da jeg ikke bemærkede dens Træk, er der Mulighed for, at dette er faldet noget tidligere.

Recurvirostra avocetta, Klyde, der ifølge Meddelelse til mig ankom til Ringkøbing Fjord Natten mellem 4. og 5. April, blev ikke bemærket her.

Tringa alpina, Ryle, er foruden at være den af Vaderne, der optræder talrigst her i Foraarstiden, tillige den, hvis Træk strækker sig over den længste Periode; men gunstigere Lokaliteter end de, Stranden her frembyder, vil den ogsaa vanskeligt kunne opnaa andetsteds. Den er højst selskabelig, ses snart i

talrige Smaaflokke og snart i mægtige Skarer. Trækket begyndte 3. Marts, og fra 5.—10. Marts ankom den talrig; derefter stod dens Antal, naar enkelte Dage undtages, temmelig uforandret indtil 7. Maj, fra hvilket Tidspunkt det efterhaanden aftog indtil Maanedens Slutning. Særlig stort Besøg af gennemrejsende Fugle havde vi 16. og 28. April samt 11. Maj. Nogle mindre Flokke overvintrede.

Gallinago scolopacina, Dobbelt Bekkasin, var ret talrig paa Gennemrejse; men dens Ophold her var kort, og Trækket iøvrigt skarpt begrænset. De første Fugle — dog kun ganske faa Eksemplarer — kunde træffes fra 28. Marts. Hovedtrækket foregik i 2 Afdelinger og faldt betydelig senere, nemlig 7.—8. April og 12. April. Rejsen blev fortsat efter en Dags Hvile.

Scolopax rusticula, Skovsneppe, er normalt sparsom paa Gennemrejse. En besynderlig Undtagelse herfra dannede dog Efteraarstrækket 1906, under hvilket den var forholdsvis meget talrig, men til Gengæld var dens Forekomst under Foraarstrækket i Aar under det normale. De faa Fugle, der blev set, opholdt sig her de sidste Dage i Marts. Ved Nytaarstid kunde nogle enkelte Eksemplarer ses ved Spangsberg Mølleaa, og en enkelt, stærkt afmagret Fugl blev skudt. Det synes imidlertid, som om disse Fugle, der maa antages at være saarede fra Efteraarstrækket, er gaaet til Grunde under de strenge Vinterdage, der senere fulgte.

Larus ridibundus, Hættemaage, var 17 Marts med stærk Søndenvind talrig paa Stranden, de fleste dog kun som flygtige Gæster paa Rejsen mod Nord. Et Antal af ca. 50 Fugle, som blev tilbage, tog fast Ophold her i et Par Maaneder og var til Stadighed at træffe ved Kloakudløbene. 8 Maj drog de bort. I Fanø Klitter ses en Koloni af tilsvarende Størrelse, og det er sandsynligt, at den bestaar af disse Fugle.

Sterna minuta, Dvergterne, ankom hertil 7 Maj og var i den paafølgende Ugestid talrig paa Stranden, væsentlig som gennemrejsende.

Sterna macrura, Kystterne, var ligeledes talrig, særlig paa Gennemrejse, og dens Hovedtræk, der begyndte 7 Maj, faldt nøje sammen med Dvergternens. Enkelte Fugle var ankomne hertil forinden. 1 Eksemplar traf jeg 1 Maj, og 2 Eksemplarer 6 Maj.

Columba palumbus, Ringdue, besøger ret jævnligt vore

Plantager under Træktiderne. 31 Marts bemærkede jeg den første Gang. 3 Fugle gæstede os fra 10—12 April, og 6 Fugle fra 15—18 April.

Cypselus apus, Mursejler, ankom sent i Aar, og Aarsagen dertil var uden Tvivl det kolde og ustadige Foraar. Adskillige Fugle opholdt sig her 1 Juni paa Gennemrejse, og et Træk, dog tilsyneladende betydelig mindre, gik over Egnen 6 Juni.

Cuculus canorus, Gøg. De første Fugle ankom hertil Natten til 11 Maj. Umiddelbart efter Ankomsten, Kl. 5½ Morgen, saa jeg den ved Plantagerne, fulgt af Engpiberen.

Corvus monedula, Allike, der hyppig ses under Foraarstrækket, oftest i mindre Flokke og i Selskab med Kragen, iagttog jeg første Gang 24 Marts. Dens Hovedtræk foregik i 2. Uge af April.

Corvus cornix, Krage, var som sædvanlig almindelig som Vintergæst. Den opholdt sig overalt i Egnen, dog særlig talrig i Byens Nærhed og paa Stranden ved Ebbetid. Mod Aften brød den op og begav sig enkeltvis til sit Nattekvarter paa Fanø, hvorfra den atter vendte tilbage ved Daggry. I sidste Uge af Marts drog de fleste bort, og de tilbageblivende, der særlig havde Tilhold paa Stranden, forlod os midt i April; kun undtagelsesvis kunde ses en enkelt Fugl til omkring 22 April. Et temmelig stort Besøg af Krager paa Gennemrejse havde vi i Dagene 9—12 Marts.

Lanius collyrio, Alm. Tornskade, forekommer i Aar mindre hyppig end nærmest foregaaende Aar, og ogsaa under Trækket viste den sig sparsomt. Den første Fugl iagttog jeg 12 Maj.

Lanius major, Stor Tornskade. 8 April under mildt Vejr opholdt en enkelt Fugl sig i Maade Mose, ½ Mil Øst for Esbjerg. Den var optaget af at fange Firben, som den udspejdede dels fra Toppen af Buske og dels fra Luften, idet den holdt sig svævende paa samme Vis som Rovfugle.

Hirundo riparia, Digesvale, der er almindelig i Egnen, begyndte sit Træk hertil 7 Maj.

Hirundo rustica, Forstuesvale, kunde enkelte Steder iagttages 6 Maj. Hovedtrækket foregik 4—5 Dage senere.

Alauda arvensis, Sanglærke, overvintrede ret talrigt. Man saa den oftest i mindre Flokke drage om paa Markerne, men haardt Vintervejr med Kulde og Sne tvang den ligesom andre Smaafugle til at søge Tilflugt til Byerne. Særlig paa Havne-

terrainet omkring Kornpakhusene var den da at træffe i Selskab med Toplærke, Spurv og Bomlærke. Den var den først tilbagevendende af vore Trækfugle, idet den allerede 17—18 Februar, medens Sneen endnu delvis dækkede Markerne, indfandt sig talrigt; den var derefter yderst talrig paa Gennemrejse indtil et Par Dage ind i Marts.

Sturnus vulgaris, Stær, kunde nu og da ses i Vintertiden, oftest parvis. 9 Januar traf jeg den i Flok paa ca. 15 Stkr. i Byens Udkant. Dens Træk hertil begyndte ved 20 Februar, et Par Dage senere end Sanglærkens.

Troglodytes parvulus, Gærdesmutte, indfinder sig til Egnen hvert Efteraar under Træk sydpaa; den færdes parvis, hyppigst ved Gærder og Grøfter langs Markerne, hvor den kan søge Skjul i Lyng og højt Græs. Nogle bliver tilbage for at overvintre i Haver og Plantager, men dens Antal i Aar var under det sædvanlige. De overvintrende Fugle synes at have forladt os lidt efter lidt i første Halvdel af April, og noget Foraarstræk over Egnen har jeg ikke bemærket.

Accentor modularis, Brunelle, er almindelig Ynglefugl i Plantagerne og normalt ret almindelig overvintrende, men denne Vinter saa man den kun sparsomt. Dens Træk hertil begyndte 6 April, og tillige gæstede en Del Fugle os paa Gennemrejse.

Sylvia cinerea, Tornsanger, var under Trækket talrig Gæst i Plantagerne. Det første Eksemplar bemærkede jeg 15 Maj, og Hovedtrækket begyndte 17 Maj.

Sylvia curruca, Gærdesanger, er blandt Sylvierne den Art, hos hvilken jeg har truffet den største Tidsforskel mellem Forløbernes og Hovedtrækkets Ankomst, idet jeg allerede 26 April, 14 Dage forinden Hovedtrækket begyndte, bemærkede det første Eksemplar. Enkelte Fugle traf jeg dernæst 8 og 9 Maj, medens Hovedtrækket, under hvilket den var almindelig i Plantagerne, begyndte 10 Maj og varede en Ugestid.

Sylvia hortensis, Havesanger, var ligeledes almindelig som gennemrejsende, og dens Hovedtræk, der begyndte 10 Maj, faldt nøje sammen med Gærdesangerens. 2 Eksemplarer bemærkede jeg 8 Maj.

Hypolais icterina, Gulbuget Sanger, ankom hertil 12 Maj og var i de følgende 4 Dage tillige almindelig paa Gennemrejse.

Acrocephalus phragmitis, Sivsanger, var talrig under Trækket.

En enkelt Fugl bemærkede jeg 8 Maj, og den paafølgende Dag fulgte Hovedtrækket, der varede knap en Uge.

Phyllopseustes trochilus, Løvsanger, bemærkede jeg første Gang 4 Maj, og den var herefter daglig at træffe i Plantagerne. 12 Maj var den talrigst, og Trækket syntes dermed at slutte.

Regulus cristatus, Gultoppet Fuglekonge, hvis Efteraarstræk 1906 begyndte 13 September, var som sædvanlig almindelig Vintergæst, omend dens Ophold i Plantagerne var en Del mere periodisk end forrige Aar. Et Par Dage ind i April begyndte Foraarstrækket, og det foregik derefter temmelig jævnt indtil 23 April, da Hovedtrækket var forbi. Nogle forsinkede Hold drog i Maj Maaned gennem Egnen og kunde ses i Plantagerne 4, 8—10 samt 17 Maj. Trækket foregik i Afdelinger paa en halv Snes Fugle, og det var ved flere Lejligheder iøjnefaldende, hvilken Forskel der kunde være paa Fuglenes Udvikling i de forskellige Hold; enkelte Hold stod saa langt tilbage for andre, at der for deres Vedkommende ikke kunde være Tvivl om, at de stammede fra samme Kuld. I det hele syntes det at fremgaa af Trækket, at det foregik familievis.

Anthus pratensis, Engpiber, iagttog jeg første Gang 11 Marts, men de Eksemplarer, der ankom hertil før 20 Marts, var yderst faa. Fra 20 Marts begyndte Trækket at foregaa livligere, og i sidste Uge af Marts samt første Uge af April var den meget talrig. Under Trækket synes den særligt at vælge lave, fugtige Enge eller unge Naaletræsplantninger med Lyng og højt Græs til Opholdssted.

Anthus obscurus, Skærpiber. I Dagene 24—27 Marts kunde et enkelt Par under Gennemrejse træffes ved Havnedæmningen.

Anthus arboreus, Træpiber. Nogle faa Eksemplarer opholdt sig ved Plantagerne omkring Midten af April.

Motacilla flava, Gul Vipstjert, bemærkede jeg første Gang 28 April, da 5 Fugle i Selskab med Hvid Vipstjert opholdt sig paa en Brakmark, der var under Oppløjning. Imidlertid synes det, som om disse Fugle kun har gæstet os paa Gennemrejse; thi der forløb 8 Dage, forinden jeg traf den paany. Hovedtrækket, under hvilket den var ret talrig, foregik fra 6—9 Maj.

Motacilla alba, Hvid Vipstjert, hørte til de Arter, der viste den største Tidsforskel mellem Forløbernes og Hovedtrækkets Ankomst. Det første Eksemplar iagttog jeg 31 Marts 1 Mil Nord for Esbjerg, og 1 April traf jeg den 1 Mil Øst for Byen. Fra

6 April indfandt den sig noget hyppigere, og fra midt i Maaneden saa jeg den ret almindeligt. Dens Hovedtræk faldt imidlertid i sidste Uge af April, og under dette færdedes den ofte i Selskaber paa indtil en halv Snes Fugle, de fleste med Tilhold i Nærheden af Plantagerne.

Turdus iliacus, Vindrossel, forekom sparsomt paa Gennemrejse. Den første Fugl blev set 20 Marts. En Flok paa ca. 10 Stkr., det største Antal, jeg traf samlet, opholdt sig her 26 Marts.

Turdus musicus, Sangdrossel, var den af Drosselarterne, der var talrigst under Trækket, og den var i Tidsrummet 20 Marts til 8 Maj til Stadighed at træffe i Plantagerne.

Turdus pilaris, Sjagger, viste sig ret hyppigt i mindre Flokke, men dens Besøg indskrænkede sig til enkelte Dage. Den 8 April ankom de første hertil, en Flok paa ca. 40 Stkr. De sidste opholdt sig her 3 Maj.

Turdus torqvatus, Ringdrossel, bemærkede jeg kun 2 Gange, nemlig 5 og 8 Maj.

Turdus merula, Solsort, var som sædvanlig almindelig som overvintrende; den synes endog at forekomme i større Antal i Plantagerne ved Vintertid end om Sommeren. Trækket over Egnen var temmelig ubetydeligt og kun kendeligt i Dagene 20—21 April.

Saxicola oenanthe, Graa Digesmutte. Dens Træk havde en Del tilfælles med Hvid Vipstjerts, idet den ligesom denne begyndte at indfinde sig temmelig lang Tid forinden Hovedtrækket og derefter var jævnt tiltagende i Antal. De første Fugle — 4 Eksemplarer — bemærkede jeg 7 April, og atter den paafølgende Dag traf jeg dem; men det synes, som om de derpaa er draget videre. Fra 12 April kom et nyt Træk, og den var herefter at træffe ret almindeligt, dels enkelt-, dels parvis. Hovedtrækket foregik i sidste Uge af April, og under dette færdedes den jævnligt i Selskaber paa 6—8 Stkr.

Praticola rubetra, Brunstrubet Digesmutte, af hvilken Art en enkelt Fugl viste sig 7 Maj, var fra 8—12 Maj samt 17 Maj talrig i Moserne og ved Plantagerne, væsentlig som gennemrejsende.

Ruticilla phoenicura, Rødstjert, der hvert Efteraar i September og Oktober Maaned skarevis drager gennem Egnen, viser sig forholdsvis sparsomt paa Foraarstrækket. Nogle enkelte

Fugle kunde iagttages i Plantagerne 8—10 Maj, og 11 Maj begyndte Hovedtrækket, der kun strakte sig over 3 Dage.

Erithacus rubecula, Rødkælk, var ligesom foregaaende Aar at se overvintrende i Plantagerne, men dens Antal var dog under det normale. I Esbjerg Plantage, hvor jeg hyppigst traf den, har der næppe opholdt sig over 4—5 Fugle. Dens Træk foregik skarevis ved Nattetid og faldt i 3 Afdelinger, nemlig 8, 12 og 20 April, og Rejsen blev fortsat, efter at Fuglene havde udhvilet sig en enkelt Dag. Mellemtrækket — 12 April — var størst. De overvintrende Fugle forlod os sammen med de gennemrejsende.

Muscicapa atricapilla, Broget Fluesnapper, gæstede os fra 7—17 Maj. Den var ret almindelig, men dens Foraarstræk over Egnen kan dog langtfra maale sig med Efteraarstrækket 1906 fra midt i August til midt i September, under hvilket den meget talrig opholdt sig i Plantagerne.

Muscicapa grisola, Graa Fluesnapper. Enkelte Par kunde under Gennemrejse ses i Plantagerne fra 11—13 Maj.

Fringilla coelebs, Bogfinke, indfinder sig hvert Efteraar talrigt til Egnen for at overvintre. Den færdes omkring paa Markerne og ved Gaardene for at samle Føde, men mod Aften ses den søge til Plantagerne for at finde Nattely. Henimod Foraaret, naar Fyrrekoglerne begynder at udfolde sig, forbliver den tillige i Plantagerne om Dagen, og under den sidste Tid af dens Ophold her lever den næsten udelukkende af Naaletræernes Frø. 25 Marts begyndte Trækket sydfra, og den var derefter meget talrig indtil 8 April. Aftenen forinden dens Bortrejse — 7 April —, da jeg ved 7 Tiden spadserede gennem Spangsberg Plantage, var Fuglene just gaaet til Ro; men det var paafaldende at se, hvor tæt de den Aften havde samlet sig i en lille Granafdeling; der kunde ikke næres Tvivl om, at der forestod noget vigtigt. Den paafølgende Morgen Kl. 6, da jeg kom for at se til dem, var Opbruddet allerede sket; de havde forladt Egnen. Et større Antal end tidligere blev i Aar tilbage som Ynglefugle.

Fringilla montifringilla, Kvækerfinke, begyndte sit Træk 25 Marts samtidig med Bogfinken. Den var ret almindelig i den ældste af Plantagerne, Spangsberg Plantage; dog fandtes den ikke i saa stort Antal som i 1906, ligesom dens Forekomst i Aar var en Del mere periodisk. Det sidste Hold, en Flok paa 16 Stkr, ankom hertil 29 April og forlod os 2 Maj. Fra 24—28 Februar

gæstede nogle faa Fugle os, men jeg antager, det har været overvintrende.

Ligurinus chloris, Grønirisk, der i Vinteren 1906 hyppig aflagde Visit i vore Plantager, svigtede os i Aar helt i Maanederne Januar og Februar. 8 Marts ankom de første Fugle hertil, men efter at have opholdt sig her en Ugestid drog de bort. I Begyndelsen af April viste den sig paany, og den var herefter stadig at træffe, enkelte Dage, nemlig 8 og 20 April, temmelig talrig. 21 April var Trækket endt.

Cannabina linota, Rødirisk, ankom hertil 20 Marts. Ved Middagstid bemærkede jeg en enkelt Fugl, og om Aftenen Kl. 6½, da jeg gik gennem Esbjerg Plantage, svingede det første Hold, en Flok paa ca. 50 Stkr., kvidrende ind over Trætoppene, hvor dens første Gerning var at faa undersøgt, om Stedet bød den Sikkerhed. I hurtig, bølgende Flugt kredsede den en halv Snes Gange hen over Træerne, og da den derpaa slog sig ned, anbragte den sig tæt samlet paa nogle faa Grantoppe, hver Fugl spændt opmærksom paa alt, hvad der kunde forekomme mistænkeligt. Da jeg nærmede mig og blev bemærket af dem, var de alle straks paa Vingerne, men efter at de et Par Gange havde gentaget Turen hen over Trætoppene og forvisset sig om, at Faren ikke var saa stor, faldt de atter til Ro. Den paafølgende Morgen havde de fordelt sig over Plantagen. — Den ankom herefter skarevis og var overordentlig talrig, indtil omkring 10 April, ved hvilket Tidspunkt dens Træk endte. Ingen har overvintret.

Emberiza schoeniclus, Rørspurv, iagttog jeg første Gang 7 April — 4 Eksemplarer. Dens Hovedtræk faldt omkring Midten af April.

Emberiza citrinella, Gulspurv, er i de senere Aar begyndt at indvandre til Plantagerne, men først med Aaret 1906 kunde den anføres som almindelig Ynglefugl. Den er hidtil Trækfugl her. Fra 27 Marts til 13 April foregik Trækket, og i samme Tidsrum gæstede en Del Fugle os paa Gennemrejse.

Emberiza miliaria, Bomlærke, er almindelig som ynglende, men om Efteraaret forøges dens Antal betydeligt af Fugle, der kommer hertil dels for at overvintre og dels for at drage videre. Ogsaa under Foraarstrækket, der i Aar foregik i sidste Uge af Marts og første Uge af April, indfinder den sig talrig. Paa senere Tidspunkt traf jeg dog ogsaa Fugle, som jeg er tilbøjelig til at anse for Trækfugle; den 15 og 17 April saa jeg den saa-

ledes i Flok paa ca. 50 Stkr. 7 Maj Kl. 8 Aften bemærkede jeg en lignende Flok, der under et heftigt Tordenvejr ængstelig fløj omkring fra Sted til Sted.

Emberiza nivalis, Snespurv, var i Aar baade som overvintrende og som gennemrejsende langt mindre talrig end i 1906. Dens Foraarstræk begyndte i Slutningen af Februar, og under dette færdedes den oftest i Selskaber paa 5—6 Fugle og havde Tilhold paa Strandbredden. Det største Antal, jeg saa samlet, var 12 Stkr., der opholdt sig her 22 Marts. De sidste forlod os 29 Marts.

OM FOTOGRAFERING AF VILDE FUGLE I FRIHED.

MED TAVLE I—V.

AF

ROAR-CHRISTENSEN.

Da jeg i Efteraaret 1905 i »Videnskabelige Meddelelser fra naturhistorisk Forening« havde offentliggjort mine Iagttagelser af Dvergmaagens og Splitternens Yngleforhold paa Klægbanken i Ringkøbing Fjord, ledsagede af et Par Billeder efter Fotografi, modtog jeg en Del Forespørgsler om, hvorledes jeg havde været i Stand til at fotografere de nævnte Fugle paa saa nært Hold. Flere af Spørgerne vare dygtige Amatørfotografer, der havde givet sig af med at fotografere Fugle i Naturen. Af Mangel paa Tid fik jeg ikke besvaret alle Forespørgslerne, og da jeg desuden kunde ønske at udbrede Interessen for denne efter min Mening smukke og nyttige Sport, vil jeg i nærværende lille Meddelelse offentliggøre mine hidtil gjorte Iagttagelser. Da jeg imidlertid kun har fotograferet Fugle i knapt tre Aar, og da jeg kun har været i Stand til at ofre et ringe Maal af Tid paa denne min Yndlingssport, ere Resultaterne ogsaa kun smaa, saavel hvad Erfaring som hvad de optagne Billeder angaa. Naar jeg desuagtet allerede nu offentliggør samme, da er det for at anmode andre Amatørfotografer om at hjælpe til med at løse denne vanskelige Opgave, at faa fotograferet Danmarks Fugle i det fri, samt at tilraade en Del af vort Lands talrige Jægere at ombytte Bøssen med et Kamera. Kunde det saaledes lykkes at faa flere til at interessere sig for denne Sag, da kunde vi i Forening hvert Aar fremkomme med de indvundne Er-

faringer saavel paa Fotografiens som paa Fuglelivets Omraade, samt lade de dertil egnede Optagelser reproducere. Enhver af Deltagerne maatte have Adgang til at se, hvad der er optaget, at der ikke spildes Kræfter paa Løsningen af Opgaver, som allerede ere løste paa en tilfredsstillende Maade. Der kunde uddeles Opgaver til de enkelte Medlemmer alt efter deres faste eller midlertidige Opholdssteder samt deres Anlæg, Instrumenter og øvrige Forhold. Ligeledes kunde der fastslaas Billedstørrelse (Format), saaledes at Afstanden mellem Kameraet og Fuglen blev afpasset efter hvert enkelt Objektivs Brændvidde, til Gavn for en god og ensartet Reproduktion.

Da der findes gode Anvisninger nok for Amatørfotografer i Almindelighed, vil jeg afholde mig fra alt, hvad der ad ovennævnte Vej maa anses for let tilgængeligt, idet jeg kun vil omtale saadanne Forhold, som særlig vedrøre Fotografering af Fugle og vilde Dyr i Naturen.

Forinden jeg omtaler de af mig anvendte Fremgangsmaader, vil jeg blot nævne den Vanskelighed, hvorpaa hele Sagen beror, nemlig at optage et skarpt Billede af en sky Fugl med hurtige Bevægelser, samt at give dette Billede fra $^1/_3$ til $^1/_{20}$ af Fuglens naturlige Størrelse, altsaa et meget stort Format. Vel kan Billedet forstørres, men et Fuglebillede, der fremfor noget andet bør være skarpt, og som jo tillige taber en Del ved Reproduktion, skulde helst ikke forstørres; og da en Forstørrelse af 3 Gange (lineært) maa betragtes som Højden, maa det optagne Format alligevel være forholdsvis stort for at der kan opnaas et brugbart Resultat, selv om man regner med en Forstørrelse.

Da Billedstørrelsen i Forhold til Objektet som bekendt afhænger dels af Afstanden mellem Objektivet og Objektet og dels af Objektivets Brændvidde, og da Vanskeligheden som oftest ligger i at gøre nævnte Afstand saa ringe som ønskeligt, har man kun den Udvej at vælge et Objektiv med en stor Brændvidde. Da imidlertid Prisen paa Objektiver, naar andre Forhold ere lige, er omtrent proportional med Brændvidden, ligesom Anvendelsen bliver mere og mere ensidig, jo større Brændvidden er, har man anset Grænsen for i dette Tilfælde at burde ligge omkring 20 cm. Med en større Brændvidde vil Kameraet ogsaa tiltage i Størrelse og derved blive mere uhaandterligt og mere afskrækkende for Fuglene.

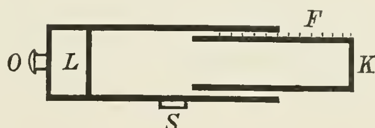
Mit største Objektiv, der tillige er Positiv-Element i mit Tele-

objektiv, er en Tessar med 21 cm. Brændvidde og med F 6,3; det er mig leveret fra Carl Zeiss i Jena og er absolut det bedste af de Objektiver, jeg hidtil har prøvet.

Kameraet maa have tilstrækkelig langt Udtræk, det maa ikke have større Omfang end nødvendigt, og alle blanke og skinnende Flader maa undgaas. Helst bør det ligne et Stykke Træ med Bark eller have en anden Naturfarve.

Et meget billigt og til dette Brug praktisk lille Kamera kan enhver fingernem Amatør lave sig selv af Cigarkassetræ. Det bestaar af to Kasser, den ene til at skyde ind i den anden, og en Thornton-Lukker lægges ind i et Rum bag Objektivet, se Fig. (et Gennemsnit).

»O« er Objektivet, »L« det lille Rum, hvori en Thornton-Lukker fastlægges, saaledes at den kan betjenes udefra. »S« er Møtrikken til at skrue paa Stativet. »F« er den indre Kasses øverste Væg, hvorpaa afsættes Mærker til Indstilling, f. Eks. det Antal Centimeter, som Kameraet ønskes fjernet fra Objektet. »K« er Kasetten, som skydes ind i en dertil indrettet Fals. Man kan købe de saakaldte Millionkasetter, der ere billige og gode, og saa bygge Kameraet dels efter dem og dels efter Thorntonlukkeren. Udtrækket maa rette sig efter Objektivets Brændvidde. Man maler da det færdige Kamera helst med en eller anden Jordfarve.

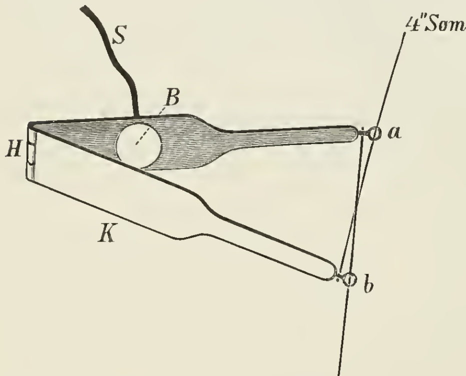

Lukkeren maa være saa lydløs som mulig, især til Fotografering paa nært Hold. Heldigst var det at have en lydløs Objektivlukker samt en Slidslukker.

Til Fotografering af Fugle paa Reden, hvor man indstiller og forlader Apparatet, kan man benytte et Stativ med kun et Ben, som enten stikkes fast i Jorden eller skrues paa et Stykke Brædt, som ligger fladt paa Jorden. Det hele kan ligne en Gren af et udgaaet Træ. Lukkeren maa kunne udløses pneumatisk eller elektrisk, og skal den bringes til at virke paa langt Hold, lægger man Bolden i en Klemme, som trykkes sammen ved at man trækker i en Snor. Se forøvrigt omstaaende Figur, der nærmest ligner en stor Nøddeknækker.

Klemmen (K) har et Hul til Slangen (S) at gaa igennem, saaledes at Bolden (B) kommer til at sidde fast mellem Klemmens to Sider, der ere forbundne med hinanden ved Hængslet (H).

I Klemmens Ender er fastskruet to smaa Metaløskener, hvorigennem Snorene gaa. Fra et Søm (4″), som stikkes fast i Jorden, gaar en Snor gennem Øskenen (a) og hæftes om Østen (b). En anden Snor hæftes om Østen (a) og gaar gennem (b) hen til Fotografen, der altsaa ved at trække i Snoren klemmer Bolden sammen. Den Klemme, jeg har, er af 1 cm. tykt Træ, den er ca. 30 cm. lang og paa det bredeste Parti ca. 10 cm.

Slangen maa være ca. 2 Meter lang for at kunne naa et Stykke bort fra Kameraet og ned paa Jorden, da Klemmen maa være usynlig for Fuglen, naar Fotograferingen foregaar, da den ellers bliver urolig og maaske flyver sin Vej. Som Følge af den lange Slange maa Bolden ogsaa være stor, da Lufttrykket ellers fordeler sig i Slangen og ikke bringer Lukkeren til at virke.

I afvigte Sommer (1907) har jeg fotograferet ca. 16 forskellige Fuglearter med Stereoskop, hvilket giver fortrinlige Billeder; men ogsaa her maa Formatet være stort, især for Smaafuglenes Vedkommende. Fugle omkring en Vibes Størrelse ere fotograferede paa $1^1/_2$ Meters Afstand, og Billederne ere (lineært) $^1/_{10}$ af Objektet; Fugle paa en Præstekraves Størrelse og nedefter, ligesom de fleste Reder ere tagne paa en Afstand af 1 m. og 32 cm. og ere ca. $^1/_9$ af den naturlige Størrelse.

Objektivernes Brændvidde er nemlig 136 mm., og dog var det nødvendigt at indskrænke Afstanden mellem Objekt og Objektivet som ovennævnt, for at Smaafugle kunne blive tydeligt synlige paa Pladen.

En Fugl af en Storks Størrelse kan fotograferes f. Eks. med et Stereoskopkamera med Objektiver af ovennævnte Brændvidde i en Afstand af ca. 3 m. og en Indstilling af 5 m., idet man blænder stærkt og lukker langsomt.

Foruden de almindelig kendte Fordele ved Stereoskopbilleder, passe disse i Størrelse til Lysbilleder, og skarpe som de i Reglen ere, lade de sig let forstørre til Reproduktion. Jeg vil

for øvrigt tilraade enhver Amatør enten at optage Stereoskopbilleder eller Enkeltbilleder i meget stort Format.

Fugle kunne være meget sky eller opholde sig paa saa utilgængelige Steder, at man ikke kan komme dem paa rimeligt Hold. Et Billede af dem, taget med et almindeligt Fotografiapparat, vilde da blive saa lille, at det især til Reproduktion vilde være temmelig værdiløst; man kan da ty til Anvendelsen af Teleobjektiv.

Nævnte Instrument er af stor Værdi til al Fotografering paa langt Hold, men det er vanskeligt at benytte og fordrer et særligt Kendskab, som maa erhverves, forinden man kan gøre nævneværdig Nytte dermed.

Det er saaledes meget lyssvagt, hvorfor man kun i sjældnere Tilfælde kan benytte det til Øjebliksfotografering. Deraf følger ogsaa, ligesom for øvrigt paa Grund af dets store og vekslende Brændvidde, at det er vanskeligt at indstille nøjagtigt. Den mindste Rysten er da ogsaa paa Grund af den langsomme Eksponering i Forening med den stærke Forstørrelse tilstrækkelig til at gøre Billedet ubrugeligt.

Mit Teleobjektiv er, ligesom mine andre fotografiske Instrumenter, leveret af Carl Zeiss i Jena, og det er bekostet af Carlsbergfondet, for hvilket jeg herved benytter Lejligheden til at bringe Direktionen min ærbødigste Tak.

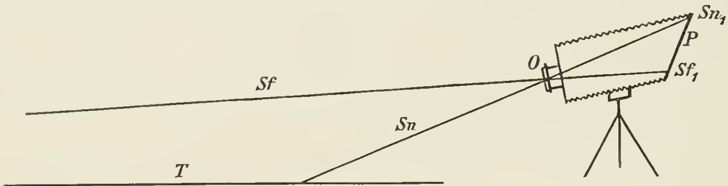
Med Teleobjektivet fulgte en Brugsanvisning af Dr. P. Rudolph (en fortrinlig Afhandling, naar man først faar sat sig ind i den).

En meget lysfølsom Plade er en absolut Nødvendighed, men den maa tillige være fyldig, at ikke Mellemtonerne gaa tabt, endelig maa den ikke have særlig Tilbøjelighed til Slør, da den jo som oftest skal benyttes i Solskin i det fri. Jeg har i denne Anledning gjort en Del Forsøg, men Resultatet kan først senere forelægges.

INDSTILLING.

Da der som Regel kun er Tale om Fotografering paa meget nært Hold, maa Indstillingen være nøjagtig; thi paa saa korte Afstande vil f. Eks. et ublændet Objektiv knapt give en Billeddybde af en lille Fugls Længde. Vil man fotografere Fuglereder med Æg eller Unger, ja maaske med Fuglen paa Reden, da bør man som tidligere nævnt for at opnaa samme Format

holde sig til samme Afstand. De Reder, jeg har fotograferet som Enkeltbillede, af Fugle indtil en Vibes Størrelse, er $^1/_3$ (lineært) af den naturlige Størrelse. Paa Mærkerne paa mit førstnævnte Kassekamera kan jeg hurtigt bestemme Udtrækket, og da der paa Kassens forreste Væg er hæftet en sort Traad, som skal kunne naa til Redens Midte, ligesom der ovenpaa Kameraet er fastgjort et lille Sigteapparat (to Messingsøm), kan jeg indstille i Løbet af et Minut. Er Fuglen meget sky, eller er det en større Fugl, man vil fotografere, maa Indstillingen være paa længere Hold, hvorved Formatet bliver $^1/_4$, $^1/_5$, $^1/_7$, $^1/_{10}$ eller $^1/_{20}$ efter Omstændighederne. De tilsvarende Udtræk og Objekt-Afstande kunne mærkes paa Kameraet. Har man taget et Billede af en rugende Fugl paa meget kort Hold, bør man ofte bagefter tage en Plade af hele Lokaliteten paa lang Ind-

stilling med stærkt blændet Objektiv, saa man faar hele Terrænet skarpt. Man behøver da ikke at give Kameraet nogen Hældning, hvilket man ikke kan undgaa, naar man vil fotografere en paa Jorden rugende Fugl paa nært Hold. Den Hældning, jeg giver Kameraet i slige Tilfælde, varierer almindelig mellem 30 og 45°. Til Hjælp derved benytter jeg et Kugleled, som fastskrues paa Stativet. Vil man fotografere en større Fugl paa et Par Meters Afstand eller en rugende Koloni, hvor Rederne staa paa Jorden, og der ikke i Forgrunden findes høje, fremstaaende Genstande, da kan man, hvis Kameraet er indrettet derpaa, lade Pladen divergere fra Forvæggen opad (se Figuren). Den derved fremkomne perspektiviske Forandring kan ikke ses paa saa smaa Objekter som Fugle.

Ved slig en Indstilling er det dog nødvendigt at benytte Matskive, som ethvert Kamera bør være forsynet med. Lad Linien T være Terrænet, O Objektivet, P Pladen, Sn en Lysstraale fra en nærliggende Genstand og Sf en Lysstraale fra en fjernere Genstand. Sn_1 og Sf_1 ere da de Steder, hvor de tilsvarende Lys træffe Pladen. Man ser da let, at Linien O—Sf_1

er mindre end Linien O—Sn_1. Heraf følger, at Pladens øverste Del er indstillet til nærmere Hold end den nederste. De mellemliggende Partier af Pladen ere da indstillede til Objekter mellem de to Endepunkter, nemlig Sf og Sn.

Har man nu gjort sig til Opgave at ville fotografere Fugle, maa man først være klar over, hvor de paagældende Fugle opholde sig, samt skaffe sig Kundskab om deres Yngletider og -steder og andre Ejendommeligheder. Ved Reden ere de fleste Fugle vel lettest at fotografere, men ved at fodre dem paa bestemte Steder, give dem Vand i tørre Somre o. l. kan man let komme dem paa nærmere Hold. Man lokker Smaafuglene ud i Krattets Lysside f. Eks. ved Hjælp af en Kat eller en Ugle, og har man da opstillet en udgaaet Gren og indstillet Kameraet derpaa, da faar man let Fuglen til at sætte sig paa Grenen for at se efter Katten, der gaar lidt borte derfra i Græsset, og man kan da fotografere dem. Ofte bliver man nødt til at vænne Fuglen til Kameraet, før den tør komme i dets Nærhed; men da man ikke vil lade sit kostbare Fotografi-Apparat staa paa Marken i Dage i Træk, maa man opstille en anden nøjagtig lignende Genstand (f. Eks. en malet Cigarkasse) i dets Sted. Man kan sy en Slags Hætte af grønt, tyndt Lærred og sætte over nævnte Kasse, og er Fuglen først fortrolig dermed, sættes Hætten over Apparatet; man opnaar tillige derved at faa Kameraet godt dækket mod Sollyset, der ellers lidt efter lidt siver ind og slører den udækkede Plade (Laaget maa jo være taget af Kasetten).

Er Fuglen meget sky, opstiller man den nævnte Kasse et godt Stykke fra Reden, for hver Dag at flytte den nærmere og nærmere indtil den kommer i Stilling, og den kan da til enhver Tid ombyttes med Kameraet. Man bør ikke forsømme i den nævnte Kasse at fastgøre et Stykke Glas (f. Eks. en tom Blækflaske) i den forreste Ende, da Fuglen ellers bliver bange for Objektivet.

Vil man fotografere med Teleobjektiv, kan man indstille paa et Stykke hvidt Papir med skarpt Tryk. Kan man ikke opstille nævnte Papirstykke paa det Sted, hvor Objektet er eller ventes at ville komme, maa man opstille det i samme Afstand og derefter bringe Apparatet i Stilling. Man bestemmer først Forstørrelsesgraden — ɔ: hvormange Gange Telebilledet skal være større end Billedet vilde være blevet med Positivkompo-

nenten alene — ved Hjælp af Kameraets Udtræk, indstiller derpaa Intervallen til skarpest mulige Billede og foretager derefter Finindstilling ved Hjælp af Kameraudtrækket.

Den ækvivalente Brændvidde er lig den positive Komponents Brændvidde Gange Forstørrelsen. Kalder man Forstørrelsen »a«, bliver den forringede Lysmængde lig $\frac{1}{a^2}$, naar Afblændingsforholdene ere ens.

Selv om man naturligvis er afhængig af Tilfældigheder, gør man dog bedst i forud at bestemme, hvilke Fugle man vil fotografere paa en given Tid. Man opsøger da Fuglens Opholdssted, og foruden Lysretningen, som man er nødt til at tage i Betragtning, maa man ogsaa tage Hensyn til Vindretningen. (Næsten alle Fugle vende Næbbet mod Vinden, især naar det blæser, hvilket det jo som Regel gør her tillands.)

Vil man fotografere en Fugl af en eller anden Art paa Reden, gør man bedst i at opsøge en Plads, hvor der ruger flere Par, da Redens Beliggenhed ligesom ogsaa Fuglens Individualitet spiller en stor Rolle. Reden maa staa saaledes, at der falder godt Lys paa den, ingen Skygger fra nærstaaende Genstande, ligesom man maa passe, at Kameraet ikke straks, eller efterhaanden som Solen daler og forandrer Retning, kommer til at skygge paa Reden. Der maa være et Skjulested for Fotografen, hvorfra han kan iagttage Fuglen ved og paa Reden enten med blotte Øjne eller ved Hjælp af en god Kikkert.

Kommer man nu til en Yngleplads, erfarer man hurtigt, hvilke Fugle der først tør gaa paa Reden trods Menneskets Nærværelse. Fugle, hvis Æg ere stærkt rugede, gaa vel, under forøvrigt lige Forhold, hurtigst paa Reden; men den enkelte Fugls større eller mindre Skyhed spiller dog den største Rolle i saa Henseende; og er Vejret varmt, komme de ikke saa hurtigt som i koldt Vejr.

Man begynder da straks at opstille de førnævnte Stokke med en Kasse eller i Mangel deraf en Pæl, med en stor Haandfuld Græs fastbunden paa den øverste Ende. Den Fugl, som tager mindst Hensyn til de opstillede fingerede Apparater, vælges som Objekt. Skal man rejse længere bort for at finde de attraaede Objekter, og er det tillige meget sky Fugle, man vil fotografere, staar man sig bedst ved at skrive til en Mand der paa Egnen og bede ham finde nogle Reder og opstille Stokke, som beskrevet, ved dem men da ikke nærmere end 20 Alen for

ikke at fordrive Fuglen fra Reden. I modsat Fald risikerer man, at Fuglen nægter at gaa til Reden i den Tid, man kan blive paa Pladsen, hvis ikke Opholdet kan strække sig over flere Dage. En Vibe, som jeg fotograferede paa Avedøre Holme, var jeg fem Dage om at vænne til Apparatet. En Rødben fordrede tre Dage, medens de fleste andre Fugle, jeg har fotograferet, har ladet sig vænne til Kameraet i Løbet af to Dage.

Som før nævnt maa man tage tilbørligt Hensyn til Lysets og Vindens Retning. Opstiller man f. Eks. Kameraet i Læsiden, og det blæser noget videre, da tvinger man maaske Fuglen til at vende Halen mod Vinden; thi den tør intet Øjeblik tabe Kameraet af Sigte. Men saa komme Fjerene til at ligge uordentlig og vibrere ofte i den Grad, at hele Billedet bliver ødelagt.

Med Hensyn til Lysretningen er det af Betydning at tage Hensyn til Fuglens Farver i Forhold til dens Omgivelser. Er Fuglen hvid, medens Omgivelserne ere mørke (mørkegrønne), maa man helst indstille med Sidelys, maaske endog til Tider mod Lyset, da man ellers ingen Karakter faar i Fuglen (overeksponeret) eller ogsaa blive Omgivelserne undereksponerede. Bedre bliver Billedet, naar Fugl og Omgivelser ligne hinanden; men man maa regne med Forskel i Eksponeringstiden, der ofte er som en til hundrede, naar man sammenligner en Vibe, en Rødben eller en Ryle i mørkt Græs med en Præstekrave paa Strandens Sand- og Stenbund.

Er det ikke muligt at finde et Skjul, hvorfra man kan iagttage Fuglen paa eller ved Reden, bringer man Kameraet paa den endelige Indstillingsplads saa nær Reden, som man har bestemt, og fjærner sig saa langt, at Fuglen ikke kan skræmmes paa Grund af et Menneskes Nærværelse.

Er Blæsten saa stærk, at der er Fare for, at Kameraet kan vælte, bliver det ofte nødvendigt at ramme Smaapæle i Jorden og forbinde dem med Kameraet ved Hjælp af tynde, men stærke sorte Snore.

Efter et Par Timers Forløb gaar man atter hen til Reden og føler, om Æggene ere varme; thi da ved man, om Fuglen har ruget. Man kan ogsaa lægge et fint Græsstraa tværs over Reden, men saaledes, at ikke Vinden flytter det. Naar Fuglen gaar paa Reden, flytter den selv Straaet eller trykker det ned.

Har man nu erkyndiget sig om, at Fuglen besøger Reden trods Kameraets Nærhed, bringer man Indstillingen i Orden,

idet man sørger for, at Reden kommer midt paa Pladen, da Fuglen let kan staa eller sidde ved Siden af Reden. Ved man, fra hvilken Side den kommer, gør man mest Plads der paa Pladen. Man bringer nu Lukkeren og Blænderen i Orden. Endelig sætter man Snoren i Forbindelse med Klemmen, saaledes som tidligere nævnt. Man gemmer Klemmen godt, saa Fuglen ikke kan se eller høre den bevæge sig, naar der trækkes i Snoren, og endelig saaledes, at Trækket i Snoren ikke kommer til at ruske i Fotografi-Apparatet. Man ser endnu en Gang efter, om Indstillingen er rigtig, og man fjærner Laaget af den indskudte Kaset. Man fjerner sig da til et godt Skjulested, hvortil Snoren naturligvis maa kunne naa, og naar man har ligget rolig en Time, og intet andet har forstyrret Fuglen, trækker man i Snoren saa stærkt, at man er sikker paa, at Lukkeren har virket.

Man undersøger nu paa ny, om Fuglen har været paa Reden, samt om Lukkeren virkelig har virket, idet man for at beskytte Pladen straks skyder Laaget i Kasetten. Bekræfter dette sig, da er Fuglen næsten altid fotograferet. Man bør dog om muligt tage flere Plader af samme Fugl; thi dels kan denne have bevæget sig under Eksponeringen, Pladen kan sløre, Fuglen kan have indtaget en uheldig Stilling, og mange andre uheldige Forhold kunne være indtrufne.

Den Opgave, at fotografere en større Fugl højt oppe i Toppen af et stort Træ, kan ofte komme til at foreligge. Har Fuglen Rede, og der maaske staar et andet højt Træ ved Siden af, kan man nede fra Jorden bestemme, paa hvilken Gren af Nabotræet Kameraet bør opstilles; man maaler Afstanden, indstiller Kameraet og bringer det paa Plads enten ved at klatre op i Træet eller kaste en Line over en Gren (eventuelt skyde den over) og hejse Kameraet op paa Plads. Man kan ogsaa her benytte Klemmen.

Ofte maa man dog i slige Tilfælde ty til Teleobjektivet, og det gælder da om at fotografere, før Træerne ere tætte med Løv. At fotografere Fugle i Flugten maa altid anses som en vanskelig Opgave, og Vanskeligheden tiltager, jo mindre Fuglen er, jo mere sky den er, jo hurtigere den bevæger Vingerne, og jo mørkere den er af Farve. Ligeledes er det naturligvis vanskeligere at fotografere en enkelt Fugl end en hel Flok.

Ved de Forsøg, jeg hidtil har gjort i nævnte Retning, har

jeg haft bedst Held med mig, naar jeg i Forvejen havde indstillet Kameraet paa en bestemt Afstand og saa eksponeret, naar Fuglen eller Fuglene var, i den rette Afstand. Jo nærmere man kan fotografere smaa eller mellemstore Fugle, jo bedre er det; men Lukkerens Hurtighed maa være omvendt proportional med det sig bevægende Objekts Afstand. Som Følge deraf bliver man ved Nærfotografering i Reglen henvist til at benytte et lysstærkt, ublændet Objektiv, men dette giver kun en ringe Billeddybde (en uskarp Baggrund). At fotografere Fugle mod Himlen er ogsaa vanskeligt; thi selv hvide Fugle blive sorte mod en klar Himmel. Bedre gaar det, naar f. Eks. Maagefugle flyve mod en sort Sky som Baggrund, medens de fra Fotografsiden ere stærkt belyste af Solen.

Der er selvfølgelig stor Forskel paa Hurtigheden af Fuglens Flyvebevægelser under de forskellige Forhold, idet disse kunne variere fra en næsten stillestaaende Svæven til saa hurtige Bevægelser med Vingerne, at Øjet knapt kan følge dem. De langsommere Stillinger lade sig naturligvis fotografere med en langt langsommere Lukker end de hurtigere, og de ere tillige langt lettere at forstaa, idet enhver kan opfatte dem. Selv hele Flokke lade sig fotografere paa denne Maade, idet der stadig er en vis Ensartethed over en Flok Fugles Bevægelser. At fiksere de hurtige Stillinger skarpt paa Pladen hører til de vanskelige Opgaver og lader sig kun udføre, naar Forholdene ere gunstige. Et Billede af Fugle med meget hurtige Vingeslag anses af de fleste Mennesker for unaturligt, idet de færreste have været i Stand til at opfatte saa hurtige Bevægelser med Øjet; men for den, som ønsker at studere Fuglens forskellige Flugtstillinger, har det stor Interesse.

Med Hensyn til at træffe Indstilling og Retning paa flyvende Fugle har Englænderen Mr. R. Kearton, der har optaget mange smukke Fuglebilleder, anbefalet at stille to Kameraer med Objektiver af samme Brændvidde ovenpaa hinanden, saaledes at deres Indstilling følges ad. Det øverste tjener da som en Art Søger, medens det nederste altid er klart til Fotografering ved blot at trykke paa Bolden; men han siger selv, at flyver Fuglen i Retningen til eller fra Kameraet, er den udenfor Indstillingen, før han faar trykket af. Bedre gaar det derimod, naar den vender Siden til.

Han gør ligeledes mange Forsøg paa at forklæde sig. Dette

vil sikkert ogsaa bedre lykkes i det kuperede Terræn, hvor han har opereret, end paa flade Marker. Vil man forsøge at forklæde sig, maa man paa Mark og Enge ligne f. Eks. en Okse, men jeg tror dog ikke, det vil nytte, medmindre der findes græssende Kreaturer paa den paagældende Mark. I Skove kan man omgive sig med et malet Lærred, saa man ligner en Træstamme. Prøv det kun. (Se forøvrigt hans Bog: »Wild Life at Home«.)

En Ven af mig, som er Jæger, vil have et let Haandkamera fastgjort under den yderste Ende af Bøssepiben og sat Lukkeren i Forbindelse med Aftrækkeren, saaledes at hele Fremgangsmaaden ligner en Jagt. Jeg har ikke set Metoden anvendt i Praksis, men den er sikkert gennemførlig, og kunde den være et bedre Surrogat for Jagt, var den jo nok værd at anbefale.

VORE TRE PRÆSTEKRAVE-ARTER.

Ved Frederiksholms Teglværk, nede paa Bunden af Lergravene (Ler, Grus og Stene), flere Fod under Vandstanden i Kalvebodstrand, men afvandet ved smaa Render, der føre til en Hovedgrøft, hvorfra Vandet ved Maskinkraft pumpes op, dér færdes vore tre Præstekrave-Arter imellem hverandre.

I en Grav af ca. 2 Td. Lands Størrelse fandt jeg to Par Dværgpræstekraver *(Ægialitis minor)*; det ene Par havde Rede med to Æg. Det var Regnvejr, og Reden stod fuld af Vand; jeg højnede den en Tomme med en Haandfuld Grus og kradsede en lille Rende hen til den nærmeste Grøft, saa Vandet kunde løbe væk. Fuglen løb en Snes Alen fra mig og udstødte med korte Mellemrum sit »Biv« — »Biv«. Saa snart jeg havde gemt mig i det høje Græs, kom Hannen og kaldte paa Hunnen, imedens den skrabede nye Redehuller; dens Skrig lød som et langtrukket »Rihu«. Lidt efter kom den anden Han den for nær, der opstod da straks Kamp imellem dem, under hvilken de udstødte et hurtigt efter hinanden følgende »Pri« — »Pri«, og til Slutning en langtrukken Lyd som »Ur—r—r«, kun en Vokalforandring af Rylernes »Yr—r—r«.

Jeg tilsaa Reden de to paafølgende Dage Morgen og Aften (Kl. ca. 9 og 4). Det viste sig, at Fuglen lagde sine Æg om Dagen, et hver Dag; den havde saaledes ikke forsmaaet min Hjælp. Det andet Par havde endnu ikke Æg, og Hannen havde

REDE MED ÆG AF STOR PRÆSTEKRAVE (AEGIALITIS HIATICULA)

ROAR CHRISTENSEN FOT.

STOR PRÆSTEKRAVE (AEGIALITIS HIATICULA) PAA REDEN

STOR PRÆSTEKRAVE (AEGIALITIS HIATICULA) PAA REDEN

ROAR CHRISTENSEN FOT.

LILLE PRÆSTEKRAVE (AEGIALITIS MINOR) PAA REDEN

stadig travlt med at skrabe nye Redehuller, medens den kaldte paa Hunnen. Det synes, som om Dværgpræstekravens Han skraber Reder, selv naar Parret ruger. Det er vist dens betydelige Kraft og Livsfylde, som giver sig Udslag i dette tilsyneladende overflødige Arbejde.

Da jeg otte Dage senere tilsaa disse Fugles Yngleplads, var der kommen flere af dem; der var ca. 10 Par Dværgpræstekraver paa Værkets Grund. Rederne byggede de paa de mest ujævne Steder mellem Sten og Knolde eller spredte Planter. Denne Art har mere Tilbøjelighed til at skjule sig end de andre to Arter. Den er i det hele taget en af vore interessanteste Vadefugle. Den har en bedre Forstand og et rigere Sprog end sine to Halvsøstre; den er ogsaa efter min Mening smukkere og har især en kækkere Holdning samt livligere og hurtigere Bevægelser end de andre to Arter. Men den er ogsaa meget trættekær.

Naar et Par om Foraaret har slaaet sig ned et eller andet Sted ved Stranden, ser man Hannen flyve i en lille Rundkreds af ca. 50 Alens Diameter omkring Hunnen, der omhyggelig ordner ved Reden, og prøver, om den paa dette Sted kan sidde nogenlunde skjult, uden dog selv at være afskaaren fra en fri Udsigt. Hannens Flugt er da langsom og vaklende med vidtudspilede Vinger, og den udstøder i langsomt Tempo sit langtrukne »Rihu—u«. Sætter en lille Fugl som en Lærke sig indenfor denne Kreds, forjager Hannen den straks, medens den udstøder et hurtigt »Pri—Pri«, og naar den ubudne Gæst er forjaget, lader han et tilfreds »Ur—r—r« høre, idet han vender tilbage til Hunnen. En Hvidbrystet Præstekrave bliver forjaget paa noget lignende Maade, men dog mere forsigtigt; men kommer en Stor Præstekrave paa hans Enemærker, benytter han en hel anden Angrebsmaade. Han sætter sig en halv Snes Alen fra denne sin større Halvbroder og lister sig, skjult af Planter og Ujævnheder, paa en Alen nær ind paa den, og naar den store vender Halen til, farer den lille lige i Nakken paa den og hugger løs af alle Kræfter. Saa snart den store faar vendt sig for at gøre Modstand, er den lille som et Lyn forsvunden og har skjult sig et Par Alen borte bag en eller anden Fremstaaenhed. Saaledes bliver den ved uden at give en Lyd fra sig, og den store, der maa anvende hele sin Opmærksomhed paa den lille Røver, fortrækker snart til fredeligere Steder.

Mange betragte Præstekravernes Rede som en blot og bar Fordybning i Sandet uden tilført Redemateriale; men dette er urigtigt og især for Dværgpræstekravens Vedkommende. Dens Rede er netop belagt med udsøgte smaa, flade Stene og Stykker af Muslingskaller, som den opsøger og bringer til Reden, medens Hannen lokker for Hunnen og udstøder sit stadig gentagne »Rihu« i forskellige Betoninger.

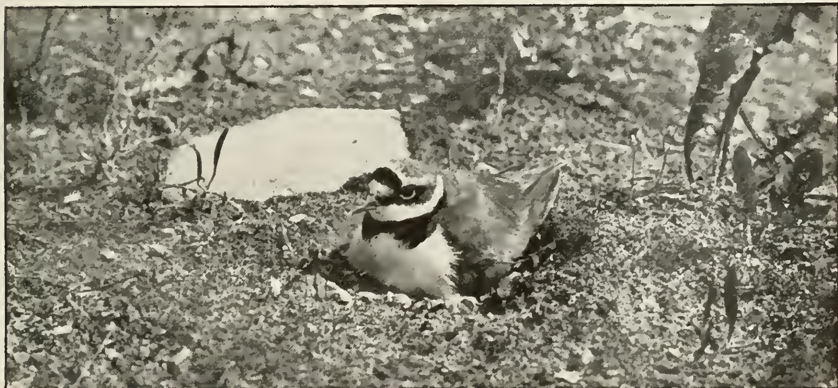
En Arbejder, som gik ligegyldig forbi dens Rede, tog den kun ringe Notits af, ja den kan endog ruge 20 Alen fra et Sted, hvor Arbejderne færdes Dag ud og Dag ind; men har en Person blot begyndt at søge efter den, bliver den straks forsigtig, og den er da en Mester i at vildlede. Hannen flyver op fra et Sted, hvor man ikke har kunnet se den; han ter sig som en Hun, der flyver fra Reden, og snart kommer han tilbage og skriger »Biv—biv« med et Eftertryk, saa man begynder at se efter sine Fødder, at man ikke skal træde i Reden; men der er ingen Fare, Reden er ikke saa nær, den har Hunnen i al Stilhed fjærnet sig fra et langt Stykke i hurtigt Løb, godt skjult af de mange Ujævnheder, som hun forstaar at benytte trods nogen Boer, og senere er hun fløjet og kommer nu fra en hel anden Kant. Vil man nu gemme sig mellem høje Planter eller endog i et nærstaaende Skur for at afvente, at Hunnen gaar paa Reden, kan man være sikker paa, at Hannen ikke taber ens Spor. Først kommer han snigende som en Hun, der vil liste sig til Reden, og pludselig sætter han sig i en Fordybning, saa man uvilkaarlig tror at have den rugende Hun for sig; men aldrig saa snart har man stukket Hovedet frem, vil Hannen ved høje Skrig advare den ofte langt derfra rugende Hun. Nærmer man sig nu virkelig Reden, da flyve Fuglene straks ud i den modsatte Retning, som vare de tilfredse med, at man endelig har fjærnet sig fra det Sted, hvor de viste saa megen Angst.

Selv om de to største Arter af Præstekraver have megen Omsorg for deres Afkom og vise sig meget urolige, naar en Fredsforstyrrer nærmer sig deres Unger eller stærkt rugede Æg, er dette dog intet imod den Uro, den lille viser under lignende Forhold; den ligefrem forfølger Fredsforstyrreren, idet den skrigende flagrer over Hovedet paa ham endog indtil 1000 Alen bort fra Reden.

I Slutningen af Juli saas en Flok af unge og gamle paa ca. 20 Stykker; deres Stemmer lød som »Bit—bit« med længere

REDE MED ÆG AF LILLE PRÆSTEKRAVE (AEGIALITIS MINOR)

LILLE PRÆSTEKRAVE (AEGIALITIS MINOR) PAA REDEN

ROAR CHRISTENSEN FOT.

DUNUNGER AF LILLE PRÆSTEKRAVE (AEGIALITIS MINOR)

ROAR CHRISTENSEN FOT.

HVIDBRYSTET PRÆSTEKRAVE ♂ (AEGIALITIS CANTIANA) PAA REDEN

(BILLEDET ER FORSTØRRET)

ROAR CHRISTENSEN FOT.

HVIDBRYSTET PRÆSTEKRAVE ♀ (AEGIALITIS CANTIANA) VED REDEN

(BILLEDET ER FORSTØRRET)

Mellemrum. Deres Væsen var ganske forandret, de tænkte kun paa Mad og paa Rejse samt paa deres egen Sikkerhed.

Dvergpræstekraven var forresten den første Fugl, jeg fotograferede; thi skønt Fuglen er sky ved Reden, er den dog saa logisk, at den forandrer sit Væsen overfor en bestemt Person, som den ved har fundet Reden. Den tænker som saa: Hvad hjælper alt det Omsvøb, han ved jo alligevel, hvor Reden er.

Ungerne ere næsten ikke til at finde, naar de først ere løbne fra Reden, de ligne i den Grad smaa, tørre Lerknolde, at jeg aldrig har set en saa gennemført Beskyttelseslighed. Se forøvrigt Tavlen, hvor de ere langt lettere at se end i Virkeligheden.

Den store Præstekrave *(Ægialitis hiaticula)* er vel bekendt, og jeg har aldrig iagttaget noget særlig karakteristisk hos den. Paa Billedet ses en Fugl paa Æg og en paa samme Rede med Unger. Man ser, hvorledes Fuglen strækker Hovedet frem og kalder; det var den ene af Ungerne, som var løben af Reden, den kaldte paa.

Den hvidbrystede Præstekrave *(Ægialitis cantiana)* er den stilfærdigste af de tre Arter. I én Retning synes den at overgaa de andre to, nemlig i at skjule sine Æg, idet den, efterat have lagt sine tre Æg i en Fordybning, samler Smaastene, Jord- og Lerknolde eller smaa tørre Stykker Kreaturgødning, som den lægger omkring Æggene, saa kun disses øverste Flade er blottet. Naar Fuglen vil ruge, skubber den Stenene eller Knoldene bort, og har den i Sinde frivillig at forlade Reden, lægger den dem tilrette igen, før den gaar bort. Jeg har en Gang fotograferet en Rede, om hvilken Fuglen havde lagt en bred Bræmme af Smaastene; men hver Gang, den vilde forlade Reden, tog den alle Stenene i en bestemt Afstand fra denne og lagde dem ind mellem Æggene, saa der opstod et blottet Parti som en Ring omkring Reden.

FUGLENE OG DEN REGNFULDE SOMMER 1907.

AF

KRISTEN BARFOD.

Motto: »Men Regnen, den regner hver eneste Dag.«

Det er ikke blot Cyklehandlerne, »Tivolis« Aktionærer, Restauratørerne langs Strandvejen osv., der have haft Grund til at beklage sig over den kolde og fugtige Sommer, men ogsaa vore fælles Venner Fuglene, og da navnlig Smaafuglene, hvis Klager ganske vist have været af ren negativ Art, idet jeg i de ca. 30 Aar, jeg har interesseret mig for og iagttaget Fuglenes Liv og Færden, ikke mindes nogen Sommer, hvor Fuglesangen har været saa fattig og lavmælt som i afvigte; og at Grunden hertil maa være at søge i Regnen og Kulden og den Ødelæggelse, de førte med sig, kan der formentlig næppe herske nogen Tvivl om.

De store Fugle have i Følge Sagens Natur klaret sig ret godt; thi dels falder deres Yngletid jo som Regel temmelig tidligt (for dette Aars Vedkommende altsaa inden Regnperioden begyndte: medio Juni), og dels ere deres Reder saa massive, at de — selv udsatte for stærke og gentagne Regnskyl og Storme — kun rent undtagelsesvis kunne tage saa megen Skade, at de blive forladte, og hvad selve de rugende Fugle angaa, da lade disse sig kun yderst sjeldent afficere af Uvejret; endelig har jeg gentagne Erfaringer for, at Ungerne kunne taale forbausende megen Kulde og Væde, naar de da ikke ere altfor spæde.

Til Bevis for Rigtigheden af ovenstaaende skal jeg anføre nogle Iagttagelser, jeg i Sommer har gjort angaaende Storken *(Ciconia alba)*, der vist utvivlsomt er den af samtlige her i Landet ynglende Fugle, som anbringer sin Rede mest aaben og udsat for alt Slags Vejr, idet den jo omhyggelig undgaar al Dækning: overhængende Grene og lign. Ikke langt fra min Præstegaard har der i Aar ynglet 3 Par, hvis Reder alle ere anbragte paa Hustage (et fjerde Par, der ellers plejer at yngle i min Have i et Træ, hvis Top jeg i sin Tid har afhugget og i Stedet for fastgjort et Hjul, blev desværre i Aar forhindret i at ruge af en ondskabsfuld ensom Stork — muligvis en tidligere Besidder, der ved brutalt at fjerne Æggene efterhaanden, som de lagdes i Reden, vilde dokumentere sin Eneret til samme). To af Parrene indfandt sig paa Rederne paa sædvanlig Tid (11—12 April), me-

dens det tredie af en eller anden Grund var bleven saaledes forsinket, at det først naaede til sit Hjem 29 April. De to førstankomne Par bleve saa tidligt færdige med Restaurering af Rederne, Æglægning og Rugning, at Ungerne allerede vare udklækkede ca. 1 Juni, og disse vare derfor tilstrækkelig udviklede og modstandskraftige til at overleve den kritiske Dag: 3 Juli med paafølgende Nat, hvor en skybrudlignende Regn i Forening med en orkanagtig Storm fra Syd—Vest bragte Ødelæggelse og Sorg i Tusinder af Fuglehjem[1].

Det sidst ankomne Par blev derimod først færdigt med Rugningen ca. 15 Juni; 3 Juli stod Hannen omtrent hele Dagen og »hang med Næbbet« i Nærheden af Reden, medens Hunnen anbragte sig midt i samme og med halvtudbredte Vinger søgte at skærme de 3 Unger (en fjerde var nogle Dage i Forvejen kastet ud af Reden) mod den nedstyrtende Regn, men forgæves — de fandtes Dagen efter alle døde!

Men nu Smaafuglene!

Angaaende disse har jeg gjort talrige og — som det af nedenstaaende Linier vil ses — højst sørgelige Iagttagelser baade i Jylland og paa Sjælland.

5—10 Juni opholdt jeg mig daglig 6—8 Timer i mit »gamle Revier«: en ca. 50 Tønder Land stor med Pors og Lyng bevokset Engstrækning i Limfjordens umiddelbare Nærhed, hvor der — som iøvrigt overalt langs med denne Fjord — findes en overordentlig rig Fuglefauna. Hvor har jeg dog nydt mange livsalige Timer deroppe, hvor jeg i 11 Aar har haft mit Hjem! Hvilke Øjeblikke kan lignes med dem, jeg tilbragte dér, hvor jeg vandrede om dagevis og gjorde interessante Iagttagelser i

[1] Efter at ovenstaaende var nedskrevet, modtog jeg fra Direktoren for meteorologisk Institut følgende Oplysninger:

»Den for Juli Maaned normale Nedbor er 65 mm.; den storste Nedbor i et Dogn blev maalt 3—4 Juli med 38 mm. ved Evetofte ved Frederiksværk« (c. 3 Luftmil fra mit Hjem). — Da jeg 3 Juli om Eftermiddagen gik en Tur ud ad Vejen mod Sydvest, maatte jeg kæmpe mig Skridt for Skridt frem mod Stormen, ja! endog af og til holde mig fast ved Telefonpæle og Vejtræer; det forbauser mig derfor meget gennem Met. Inst. at erfare, »at der ikke var noget særligt ved Blæsten 3 Juli, den kan hverken karakteriseres som »Orkan« eller »Storm«, men kun som »haard Kuling«, »trerebet Merssejlskuling«, hvilken Styrke Vinden endda kun naaede i den sydostlige Del af Landet.« (Selvfolgelig bojer jeg mig for Videnskaben — specielt for den trerebede! — men her paa min Egn var det nu alligevel — en nederdrægtig Brandstorm!).

en for mig hidtil delvis ukendt Fugleverden og derefter, naar »Slottet i Vesterled«[1] luerødt hævede sig paa sine Ildsøjler hinsides Fjordens Vover, behagelig træt lagde mig til Rette med Hovedet paa en lyngbevokset Tue (NB. uden Myrer!), Benene med de lange Vandstøvler, hvorfra Stropperne stak op, strakte saa langt fra hinanden som muligt, Ild paa Snadden og Blikket vendt op mod den lyseblaa Himmel — den Hvælving[1], paa hvilken der ej findes Skimmel — og saa lade Tankerne drage »af By«, mens Fuglenes Stemmer harmonisk sig blande, og Bølgerne hist paa Limfjordens Vande tiskende, hviskende skvulpe mod Land — I Moll-Toner bløde! paa Sindet I virke som Orgelmusik i Naturens Kirke. — Hvor Gud dog er stor — og Du selv saa lille — men hvad har den Klyde dog her at bestille? Aah! det er jo sandt! dens Rede i Onsdags paa »Holmen« jeg fandt — Og alle de Stakler, som kæmpe og stride derovre paa Samfundets mørke Side — i snævre Baggaarde, skumle Fabrikker, mens Du af Livsglædens Bæger drikker! — Hvad Pokker! dér sidder en Natravn og glor — saa, nu stak den ned i Kren Persens Ro'r! — og de, der er stængte bag Fængslernes Gem — mon Du i Hans Øjne er bedre end dem? selv om Du ta'r Kjole og Krave paa — og lidt Salvelse med — det kan ikke forslaa — vi er Pjalte og Stympere alle tilsammen, saa sandt som dér kredser en Musvaage — Amen! — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Men ude fra Mudderprammen en Klynge af Arbejdsmænd hører jeg taktfast synge: Aa hive! aa hej! en Bajer til mig!

Undskyld Digressionen, mine Damer og Herrer! til Sagen! Under mit Ophold derovre fandt jeg ca. 50 Reder, deraf 6 af den dobbelte Bekkasin *(Gallinago scolopacina)* og 10 af den gule Vipstjert *(Motacilla flava)* (to af disse indeholdt et Gøgeæg); de øvrige vare nogenlunde ligelig fordelte mellem Rødben *(Totanus calidris)*, Ryler *(Tringa alpina)*, Brushøns *(Machetes pugnax)*, Viber *(Vanellus cristatus)*, Tornirisker *(Cannabina linota)*, Rørspurve *(Emberiza schoeniclus)*, Brunstrubede Digesmutter *(Praticola rubetra)*, Sivsangere *(Acrocephalus phragmitis)* og Engpibere *(Anthus pratensis)*. Umiddelbart før min Afrejse viste jeg en Bekendt, som bor der i Nærheden, en Del af de Smaafuglereder,

[1] Det var paa denne Egn, Ingemann blev inspireret til sin vidunderlig stemningsfulde Aftensang: Der staar et Slot i Vesterled.

hvori Æglægningen endnu ikke var afsluttet, med Anmodning om at ville efterse dem, naar nogle Dage vare forløbne, for det Tilfældes Skyld, at nogle af dem i Mellemtiden skulde have faaet Besøg af min specielle Ven: Gøgen. Imidlertid fik jeg følgende bedrøvelige Meddelelse fra ham:

— — »Torsdag d. 20 Juni var jeg ude i Revieret, men her saa det meget sørgeligt ud, idet det næsten fuldstændig stod under Vand, og samtlige Reder vare som Følge deraf enten helt regnede i Stykker eller fyldte med Vand.«

Medens det nemlig var overvejende tørt og klart Vejr i den første Halvdel af Maaneden, begyndte i Midten af samme en vedvarende Regnperiode, der af Meteorologisk Institut karakteriseres saaledes: »I Dagene 14—26 Juni alene blev der i hele Landet, taget under ét, maalt 58 mm. Regn, hvilket er 45 % mere end hele Maanedens normale Nedbør — — — paa 47 Stationer blev der i Løbet af ét Døgn maalt 20 mm. eller mere; den største Nedbør i ét Døgn blev maalt d. 14 med 42 mm. saa vel i Slagelse som ved Gjedser Fyr — Nedbørdagenes Antal var efter Optegnelse paa Fyrstationerne gennemsnitlig 18, medens en 30aarig Normal kun giver 9; til Sammenligning tjener, at det største Antal Dage med Nedbør har for Juni siden 1874 været 14—15 i 1879, 1882 og 1892. — Landbohøjskolen havde 24, Tarm 21 Dage med Nedbør-Tal, der ikke ere naaede siden 1861.«

Da der paa den Station, som ligger nærmest og tillige meget nær ved mit Revier, ifølge et foran mig liggende »Kort over Nedbør i Juni Maaned» kun er maalt 110 mm., medens der f. Eks. i Taars (ved Hjørring) og Varde er maalt henholdsvis 132,7 og 133,8 mm., og da nævnte Revier paa ingen Maade kan siges at ligge særlig lavt, maa desværre Antallet paa de Reder, som Juniregnen har ødelagt i de jydske Moser, Kær og Enge fastsættes til Legio!

Hvad nu mine Iagttagelser i det af mig undersøgte sjællandske Revier angaar (det spænder over ca. 1 Flademil med Slangerup som Centrum og bestaar mest af Skov og Krat[1]) maa jeg straks gøre opmærksom paa den glædelige Kendsgerning, at jeg med tørre Tal kan paavise, at Juniregnen ikke her har

[1] Selvfølgelig findes der ogsaa nogle Eng- og Mosestrækninger, men disse fik jeg kun Lejlighed til at aflægge enkelte og tilmed flygtige Besøg.

gjort nogen nævneværdig Skade, thi af over 60 Smaafuglereder, som jeg eftersaa i Maanedens sidste Halvdel, blev kun 1 — een — ødelagt af Regnen. Grunden hertil maa søges dels i den Omstændighed, at Maanedsnedbøren, som blev maalt paa den Station (Slagslunde), der ligger nogenlunde midt i mit Revier, kun var 76,9 mm., dels og navnlig deri, at Reder, for største Delen anbragte i tætte Buske og Træers løvrige Grene, selvfølgelig i langt højere Grad have Betingelser for at kunne modstaa selv mange Dages Nedbør — NB. saalænge denne er *jævn* og ikke antager nogen skybrudlignende Karaktér — end de ovenfor omtalte aabne og næsten for al Dækning blottede jydske Reder, med andre Ord: Det er ikke Regnmængden i og for sig, men Styrken, hvormed den falder, der virker ødelæggende, hvad jeg i Aarenes Løb har haft Lejlighed til at bemærke adskillige Gange.

Af ovenstaaende Iagttagelser, der jo ere anstillede indenfor ret snævre Grænser, har man imidlertid ikke Lov til at drage nogen Slutning for hele Sjælland, da Regnen er faldet meget forskelligt paa de forskellige Egne af Øen. Medens der f. Eks. — som ovenfor berørt — paa det mest regnfulde Døgn (14 Juni) ved Slagelse blev maalt 42 mm., maaltes der i det Døgn, da Nedbøren var stærkest i København, paa Landbohøjskolen og i mit Revier (25 Juni) henholdsvis kun 9,3, 11,8 og 16,1 mm.

Men for utallige Fuglepar, der ikke havde faaet Ungerne »paa Vingerne« inden 3—4 Juli, blev dette Døgn, (hvis Vejrbeskaffenhed ovenfor er beskrevet), af skæbnesvanger Betydning, hvad jeg desværre kun har altfor mange Beviser for — f. Eks. følgende: I Nærheden af min Præstegaard findes et lille Krat, hvor der hvert Aar plejer at yngle 2 Par Nattergale *(Luscinia philomela)*; de indfandt sig ogsaa i Aar paa sædvanlig Tid, ca. 10 Maj (den ene Han var her iøvrigt ogsaa i Fjor; den var let at genkende paa dens ejendommelige Sang, hvor Stroferne Sy-lov, Sy-lov, Sy-lov idelig repeteredes[1]).

[1] At den herved gjorde sig til hojrostet Tolk for et blandt Befolkningen paa denne Egn stærkt næret Ønske om ved en vis Kommissionsdommers Hjælp at faa Klarhed paa adskillige mystiske Ildebrande, der have fundet Sted her i de senere Aar, kan vel næppe interessere andre Læsere end dem, der maatte være Medlemmer af Frederiksborg Amts Brandforsikringsforening for rørlig Ejendom!

Begge Par havde Rederne færdige og Æglægningen paabegyndt inden 1 Juni, men medens lutter Lykke tilsmilte første Par, havde det andet følgende Modgang: Et friskt Æg, som 26 Maj laa i Reden, der var meget aabenlyst anbragt, fandtes 29 Maj itubidt og tomt for sit Indhold; en ny Rede — iøvrigt næsten lige saa uforsigtigt anbragt som ovennævnte — blev opført saa hurtigt, at den allerede 1 Juni indeholdt 1 Æg, 6 Juni 5, men Dagen efter vare samtlige Æg forsvundne! Parret lod sig imidlertid ikke forknytte af disse huslige Sorger, men tog efter nogle faa Dages Ferieren fat paa Opførelsen af Rede Nr. 3 (denne Gang særdeles godt skjult: ca. 1/2 Alen nede i en med frodige Nælder gennemvokset Kvasbunke); af de 4 Æg, som jeg 19 Juni saa i Reden, kom der nogle Dage efter — Datoen har jeg desværre ikke optegnet — 4 Unger, men da jeg 4 Juli om Aftenen kiggede ned i Reden, fandt jeg denne fuldstændig gennemblødt af Regn og alle Ungerne, hvoraf den ene allerede var halvfortæret af nogle Aadselgravere, døde, uagtet de paa det Tidspunkt vare temmelig store og delvis forsynede med Fjer. Det var et vemodigt Syn at iagttage dette af Livets Modgang saa haardt prøvede Ægtepar Resten af Sommeren hoppe tavst og forknyt omkring — i Modsætning til det første Par, der var i travl Beskæftigelse med at introducere deres 5 Unger, der forlængst havde forladt deres snævre Barndomshjem inde under den visne Slaaenbusk, i den store, store Verden!

I de følgende Dage fandt jeg nu Masser af Smaafuglereder ødelagte enten af Regnen eller af den føromtalte trerebede Merssejlskuling. — Det vilde være at stille for stort et Krav til Læsernes Taalmodighed og iøvrigt ogsaa uden nævneværdig Interesse, om jeg her vilde fremkomme med en specificeret Liste over samtlige sørgelige Fund, der jo for største Delen vilde indeholde Navne paa saa talrigt ynglende Fugle som: Havesangere *(Sylvia hortensis)*, Tornsangere *(Sylvia cinerea)*, Gulspurve *(Emberiza citrinella)* og Tornirisker, og vil derfor indskrænke mig til at anføre — dog med Forbigaaelse af Datoer — enkelte af disse Fund, som formentlig kunne have nogen Interesse: En Gulspurverede med 2 Æg og 1 Gøgeæg *(Cuculus canorus)* (Reden fuldstændig gennemblødt), en Solsorterede *(Turdus merula)*, anbragt dybt nede i en Kvasbunke, med 5 Æg, der næsten svømmede i Vand (for Oologer er dette Kuld interessant ved Æggenes højst forskellige Størrelse, nemlig: 35 × 22, 34 × 22,

32 × 21, 30 × 20, 30 × 20 mm.), 2 Rørsangerreder *(Acrocephalus arundinaceus)*: 5 + 5 Æg (Æggene i den ene vare »regnede fast« til Redematerialet), 2 Grøniriskreder *(Ligurinus chloris)* (6 + 1 Æg), en Tornsangerrede med 4 Æg og et Gøgeæg (Reden anbragt mod Syd-Vest mellem Nælder — var af Blæsten dreiet saa meget paa Skraa, at Æggene vare paa Nippet til at falde ud), 2 Bastardnattergalereder *(Hypolais icterina)*, begge gennemvædede og tildels opløste af Regnen: den ene var nyopført, den anden, der indeholdt 5 døde Unger, sad ca. 2 Alen nede i en tæt Hasselhæk i min Have; en Træpiberrede *(Anthus arboreus)* med 5 rodlige af Regnen skjoldede Æg; 2 Sumpsangerreder *(Acrocephalus palustris)*, den ene fuldstændig endevendt af Blæsten; ved Foden af de tørre Nældestængler, hvortil Reden havde været fastgjort, laa de 3 Unger døde, den anden, der fandtes ca. 1 Alen nede i et tæt Hindbærparti, indeholdt 4 ihjelregnede Unger og 1 surt Æg, en gennemblødt og tildels ituregnet Sivsangerrede traf jeg i en Rugmark (!!) med 5 forladte Æg o. s. v.

De overdækkede Reder, der jo tilmed som oftest ere byggede umiddelbart paa Jorden, klarede sig selvfølgelig bedre: saaledes fandt jeg i 3 Løvsangerreder *(Phyllopseustes trochilus)*, hvor der netop paa den kritiske Dag var spæde Unger (andet Kuld), disse i bedste Velgaaende og iagttog et fjerde Par made Unger, uden at det dog var mig muligt at opdage Reden.

Da Regnen i nævnte Døgn i Følge Met. Instituts Nedbørstabel nærmest maa betegnes som Landeregn, kan man desværre heraf slutte, at ovenstaaende triste Iagttagelser ikke have været ejendommelige for mit Revier, men lige saa godt kunde have været gjorte i de fleste andre Dele af Landet.

Som Følge af al denne Forstyrrelse fandtes der i Aar ualmindelig mange sene Kuld, endnu i Slutningen af Juli traf jeg adskillige Reder med friske Æg (deriblandt en Havesangerrede *(Sylvia hortensis)*, der foruden et af Fuglenes egne Æg indeholdt et Gøgeæg), og jeg fik her Lejlighed til at gøre den højst interessante Iagttagelse, at ikke faa Smaafugle, kloge af Skade, denne Gang havde anbragt deres Reder ualmindelig godt dækkede; navnlig mindes jeg en Gulspurverede, bygget umiddelbart under et, mod Jorden bøjet, stort Skræppeblad, hvis Yderkanter vare opadhvælvede — kort sagt: en Vandrende efter alle Kunstens Regler! Skønt jeg har fundet Hundreder af denne Fugls Reder, er det første Gang, at jeg har set den træffe

en saadan Sikkerhedsforanstaltning, thi ingen skal faa mig til at tro, at det var et Tilfælde: det er da saa et af dem, der ser ud som — en Tanke!

Sluttelig skal jeg bemærke, at da jeg i Sommer kun har færdedes meget lidt paa aaben Mark, ere mine Iagttagelser over de Fugle, der fortrinsvis yngle her, for faa og overfladiske til at der deraf kan drages nogen berettiget Slutning: af Kornlærkereder *(Emberiza miliaria)* har jeg saaledes kun truffet 3, hvoraf Æggene (3) i den ene vare fuldstændig jordslaaede og selvfølgelig forladte. — Af 4 Agerhønsereder *(Perdix cinerea)* kom der kun Kyllinger af den ene (18 Æg); i de 3 andre (20, 12 og 20 Æg) vare de forladte — for de to Reders Vedkommende meget rugede — Æg mere eller mindre oversprøjtede med den af Regnen opblødte Jord. Da jeg midt i Yngletiden har »stødt« ikke saa faa ensomme Par paa forskellige langt fra hinanden liggende Steder (hvilket lader formode, at lige saa mange Reder ere blevne ødelagte), da endvidere Tallet paa de Høns, jeg i Efteraaret har set hænge udenfor Vildthandlernes Vinduer i København, kun — i Modsætning til tidligere Aar — har været saare sparsomt, og jeg endelig dertil føjer den Kendsgærning, at de Jagttasker, jeg har haft Lejlighed til at kigge i hos adskillige Jægere, der vare »for Hjemgaaende«, have været kemisk tomme for Agerhøns, — saa ligger den Antagelse jo meget nær, at den fugtige Sommer ogsaa indenfor disse Fugles Rækker har anrettet en ikke ubetydelig Ødelæggelse.

OM DRÆBTE ROVFUGLE FRA EN LILLE DANSK Ø.

AF

HERLUF WINGE.

Et Selskab Jægere havde i 1907 lejet Jagten paa en af vore mindste afsides liggende Øer, og som man plejer at gjøre det allevegne i Landet og i alle vore Nabolande, havde man udlovet og betalt Skydepenge for dræbte Rovfugle. Fødderne af de Rovfugle, der vare dræbte i Aarets første Halvdel, særlig paa Trækket om Foraaret, ere nylig tilstillede mig.

Der er spildt et uhyre Stof, der kunde have oplyst om Rovfuglene og deres Liv, eller rettere deres Død, hos os. I mange Aar er der vel fra en stor Del af Landets Herregaarde meddelt

Skydelister over dræbte Rovfugle; men oftest nævnes Rovfuglene med fælles Navne som Høge, Falke, Ugler eller lignende; opgives der Artnavne, er der ingen, der kan indestaa for deres Rigtighed; det er ofte erfaret, at Jægernes Art-Kundskab er saa som saa, og en Del Omskrivninger bruges øjensynlig for at dække over Ulovligheder. Den, der kjender vore Rovfugle, kan sige sig selv, at Hovedmængden af de Rovfugle, der dræbes her, er Musevaager, Hvepsevaager og Spurvehøge; men den Kundskab er ikke tilstrækkelig. Skydelisterne give i de meget store Træk et Billede af den umaadelige Ødelæggelse, der er gaaet for sig; men til at oplyse om de enkelte Arter ere de ubrugelige. Ingen af Jægernes Kreds, der dog skal omfatte Naturvenner, har endnu fundet paa, at der her var noget, hvormed der burde holdes Øje, og hvorfor der burde gjøres Rede.

For at nævne et bestemt Tilfælde: Udryddelsen af Glenten, en af Naturens herligste Skabninger, have Jægerne paa Samvittigheden. En Glente i Skyerne hørte til de aarlige Foraarstegn endnu i 70erne i forrige Hundredaar; i vore Skove byggede Arten ret almindelig, og ingen mærkede Skade deraf. Nu er den borte; Jægerne have dræbt den med Bøsse og Gift. Hvormange der ere dræbte, hvor talrig den har været, hvornaar Udryddelsen er sket, derom vides intet nærmere. Som Minde om dens Tilstedeværelse i Landet foreligger kun nogle faa Optegnelser og nogle Skind og Skeletter, neppe engang tilstrækkeligt til helt at oplyse om den danske Glentes Lighed eller Ulighed med Glenterne i vore Nabolande. Zoologisk Museum kan med Rette dadles, fordi det ikke bedre, end sket er, har søgt at drage nogen Nytte af Nedskydningen; til Undskyldning er kun at sige, at Udryddelsen er kommen overraskende hurtig, og at det ikke var tillokkende at arbejde sammen med Mænd, hvis Færd man fordømte.

Endelig er der engang blevet Lejlighed til at faa et Indblik i en Skydeliste. De Rovfugle, der dræbtes paa den lille Ø i det første Halvaar af 1907, vare følgende 417:

10 Taarnfalke *(Falco tinnunculus)*,
58 Musevaager *(Buteo vulgaris)*,
2 Vintermusevaager *(Buteo lagopus)*,
1 Blaa Kjærhøg *(Circus cyaneus)*,
339 Spurvehøge *(Accipiter nisus)*,

6 Mose-Hornugler *(Otus brachyotus)*,
1 Skov-Hornugle *(Otus vulgaris)*.

Fortegnelsen viser, at der gaar et stort Træk af Rovfugle hen over Øen; det er ikke paa ethvert Sted i Landet, at man i Løbet af et Foraar kan dræbe 339 Spurvehøge o. s. v. Øen virker øjensynlig tiltrækkende som en Slags Bro over Vandet og som Hvilested og samler Fuglene fra vid Omkreds. De fleste af de dræbte skulle være skudte, naar de paa deres lange Vandring have søgt Hvile i en lille Skov paa Øen; 84 af dem ere skudte paa en enkelt Dag i første Halvdel af April; det har været en af de store Vandredage. Der er her i det smaa sket, hvad der i det store sker for hele Landet: de Rovfugle, der i Yngletiden ere spredte over den store svensk-norske Halvø, drage for største Delen For- og Efteraar hen over det lille Danmark. Derfra skriver sig Muligheden for de høje Tal i Herregaardenes Skydelister. At Fuglene maa bede en og anden Gang paa Rejsen, er klart nok; men mange af de Fugle, der ere skudte hos os, vilde neppe have rørt Danmarks Jord, hvis de ikke ved Lokkemidler og Magt vare bragte herned.

En Skydeliste fra samme Sted fra tidligere Tid vilde sikkert have haft et noget andet Indhold. Det er paafaldende, at større Rovfugle nu mangle; ingen Ørn eller Glente, ingen Duehøg eller Vandrefalk er kommen med. Grunden er sikkert, at alle de store Rovfugle allerede ere saa godt som borte; nu stræber man saa meget mere efter de smaa. At Lærkefalk og Hvepsevaage heller ikke findes paa Listen, skyldes vist, at de vandre saa sent paa Foraaret, at man ikke har ventet dem og ikke været rede til at modtage dem.

I Fortegnelsen findes ikke en eneste af de Arter, som Jægerne have nogen Grund til at frygte som Medbejlere til Byttet. Alle de dræbte Rovfugle ere for Jagten ligegyldige, for Landbruget nyttige Arter. Spurvehøgens Føde er hos os overvejende netop Spurve; lod man Naturen raade og Spurvehøgen leve, kunde Landmændene spare sig deres Bekymringer over Spurvenes Mængde og deres Overvejelser over, hvorvidt man ved Penge skal se at lokke Folk til at ødelægge Spurvene. Musefangere af høj Rang ere Taarnfalk, Musevaager og Kjærhøge; Musevaagerne ere da ogsaa af den Grund efter Loven fredlyste hos os det meste af Aaret, og Taarnfalk og Kjærhøge burde være

det; selv i den tyske Jagtlov, der ellers er ret glubsk mod Dyrene, er Taarnfalken fredet. Bedre levende Musefælder end Uglerne kunne ikke tænkes; fornuftigvis har da vor Jagtlov givet Uglerne Fred ligesom Musevaagerne. Kort sagt, Skydelisten ser, i denne Sammenhæng, ganske molboisk ud.

Til vor Jagtlov har der ikke været taget Hensyn; man har her, som andre Steder, dræbt, hvad man selv fandt for godt at dræbe. Musevaager og Ugler ere hos os fredede fra 1 Februar til 16 September; i hvert Fald for den allerstørste Dels Vedkommende maa de være skudte i Fredningstiden. Værre endnu er det, at der er betalt Skydepenge for de ulovlig dræbte Fugle; man har lokket Folk til at overtræde Loven.

Til Dyrenes Ret har Hensynet været lige saa lille, nemlig slet intet. Der er ikke Gnist af Retfærdighed i den Modtagelse, de vandrende Fugle have faaet. Det kan gjerne være, at en eller anden af de forbiflyvende Rovfugle har ladet sig friste til at gjøre Jagt paa Agerhøns, der have vist sig altfor aabenlyst; men derfor var der ingen Grund til at tage dens Liv, end mindre til at dræbe Hundreder af andre Fugle, der ikke have tænkt paa at gaa Jægerne ivejen. Sine Høns vilde man tjene bedre ved at sørge for tilstrækkeligt Ly for dem.

Endelig giver Skydelisten fra den lille Ø en Prøve paa Jægernes Evne til at kjende Rovfugle. Den Liste, der er forelagt for og godkjendt af Jagtselskabet, og hvorefter Skydepenge ere udbetalte, ser saaledes ud: »56 Hvepsevaager, 4 Norske Vaager, 6 Kjærhøge, 312 Spurvehøge, 36 Taarnfalke, 10 andre Falke, 8 Ugler, ialt 432 Stkr.« (noget Svind i Bunken af afskaarne Fødder maa da være sket, inden jeg fik dem). De almindelige Musevaager ere altsaa opførte som Hvepsevaager; af Spurvehøgene maa adskillige have gaaet for Kjærhøge, Taarnfalke og andre Falke; Mose-Hornugle og Skov-Hornugle ere Ugler og ikke andet. Nogle af Fejlbestemmelserne ere vel kun Tegn paa Ukyndighed. At Musevaagerne ere omdannede til Hvepsevaager er dog maaske snarest et lille Tegn paa Undseelse; de Herrer, der have været paa Jagt efter Skydepenge, have maaske vidst, at Musevaagen var fredet; men de have opdaget et lille Hul i Jagtloven, hvorigjennem de kunde smutte for at redde Pengene; vist ved en ren Forglemmelse er Hvepsevaagen i Jagtloven ikke opført blandt de fredlyste Fugle. Alt i alt faar man indprentet: Stol ikke paa Jægernes Skydelister.

Hvad der er sket paa den lille Ø i 1907, er det samme, der aarlig sker Landet over og i mange Aar er sket, særlig efter at der er dannet Foreninger med det Formaal at udrydde, eller som det nu med et andet Ord skal hedde: bekæmpe, Rovfuglene. Rundt om gjelder den samme blinde Forfølgelse og den samme Lovløshed.

Det er paa Tide, at Jægerne tænke lidt over, hvad det er, de ere ifærd med. Det er for galt, at en væsenlig Del af vor Fugleverden skal udslettes for deres Skyld. Var det kun sandt, hvad nogle af Jægerne sige, at ingen ønsker at udrydde! Men de kunne ikke vente, at man skal tro dem, førend deres Handlinger stemme med deres Ord.

Særlig stygt er det, at Ødelæggelsen væsenlig drives for Morskab, for Sport. At hidlokke Rovfugle ved Hjelp af en lænket Ugle og skyde dem fra et Baghold, at lure paa dem og skyde dem paa deres Hvilesteder, at skyde dem paa Reden, at opstille Pælesaxe for dem, at udlægge forgiftede Aadsler for dem, og forskjellige andre djævelske Paafund høre til Jægernes Forlystelser.

28/10 1907.

VANDRIXEN, RALLUS AQUATICUS L., NY FOR GRØNLAND.

AF

E. LEHN SCHIØLER.

Dr. H. Deichmann i Julianehaab[1] var saa venlig at sende mig en Vandrixe, *Rallus aquaticus L.* i Oktober Maaned 1906. Fuglen er ny for den grønlandske Fauna, og da jeg modtog Eksemplaret fra Dr. Deichmann, troede jeg, at dette var det første; men da jeg omtalte Sagen til Dr. Helms, erfarede jeg, at han allerede et Par Aar før havde faaet Arten fra Østgrønland.

Fuglens nærmeste Hjemstavn er Island, hvor den skal være Standfugl; B. Hantzsch betvivler (Beitrag zur Kenntnis der Vogelwelt Islands. Berlin 1905, pag. 223—224), at dette gælder alle Individer, og den er ganske vist truffen om Efteraaret i Træktiden baade paa Vestmanna-Øerne og paa Færøerne, hvor den iflg. Knud Andersen ikke yngler, saa det er vel muligt, at nogle undertiden trække bort. Til Færøerne kunde den maaske

[1] Nu i Holsteinsborg.

ogsaa være naaet fra Norge, hvor den iflg Collett yngler op til 64°. (Mindre Medd. vedr. Norges Fuglefauna 1881—92).

Paa Jan Mayen skal den være fanget en Gang.

Dr. Helms's Eksemplar er fundet døende i Omegnen af Kap Dan i Efteraaret 1902 og nedsendt af Johan Petersen i Angmagsalik. Den er ikke kønsbestemt, men synes efter Ydret at dømme at være en Hun; en ung Fugl er det, med tykke Hælled og Rester af Ungfuglens Dragt paa Bryst og Bug.

Fuglen fra Julianehaab er ogsaa ung; heller ikke den er kønsbestemt, men er vist, ligeledes efter Ydret at dømme, en Han.

MINDRE MEDDELELSER.

EN UDFLUGT TIL ROSKILDE FJORD FOR 18 AAR SIDEN. Maaske det kunde interessere en og anden at høre lidt om, hvorledes Fuglelivet paa »Svineholmen« i Roskilde Fjord formede sig for 18 Aar siden; det var jo den Holm, som blev grundigst undersøgt under Foreningsudflugten i 1907, og der viser sig at være ikke saa lidt Forskel paa Fuglelivet den Gang og nu. — Turen blev foretaget 3 Juli 1889, altsaa omtrent paa samme Aarstid som Udflugten i 1907; min Ledsager var nuværende Overlæge Stein paa Skørping Sanatorium. Beskrivelsen er taget væsentlig ordret ud af min Dagbog for 1889: »Kl. 12 roede vi fra Bidstrup Parcelgaard ud til en lille græsbevokset Holm, Svineholmen, ude i Fjorden ikke 1000 Alen fra Land. Paa Vejen derover vedblev en gammel Gravand *(Tadorna cornuta)* at kredse omkring Baaden; Magen eller Ællinger saas ikke. Da vi kom til Holmen, rejste sig straks en Mængde Terner og Maager skrigende over os; af Terner var den almindeligste Dvergternen *(Sterna minuta)*, der med sin lynsnare Flugt i smaa korte Vendinger snart fo'r om i Luften, snart satte sig paa Jorden, dels paa smaa Pynter ud i Fjorden, dels paa den lerede Bund af en for Øjeblikket udtømt Sø, der indtager en stor Del af Øen; udfløjne Unger af den saas allevegne, med et rundt Tal saa vi vel 100 ialt. Meget mindre talrig var den alm. Terne *(Sterna hirundo)*, der dog jævnlig lod sit hæse ejendommelige Skrig høre, idet den stod stille over os i Luften; af dens Unger fandt vi over 10, de fleste næsten flyvfærdige; de laa og gemte sig i smaa Fordybninger i Græsset, men løb dog

ret ubekymret, naar vi satte dem, efterat have taget dem op; enkelte af dem sejlede langt ud i Fjorden øjensynlig uden Tanke om at vende tilbage; af gamle Terner saa vi vel henved 30. Hættemaager *(Larus ridibundus)* kredsede ligeledes om os med deres Latter og korte Skrig, i Begyndelsen tæt over vore Hoveder, men derpaa stigende højt tilvejrs; ingen Unger saas og kun 1 Rede med Æg; ialt saas 40—50 Hættemaager. Enkelte gamle Stormmaager *(Larus canus)*, vel ialt 7—8, kom af og til flyvende over Øen. I det Kor, der hilste os, da vi nærmede os Øen, var Rødbenens *(Totanus calidris)* Stemme en af de mest fremtrædende. I stort Tal fløj de skrigende om os, men slog sig dog til Ro og satte sig rundtom ved Strandkanten, navnlig paa smaa Pynter; i Græsset fangede vi en Dununge, der laa og gemte sig i et Hul. Paa en Pynt, der gik 5—6 Alen ud i Vandet, sad et helt lille Selskab paa mindst 20 Stykker; en Del fløj efterhaanden, som vi nærmede os; tidsidst sad kun tilbage 2—3 gamle og 6—7 næppe fuldvoksne eller kun halvvoksne Unger; da vi vare lige i Nærheden, tog de fremmeligste af Ungerne møjsommelig Flugten og fløj baskende med Vingerne et lille Stykke hen paa Holmen; to derimod, som vare for smaa til at flyve, svømmede i smuk Enighed ud i Stranden og roede temmelig hurtig afsted og tabtes snart af Syne; en tredie svømmede ogsaa ud, men kom snart tilbage til Holmen. En næppe flyvefærdig Unge af Præstekraven *(Ægialitis hiaticula)* fandtes ogsaa blandt Rødbenene, den eneste Unge, vi saa; ellers var der nok af de voksne Fugle, navnlig inde i den udtørrede Sø midt paa Holmen fandtes de i temmelig stort Tal; vi saa mindst 20. I Fugleskaren, som vi saa ved vor Ankomst, var ogsaa enkelte Viber *(Vanellus cristatus)*, men der saas kun 2—3 gamle Fugle; derimod fangede vi 3—4 halvvoksne Unger, der løb om i Græsset. Af Spurvefugle saa vi Hvid Vipstjert *(Motacilla alba)*, af hvilke en halv Snes Stykker løb om paa Søbunden midt paa Øen, og af hvilken vi ogsaa fandt en Rede; endvidere sang enkelte Lærker *(Alauda arvensis)* paa Holmen. — Paa en lille Rotur over mod Bognæs Skov saas endvidere en Hejre *(Ardea cinerea)*, 2 Strandskader *(Hæmatopus ostreologus)*, nogle Graaænder *(Anas boscas)* og Spidsænder *(Anas acuta)*. O. H.

POMERANTSFUGL, EUDROMIAS MORINELLUS. Den 1 December 1907 skød jeg en ung Fugl i Uglvig, ½ Mil Øst for

Esbjerg. Den opholdt sig paa en Brakmark og var ikke i Selskab med andre Fugle. En Undersøgelse af Fuglen, foretagen af Hr. E. Lehn Schiøler, viste, at det var en ca. 5 Maaneder gammel Hun. Vejret var stærkt taaget med svag SSØ Vind.

BOMLÆRKE, EMBERIZA MILIARIA. I Uglvig ved Esbjerg fandt jeg den 3 November 1907 en forladt Rede indeholdende 3 Æg. Den fandtes paa Havrestub og var anbragt i en lille Fordybning i Jorden. Æggene, der ikke havde været rugede, var begyndt at gaa i Forraadnelse, men i deres Ydre var intet at bemærke; Farverne var ikke i mindste Maade afblegede. Det er sandsynligt, at de er lagt i første Uge af Oktober, idet Havren paa det Tidspunkt blev afhøstet.

Esbjerg, 6 Decbr. 1907. M. KLINGE.

FRA ANDRE TIDSSKRIFTER.

Da det muligvis vil interessere nogle af vore Læsere at følge den videre Gang i Diskussionen mellem Jægere og Ornithologer, hidsættes nedenstaaende fra »Dansk Jagttidende«.

I Septembernummeret af nævnte Blad havde Redaktionen til Hr. E. Lehn Schiølers Henvendelse til Baron Rosenkrantz knyttet følgende Bemærkninger:

Da foranstaaende Skrivelse er rettet til Hr. Baron Rosenkrantz, som formentlig selv vil svare, kunne vi nøjes med nu at give den nogle faa redaktionelle Bemærkninger med paa Vejen til den rette Adressat.

Vi Jægere ere ifølge vore Vilkaar i Reglen praktiske Folk, men have dog en temmelig udpræget Sands for at trænge tilbunds i alt, hvad der angaar vor Gerning. Derfor ere vi baade taknemmelige og lydhøre, naar Videnskaben taler til os, og ganske særdeles naar dens Sprog er populært og urbant, som nu Hr. Lehn Schiølers. Imidlertid føle vi os lidt skuffede, naar vi paa Omraader, hvor vi selv have Erfaringer i talrig Mængde, møde en Teori, der ganske strider mod disse. Thi hvad er vel Videnskab egentlig andet end Kvintessentsen af Undersøgelser og Erfaringer, samlet med alsidigt Syn for Fænomenerne? I alt Fald kan denne Definition maaske passe nogenlunde paa Naturvidenskaben.

Vi blive altsaa lidt skuffede ved at se Hr. L. S. paa Grundlag af amerikanske og egne Maveundersøgelser opstille den Teori, at de aller fleste Rovfugle ere ganske og nogle af dem, vi anse for de værste, næsten uskadelige for vore og Landbrugets Interesser. Hvorfor vil Hr. L. S. holde sig til Maveundersøgelserne alene og borteliminere Jægernes Erfaringer? Det forekommer os, at han

derved helt glemmer en betydningsfuld Oplysningskilde, og at hans Slutninger følgelig blive ensidige og uvidenskabelige.

Men Hr. L. S. er aabenbart Videnskabsmand og vil derfor i Fremtiden skænke den jagtlige Literatur mere Opmærksomhed. Til Gengæld kunde vi Jægere maaske saa lære noget af Maveundersøgelserne, lidt mere Respekt for den Kendsgerning, at Rovfuglene ikke ere absolut skadelige, men at de tværtimod i Reglen have noget paa Kreditsiden. Lad os tage et Eksempel, som Hr. L. S. selv fremhæver. Vi vide af egen Erfaring, at man, naar den rødbrune Kjærhøg har Unger, kan gaa til dens Rede i Rørholmene efter Næsen, og at det, der udbreder den raadne Stank, er en Krans af mere eller mindre renpillede Rester af Blishøne- og Lappedykkerkyllinger og Graaandeællinger; men nu vide vi ogsaa, at den i den øvrige Del af Aaret væsentlig ernærer sig af Mus, Insekter, Frøer og lignende, og kunne saaledes afveje dens Fortjenester.

Forsoningen mellem Maveundersøgelser og Jægererfaring ligger forresten rimeligvis deri, at Sektionerne ikke ere gennemførte Aaret rundt og navnlig ikke i den Tid, da baade Rovfugle og andre Fugle og Dyr yngle, og da er det netop, at Rovvildtet er skadeligst i den Betydning, Jægere tage Ordet.

Men det er rigtignok nødvendigt at akcentuere, at det er i vor Betydning af Ordet; thi vore Videnskabsmænd synes at behandle Vildt og Smaafugle lidt mere en bagatelle, end det stemmer med vore Begreber. Hr. L. S. finder f. Eks., at det er Føleri, at have Medlidenhed med den Yngel, der maa omkomme, naar Forsørgerne tages bort af Rovfuglene. Det er saa Krigens Gang, siger han. Det var nok forøvrigt Kong David, der brugte denne Vending, da han havde sat Urias paa en lidt udsat Post og modtog Melding om Udfaldet af denne kgl. Handling. Dog lige meget med Frasens Oprindelse. Det er Krigens Gang, og vi Jægere mangle vel Videnskabsmandens ophøjede, kolde Tilskuerro, men vi kunne jo ikke selv lægge en Alen til vor Vækst, og maa derfor holde os til Jorden med jordbundet Øje for Glæde og Sorg, Helsen og Lidelse.

Et have vi imidlertid tilfælles, at vi ikke ville have Rovfuglene udryddede, og foruden videnskabelige og æstetiske Grunde samt de praktiske, Hr. L. S. selv anfører, betænke vi os ikke paa at forsyne ham med et Par andre. Rovfuglene gøre Nytte ved at borttage syge og smittefarlige Individer blandt de Arter, der tjene dem til Føde, og uden dem vilde den bedste Part af vor Jagt tabe sin Tone og miste sin Charme. Alt Vildt, som vi jage med staaende Hunde, vilde holde op at trykke.

Hvad vi ønske, er at indskrænke Rovvildtets Tal, saaledes at det ikke kommer til at gøre mere Skade end Gavn, og her maa vi distingvere.

Vi have 20—30 Fasanerier her i Landet og 100 eller højst 200 Gaarde og Godser, hvor der lægges an paa intensiv Jagt, og vi sætte Pris paa disse Centrer, fordi Vildtet fra dem breder sig til alle Sider og fordi de ere rene Skoler i Vildtpleje. Om dem maa

der føres en noget hensynsløs Krig mod alle Vildtets Fjender, da de ellers slet ikke kunde eksistere.

Men vi have udenfor 16—17,000[1] Herregaarde, 80,000 Bøndergaarde, alle Huse med Jord, Statsskove, Plantager, Heder, Klitter og Kær, hvor der kun findes en jævn eller tarvelig Bestand af Vildt, og paa en stor Del af dette Terræn, den aller største, drives der slet ingen systematisk Forfølgelse af Rovfuglene, saa lidt som man der ved, hvad Jagthusholdning er.

Er det da ikke noget nærsynet altid at have Øjnene fæstede paa Centrerne med det forholdsvis lille Omraade, og lade det store ude af Betragtning.

Hvis man tror, at Jagtforeningens Udbetaling af Præmier har nogen altødelæggende Betydning i Spørgsmaalet, er dette en stor Fejltagelse. Der udbetales af Foreningen 3—400 Kroner aarligt i Præmier, altsaa for 100 à 125 Rovfugle, og af disse indkomme de aller fleste fra Godserne med den intensive Jagthusholdning og i Træktiden. Præmieringens Nytte eller Skadelighed kan naturligvis drøftes for den enkelte Arts Vedkommende, det er ovenikøbet aldeles rigtigt, at det sker, og at man har Øjnene godt med sig, for ikke at komme til at gaa for vidt.

En Revision vilde maaske føre til, at den blaa og den graa — ikke den rødbrune Kjærhøg endnu — bleve strøgne af Præmielisten. Det tro vi, idet den blaa Kjærhøg vistnok omtrent udelukkende lever af Mus, Froer, Insekter o. lign., og den graa er saa sjælden, at den praktisk talt er uskadelig. Men saa burde rigtignok Spurvehøgen udfylde den ledige Plads; thi den nøjes ikke med Smaafugle, som forøvrigt spille en stor Rolle ved andet end deres Sang, idet de ere i høj Grad gavnlige for Landbruget som Konsumenter af Ukrudtsfrø, Larver og Insekter; men den tager ogsaa en Mængde Agerhøns, tamme Duer og Ringduer, hvilket ikke er undgaaet nogen Jægers Opmærksomhed. Ringduerne fik det visselig være med; thi af dem er der, som Hr. L. S. bemærker, blevet for mange, men man kan ikke holde Høge nok til at stemme op for Overproduktionen, hvis der ikke skal gaa for meget med.

Af straks nævnte Grund skulle vi hermed, i alt Fald foreløbig, afslutte vore Modbemærkninger. Red.

I Jagttidendes Oktobernumer fandtes under Overskriften »I Rovfuglesagen« følgende:

Herr Redaktør!

Maa jeg — selv med Fare for at skuffe Dem yderligere — bede om Plads for endnu et Par Bemærkninger i Rovfuglesagen.

Det af mig citerede amerikanske Arbejde er ingenlunde gaaet ensidigt til Værks i sine Maveundersøgelser. Under hver Art er omhyggeligt gjort Rede for hver enkelt Fugl, dens Maveindhold og Datoen, paa hvilken den er dræbt; der findes Fugle fra alle Aarets

[1] Formodentlig en Trykfejl; der findes ca. 2000 større Gaarde her i Landet. O. Helms.

Maaneder. Af de af mig undersøgte rødbrune Kærhøge ere de 4 fra Yngletiden ($^{21}/_5$, $^1/_6$, $^5/_6$ og $^5/_6$); Resten fra Efteraarsmaanederne, og som sagt, ingen af dem indeholdt Fugl. Det er ganske rigtigt, at Kærhøgen ofte fodrer sine Unger med Afkom af Ænder og Blishøns, særlig af de sidste, og det saa ofte beklagede Fænomen, at disse tage saa stærkt til i Antal, har sikkert sin Grund i Kærhøgens Aftagen. Nu mene Jægere, at Blishønsene fordrive Ænderne og spise deres Æg, og saa forfølge de Blishønsene, ødelægge deres Reder o. s. v. — En ren Misforstaaelse!

Ganske vist er jeg selv nærsynet, men ser maaske dog, naar jeg er ude, lige saa meget eller mere end mangen anden; naar man er Jæger, er det godt at have en fin Næse og et skarpt Øje, men det er en bekendt Sag, at Langsynede ofte have meget ondt ved at se det, som ligger lige for.

Jeg synes saaledes, at Deres Blik paa Dyrebeskyttelsesforeningerne og Videnskabsmændene er lidt for langsynet.

Dyrebeskyttelsesforeningerne ville — saa vidt muligt — beskytte Dyrene mod Overgreb og hjærteløs Behandling fra Menneskenes Side; de ville næppe blande sig i Dyrs Behandling af Dyr.

Vi andre ville helst se Naturen, som den er, og kunne derfor godt føle for de lidende Smaa, hvis Forsørger har funden sin Død i Rovfugleklo, men ikke mere for disse end for Rovfugleungerne, hvis Forsørger er falden for Jægerhaand.

Den Betragtning ligger ogsaa ganske nær, at Rovfuglen, der spiser en anden Fugl, intet som helst andet gør end De og jeg, naar vi spise Lammesteg og Bøf; men Jægerne — de drive Jagten for deres Fornøjelse. Herimod vil jeg i og for sig intet indvende, men jeg kan ikke tro, at det for denne Fornøjelses Skyld skulde være nødvendigt at »indskrænke« Rovfuglenes Tal saa stærkt, som sket er. Vi beroliges jo nok noget af baade Deres og Baron Rosenkrantz's Udtalelser, men, som før sagt, i Dansk Jagtforenings Program staar der virkelig ikke »indskrænke«, men udrydde.

At det ene Dyr spiser det andet, er en gammel, kendt Sag, og Naturen forbedres ikke ved de voldsomme Indgreb af Menneskehaand; vi mene stadig med Kong David, at saadan er Krigens Gang, uden dog — som han — at have skumle Bagtanker mod Fru Bathseba Uria født Eliamsdatter. (2den Samuels Bog 11 Kap. 3).

Den 8. Oktober 1907.

Deres ærbødige
E. LEHN SCHIØLER.

Hr. Lehn Schiøler er en flink Mand at diskutere med, thi han kan baade turnere og returnere en Spøg. Man kan ogsaa hos ham opnaa en Indrømmelse. Nu fodrer den rødbrune Kærhøg jo trods Maveundersøgelserne ofte sin Yngel med Afkom af Ænder og Blishøns, og hvis vi fortsatte Debatten, vilde det uden al Tvivl ogsaa vise sig, at det var Hr. L. S. vel bekendt, at de fleste af vore »uskadelige« Rovfugle, f. Eks. Natugler, Musvaager og mindre Falke mere individuelt kunne komme i Tanke om at anrette store Ødelæggelser,

saa at det er fuldt berettiget at værge sig overfor et saadant Individ. Hr. L. S. er altsaa mere bekendt med Jagtliteraturen, end det fremgik af hans første Indlæg, og det er det os en Fornøjelse at konstatere.

Men det er fra nogle aparte Jægere, han har sine mere private Oplysninger, fra dem, der rose sig af at overtræde Jagtloven, og fra dem, der tro, at Blishønsene spise Ændernes Æg. Vi have bogstavelig talt aldrig hørt den sidste Paastand blive fremsat. Nej, Blishønsene ere i mange Vande blevne saa talrige, at de tage Pladsen op for Ænderne, og de ere ufredelige, kivagtige og støjende. Den mere satte Graaand kan ikke lide dette Selskab, maaske af en lignende Følelse som den, der i Nordamerikas Sydstater bevæger den Hvide til at vægre sig ved at være i Stue sammen med Negere, og den viger Pladsen. Kendsgerningen er fuldt ud konstateret.

Hvad Jagtforeningens Program endelig angaar, saa tror vi nok at Hr. L. S. har Ret i, at der en Gang har staaet »udrydde«, men nu har der i mange Aar staaet »bekæmpe«, og netop Rettelsen viser jo i det mindste, at man har omvendt sig, hvis Hr. L. S. ikke vil tro, at det andet Ord ligefra først af har været misvisende med Hensyn til Foreningens Hensigter, og at det er blevet brugt, uden at man den Gang er bleven opmærksom paa dets Rækkevidde. Red.

Endelig findes i Novembernumeret to Henvendelser; nemlig:

TIL ROVFUGLEDEBATTEN.

Efterat have læst det sidst udkomne Hæfte af »Dansk ornithologisk Forenings Tidsskrift« synes jeg, at de Herrer Ornithologer med god Samvittighed maa kunne indstille Skydningen.

Da de Herrer nemlig selv i forskellige Artikler dels erkende, dels direkte eller indirekte oplyse, at de fleste af de Rovfuglearter, over hvis Forsvinden her fra Landet de have klaget, aldeles ikke er forsvundne, og at en enkelt, Duehøgen, endog findes ynglende i større Antal, end f. Eks. undertegnede havde antaget, og da der af Repræsentanter for Jagtejerne og Jægerne, navnlig af den højtærede Redaktør af nærværende Blad, er givet dem Forsikringer om, at der ikke fra disses og navnlig ikke fra Jagtforeningens Side arbejdes paa Udryddelse af nogen af vore Rovfuglearter, kan der næppe være rimelig Anledning til at fortsætte Angrebene. Jeg vil derfor haabe, at den polemiske Del af det ovennævnte Tidsskrifts Indhold snart maa forsvinde til Fordel for den ulige mere tiltalende og interessante rent faglige Del og til Gavn for det venskabelige Samarbejde mellem Jægere og Ornithologer, som de førstnævnte sikkert gennemgaaende ønske.

Jeg har kun Lyst til at gøre et Par Bemærkninger i Anledning af nogle under den stedfundne Debat fremkomne Udtalelser.

Af flere, navnlig Redaktøren af »Dansk ornithologisk Tidsskrift« og Hr. Lehn Schiøler er den Betragtning, at Jagten er »en Fornøjelse«, eller at Jægerne drive den »for deres Fornøjelse« fremsat som noget, der skulde have væsentlig Betydning for dens Bedøm-

melse, og hvorpaa en vis overlegen og hovmestererende Optræden overfor Jagtejere og Jægere skulde kunne motiveres.

Denne Karakteristik af Jagten er imidlertid misvisende og ingenlunde udtømmende.

Jagten er en integrerende Del af Jord- og Skovejerens Bedrift, maaske i Reglen ikke af særlig stor økonomisk Betydning, men dog af nogen; udøver han den selv, kan man gaa ud fra, at dens Udøvelse i Forbindelse med dens Forberedelse gennem en passende Omsorg for Vildtet tillige for ham er forbunden med Fornøjelse, i mange Tilfælde med den Fornøjelse, der sættes højest af alle; men han føler normalt sikkert ogsaa Fornøjelse og Tilfredsstillelse ved den øvrige til hans Bedrift hørende Virksomhed, og det er ikke let at indse, hvorledes denne Omstændighed, som dog ellers, og sikkert med fuld Ret, fremhæves som værende af høj ethisk Værdi, skulde kunne motivere en nedsættende Dom om Jagten. Er Fornøjelsen ved denne intensiv, er virkelig den legemlige og sjælelige Anspændelse, det Arbejde, den kræver, det ogsaa.

Overlader Jagtejeren helt eller i enkelte Tilfælde Udøvelsen af Jagten til en anden, bliver Synspunktet for dennes Vedkommende ikke væsentlig anderledes.

Iøvrigt skal jeg ikke komme nærmere ind paa Jagtens økonomiske Betydning; Jagten kan vel i den Henseende, fornuftig dreven, fuldt ud maale sig med mangen anden til Land- og Skovbrug knyttet Biproduktion, og man plejer dog ellers at anse det for at være af Betydning at udnytte saadanne. Hvis jeg selv undlod at sørge for min Jagt og gøre mig den nyttig, vilde det medføre et lignende økonomisk Mindreudbytte af min Ejendom, som om jeg hver Høst lod 7 à 8 Læs Rug blive staaende uhostede eller ubjergede paa Marken, hvilket i ethvert Fald næppe vilde blive anset for god Økonomi.

En Udtalelse af Hr. Lehn Schiøler om, at Anvendelsen af Gift overfor Rovdyr og Rovfugle forhaabentlig snart vil gaa helt af Brug, hvilken undertegnede fuldt ud kan tiltræde, har givet Anledning til en Artikel i sidste Nr. af nærværende Blad, overskrevet »Gift«, som uanset det ledsagende redaktionelle Forbehold dog synes mig ikke at burde forblive uden direkte Modsigelse. At en passende Indskrænkning af Rovvildtets Antal ikke skulde kunne naas uden Anvendelse af Gift, er i Almindelighed et blot Postulat, som trænger til nærmere Bevis, og for Rævens og Rovfuglenes Vedkommende efter min mangeaarige Erfaring absolut urigtigt. —

Saavidt mig bekendt benyttes Gift for Tiden ikke af Indehavere af noget virkeligt Jagtrevier her i Aalborg Amt, hvorimod formentlig enkelte Personer i Kraft af en uheldig Praksis fra vedkommende Avtoriteters Side have faaet Tilladelse til dens Benyttelse og ved Hjælp af samme efterstræbe Ræve paa nogle mindre Ejendomsbesidderes Ejendomme.

Ejheller er det i de jagtlige Krese, jeg kender, anset for »god Latin« at skyde til Rovvildt paa ethvert blot muligt Hold, hvorved efter Forbindelsen i den ommeldte Artikel maa forstaas uden videre

Hensyn til, om der er Udsigt til at faa det eller ej; det er tvært imod ligesaalidt »god Latin« at undlade at levere det Rovvildt som det øvrige Vildt, man skyder til, og den, der er og ønsker at bevare sit Omdømme som en god og besindig Skytte, indretter sig selvfølgelig herefter. — Jeg har ondt ved at tro, at dette ikke ogsaa skulde være Tilfældet de fleste andre Steder.

Sluttelig kun et. Jeg læser en Del tysk Jagtliteratur, og den afspejler selvfølgelig lignende Meningsuligheder m. H. t. Rovfuglene som dem, der ligge Jægere og Ornithologer imellem herhjemme; men jeg har aldrig truffet paa noget, som kunde tyde paa, at de tyske Fuglevenner ikke anerkende Jægernes Omsorg for Landets jagtbare Fugle og Indførelse af nye Jagtfugle som i og for sig gavnlig og berigende for Landets Fugleverden. Jeg antager derfor, at de se noget mindre ensidigt og noget mere praktisk paa disse Ting end vore hjemlige Ornithologer, og det turde vel ikke være utilladeligt at udtale, at det vistnok i mange Henseender vilde være heldigt, om disse sidste vilde bestræbe sig for noget lignende. De vilde da vistnok erkende, at det gør et besynderligt Indtryk, at deres Førstemand, Hr. H. Winge, selv paa et saa nevtralt Gebet som i en Fortegnelse over Danmarks Fugle ikke kan tilbageholde sin Misbilligelse af, at Jægerne fodre Agerhøns og Graaænder og indføre saadanne til Steder, hvor de synes, at der er for faa af dem, og at det nærmest er pudsigt, naar den krøltoppede Pelikan opføres paa Fortegnelsen, fordi der i en eller flere Køkkenmøddinger er fundet nogle Knogler, der antages at hidrøre fra denne Fugl, medens der ikke findes Plads for Fasanen, der dog utvivlsomt nu i mange Aar har holdt sig i fuldkommen vild Tilstand mange Steder her i Landet i ikke ubetydeligt Antal. —

Vivebrogaard, i Oktober 1907. F. NEERGAARD PETERSEN.

KÆRHOGEN.

Red. har modtaget følgende:

»I Anledning af Diskussionen »I Rovfuglesagen« vil jeg gerne have Lov til at anføre en Iagttagelse, jeg har gjort. I en lille Sø — 45 Td. Land, stærkt bevokset med Rør — her paa Ejendommen opholdt sig tidligere en Mængde rødbrune Kærhøge. I mange Aar, men særligt i Aarene 1861 og 1865, havde jeg Lejlighed til at iagttage deres Reder. Det førstnævnte Aar kendte jeg 4, det sidste 6 Reder — der var forøvrigt flere — som jeg besøgte ret jævnligt, til Ungerne fløj, men jeg har aldrig fundet andet end Markmus og Froer i Rederne. Saa længe Ungerne vare smaa, fandtes intet Oplag af Føde, men efterhaanden som Ungerne bleve større, udtraadtes Reden, og i den ene Side af denne fandtes næsten altid et Oplag af Føde, og Musene vare hyppigst stablede i prisværdig Orden lagvis, saaledes som man henlægger Flasker. Skøndt Blishønsene vare meget talrige i Søen, har jeg aldrig fundet Unger eller Rester heraf, ej heller Rester af Ællinger og Harer i disse Reder. Den rødbrune

Kærhøgs svage Bygning, dens langsomme langs Jorden svævende Flugt gør det indlysende, at den aldrig kan blive farlig for Vildt, der bevæger sig hurtigt, men svæver den tilfældigt over en Agerhønserede, da tvivler jeg ikke om, at den napper en Kylling, ligesom den vel ogsaa af og til tager en lille Harekilling. Naar paalidelige Jægere fortælle mig, at de have skudt den ifærd med at fortære en Agerhøne, saa svarer jeg, at der er 99 Sandsynligheder mod en for, at Hønen har været syg eller anskudt. Jeg er derfor nu som før af den Anskuelse, at der ikke er Grund for Jagtforeningen til at præmiere Skydningen af den. I de sidste 6 à 8 Aar har jeg ikke set Kærhøgen her.

Hessel d. 18. Oktober 1907. G. LICHTENBERG.

Med al Respekt for Hr. Godsejer de Lichtenbergs bekendte Iagttagelsesevne er det dog nødvendigt her i Bladet at gøre opmærksom paa, at andre Jægeres Erfaringer gaa i modsat Retning. I sin Tid gik man i de lollandske Inddæmninger til de rødbrune Kærhøges Reder efter Næsen, fordi disse vare garnerede med raadne Rester af Blishøns og Ællinger, og det skete ikke en enkelt Gang, men Aar efter Aar. Vandstanden var der lav og Bevoksningen tæt Flæg, hvori Ællingerne havde Gange, og den almindelige Antagelse var, at Kærhøgen tog Sæde ved Siden af disse og derfra huggede Ællingerne. Paa dybere Vand og i mindre tæt Bevoksning klare baade Ællinger og Blishøns sig naturligvis anderledes let, idet de der uhindret kunne dykke, og allerede dette er maaske tilstrækkeligt til nogenlunde at forklare Modsætningen mellem Erfaringerne.

Da vi imidlertid ikke kende Forholdene i den af Hr. de Lichtenberg omtalte Sø, skulle vi anføre nogle Naturforskeres Ytringer i Sagen.

I Kjærbøllings Værk, »Skandinaviens Fugle«, som mange Jægere jo have ved Haanden, hedder det om den rødbrune Kærhøg: Næringen bestaar i smaa Pattedyr, Fugle, især Sumpfugle og Vandfugle, Slanger, Firben og Fiske.« — »Ynglende findes den . . . i Nors Sø i Thy, hvorfra den har fordrevet en Mængde Maager, Terner og andre Vandfugle.« — »Forf. har fanget den flere Gange i Rottesakse med et Æg til Lokkemad.«

I Kolthoffs og Jägerskiölds »Nordens Fågler« skrives der om Fuglens Ernæring: »Han lefver mest af sorkar og fåglar, gör rätt stor skada på andungar samt fånger stundom äfven fisk.«

I Naumanns »Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas« — et Værk, der vel nok maa siges at være paa Højde med vor Tids Viden om Fuglene — hedder det oversat paa Dansk:

»Rørfalken (den rødbrune Kærhøg) ernærer sig mest af Vand- og Sumpfugle og, naar disse mangle, af Amphibier, Insekter og ganske smaa Pattedyr ... »Den er den værste af alle Redeplyndrere og egentlig altid paafærde i denne Hensigt. Paa Marken opdager den Lærkers og andre Fugles Reder i den høje Sæd, og Æggene ere den ligesaa kære som Ungerne. Den forstaar meget behændigt at udsuge større Æg, medens den sluger de mindre med Skallen.

Derved gør den skrækkelig stor Skade baade paa Marken paa Markfuglenes Reder og i Sumpe og Rørsøer paa Vildgæssenes, Ændernes, Vand- og Sumphønsenes Reder, ligesaa paa Maagers, Terners og Strandfugles; thi saalænge Rugetiden varer, ernærer den sig udelukkende fra disse Fugles Reder« . . . »Efter Rugetiden forfølger den de unge Vildgæs, Ællinger, Sumphøns, Strandløbere, Viber o. s. v. Den mest udsatte Genstand for dens Rovlyst fra denne Tid til Høst er Blishønsene, som, naar de spredt svømme om paa Vandet og se deres Fjende komme, hurtigt og skrigende samle sig og ile til nærmeste Sivholm. Forfølger Rovfuglen dem dertil, flygter de igen ud paa blankt Vand og søge at frelse sig ved at dykke, thi i Rørene trætter den dem ofte ud, idet den hopper efter dem fra Rørstængel til Rørstængel, indtil den faar fat paa en. De gamle Ænder kan Rørfalken ikke tage, og naar Anden er tilstede, tør den heller ikke vove sig til Ællingerne. Naar Røveren gør Mine til at angribe Ællingerne, farer Anden ham nemlig imøde, ofte højere end Rørene og snapper efter ham.«

Endelig hidsætte vi et Brudstykke af en Afhandling i »Naturen og Mennesket« af A. L. W. Manniche, som har studeret Kærhøg og Blishøns i flere Aar i Gundsømagle Sø og beretter, hvad han mangfoldige Gange har set. Han skriver: »Naar Kærhøgen nu har faaet Øje paa en saadan Flok unge Vandhøns, der i Forening med Moderen enten strække sig paa en dertil indrettet Rede eller svømme omkring paa det lave Vand for at søge Føde, flyver den ganske lavt for ikke at blive bemærket for tidligt hen til Stedet og gør her flere pludselige Nedslag paa Flokken for om muligt at afskære et af Individerne fra denne. Hver Gang Høgen slaar ned, kan man høre den gamle Vandhønes ængstelige men hidsige Klynken. Rovfuglen dvæler dog kun faa Sekunder over Vandoverfladen, da den omhyggelige Moder angriber Fredsforstyrreren med uforfærdet Mod og bearbejder den med sine lange, skarpe Kløer og sit spidse Næb. Opnaar Kærhøgen imidlertid sin Hensigt, nemlig at faa en af Ungerne drevet fra Flokken og derved at undgaa det mindre behagelige Traktement, der under Skinangrebene blev tildelt den, vil man i Reglen kunne se det ulykkelige Individ blive bortsnappet og bortført.«

Det vilde være let at supplere disse Citater med talrige andre af samme Slags, men enten er det anførte jo overbevisende, eller hver bliver ved sin Mening. Dog er saa meget vel i alt Fald bevist, at Jagtforeningens Præmiering af Kærhøgen ikke er baseret paa rent Sand. Red.

PELIKAN OG MAAGE.

(Kosmos, Hefte 7, 1907). Vi laa, skriver Premierløjtnant S. W., med H. M. S. »Panther« i Havnen paa St. Croix, en lille dansk Ø Syd for St. Thomas. Ligesom i mange andre af Vestindiens Havne var vort Skib ogsaa her stedse omgivet af adskillige Pelikaner, der fandt rigelig Næring i de store Sværme af Smaafisk, som gerne opholdt sig i Skibets Nærhed.

Det er meget morsomt at se Pelikanen fiske. Med helt indtrukken Hals og Næbet sænket flyver den langsomt svævende hen over Vandet, ivrigt spejdende efter Fisk. Pludselig jager den sit Næb langt ned under Overfladen, lægger Vingerne til Kroppen og lader sig plaskende falde ned paa Vandet, idet den med aldrig svigtende Sikkerhed griber det opsporede Bytte. Derved er imidlertid hele Næbet med dets store ballonformede Hudpose bleven fyldt med Vand. At løfte denne Vandmasse med Hovedet formaar Pelikanen ikke, men aabne Næbet tør den heller ikke, thi saa vilde Fisken undslippe. Den hjælper sig nu paa den Maade, at den langsomt drager Næbet op af Vandet, medens den forsigtigt lader Indholdet løbe ud, — et meget pudsigt Syn. Saasnart Vandet er løbet af, løfter den Næbet til Vejrs, lader Fisken glide ned i Svælget og sluger den.

En Morgen iagttog vi en saadan Pelikan, der med stor Iver og rigeligt Udbytte drev sit Fiskeri. Vi lagde da ogsaa Mærke til en Maage, som stadig fløj bag efter Pelikanen, og flagrede om den, saasnart den havde fanget en Fisk. Maagen satte sig ogsaa paa Vandet ved Siden af sin stornæbede Kammerat og trængte sig tæt ind paa Livet af denne, som om den haabede, at der skulde falde en lille Bid af. Pelikanen brød sig imidlertid slet ikke om den lille, utaalmodige Fugl; den fiskede ivrig videre og proppede sig alt, hvad den kunde. Efter længere Tids Forløb gjorde den en Pause; den syntes at være mæt og hvilede sig lidt ud. Maagen holdt sig stadig i Nærheden.

Men snart begyndte Jagten paany, og Pelikanen havde atter en lille Fisk paa tværs i Næbet. Denne Gang slugte den imidlertid ikke sit Bytte, men Maagen kom hen til den, tog Fisken ud af dens Næb og fløj glad bort dermed. Pelikanen lod det rolig ske. Snart efter var Maagen igen paa Stedet, satte sig paa Vandet ved Siden af sin Ven og saa paa ham med store Øjne, som om den vilde sige: »Aa, giv mig lidt mere, jeg er endnu ikke nær mæt!« Og Vennen forstod den; med lange Vingeslag satte den sig i Bevægelse, fangede snart en anden Fisk og gav den atter til sin sultne Kammerat. Denne nydelige Idyl iagttog vi adskillige Gange, ja det hændte endogsaa, at den umættelige Maage satte sig paa Ryggen og Hovedet af Pelikanen, for derfra bekvemmere at kunne hente Fisken ud af det store Næb.

Tæt ved vor Ankerplads stod der et Fyrtaarn paa en lille Ø, og jeg spurgte den gamle Fyrmester, om han ogsaa havde lagt Mærke til de to fjedrede Venner. Han sagde, at denne morsomme Forbindelse allerede havde bestaaet i omtrent fire Uger; begge Fuglene boede tillige med ham selv paa Øen i Nærheden af Fyrtaarnet, og de var sammen baade Dag og Nat. Vi laa tre Dage i St. Croix, og hver Formiddag morede vi os over de to muntre Fæller. Om Eftermiddagen fiskede de paa den anden Side af Øen, fordi Solen skinnede der paa den Tid og fordi Sollyset gør det lettere for Pelikanen at opdage Fiskene i Vandet.

SOLSORT OG MULDVARP.

I Kosmos 1905 Hefte 4 meddeler stud. ing. Ernst Schlick fra Wien følgende: Den i vore Haver meget almindelige Solsort (*Turdus merula L.)* tager med særlig Forkærlighed Regnorme. Da jeg en Dag nærmede mig en af disse Fugle, der netop var i Færd med to tykke Orme, fløj den bort, og jeg saa da, at begge Ormene var saarede af et Hug i den forreste Ende af Kroppen. Et saadant Saar hindrer Ormen i at bore sig ned i Jorden, hvad den ellers gør i Løbet af meget kort Tid. Muldvarpen benytter det samme Middel til i sin underjordiske Bolig at hengemme ofte henimod 1 kg. Regnorme, som derved forhindres i at undvige, men dog holder sig levende i længere Tid. Det er højst mærkeligt, at to saa forskellige Dyr som Solsort og Muldvarp er faldne paa det samme Kneb til at hindre Byttet i at flygte. Ved gentagne Gange at fodre Fuglene med store Regnorme overtydede jeg mig om, at Solsorten hver eneste Gang anvender den samme Fremgangsmaade. Et endnu højere Begreb om Fuglens aandelige Evner faar man dog ved at se, at den aldrig overfor Larver og lignende Dyr, som ikke graver i Jorden, forsøger det ovenfor omtalte Middel. Naar jeg tilkastede Solsorterne meget store Melorme *(Tenebrio molitor L.)* saa dræbte de stedse disse ved et kraftigt Næbhug, som oprev Ormens Krop. Fuglene huggede derimod aldrig efter Ormenes Hoved.

FUGLEREDERNES RENLIGHED.

Ludvig Ankenbrand skriver fra Nürnberg til Kosmos, Hefte 11 1906: Det er en ejendommelig Kendsgerning, at de fleste Fuglereder, selv de hurtigtfordøjende Insektæderes, under Yngletiden næsten aldrig er tilsmudsede af Ekskrementer eller Affald. Jeg har her i Omegnen iagttaget talrige Reder af Solsort, Finker, Svenske, Gulirisk, Mejser, Svale, Toplærke, Vipstjert, Kærnebider o. s. v., og det har vist sig, at næsten hos alle Fugle, som har halvkugleformede Reder og bygger i Træer, saaledes hos Finker, Stillits, Fuglekonge, Kærnebider, Gulirisk, Svenske o. s. v., sidder Ungerne i Reden med Halerne udad. Føler de nu Trang til at udtømme sig, saa rykker de, selv naar de endnu er blinde og ubehjælpsomme, næsten ud til Redens Rand, sætter den lille Hale lige til Vejrs og udtømmer sig ud over Randen, saa at Ekskrementerne enten falder mellem Træets Grene eller ned paa Jorden. Det samme gør den rugende Hun. Derfor findes under næsten alle Fuglereder Hobe af Udtømmelser, ofte er Træstammen tilsmudset, men Reden er ganske ren.

Anderledes forholder det sig hos Fugle med kugleformede Reder, saasom Halemejse og Gærdesmutte eller hos de, der bygger i Hulrum, som Spætter, Mejser, Svaler og Stær. Disse Fugle tager efter hver Fodring af Ungerne de i Mellemtiden fremkomne Ekskrementer med ud af Reden og kaster dem først i nogen Afstand fra denne. (Andres Iagttagelser gaar ud paa, at ogsaa Fugle, der yngler i aabne Reder, fjærner deres Ungers Ekskrementer; ja de afventer endog et Øjeblik, da Udtømmelsen finder Sted umiddelbart efter enhver

Fodring, og fanger undertiden endog de nedfaldende »Boller« i Luften. Altfor store Ophobninger af Ekskrementer under Reden vilde jo ogsaa forraade denne for de talrige Fjender.) Spurven er gennemgaaende mindre renlig end andre Fugle. Toplærken ruger i en lille Fordybning i Jorden, saa at Redens Rand omtrent er i Flugt med Jordoverfladen. Ungerne sætter deres Udtømmelser paa Jorden lige udenfor Reden og derfra fjærner de gamle dem. Vi ser saaledes, at de fleste Fugle bevarer en pinlig Renlighed under Yngelens Opfostring, og findes der en enkelt Undtagelse, som f. Eks. Hærfuglen, saa bekræfter den kun Regelen.

EN REDE AF BLOMSTRENDE FORGLEMMIGEJ.

I Kosmos 1907, Hefte 8 meddeler H. Schliephake, Rohrsheim: »Gennem 12 Aar har jeg i min Have iagttaget en allerkæreste Fugleidyl. Et Stillitspar byggede nemlig i denne lange Aarrække sin Rede altid og udelukkende af blomstrende Forglemmigej. Hvert Aar bliver der plantet et Bed med disse Blomster alene til Fuglene. Den ene plukker de blomstrende Stængler af, den anden sidder paa den nærmeste Gren og ser til; derpaa flyver de begge til Reden. 1905 var Reden i to Dage helt blaa af de mange Blomster; desværre fotograferede jeg dengang endnu ikke, og sidste Aar var det ikke muligt at faa taget et Fotografi, da Reden sad skjult mellem Grenene af et Lindetræ. Forhaabentlig lykkes det næste Aar. Mon det virkelig har været det samme Par gennem alle de tolv Aar?«

ANMELDELSER.

A. BERTELSEN:
DE I GRØNLAND BRUGTE FUGLENAVNE OG DERES BETYDNING.

(Meddelelser om Grønland; Hæfte 33. Kbhvn, 1907).

Forf., der har berejst hele den koloniserede Del af Grønlands Vest- og Østkyst, giver i det foreliggende Arbejde en Oversigt over alle grønlandske Fuglenavne og deres Betydning, saavidt den er kendt. Ikke blot omtales Fuglenes Navne i de forskellige Egne af Landet, men ogsaa Grønlændernes Betegnelser for Fuglene i forskellige Aldre og af forskelligt Køn behandles indgaaende. Hos de Arter, hvor Navnet er dannet efter Stemmen, anføres denne saavel med Bogstavsom med Nodeskrift. Afhandlingen, som for en væsentlig Del er bygget paa Forf.'s egne Studier i Grønland, er et omhyggeligt og grundigt Arbejde, vistnok ret enestaaende i sin Art, og meget vil der næppe være at føje til den; der findes nogen Uoverensstemmelse mellem de af Forf. opgivne østgrønlandske Navne og dem, der ere meddelte Anm. fra anden Kilde. Saaledes bruges ogsaa i Østgrønland som i Vestgrønland »nerdlernak« for Blisgaas (og Sædgaas), »nagtoralik« — for (den ganske vist sjældent forekommende) Ørn. For Hjejlen, der forekommer langt hyppigere paa Øst- end paa Vestkysten, anføres kun den vestgrønlandske Benævnelse »kajordlak«, ikke den helt forskellige østgrønlandske »angilik«.

HERLUF WINGE:
FUGLENE VED DE DANSKE FYR I 1906. 24. AARSBERETNING OM DANSKE FUGLE.

(Særtryk af Vidensk. Medd. Naturh. Foren. Kbhvn. 1907).

Aarsberetningen, der i Formen nøje slutter sig til den lange Række af tidligere Beretninger, bestaar af meget indgaaende Meddelelser om de ved danske Fyr iagttagne og faldne Fugle og desuden af Winges egne Optegnelser om Aarets Fugletræk ved København.

Tidligere er her i Tidsskriftet (Aarg. I, S. 66) omtalt de store Mængder af Kvækerfinker *(Fringilla montifringilla)*, som fandtes i Oktober 1906; Winge omtaler ligeledes store Flokke, som han har iagttaget paa samme Aarstid, tildels trækkende, ved Kysten Nord for København.

Fuglefaldet ved Fyrene i 1906 var det største, der nogensinde er iagttaget herhjemme, idet der faldt langt over 10,000 Fugle hovedsagenlig i sidste Halvdel af Oktober; af Lærker *(Alauda arvensis)* faldt mindst et Par Tusende, af Sangdrosler *(Turdus musicus)* og Vindrosler *(Turdus iliacus)* omkring ved 4500, af Rødkælke *(Erithacus rubecula)* 124 og af Kvækerfinker 60. Iøvrigt faldt ingen Art, som ikke tidligere var iagttaget som falden ved Fyrene. Nætterne i sidste Del af Oktober vare skæbnesvangre for mange trækkende Fugle; saaledes berettes 19 Oktober fra Hanstholm Fyr: »Østenvind, Bramsejlskuling, overtrukket, Regnbyger hele Natten, henad Morgen Taage; flere Tusende Vindrosler flagrede om Fyret fra Kl. 11 til Daggry; omtrent 100 Vindrosler og 5 andre Fugle faldt ved Fyret. I et af Egnens Blade meddeltes, at Folk paa Markerne i Fyrets Nærhed fangede omtrent 2000 Drosler, der vare saa vaade og forkomne, at de kunde tages med Hænderne eller med Net; til en Vildthandler i Thisted indbragtes omtrent 1500.« Fra Vyl Fyrskib findes en endnu mere malende Skildring fra 22 Oktober: »S. Ø., laber Bramsejlskuling, overtrukket; en stor Mængde Fugle om Fyret hele Natten; de fløj saa tæt om Fyret, at de næsten helt formørkede det; set fra Fyret lignede Fuglesværmen et tæt Snefald; i Lysskæret syntes alle Fuglene hvide: paa Dækket faldt 203 Fugle, mest Lærker og Drosler, men omtrent 4000 faldt i Vandet; Vinden blæste tværs over Skibet.« Det stærke Fuglefald fortsatte sig gennem Oktober til ind i første Halvdel af November. — Fra samme Tidspunkt haves Beretning om lignende stærkt Fuglefald paa Helgoland. (Refereret her i Tidsskriftet Aarg. I, S. 173).

I den lille Række »Usædvanlige Tildragelser i 1906« findes omtalt, at Græshoppesangeren *(Locustella nævia)* er falden ved Omø Fyr 18 September og at Bjærgvipstjærten *(Motacilla melanope)* 2 Gange er truffet. O. H.

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS GENERALFORSAMLING.

I Henhold til en med 4. Hefte udgaaet Meddelelse til Foreningens Medlemmer afholdtes ordinær Generalforsamling 19 Oktober 1907 i Wittmacks Lokaler.

Omtrent 50 Medlemmer havde givet Mode.

Formanden begyndte med at foreslaa Forpagter Valentiner til Dirigent, hvilket enstemmigt vedtoges. Dirigenten konstaterede, at Generalforsamlingen var lovligt indvarslet og gyldig, og gav Ordet til Formanden, der aflagde Beretning om det forløbne Aar. Foreningen havde vundet en Tilslutning, der var over Forventning, idet den nu talte 336 Medlemmer; Foreningen havde udgivet 1. Aargang af Tidsskriftet, og foretaget 3 Udflugter, om hvilke der findes Beretninger i Tidsskriftet.

Af Begivenheder udadtil omtalte Formanden Diskussionen om Rovfuglene; vore Modstandere synes at have den Opfattelse, at vi fuldstændig vil formene dem at skyde Rovfugle. Selvfølgelig er dette ikke Meningen, men vi haabe, at Rovfuglene for Fremtiden vil faa en blidere Behandling end hidtil. Formanden rettede derpaa en Tak til Tidsskriftets Redaktør, Læge Helms, for det store Arbejde, som denne havde udført i Foreningens Tjeneste. (Livligt Bifald).

Formanden gik derefter over til Punkt II paa Dagsordenen, Fremlæggelse af Regnskabet. Dette balancerede med 1433 Kr. 78 Øre og fremviste et Overskud af 87 Kr. 45 Øre.

Behandlingen af Punkt III: Valg af Bestyrelsesmedlemmer i Stedet for d'Hrr. Hagerup og Koefoed, resulterede i, at de begge blev genvalgt enstemmigt, uden at andre Kandidater var bragt i Forslag.

Formanden gik sluttelig over til Punkt IV: Behandling af indkomne Forslag. Der var kun indkommet et saadant, nemlig fra Bestyrelsen, der, i Anledning af nogle Anker over, at Foreningens Udflugter alle have haft København som Basis, ønskede at imødekomme disse berettigede Besværinger ved Dannelsen af et Ekskursionsudvalg blandt Medlemmerne. Dette vedtoges, hvorpaa Dirigenten afsluttede Generalforsamlingen.

FOREDRAG I »DANSK ORNITHOLOGISK FORENING«.

Efter Generalforsamlingen fremviste Dyrlæge Roar Christensen Lysbilleder af levende Fugle og indledede med et Foredrag, hvorpaa der ikke skal kommes ind her, da det sluttede sig nøje til Hr. Christensens Artikel i dette Nr. af Tidsskriftet.

Den Række Billeder, som Hr. Christensen derefter fremviste, var meget interessant, og af stor Skønhed; navnlig en Del Flugtbilleder af Hættemaager, tagne ved Søerne i København, vakte Beundring.

Morsom var ogsaa en Række Præstekravebilleder fra Frederiksholms Teglværk, hvor alle vore tre Præstekravearter ere blevne fotograferede, og ypperlige Billeder af Dvergmaager og Splitterner fra Ringkøbing Fjord.

TIL MEDLEMMERNE!

Breve og Henvendelser til Foreningen bedes sendte til Foreningens Formand, E. Lehn Schiøler, Fredericiagade 57³.

Artikler og Meddelelser til Tidsskriftet bedes sendte til Redaktøren, Læge Helms, Haslev.

Avertissementer, der ønskes optagne i Tidsskriftet, og Regningskrav til Foreningen bedes sendte til Kassereren, Assistent A. Koefoed, Nyvej 10 A². (Mærk den forandrede Adresse).

Meddelelse om Flytning bedes tilstillet Kassereren.

Forfatterne af større Artikler til Tidsskriftet faa tilsendt hver 5 Hæfter. Angaaende Særtryk bedes man henvende sig til Bogtrykkeriet.

D'hrr. Kredsformænd kunne nu ved Henvendelse til Kassereren erholde Hæfter.

Ny tiltrædende Medlemmer kunne, saavidt Oplaget rækker, faa Tidsskriftets første Aargang for 3 Kr. ved Henvendelse til Kassereren.

Indmeldelser kunne ske til et af Bestyrelsens Medlemmer eller til Kredsformændene. Medlemsbidraget er 4 Kr. aarlig.

E. LEHN SCHIØLER, Formand, Kjøbenhavn.
A. HAGERUP, Næstformand, Kolding.
A. KOEFOED, Kasserer, Kjøbenhavn.
CHRISTIANI, Sekretær, Kjøbenhavn.
O. HELMS, Redaktør, Haslev.

MEDLEMSFORTEGNELSE.

FOLGENDE MEDLEMMER ERE TILKOMNE:

Barfod, Tage, Jernbaneassistent, Bagsværd St.
Haureberg, F., Ingeniør, Aaboulevard 17.
Juncker, Hj., Overretssagfører, Gl. Strand 40.
Kyhn, Knud, Kunstmaler, Vodrofsvej 13.
Lind, John, stud. pharm., Skive.
Meyer, Jenny, Frk., Kunstmalerinde, Gl. Kongevej 138.
Neergaard, Edvard, Godsejer, Førslevgaard pr. Fuglebjerg.
Schmidt, Anna, Frk., Mynstersvei 5.
Sørensen, A., Assistent i den kgl. grønlandske Handel.
Ulrik, Per, Ellehuset, Fredensvej, Charlottenlund.
Wesenberg-Lund, Dr. phil., Fortunvej 5, Lyngby.

OM EDERFUGLEVARP PAA FÆRØERNE OG ISLAND.

RAPPORT, AFGIVEN TIL INDENRIGSMINISTERIET[1]

AF

DANIEL BRUUN.

Som det fremgaar af min »foreløbige Beretning« til Direktoratet, indsamlede jeg paa min Rejse sidste Sommer til Island og Færøerne forskellige Oplysninger om Indretning af Ederfuglevarp. Resultatet af disse Undersøgelser skal jeg herved tillade mig at forelægge sammen med de Erfaringer, jeg tidligere lejlighedsvis har kunnet indsamle paa mine Rejser til Færøerne, Island og Grønland, vedrørende det samme Emne. Blandt de kyndige Folk, som jeg har kunnet raadspørge, og hvis Erfaringer jeg har kunnet drage Nytte af, bør jeg i første Linie nævne en ung Islænder, Gudmundur G. Bárdarson, Bær ved Hrútafjord, Island, der er Foregangsmand paa alt, hvad der vedrører Ederfuglens Udnytten. Dernæst bør nævnes Ejeren af Videy ved Reykjavik, Hr. Eggert Briem og endelig Bonden Johan paa Øksnø ved Stykkisholm paa Island.

Forinden jeg skrider til min Redegørelse, skal jeg endnu nævne nogle Afhandlinger, i hvilke man med Udbytte kan søge Oplysninger om Ederfuglen og Ederfuglevarp:

Ólaf Stephánsson's Afh. i »Fjelagsrit« IV. 1784.

Eyjólf Gudmundsson: Um ædarvarp i »Andvari« 1877. Side 73—120.

Gudm. G. Bárdarson: Óvínir ædarfuglsins i »Andvari« 1904. Side 140—155.

Eggerts Ólafsens og Biarne Poulsens Rejse igennem Island, beskrevet af Olafsen. Sorø 1772. Side 550.

Helgi Jónsson: Fuglefangst og Ederfuglevarp i »De danske Atlanterhavsøer, en orienterende Oversigt« Afsnit I. Island (»Atlanten 1905«).

Herluf Winge: Grønlands Fugle. »Meddelelser om Grønland«. XXI.

Vor Klodes Dyr, I. Side 194—196 om den almindelige Ederfugl af W. Dreyer.

[1] Nærværende Rapport er oprindelig fremkommen i »Meddelelser fra Direktoratet for den kongelige grønlandske Handel«; da den formentlig vil have Interesse for videre Kredse, fremkommer den med Forfatterens og Direktoratets Tilladelse paany i dette Tidsskrift. Red.

Ben. Gröndal: Íslenzkt fuglatal, Reykjavik 1895.
D. J. Danielsen: Vejledning til Anlæg af Ederfuglevarp paa Færøerne. Thorshavn 1886.

Den almindelige Ederfugl *(Somateria mollisima)* yngler i Mængde paa Island og ligeledes adskillige Steder paa Færøerne, men det er kun paa førstnævnte Ø, at den faar nogen økonomisk Betydning, paa sidstnævnte Øer haves kun Varp et Par Steder.

Ogsaa paa Grønland findes den, og her nedlægges den navnlig om For- og Efteraaret i stort Antal, naar den trækker langs Kysterne henholdsvis Nord og Syd paa. Heller ikke paa de talrige Rugepladser er den fredet af Eskimoerne, hvilket sikkerlig burde være Tilfældet, om man vil haabe paa at faa Udbytte af Dunene.

Ederfuglene ruger overhovedet i Mængde i Polarlandene og de Egne, der støder til disse. Naar Sommeren er forbi, drager de Syd paa, dog næppe saa langt som tidligere antaget. De søger mildere Egne; naar de ankommer dertil, overvintrer de.

Medens Ederfuglen paa Grønland ikke er fredet, er Forholdet i saa Henseende heldigvis anderledes paa Island og Færøerne — forøvrigt ogsaa i Norge — paa hvilke Steder der findes Fredningsbestemmelser ikke blot for Rugetiden, men ogsaa udenfor samme.

Følgen heraf er, at Fuglen føler sig meget tryg, ja adskillige Steder er den næsten tam. Jeg har selv mange Gange haft Lejlighed til at iagttage dette, saaledes har jeg set Ederfugle søge helt ind til Husenes Omgivelser i Thorshavn, ligesom Flokke af disse Fugle mange Steder paa Island og i Norge optræder uforstyrret saa nær menneskelige Boliger, at man snarest fik Indtrykket af, at det var tamme Ænder. Paa Grønland er de, som Følge af Jagt paa dem, langt mere vilde og frygtsomme og holder sig fra beboede Steder.

Ederfuglen er iøvrigt en selskabelig anlagt Fugl. I Rugetiden yngler den helst mange paa samme Sted, dog mer eller mindre spredt indenfor dette. Navnlig hvor den selv indretter sig en Rede, er sidstnævnte Forhold det almindelige; hvor Mennesket derimod indretter Rugepladser for den, de saakaldte Ederfuglevarp, ligger Rederne som oftest tæt sammenstillede.

Hvad der er til stor Gavn for dem, der indretter saadanne Varp, er den Omstændighed, at naar Fuglen først én Gang har ruget paa et Sted, kommer den som oftest igen, hvis Forholdene

der ikke bliver ugunstige. Den samme Fugl tager endog som oftest den samme Rede, i hvilken den tidligere har ynglet, i Besiddelse næste Gang. Gudm. G. Bárdarson har saaledes f. Eks. til mig udtalt, at han personlig har set den samme Fugl ruge i den samme Rede 7 Aar i Træk.

Har man saaledes først lokket en Fugl til at ruge paa et Sted, er det ikke vanskeligt at holde paa den i aarevis, naar man blot sørger for, at Rugeforholdene vedbliver at være gode. Det gælder i saa Henseende først af alt om, at værge Stedet for Fuglenes mange Fjender, dernæst om at gøre det saa hyggeligt og tiltalende for Fuglen, at den befinder sig vel. Har den gjort det, vil den let komme igen.

De paa Stedet udrugede Unger kan man derimod ikke vente skal sætte Bo paa samme; det er tilfældigt, hvor de søger sig en Rugeplads, naar de en Gang skal udruge deres første Kuld Unger. Der gaar efter Sigende i alle Tilfælde et Par, maaske 3 til 4 Aar, inden de unge Fugle begynder at lægge Æg.

Naar ved Foraarstid Fuglene kommer tilbage fra sydligere Breddegrader, plejer de straks at aflægge en Visit paa Rugepladserne, som for at gøre sig bekendt med, om alt er i Orden. Derefter forsvinder de en Tid og vender først tilbage, naar Rugetiden begynder. Denne varer noget forskellig for de enkelte Fugle fra 3 Uger op imod 30 Dage, dog er den almindeligste Rugetid ca. 25 Dage.

Paa Island begynder Fuglene at ruge i Midten af Maj Maaned, men først ind i Juli Maaned er de sidste Fugle færdige med Udrugningen. Først naar Fuglen har lagt 2 til 3 Æg begynder den at ruge. Ialt lægger den gennemsnitlig 4—6 Æg, men stundom træffes i Rederne op imod en halv Snes, ja nogle sige indtil 15 Æg. Dog er det sandsynligst, at det da er flere Hunner, som har lagt Æg i samme Rede. Det hænder nemlig, efter hvad Gudm. G. Bárdarson paastaar, at enkelte Hunner flytter til fremmede Reder. Eggert Olafsen siger noget lignende, idet han udtaler den Anskuelse, at hvor der findes 10 til 16 Æg i en Rede er det »tvende Ederfugle, som i Selskab skiftes til at ruge«, ja »man finder dem iblandt begge at ligge paa Æggene, tæt ved Siden af hinanden i samme Rede«. Iøvrigt kan en enkelt Fugl ruge en Mængde Æg ud paa en Gang. Gudm. G. Bárdarson siger, at han mange Gange har lagt Mærke til, at en Hunfugl med 9 Æg i sin Rede har ruget dem alle ud, men for at dette

skal kunne ske, maa den have Lov til at beholde alle Dunene i Reden, da Æggene ellers bliver kolde og som Følge deraf dør ud.

Ederfuglens Rede træffes i Almindelighed paa smaa ubeboede Øer, der stundom er klædte med lav kratagtig Plantevækst, men ligesaa ofte er uden saadan Vegetation. Her laver den Rede til af løselig sammenhobede Plantedele: Tang, Straa og lign. »Derpaa plukker Hunnen en Mængde fine, bløde Dun af sit Bryst og danner af dem et varmt Leje for Æg og Unger«, siger Dreyer. Hvorvidt denne gængse Opfattelse, at Fuglen plukker Dunene af sit Bryst er fuldt ud rigtig, skal jeg ikke kunne afgøre, jeg har i det mindste hørt Folk sige, at Dunene snarere maa siges at løsne sig af sig selv: Fuglen tager dem da til sin Rede.

Ederfuglerede paa Island med Æg og Dun. (D. Bruun fot.).

Det har jo som bekendt stedse været Skik, idet mindste paa Island og Færøerne, at man i Rugetiden berøvede den rugende Fugl baade en Del Æg og Dun. At dette kunde gøres uden Skade baade for Fuglen og dens Yngel, har man i Almindelighed troet, naar Borttagelsen ikke blev dreven paa en altfor plyndrende Maade. Man har saaledes ment, at eftersom man tog Æg bort, lagde Fuglen blot saa mange flere paany.

Eggert Olafsen siger saaledes:

»Fuglen lægger gerne 3 Kuld paa adskillige Steder, naar man tager de 2 første fra dem, men det sidste Varp eller Kuld lader man dem beholde« — — — »den ganske Varp eller Æg-Tid varer 6—7 Uger, da man gerne søger en Gang hver Uge« — — »denne Søgning kaldes Leit, da de som saaledes søge eller lede gaa frem i en vis Orden, raaber af og til et Hoho, Prutt og Porrrorrutt, men Ederfuglen er ofte saa tam og saa vant hertil, at den ligger endda stille. De Ederfugle, som lægger Æg paa de beboede Øer nær ved Husene, bliver især tamme. Man lader dem tidt beholde de første Varp eller Kuld, og omgaas dem ellers meget varlig og venlig, for at lokke baade de gamle og unge Fugle til Øen, hvilket og sjælden slaar fejl. Naar de tammeste Ederfugle bliver tagne af Æggene, sidder de stille hos Redet, men naar de mærker, at man vil tage

alting bort, ser de vemodigt til Mennesket, raaber nogle Gange Kær-Kær-Kær og derpaa kryber de i den tomme Rede og ligger der en lang Tid ligesom sørgende.

Andre Ederfugle er dog ikke nær saa sagtmodige, de springer med megen Skrigen op af Redet, og naar de ser, at man plyndrer det, flyver hurtig paa Mennesket, fatter det med Næbet i Klæderne og gør ret artige Ophævelser« — —

»De første 3 Uger af Varpetiden er Æggene overflødigst og Ederdun bedst, men fra den Tid findes flere og flere Æg med Unge i« — —

»I Regnvejr varper alle vilde Fugle bedst« — — »Naar det lakker mod Unge-Tiden, som mærkes helst i den fjerde Søgning, skygner man Æggene straks ved Redet, da de, som er Unger i, lægges i Redet igen« — —

»I den sidste eller 7de Søgning (Unge Leit) tages kun Dun, hvilket dog er kun lidt og fuld af Fjer, som Fuglene plukker af sig tilsidst«.

Den her beskrevne Metode, ved hvilken altsaa Æg og Dun tages efterhaanden, er endnu den Dag i Dag den almindeligste paa Island. Sædvanlig gaar Folk saaledes endnu over paa Rugepladsen en Gang ugentlig for at tage Æg og samtidig lidt Dun. Hvis man indskrænker sig til efterhaanden at tage indtil 4 Æg af hver Rede, menes det ikke at gøre videre Skade — dog var det sikkert bedst slet ikke at berøve Fuglen, hverken Æg eller Dun, hvorom nedenfor.

Har man taget Æg, maa man mærke dem, man lader blive liggende, for at kunne tage de friske Æg næste Gang. Man kan iøvrigt, som Eggert Olafsen omtaler, »skygne« Æggene, med andre Ord holde dem op mod Solen for at se, om de er friske.

Tidligere efterlodes 3—5 Æg i Rederne; men det menes nu af Foregangsmændene ikke at være nok til at bevare Bestanden, da saa mange Æg og Unger paa forskellig Vis gaar til Grunde[1]. Af Dun plejer man kun at tage lidt hver Gang for ikke at risikere, at der bliver for lidt tilbage til dermed at dække Æggene. Hunnen gaar nemlig i den første Del af Rugetiden af og til bort for at søge lidt Føde og for at bade sig, og da dækker den Æggene til med Dun for at holde dem varme. Er der nu ikke nok til at dette kan ske, er Yngelen ødelagt. Det bør derfor være en Regel, at hvis man tager Dun bør man stedse samtidig tage Æg.

Har man taget nogle Æg af en Rede, bør man altid omhyggelig dække dem, der lades tilbage, med Dun.

Hvis man tager for mange Dun eller helt blotter en Rede,

[1] I Norge tages 1 Æg tre Dage i Rad af Rederne, sjældent mere. Paa Island har man som oftest taget mere, dog har det varieret noget i Tidens Løb.

søger Fuglen at redressere Skaden ved i Nødsfald at bruge Fjer, men disse kan ikke gøre Fyldest.

Dem, der stadig holder paa, at man bør tage Dunene efterhaanden, henholder sig til, at disse bliver snavsede og mindre værdifulde, hvis man venter til Udrugningen er til Ende. Andre mener, at dette ikke har saa meget at sige.. Dels tilsmudser Ederfuglen jo nok sin Rede med Ekskrementer, hver Gang den forskrækkes og flyver op, og dels bliver Reden yderligere tilsmudset, naar Ungerne bryder ud af Skallen, saaledes at Dunene derved bliver gjort mindre værdifulde; dog kan man ved en paafølgende omhyggelig Rensning vistnok for en stor Del opveje saadan Skade, hvorom vi senere skal gøre nærmere Rede.

Endnu skal, vedrørende Fuglenes Forhold under Rugetiden, anføres, at Hannerne sidder ved Siden af Reden i den meste Tid. Nogle har ment, at den hjalp Hunnen med at ruge, men dette er yderst tvivlsomt. Han flyver af og til bort for selv at søge sig Føde og for at bade sig, men han bringer ikke Føde til Hunnen. Naar denne har ruget i en Snes Dage, og der kun er nogle Dage tilbage af Rugetiden, forlader Hannen ganske Rugepladsen, medens Hunnen til Gengæld nu selv ikke viger af Stedet, før Ungerne kommer af Æggene.

Vi har beskrevet den almindeligt anvendte Metode til Indsamling af Æg og Dun; men skal nu gaa over til at omtale den nyeste Metode, som med god Fordel er anvendt paa Island af enkelte Foregangsmænd som Eyjolf Gudmundsson, Gudm. G. Bárdarson og Ejeren af Vedø Eggert Briem.

Denne Metode bestaar, kort og godt, i slet ikke at tage Æg og først Dun, naar Rugetiden er forbi og Fuglen har forladt Reden. Men saa maa man ogsaa skynde sig med Dunindsamlingen, for at Dunene ikke skal flyve bort i Blæst eller ødelægges i Regn. Der gøres gældende mod den almindelig brugte Metode, at Fuglen afkræftes for meget. At tage Æg er jo at dræbe Yngel, og selv om Fuglen paany lægger Æg og begynder Rugearbejdet forfra, afkræftes den derved, desuden er det — mener man — ikke bevist, at den yderligere lægger lige saa mange Æg til Udrugning, som den vilde have gjort, om den havde faaet Lov at ruge i Fred. Tager man nu ogsaa Dun, maa Fuglene paa ny skaffe saadanne til Reden, alt dette afkræfter den mere end tilbørligt. Selve Udrugningen er i og for sig en meget betydelig Anstrengelse for Fuglen under almindelige Forhold;

bliver dens Ydeævne nu yderligere anspændt derved, at den maa lægge flere Æg, ruge længere og skaffe flere Dun, som den, naar de ikke paa naturlig Maade løsnes, maa plukke af sig, ja stundom søge erstattet med Fjer — bliver Fuglen let sat i en saadan afkræftet Tilstand, at den ikke kan staa Vinteren igennem, ejheller let foretage de lange Farter til sydligere Egne, om Vejrliget bliver daarligt. Under almindelige Forhold vejer Hunnen, før Rugetiden begynder, gennemsnitlig 5 Pund[1], men kun 2½ Pund efter samme, hvilket illustrerer dens Afkræftning.

Det hænder derfor, efter Sigende, ikke saa sjældent, at Fuglen, hvis Efteraar og Vinter indtræder tidligt, endnu ikke har faaet Kræfter til at foretage den lange Rejse. Isen begynder at lægge sig, Fuglen sidder paa Vaagerne og har ikke Kræfter til at komme bort. Det aabne Vand snævres mere og mere ind, tilsidst lukker Farvandet sig — og Fuglene dør i Skarevis. Dette hændte f. Eks. i Vinteren 1901—1902 paa Sydlandet, hvor der, saaledes som jeg selv havde Lejlighed til at iagttage det ved Foraarstide 1902, overalt langs Kysterne saas store Mængder af døde Fugle.

Bonden Eyjólfur Gudmundsson var, for en god Menneskealder siden, den første, som offentlig udtalte, at den gamle Metode var uøkonomisk og daarlig, og som hævdede, at man skulde lade Fuglen i Fred paa dens Rugepladser og ikke tage Æg, ejheller Dun før efter Udrugningen.

Han udførte i Praksis, hvad han teoretisk havde fremsat og indrettede Ederfuglevarp, hvor Fuglene var fuldkommen fredede i Rugetiden, ved sin Gaard Eyjarbakka i Húnavatns Syssel paa Nordlandet. Ved nu tilmed — grundet paa et indgaaende Kendskab til Ederfuglens Naturel — at anvende al sin Opfindsomhed og Erfaring paa en praktisk og rationel Indretning af Ederfuglevarp, lykkedes det ham snart at faa et ualmindelig godt Udbytte; men hans Principper trængte dog ikke igennem hos den konservative islandske Befolkning; kun forholdsvis faa lyttede til hans Raad. Det var først Gudm. G. Bárdarsons Fader, siden Sønnen selv og Ejeren af Vedø, som med godt Udbytte førte Eyjolfs Principper ud i Virkeligheden.

Ogsaa paa Islands Østland er man hist og her begyndt at anvende Eyjolfs Metode paa Holme, hvor Fuglene ruger tæt sammen; men Pluraliteten af den islandske Befolkning har ingen

[1] Hannen vejer i Almindelighed ca. 4 Pund og Ungerne, naar de kommer ud af Æggene, 4 Lod = 12 Kvint.

Forstaaelse af, hvor stor Gavn det vilde være for dem, om de fulgte Foregangsmændenes Raad.

Gjorde de det, vilde der kunne vindes et langt større økonomisk Udbytte af Ederdun, end der nu gøres. Mange Øer og Holme, som nu ikke bruges til Varp, kunde da sikkerlig med stor Fordel indrettes til Rugepladser, saaledes f. Eks. i Bredebugten.

Forinden vi nu skrider til en nøjere Redegørelse af, hvorledes saadanne Varp bør indrettes paa bedste Maade, vil vi et Øjeblik omtale visse Forhold — vedrørende Ederfuglens Naturel samt de Fjender, som man maa tilstræbe at værge den imod, — hvilke spiller en betydningsfuld Rolle for den, der vil indrette de bedst mulige Rugepladser for Fuglene.

Ederfuglens Fjender. Foruden Mennesket, som desværre ikke altid respekterer de givne Fredningsbestemmelser, er der paa Island og Færøerne, sikkerlig ogsaa i Grønland, en Mængde Dyr, som efterstræber, navnlig Æg i Rugetiden og Yngel efter denne, men stundom ogsaa selve Fuglen. Vi skal nævne disse Fjender enkeltvis, saaledes som de kendes, navnlig paa Island:

Ræven (*tóa*n — refur'inn) tager baade Fugl, Unger og Æg. Det er den farligste Æggetyv, og Rugepladserne maa absolut holdes fredede for den, om der skal ventes Udbytte. Dog er det ikke altid let at holde den borte, selv paa Øer og Holme. Om Vinteren, naar Isen bygger Bro, kommer den let fra Fastlandet over til disse. Den bliver da ikke saa sjælden derovre, til Isen er tøet op, og den saa ikke kan komme tilbage. Passer man nu ikke at faa den dræbt, før Rugetiden begynder, kan den jo gøre store Ulykker. Opdager man den for sent, er der intet andet Middel til at blive den kvit end at foranstalte en Klapjagt paa den; men en saadan vil altid i Rugetiden foraarsage megen Uro for de rugende Fugle.

Ørnen (ørn'inn) *(Haliaëtus albicilla)* tager fuldvoksne Fugle og Unger.

Ravnen (hrafn'inn) *(Corvus corax)* tager navnlig Æg, idet den enten spiser dem paa Stedet eller fører dem bort. Den er en farlig Æggetyv, idet den ofte viser stor Snuhed for at opnaa sin Hensigt. Det er hændt ikke saa sjældent, at to Ravne har opereret i Fællesskab for at narre Ederfuglen bort fra dens Rede. Den ene sætter sig simpelthen foran den rugende Fugl, driller den og tirrer den saa længe, til den sluttelig rejser sig; men da er den anden Ravn parat og tager Æggene af Reden.

Falken (fálk'inn) *(Falco gyrfalco islandicus)* tager flyvefærdige Unger og gamle Fugle.

Rovmaagen (Kjói'nn, skúmur'inn) *(Lestris parasiticus)* tager Æg og drikker disses Indhold.

Ogsaa Graamaagen (máfur'inn) *(Larus glaucus)* og Hvidmaagen *(Larus leucopteris)* gør stor Skade ved at ødelægge Æg og hugge dem itu i Reden.

Svartbagen (svartbakur'inn, veidibjalla'n) *(Larus marinus)* gør stor Skade, da den hovedsagelig lever af Unger en stor Del af Sommeren; derimod tager den sjældent Æg. Den bygger gerne Rede paa Eder-Holmene. Somme af disses Ejere har fredet dens Æg, da de har ment, at Fuglen gjorde Nytte ved at forsvare Rugepladsen mod andre skadelige Fugle, som f. Eks. Ravnen. Det er dog yderst tvivlsomt, om Fordelene opvejes ved den Skade, den gør. De fleste Islændere, som jeg talte med, mener, at man bør ødelægge den og dens Yngel.

Derimod er Ternen (Kria'nn) *(Sterna macrura)* en nyttig Fugl paa Ederfuglens Rugepladser, navnlig hvis den lægger Æg sammesteds. Den begynder paa Æglægningen i Juni Maaned, kort Tid efter Ederfuglen, men de ruger samtidig en Tid. Ternen er nyttig, fordi den værger saa godt mod Ederfuglens og dens egne Fjender ved sin Skrigen og sine energiske Angreb. Den gaar saaledes stundom flokkevis løs paa Ravnen. Det samme gør Strandskaden *(Hœmatopus ostreologus)* paa Færøerne.

I Reykjarfjord i Stranda Syssel saa jeg en lille Ø, tæt ved Handelsstedet sammesteds, hvor Terner og Ederfugle rugede sammen. Da vi den 4de August 1902 besøgte Stedet, var Rugetiden aabenbart til Ende, baade for Ederfugle og Terner, men endnu fandt vi flere Steder Kuld af Æg fra begge Fugle, hvilke aabenbart var forladte. Til Ederfuglene var der indrettet Varp. Ternerne rugede rundt om, tæt op til Ederfuglerederne i den frodige Vegetation. Iøvrigt holdt Ternerne endnu til paa Øen i tætte Skarer, og deres øredøvende Skrig modtog os, da vi nærmede os Land; derimod saa vi ingen Ederfugle, de var allerede borte. Man fortalte os, at Ternernes Tilstedeværelse under Ederfuglenes Rugetid i høj Grad bidrog til at holde dennes Fjender borte.

Vil man, kort sagt, haabe paa Udbytte fra sine Ederfuglevarp, maa man energisk holde Ederfuglens Fjender borte ved at dræbe dem eller skræmme dem bort; man maa i det hele taget sørge

for, at Fuglen uforstyrret kan ruge, hvorfor man ogsaa maa holde Husdyr, som Faar, borte fra Stedet.

Efter nu at have omtalt Ederfuglens Fjender, mod hvilke man ved Varpenes Indretning søger at værne Fuglene ved at opsætte Skræmsler, der nærmere skal beskrives nedenfor, kommer vi til at berøre et fremtrædende Træk hos Ederfuglen, til hvilket der ligeledes maa tages Hensyn ved Varpenes Indretning. Dette er Fuglens store Forkærlighed for smukke Farver.

Rugeplads paa en Ø i Reykjarfjördur, Island. Ederfugle og Terner ruger sammen; Terner ses flyvende i Mængde. (D. Brunn fot.).

Paa Island har man især taget stort Hensyn dertil, idet man har søgt at imødekomme Fuglens Trang i saa Henseende ved at pynte Varpene op. Man har saaledes anbragt Stykker af Glas, helst Spejlglas, der glimter i Solen, Blikstykker, Muslingskaller og lign. hist og her paa Rugepladsen, ligesom man har hængt forskelligt farvede, mest røde, men ogsaa blaa, hvide og andre Tøjstumper og Klude paa udspændte Snore, trukne hen over Rugepladsen og langs dennes Udkanter. Endvidere har man farvet Klippestykker og Sten rundt om, som oftest med hvid Farve, hvilket Fuglen holder af at se paa. Endelig har man i Rugetiden ladet Høns og især Haner med smukke spraglede Farver gaa paa Stedet, hvilket ogsaa har vist sig som en

ypperlig Attraktion, ikke blot paa Grund af Farverne, men ogsaa fordi Hanernes Galen er de ynglende Fugle behagelig.

Paa Vedø har Ejeren f. Eks. gaaende nogle Høns og 3 Haner paa Rugepladsen. De holdt til i en lille Hytte, der er indrettet som Hønsehus. En Gang ugentlig, i det mindste, maa man give Hønsene Korn, iøvrigt søger de sig selv Føden paa den udstrakte Ø, hvor Ederfuglene ruger ret spredt.

Et andet Træk hos Fuglen er, at den elsker at høre visse ensartede, vedholdende og klangfulde, skraldende eller skrigende Lyde. Vi har nævnt Hanegal og skal yderligere anføre: Klokkeklang, skraldende Lyde, som den smaa Vindmøller frembringer, Elvenes Rislen o. s. fr.

Man har paa Fuglevarpene søgt paa forskellig Maade ogsaa at imødekomme Fuglenes Trang dertil:

Smaa Vindmøller paa Stænger er ikke vanskelige at indrette, og de ses ogsaa anvendte mange Steder. Smaa Klokker eller Bjælder bruges ogsaa ophængte paa høje Stativer ved en Bæk eller en Elv, saaledes at Klokken sættes i rystende Bevægelse gennem en Snor eller en Pind, derved at Vandet driver et Hjul med Skovle rundt, og Bevægelsen derfra forplantes til Klokken.

Ederfuglen elsker dog fremfor alt Hygge og Ro paa Rugepladserne, ligesom den holder af at have Udsigt til Havet eller i det mindste Bevidstheden om, at det er nær ved.

En Omstændighed, der væsentlig bidrager til Fuglens Velbefindende paa Rugepladsen, er, om der findes fersk Drikkevand i Form af en Bæk, Dam eller Vandhuller. Den rugende Fugl maa nemlig jævnligt drikke, ligesom den holder af at bade sig hver Dag i den Tid, den overhovedet forlader sin Rede. Den gaar da af samme for at bade og drikke, derimod tager den meget lidt Føde til sig i Rugetiden. Naar dette sker, er det paa Havet tæt udenfor, hvor der findes Musling, Stenbider m. m. Naar der ikke paa Rugepladsen findes fersk Vand, maa Fuglen flyve kortere eller længere for at komme til saadant. At Tilstedeværelsen af fersk Vand — selv om det ikke er en Betingelse for at faa en Rugeplads — dog er en uhyre Fordel, ses let, naar man sammenligner nærliggende Rugepladser, som iøvrigt har lige gode Betingelser, alene med Undtagelse af fersk Vand.

Paa Isafjord findes saaledes bl. a. Rugepladser paa de to Øer Vigur og Edey. Paa førstnævnte er der kun lidt fersk Vand, og her er Udbyttet ca. 140 Pund urenset Dun aarlig; paa sidst-

nævnte, hvor der er meget fersk Vand, er Udbyttet ca. 400 Pund, men det er ogsaa, efter Sigende, en af de bedste Rugepladser i hele Landet.

Læ mod Vinden spiller for den rugende Fugl ikke saa stor en Rolle, som man maaske skulde tro. Nogle Fugle foretrækker dog øjensynlig at ruge paa lave Steder, hvor der er Læ, andre

Kirkebøholm Rugeplads, Færoerne. Rugende Ederfugle i frodig Bevoksning. (L. Koefoed-Jensen fot.).

søger sig Rugeplads paa mere højtliggende Steder, der er lidet beskyttede mod Vejrliget.

Eksempelvis skal anføres, at paa Gaarden Laksamýri i Skjálfandi paa Nordlandet (Island) ruger Fuglen i Pilekrat under Buske, paa Kirkebø paa Færøerne ruger den gerne i tæt Urtebevoksning, medens den paa Øksnø ved Stykkisholm og paa mange andre Øer i Skærgaarden der yngler paa mere eller mindre nøgne, ubeskyttede Steder; saaledes har jeg set Reder paa lave Fjeldsider lige ved Vandet, hvor der absolut ingen Læ var for de fremherskende Vinde — og saadan kunde der anføres mange Eksempler.

Naar Ederfuglen, hvor Naturforholdene byder det, søger sig en Rede under Buske, i Krat eller dækket af Planter, er Hovedgrunden sikkerlig den, at den her føler sig mere i Sikkerhed mod sine Fjender.

Iøvrigt er Hunfuglen, paa Grund af sin mørke Farve, som i Reglen falder sammen med Terrænets, ikke let at opdage, naar den forholder sig rolig. I denne Omstændighed har Naturen ydet den en virksom Beskyttelse.

Vi skal nu gaa over til at omtale Indretningen af kunstige Rugepladser, hvilke iøvrigt i umindelige Tider har været i Brug i Norden; de er i mange Tilfælde anbragte netop der, hvor Fuglen selv fra først af har søgt sig en Rugeplads, hvilken man da har forbedret; i mange andre Tilfælde har man søgt, ved hensigtsmæssige Indretninger, som navnlig er gaaede ud paa at skaffe den Fred og Ro, at hidlokke den til Steder, hvor den ellers ikke plejede at yngle.

Ederfuglevarpene indrettes helst paa Holme eller mindre Øer i Fjorde, Bugter eller Skærgaarde; man kan dog ogsaa anlægge dem paa et Næs eller en langstrakt smal Odde, men i saa Tilfælde maa de være godt afgærdede og hegnede, eventuelt forsynede med en bred, dyb Grøft foran.

Paa nøgen Klippegrund er det ikke godt at anlægge Varp, man bør i saa Tilfælde lægge Græstørv paa Klippeoverfladen paa de Steder, hvor man vil have Reder.

Disse anlægges i alle Tilfælde saa højt, at Springflod ikke naar dem, thi Vand i Reden og Fugtighed bevirker, at Fuglen gaar bort. Selve Reden maa ligge i en lille Fordybning foret med Græs, tørret Hø og lign. Paa dette Leje indretter Fuglen sig, idet den, som tidligere anført, forer Reden med Dun. Det maa ved Indretningen erindres, at Dunene spoleres, hvis de kommer til at ligge oven paa muggent eller raaddent, gammelt Hø og lign. Græsunderlag er det bedste, navnlig hvis Græsset gror paa selve Stedet. Fuglen kan da tilmed plukke deraf, medens den sidder paa Reden, ligesom den kan bruge saadant til at polstre denne med. Hø fra Enge og Græsstraa er, med Hensyn til Dunenes senere Rensning, langt bedre Underlag, end f. Eks. Halm.

Skønt Fuglen, som omtalt, naar den selv søger sig en Rugeplads ikke i væsentlig Grad synes at tage Hensyn til, om Stedet er særlig lunt, er der dog paa den anden Side ikke Spørgsmaal

om, at det er en Fordel for den, at dette er Tilfældet. Man bygger derfor paa Varpene som Regel lange Gærder af Sten, langs hvilke Rederne kan ligge i Rad og i Læ for de værste Vinde.

Mange Steder nøjes man med slige Gærder, men paa andre danner man hele Rækker af stensatte Smaakamre, ca. 1/2 à 3/4 Alen i Firkant ved at stille flade Sten paa Højkant paa de tre Sider og over dem at lægge en flad Sten som Loft. Der er altsaa

Rugeplads paa en Ø i Reykjarfjördur, Island. Stenkamre; i det midterste ligger Æg; foran dette hænger en hvid Klud som Skræmsel. Man ser Foden af Stokke, mellem hvis øverste — ikke synlige — Del er spændt Liner med Fugleskræmsler. (D. Bruun fot.)

kun aabent mod den ene Side, helst ud mod Vandet, saa Fuglen kan se dette. Her anbringes ofte en lav Tærskelsten. Kamrenes Højde er som oftest 1/2 Alen. Det er dog først, naar Fuglen er vant til at komme paa Stedet, at man skærmer Reden med Tag.

Iøvrigt lader man sig mange Steder nøje med kun at hegne Rederne med en Væg af Græstørv, der er aaben fortil og uden Tag. I Almindelighed gøres den 6" til 8" høj, og er opsat saaledes, at Grønsværet vender ind mod Reden.

Hyppigst bygges den lille skærmende Vold med cirkelformet Grundrids; men i mange Tilfælde er den firkantet, ligesom de af Sten opførte Kamre.

I disse Reder kan nu Fuglen sidde uforstyrret og godt, om

Pladsen kan holdes fri for Ræve og Rovfugle; især mod disse sidste yder Taget en god Beskyttelse. For at skræmme Rovfuglene bort, bygger man derfor yderligere Fugleskræmsler over hele Rugepladsen, hvilke dog kun tildels formaar at holde Fjenderne borte.

Disse Fugleskræmsler bestaar i udspændte Snore og Fiskeliner, helst af Jerntraad (fordi denne Slags Traad er mest holdbar), paa hvilken der anbringes Klude, som kan flagre i Vinden.

Snorene udspændes mellem ca. 3 Alen høje Stænger, idet man dog som Regel har en eller flere centralt stillede Stænger, som er adskilligt højere, og hvorfra Snore udgaar til Stænger i Rugepladsens Yderkanter. Iøvrigt anbringes ofte Klude paa lavt løbende Snore forholdsvis tæt over og foran Rederne til yderligere Beskyttelse. Kludene er forskellig farvede — ikke mindst fordi det, som berørt, er Fuglen behageligt at se derpaa.

I det hele taget bør der paa Rugepladsen gøres alt muligt for at tiltrække Fuglen ved, som omtalt, at sprede Glasstumper, Blikstumper, Muslingskaller og lign. rundt paa Stedet, endvidere opsættes smaa Vindmøller paa Stængernes Top — de bidrager maaske ogsaa til at skræmme Fjenderne — endvidere søger man at skaffe Fuglene fersk Vand, eventuelt ved blot at grave nogle Vandhuller, endelig kan man jo, om der findes et Vandløb, anbringe Klokker og Bjælder paa Stativer. Paa saadannes Indretning skal vi her give et Par Eksempler:

1) Paa en mindst 6 Alen høj Stolpe, der er lodret stillet, anbringes paa den øverste Ende en vandret Arm, paa hvilken en lille Klokke hænger. Denne sættes i Bevægelse derved, at en Pind rører ved den.

Pinden sidder nemlig paa en lang, tynd Stang, hvis ene Ende, oventil, kan dreje sig rundt i et Indsnit i dens nævnte lille Arm, og hvis anden Ende, nedadtil, sidder i Midten af et med Skovle forsynet Hjul, en Slags Turbine, som drejes rundt ved Vandkraft.

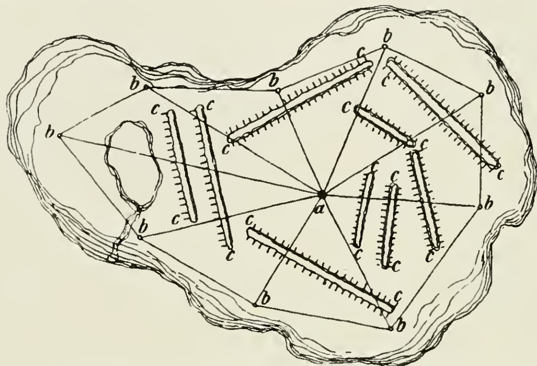
2) Et andet Eksempel paa, hvorledes man kan sørge for stadig at have Klokken i Bevægelse, ved Benyttelse af Vandkraft, er følgende. Et lodret stillet Hjul drives rundt af Vandet. Dets Akse berører under Omdrejningen et Baand, hvilket oventil er fastgjort til Klokken, nedentil ved Jorden. Iøvrigt holdes det i Stilling og ude fra Stolpen ved at løbe gennem vandret stillede (oventil paa Tværarmen lodret stillede) Smaaarme.

Baandets Rysten er nok til at bevæge den lille Klokke.

Iøvrigt kan man simpelthen ophænge en Klokke uden slige Foranstaltninger og lade Vinden bevæge den.

Vi skal endnu give et Eksempel paa, hvorledes en lille Ø kan indrettes som Varp:

a er en høj Stang (8—10 Alen) i Midten og *b* Stænger, der er over Mandshøjde, anbragte i Udkanterne. Mellem *a* og *b*, og mellem disse indbyrdes er udspændt Liner (Fiskeliner eller Jærntraad) i godt Mandshøjde. Paa Linerne er fastgjort Klude.

Eksempel paa en lille Ø, indrettet med Varp. *a*, Centralt beliggende Stang. *b*, Stænger mellem hvilke der er spændt Liner med Klude. *c*, Smaa Jordvolde med Kamre for rugende Fugle.

Skraldende smaa Vindmøller er hist og her anbragte paa Toppen af Stængerne.

Hvor Terrænet tillader det, er der bygget Gærder (*c*—*c*), langs hvis Sider der er anbragt smaa Kamre for Ederfuglen.

Muslingskaller, Blik- og Glasstykker er spredte hist og her, ligesom der nogle Steder, hvor Klippen er nøgen, er hvidtet. Krat behøves ikke, derimod er en rig Bevoksning af Urter og Græs heldig.

Naar man indretter sit Varp saa nogenlunde efter det her givne Skema, vil man have god Udsigt til at faa Fugle til at komme og yngle; men det tager lang Tid.

Vel finder Ederfuglen sig mere tryg, naar man pynter og værger dens Rugeplads paa slig Maade, men man maa dog til at begynde med ikke opsætte alt for mange Skræmsler, saa den selv bliver betænkelig. Først lidt efter lidt maa man udvide sine Sikringsforanstaltninger. Disse er iøvrigt af forskellig Værdi over for de forskellige Fjender. Ørnen f. Eks. gaar, efter Sigende, ikke under Snorene, Ravnen derimod bliver lidt efter lidt dristigere og vover da til Slutning at gøre det.

Indretning af Ederfuglevarp paa den angivne Maade er en Foranstaltning, som nok ad Aare skal betale sig, navnlig hvis man samtidig benytter den af ovennævnte Eyjolf og flere andre benyttede Metode: ingen Æg at tage i Rugetiden og først at indsamle Dunene, naar Ungerne er udrugede. Selv om man det første og andet Aar faar en Nedgang i Indtægter derved, at man ingen Æg faar, vil det sikkert ikke vare længe, før man faar det rigelig betalt, gennem en forøget Fuglebestand og mere Dun.

Eyjolf var en Mester i Indretning af Varp og i at lokke Fuglene til. Han fandt paa at opstille udstoppede Ederfuglehanner paa en ny Rugeplads, han havde indrettet, for at hidlokke Hunnerne. Ja han lavede fortrinlige Modeller af Træ og malede dem, saa de lignede levende Fugle.

De eftergjorte Fugle opstillede han paa Stranden og paa selve Rugepladsen, ja anbragte dem endogsaa forankrede paa Vandet. Disse Modeller hidlokkede Hunner, som endog lod sig skuffe, saa de fløj hen til Hannerne (de formentlige). Fuglene er i saa Henseende dumme, de lader sig let lokke af gode Modeller. Saadanne kan ogsaa laves af Guttaperka eller støbes af Metal og saa males. Hannernes hvide Farve stikker jo mest i Øjnene; men Modeller af Hunner bør dog ikke savnes.

Eyjolf havde begyndt paa bar Bund, men han fik et godt Resultat. Dog gik det som sagt langsomt.

Der er ført Regnskab med en af de mindre af hans Indretninger af Ederfuglevarp; det lyder:

1.	Aar	kom der	ingen	Fugle.	
2.	-	—	2	—	
3.	-	—	10	—	
4.	-	—	22	—	
5.	-	—	42	—	
6.	-	—	70	—	Ynglepladsen blev hjemsøgt af Falke, som gjorde nogen Skade. Tilsidst blev de dræbte eller forjagede.
7.	-	—	72	—	
8.	-	—	94	—	
9.	-	—	120	—	
10.	-	—	150	—	

Det skal her siges, at Udbyttet andre Steder har været ikke saa lidt bedre.

Eyjolf lærte sine Metoder til Gudm. G. Bárdarsons Fader, der igen lærte Sønnen dem — og hvor disse Mænd har anvendt

dem, har de vist sig gode. Paa en af Rugepladserne paa Gaarden Bær i Hrútafjord (Gudm. G. B.'s Fædrenegaard) regnede man, at der for 18 Aar siden kunde tages 25 Pd. Ederdun; nu er Udbyttet 54 Pd. fra samme Sted, efter at den ny Metode er bleven anvendt.

Paa Videy ved Reykjavik kunde Udbyttet af Dun for ca. 40 Aar siden regnes til ca. 150 Pund aarligt; men paa Grund af Mangel paa Fredning aftog Bestanden saaledes, at da den nuværende Ejer Hr. Briem for 4 Aar siden overtog Ejendommen, var Udbyttet kun ca. 40 Pund aarlig fra det samme Omraade. Ved nu at sørge for, at Rugepladsen holdes fredet og ved at anvende den nye Metode er der straks sket en Fremgang, idet Udbyttet i 1905 androg 70 Pund. Det skal her bemærkes, at der ikke er indrettet Varp til Fuglene; de ruger spredt over den store, frugtbare, græsklædte Ø. Kun har Hr. Briem gjort en Del for at frede Stedet, ligesom han hverken tager Æg eller Dun i Rugetiden. Han har hegnet de fleste Rugepladser og, som tidligere omtalt, ladet nogle Høns gaa paa samme; derimod har han ikke opsat Fugleskræmsler eller Lokkefugle. Øen er i sig selv, paa Grund af sin Græsrigdom, Beliggenhed og Havets Rigdom paa Føde, Tiltrækning nok.

Selvfølgelig er det vanskeligere at foretage Indsamling af Dun, naar Rederne, som her, ligger stærkt spredte og tilmed for en Del godt gemte, end naar de er anbragte samlede paa et særlig godt indrettet Varp, Side om Side. I første Tilfælde maa maaske hele Gaardens Besætning gaa paa Eftersøgning, Dag efter anden i nogen Tid, medens i sidstnævnte Tilfælde én Mand kan besørge hele Indsamlingen i Løbet af et Par Dage.

Ligesom der hører megen Omsigt og Energi til for at indrette en Rugeplads, maa der gennem adskillige Aar med Taalmodighed ventes, til der kommer Udbytte i større Mængde.

Men har man indrettet sit Varp efter alle Kunstens Regler, og sørger man for stadig at holde Stedet godt fredet, kommer der sikkert et Øjeblik, da al ens Ihærdighed og Taalmod bliver rigelig belønnet.

Vi har hidtil stedse forudsat, at de Rugepladser, som blev indrettede, maatte ligge nær ved Havet, være sig Fjorde, Bugter eller Skærgaarde. Dette er ogsaa Reglen, fra hvilken der paa Island kun enkelte Steder findes Undtagelser; men selv disse bekræfter kun Reglen, at Ederfuglen maa ruge i Nærheden af

Vand. I Syd- og Sydøstlandets store og smaa Laguner, de saakaldte »Lon«, ruger saaledes en Mængde Ederfugle, navnlig ved Hornafjord (paa Øer og Holme); men de har ikke langt til Havet og kan desuden søge sig Føde ogsaa i Lon'ene. Ligeledes findes der Rugepladser, og det endda ikke saa kort fra Havet, i forskellige Elve; dette var saaledes Tilfældet i Skjálfandi og Ølves-Aa (ved Laugardal). Paa Stadastadir i Snefjælds-Syssel ruger der Ederfugle i en Sø — forholdsvis langt fra Havet, saaledes at Ungerne har en lang og farefuld Rejse at foretage, naar de skal naa dette. Her, som flere andre Steder, maa de paa deres Fod vandre temmelig lange Veje over Land.

Med disse Undtagelser for Øje kunde man maaske spørge, om det dog ikke var muligt ogsaa at formaa Fuglene til i større Mængde at søge ind i Landet, naar man der indrettede gode Rugepladser for dem. Svaret herpaa maa blive, at ihvorvel det er lykkedes enkelte, som den tidt nævnte Eyjolf, at gøre dette, vil i Almindelighed Besværlighederne derved være for store til, at det kan lønne sig. Eyjolf tog paa sin Gaard i Húnavatns Syssel Fugle fra en Yngleplads ved Havet og førte dem op i Landet til en lille Sø, hvor han indrettede dem en Rugeplads, idet han medførte ikke blot deres Rede men ogsaa et Stykke af Grønsværet uden om, hvilket han havde opgravet med en Spade. — Forsøget lykkedes.

Vil man prøve at gøre noget lignende, bør man stække Vingerne paa Fuglene for at holde dem paa Stedet. Lykkes det at faa dem til at ruge videre, kan man gaa ud fra, at de kommer igen næste Aar.

Forinden vi nu slutter Meddelelserne om Indretningen af Ederfuglevarp og de Fredningsforanstaltninger, som maa overholdes, om man skal kunne vente sig et godt Udbytte af Dunindsamlingen, maa vi, for Fuldstændighedens Skyld, endnu omtale, hvorledes de Folk, som skal besøge Rugepladserne i Ynglетiden — det være sig nu, enten for, paa gammel Vis, at tage Æg og Dun, eller kun, efter den ny Metode, for at tilse, at Fredningen stadig sker Fyldest — bør færdes, thi det er og bliver en stor Kunst at gaa paa Rugepladserne, saaledes at Fuglene ikke forstyrres mere end nødvendigt.

Det er bedst at komme til Rugepladsen ved Højvandstid, thi da er Fuglen, efter de gjorte Erfaringer mindst sky, vistnok fordi den da ser Vandet nær ved Reden. Det kommer iøvrigt

mest an paa, at man gaar sagte og aabenlyst, saa man ikke pludselig overrasker Fuglen. Man maa vogte sig for, at det for den faar Udseende af, at man sniger sig frem: den maa føle, at man ingen Skade vil gøre den.

Man bør gaa roligt i Land, ikke tale for højrøstet, staa stille en kort Tid, saa de fleste Fugle har set en, inden man gaar videre. Er Fuglen ikke begyndt paa Udrugningen, laver den sig som Regel straks til for at gaa af Reden, idet den dækker Æggene til med Dun. Dog flyver den sjældent bort, naar man bærer sig forsigtigt ad. Er den derimod begyndt paa Rugningen, bliver den liggende saa fast, at man kan lægge sin Haand paa den. Bærer man sig imidlertid støjende og uklogt ad, saa Fuglen letter af Reden, gaar det let ud over Dunene, idet den, som berørt, stedse, naar den hastigt flyver af Reden, tilsmudser denne med sine Ekskrementer. Regner det, vil Dunene ogsaa let komme til at lide, kun hvis man straks tager Dunene og tørrer dem, er Ulemperne hermed ikke saa store; men da ødelægger man jo Æggene, som bliver kolde — og det maa ikke ske.

Almindeligvis hjemsøges Rugepladserne paa Island 1 til 2 maaske flere Gange ugentlig, for at man kan tage Æg og Dun; men anvender man den nye Metode, vil man i de fleste Tilfælde ikke blive nødsaget til at besøge Rugepladserne fra Rugetidens Begyndelse til Ungerne begynder at komme ud. Gudm. G. Bárdarson plejer f. Eks., efter at have sat Rugepladsen i Stand, ikke at komme der, før han har set Ungerne i Havet.

Stundom kan det dog blive nødvendigt alligevel at besøge Rugepladsen. Har Ræven f. Eks. fundet Vej dertil, maa den dræbes. Det er hændt, at man har maattet gøre Jagt paa Fredsforstyrreren, medens Fuglen rugede. Men denne ved, at Ræven er dens Fjende, og den er mindre urolig over en slig Jagt, end man skulde tro. Fuglen føler aabenbart, at Jægerne ikke vil gøre den noget ondt; man har derfor haft det Særsyn, at den rolig er bleven siddende paa Reden under Jagten.

I Begyndelsen af Rugetiden er Fuglen dog mere sky end senere.

Naar Rugetiden er forbi, gælder det snarest muligt at bemægtige sig Dunene for at de ikke skal blive ødelagte eller blæse bort.

Saa snart Ungerne er komne ud af Ægget venter Moderen, til de er blevne tørre, hvorpaa hun straks søger til Kysten med

dem. De gaar i Almindelighed efter hende, til de naar Stranden, hvor de da straks svømmer om. Stundom mener man at have set Mødre komme svømmende ned ad Elvene med Ungerne paa Ryggen, naar Rugepladserne har ligget paa Holme eller Øer oppe i Elvene og et godt Stykke fra Havet. Det skal f. Eks. være Tilfældet ved Ølvesaa. Dette Forhold er dog vist en Undtagelse. Iøvrigt passer Mødrene at undgaa at komme i stærk Strøm med Ungerne, eftersom disse ikke kan klare sig i den.

Ungerne er straks efter Fødslen forbavsende modstandsdygtige. Jeg saa paa Øksnø en Ederfugl ligge paa sin Rede. Ungerne tittede ud under dens Vinger. De var lige komne ud af Æggene, og Moderen laa nu og ventede paa, at de skulde blive tørre. En kaad Dreng sprang til, drev Moderen af Reden, tog Ungerne i Haanden og slyngede dem ud fra Klippen ned i Vandet. De hvirvlede rundt i Luften, naaede Vandfladen og svømmede straks lysteligt og tilsyneladende ganske uskadte omkring. Iøvrigt havde de nu lidt ondt ved at finde deres Moder mellem en Del andre Mødre, hvilke svømmede rundt med deres Ællinger. En af disse fremmede Mødre søgte at annektere nogle af de nysankomne, hvad der skal være ret almindeligt, men den rette Moder kom til og bjærgede sine Børn i rette Tid, inden den fremmede var svømmet bort med dem. Dette gik dog ikke af uden en lille Skærmydsel. Man ser ofte Hunner paa Vandet med mange flere Unger, end de selv har ruget ud — det er da Adoptivbørn, som de har bjærget fra andre mere ligegyldige Mødre. Hunner, der selv, af en eller anden Grund, ikke har Unger, ses ofte at gøre sig Anstrengelser for at bemægtige sig fremmede Børn.

Ungerne følger Moderen til langt ud paa Efteraaret i Oktober eller saa (Eggert Olafsen mener endog langt ud paa Vinteren, men dette turde være en Undtagelse).

De kan ikke straks dykke, og der hengaar gerne nogle Dage, indtil en Ugestid, før de har lært at ernære sig paa denne Maade af Muslinger og Smaadyr.

Disse Dage er meget vanskelige for Ungerne at komme over, og de bliver ofte et forholdsvis let Bytte for Rovdyr.

Naar Ungerne er udrugede, er Hannerne forsvundne fra det Omraade, hvor hine færdes med deres Mødre. Hannerne samles da i store Flokke og flyver om paa Havet, navnlig i Fældningstiden.

Hele Vinteren igennem lever Ederfuglene i store Flokke ved

Kysterne. De har ikke Evne til at flyve langt over Land, i alle Tilfælde gør de det yderst sjældent, selv naar de derved i kort Tid kunde naa et Omraade, hvor de vilde kunne trives, medens de ved at blive paa Stedet udsætter sig for at dø af Sult. Herpaa haves bl. a. Eksempel fra Islands Nordland. Naar Isen kommer drivende fra Nord, og Húnavatnsbugten lægger til, om-

Kirkebøholm Rugeplads, Færøerne. Ederfugle ved Stranden; enkelte Hanner ses, Resten er Hunner. (L. Koefod-Jensen fot.)

kommer der mange Ederfugle, fordi de ikke forstaar at søge nogle Mil over Land ned til Bredebugten paa Vestlandet, hvor der er aabent Vande, og hvor de vilde være sikre paa at kunne eksistere. Sagen er den, at naar Isen kommer drivende mod Land, svømmer Fuglen foran denne i aabent Vand, men dette indsnævres mere og mere, saa Fuglen ikke kan finde Føde, hvilket Forhold yderligere forværres ved, at der inde ved Land lægger sig en Iskant langs Stranden. Pladsen, som Fuglen har til at søge Føden paa, bliver for lille, Føden ædes op, Fuglen afmagres og omkommer tilsidst i store Mængder. Selv om der

mulig længere fra Land er Vaager, nytter det ikke, da Fuglen ikke kan søge sig Føden paa de store Dybder.

Endnu staar tilbage at omtale:

Rensningen af Ederdun. Der anvendes paa Island (og Færøerne) to Metoder: 1) enten renser man Dunene »Koldt«, efter at de forud har været bredte ud for at tørres godt i Solen, eller ogsaa renses de 2) efter at være tørrede over Ild. Den sidste Metode er den hurtigste og den, der anvendes mest, men den første er sikkerlig den bedste, thi det er ikke let ved kunstig Varme netop at give Dunene en passende Varmegrad, hverken for lidt eller for meget. Dunene bliver derfor heller ikke rigtig gode efter at være tørrede ved kunstig Varme. Der ryger bl. a. saa meget op til alle Sider. Dunfjerene slides itu og mister Elasticiteten. Naar Dunene varmes over Ild, sker det sædvanlig i en stor Jærngryde, hvorunder der næres en svag Ild. Man maa frem for alt vogte sig for, at Varmen bliver for stærk.

Somme anvender en anden Metode: Man anbringer Dunene paa en Træramme med Tremmer af Jærntraad, der maa være saa tætte, at Dunene ikke falder ned imellem dem og paa den anden Side saa aabne, at Varmen fra en stor Jærnplade, paa hvilken Rammen staar, og under hvilken der tændes en Ild, kan virke paa dem. Mindst 3 Tommer maa Afstanden mellem Jærnpladen og Tremmerne være.

Man maa stadig vende Dunene og rage godt op i dem med Haanden for at faa dem jævnt varme.

Naar man har taget Dunene op af Gryden eller Rammen, gnider man dem med Hænderne imod hinanden for at knække Straa og lign., hvilke da bedre ryger bort, naar Dunene kommer paa en saakaldet »Dungrind« eller »Raspgrind« for at renses. Denne bestaar af en firkantet Træramme, indenfor hvilken der er udspændt Snore. Paa Snorene lægges Dunene, og ved nu med Haanden at føre et lille Træredskab hen over Strængene sættes disse og derved ogsaa Dunene i rystende Bevægelse, Snavs og Urenhed flyver ud til Siderne, og Dunene renses. Til Slutning fjærnes, hvad der endnu maatte være tilbage i Dunene, af Straa og lign. med Haanden. »Dungrinden« anbringes under Rensningsarbejdet paa bedste Maade, enten paa et Slags Stativ op ad en Væg, eller med den ene Sidekant hvilende paa et Underlag, medens den anden holdes i Vejret.

Rensningen foregaar som oftest med Benyttelsen af et lille Træredskab; dette kan være lidt forskelligt og omfattes efter sin Form enten med den ene (højre) Haand eller med begge, idet man i visse Tilfælde tillige omfatter Dunene. Man kan ogsaa rense Dunene ved alene med Hænderne at føre dem hastigt over Snorene. »Dungrinden« er som Regel indrettet saaledes, at Strengene, eller Snorene, paa samme kan strammes. Dette sker ved, at der paa den ene Side er en dobbelt Rammekant, forsynet med Skrue og Skruegænger.

Stundom anvendes ingen saadanne dobbelte Rammestykker, da maa Snorene strammes enkeltvis paa det ene Sidestykkes Yderside. Gennem dette Sidestykke er der, ligesom paa de ovenfor omtalte, boret Huller for Snorene. Iøvrigt ere de forskellige Slags Dungrind i Hovedsagen ens. Naar Dunene paa denne Maade er rensede, og naar derefter yderligere, hvad der maatte være tilbage af Urenhed, er fjærnet med Fingrene, puttes den rensede Dun i Poser. En dygtig Pige kan rense 1 à 2 Pund daglig. Selvfølgelig medfører denne Metode, at Dunene bliver rensede ret uensartet, hvorfor det heller ikke, i alle Tilfælde for Islands Vedkommende, har været muligt at præstere et nogenlunde ensartet Produkt. Det vilde derfor sikkert være formaalstjenligt, om man kunde komme saa vidt, at man oprettede en for alle fælles Anstalt for Rensning af Dun, f. Eks. i Reykjavik. Hertil kunde da al Dun sendes urenset, men tørret. Der kunde da blive Tale om at rense Fjerene ved Damp.

Til at give et Pund renset Ederdun hører Dun fra ca. 30 Reder, dog er dette noget forskelligt efter Aarene; det retter sig navnlig efter, hvorledes Fuglen er i Kondition om Vinteren.

Ederdunene er iøvrigt faldne i Pris i de senere Aar. Tidligere gaves ca. 20 Kr. pr. Pund, men i 1904 var Prisen kun 9—10 Kr. pr. Pund og i 1905 var den yderligere gaaet ned til ca. 8 Kr. Til Trods herfor er Udbyttet af Dun dog ikke ringe. Det vil for Grønlænderne kunne blive forholdsvis ret store Beløb, det kan komme til at dreje sig om.

Kunde man paa Grønland virkelig sørge for, at Rugepladserne fredes, vilde Indretning af Varp, paa den ovenfor beskrevne Maade, uden Tvivl betale sig efter nogle Aars Forløb, men der maa som sagt »Taalmodighed og atter Taalmodighed« til.

Vilde man søge denne Sag fremmet til Grønlændernes Vel, vilde jeg meget anbefale, at man formaaede en kyndig Mand,

f. Eks. ovennævnte Gudm. G. Bárdarson til at rejse op til Landet for at indrette de første Varp paa forskellige dertil egnede Steder.

I H. Winges Afhandling om Grønlands Fugle, »Meddelelser om Grønland«, 21de Hefte findes samlede paa ét Sted de Oplysninger, der haves om Ederfugle i Grønland, med Angivelse af den iøvrigt forhaandenværende Litteratur derom. Hertil tillader jeg mig at henvise. Det vil heraf ses, i hvilke Egne der er størst Sandsynlighed for, at Indretning af Varp vil kunne betale sig.

HVAD ER »GYVFUGLE«.

AF

O. HELMS.

Lytter man om Aftenen ved Foraarstid lidt efter, hvad der foregaar i Luften over ens Hoved, saa vil man snart lægge Mærke til, at der er noget paa Færde; der høres forskellige Lyde, først svage saa stærkere, derpaa atter aftagende; man er ikke i Tvivl om, at det er Fugleskarer, der trække over. Med lidt Kendskab til Fuglerøster vil man ogsaa snart skelne en Del af, hvad der høres: Ryler, Klirer, Hjejler og Tærner udstøde deres Skrig, Flokke af Havliter *(Pagonetta glacialis)* forraade sig ved deres Knurren, efterfulgt af de to smukke Toner, som ikke kan forveksles med noget andet, medens Storspovens *(Numenius arquatus)* kraftige Fløjten nu og da trænger igennem alle andre Lyde; men den hyppigste Fuglestemme, der høres, er en kort Fløjtetone gentaget nogle Gange efter hinanden, lydende omtrent som gyw-gyw-gyw. Enhver, der overhovedet har lyttet efter Fugletræk, kender Lyden, og de Fugle, der frembringe den, komme over Landet i Millioner. Men hvad det er for en Fugl, ved vi ikke med Sikkerhed, og hidtil har den faaet Lov til indenfor en Kreds af Ornithologer at gaa med Navnet »Gyvfugl« (et Navn, der oprindelig stammer fra Hagerup); det forekommer mig, at dette Navn snart burde erstattes af Fuglens virkelige, og have vi her i Landet faaet en stor ornithologisk Forening, maatte det vel ved forenede Kræfter kunne lykkes at faa Klarhed over, hvad Fuglen er og kalde den med dens rette Navn. Her er nu mit Bidrag til at søge Sagen oplyst.

Gyvfuglenes Træk har jeg hørt forskellige Steder i Landet, bl. a. talrige Gange i København; men mine Optegnelser, hvoraf det efterfølgende uddrages, ere væsentlig gjorte i Haslev i Aarene 1894 til 1907, idet jeg dog skal bemærke, at i de to første og de to sidste Aar ere Optegnelserne gjorte meget uregelmæssigt; ej heller har jeg i de andre Aar altid faaet nedskrevet, naar jeg har hørt Fuglene, og de nærmere Omstændigheder, men 62 Gange findes dog Gyvfuglenes Træk omtalt i mine Dagbøger. Haslev er en lille By med ca. 3000 Indbyggere liggende midt i Sydsjælland. Afstanden til Kysten er baade mod Øst og Vest ca. 25 Km.

Almindelige Bemærkninger om Trækket. I Foraarstiden, særlig i sidste Halvdel af April, sjældnere i Eftersommeren, hører man jævnlig fra ca. Kl. $8^1/_2$ til henimod Midnat Skriget af de trækkende Gyvfugle; nogle Aftener høres kun enkelte Flokke, andre Aftener stadig strømmende Skarer, om Foraaret med Retning væsentlig mod Nord om Efteraaret mod Syd; i klare Nætter gaa de oftest højt, i mørke, regnfulde ganske lavt, saa ikke blot Stemmen, men Vingeslagene høres; undertiden høres Gyvfuglene alene, ofte trække samtidig Havliter og Regnspover, under særlig gunstige Forhold høres tillige mange andre Fugle. I det efterfølgende skal jeg oplyse om nogle Enkeltheder ved Trækket.

Aarstiden. 62 Gange ialt har jeg nedskrevet Iagttagelser af Gyvfuglene, deraf de 53 om Foraaret, de 9 i Eftersommeren; en Fejlkilde findes vel her, saa Eftersommeren faar et forholdsvis for højt Tal, idet jeg paa den Tid ofte har tilbragt en Del af Aftenen paa en aaben Veranda i min Have, medens man i April jo ikke sidder meget ude om Aftenen; dog er jeg i Foraarsaftener, hvor jeg mente Træk kunde ventes, flere Gange hver Aften gaaet ud for at høre efter. Af de 53 Foraarstrækaftener, falde kun de 3 i Marts (19, 26 og 28 Marts), de 42 i April, deraf kun 11 i Maanedens første Halvdel, 31 i sidste. 8 Gange ere Gyvfugle hørte i Maj, deraf de 5 Gange 1 Maj, desuden 2, 4 og 7 Maj, det seneste Tidspunkt for nogen Iagttagelse om Foraaret; mellem 19 Marts og 7 Maj er 49 Dage, det er altsaa det Tidsrum, hvorover Trækket kan spænde, et Tal man kan have Nytte af at tænke paa ved andre Iagttagelser af Fugletrækket; man forestiller sig nemlig i Almindelighed dette foregaaende indenfor et langt kortere Tidsrum. Saa gaa omtrent 3 Maaneder uden »Gyv«lyd i Luften og 2 August er Fuglen første Gang hørt paa Efteraars-

trækket, 16 September sidste Gang; af disse Efteraarsiagttagelser falde de syv ligelig fordelte over hele August de to i September, 4de og 16de.

Tiden i Døgnet. Gyvfuglene høres kun om Natten, aldrig om Dagen, i Modsætning til flere andre af de sædvanlig om Natten trækkende Arter f. Eks. Storspoven, der ikke sjældent ses og høres trækkende over om Dagen. Hovedmassen af Trækket falder her i Haslev fra ca. Kl. $8^1/_2$ til henimod Midnat; men Ophøret paa det sidste Tidspunkt skyldes sikkert den Omstændighed, at saa slukkes Lys og Lygter i Byen, og der er da intet, der drager Fuglene til særlig at trække over Haslev By; de trække da over hele den omliggende Egn, og kun enkelte Gange høres deres Skrig senere hen paa Natten, aldrig efter Daggry. At det virkelig er Lyset, der bringer dem til at gaa over Byen, ses ogsaa let ved blot en Trækaften at gaa lidt udenfor Byen; der høres da slet intet Træk.

Vejrforholdene. Som ved alt andet Træk har Vejret ogsaa Betydning for Gyvfuglenes, og jeg har for det meste gjort Optegnelser herom.

Varmegraden. Som Regel kan man vel nok sige, at de meget store Træk komme ved mildt Vejr, men iøvrigt synes Varmegraden ikke at spille nogen meget stor Rolle; jeg har optegnet ret store Træk ved 1, 2 og 5° C.

Vindforholdene paavirke derimod aldeles utvivlsomt Trækket; 34 Gange har jeg optegnet, hvorledes de vare, deraf har det 16 Gange været stille, 7 Gange blæst svagt, og kun 4 Gange staar udtrykkelig, at der har været Blæst; det stemmer jo ogsaa godt med de almindelige Erfaringer, at man hører mest af Trækket i stille Aftener. Hvad Vindretningen angaar, da fordeler den sig saaledes de 18 Gange, der overhovedet har været Vind: 2 Gange Ø., 7 Gange SØ., 3 Gange S., 5 Gange SV., 1 Gang V. Den i det hele ikke almindelige Sydøstvind optræder jo her med et stort Tal; den er ogsaa bekendt som en gunstig Vind for det iagttagelige Træk, hvad bl. a. Gätke omtaler i »Die Vogelwarte Helgoland«.

Om Skydækket og Nedbøren har jeg 42 Gange gjort Optegnelser. 15 Gange har Himlen været klar (deraf 3 Gange Maaneskin), 15 Gange overtrukket, og 12 Gange har det været Regn, hvoraf 2 Gange Øsregn. At man hører mest af Trækket paa Aftener, hvor det er mørkt eller regner, er jo velkendt; en mild

Aprilaften med stille Vejr og stærk Regn, vil man sjældent lytte forgæves efter Gyvfuglene.

Lyden under Trækket. En Gyvfugl har jeg aldrig set under Trækket; kun en eneste Gang, en Aften, da Trækket gik usædvanlig lavt, kom en stor Fugl, vistnok en And, saa lavt ned, at Lygteskinnet oplyste den, men da den ikke skreg i det samme, tør jeg ikke sige, om den netop var en Gyvfugl; Kendskabet til dem stammer ellers kun fra, hvad man kan høre sig til, men det er nu heller ikke saa helt lidt; det er tre Ting: Skriget, Vingeslagene, og Suset i Luften. Skriget er en ret høj, kort Tone, der altid lyder ens; væsentlig andre Lyde har jeg ikke med Sikkerhed hørt. Man faar det Indtryk, at den enkelte Fugl gentager Lyden nogle Gange med en ganske kort Pavse, og at kun enkelte Fugle i Flokken skrige, ikke at der er en almindelig Skrigen; og mange Flokke fare over uden noget Skrig, kun kendelige paa Vingelyden og Suset. Hensigten med Skriget er vel uden Tvivl at holde Flokken samlet. Selve »Gyv«lyden er saa ejendommelig, at den ikke ret vel kan forveksles med noget, og jeg kender ikke i Fugleverdenen nogen anden Lyd, der ligner den. — Vingeslaget høres ikke sjældent; seks Gange har jeg optegnet det, men jeg har hørt det oftere; 28 April 1903 staar der f. Eks. i min Dagbog: »Blæst, Ruskregn. En Masse Gyvfugle trækkende over Byen, flokkevis, meget lavt; af dem alle hørtes Hvinet, der frembragtes af de korte, hurtige Vingeslag, hos en Del ogsaa en Susen i Luften; mange Flokke udstødte intet »Gyv«.« Vingeslagene ere korte og hurtige, frembringe den vibrerende, høje Tone, som man saa godt kender fra Dykænderne, navnlig Hvinanden *(Clangula glaucion)*. Desuden høres ofte en Susen, idet Flokken farer forbi; det er vel en Lyd, der frembringes ved Fuglenes Fremtrængen gennem Luften, svarende til f. Eks. en Geværkugles Fløjten.

Tallet af Fugle. Selvfølgelig er det farligt at dømme om Tallet af noget, man ikke kan se og iøvrigt kun har meget ufuldkomne Momenter til at skønne om. At Fuglene trække i Flokke, kan man høre, om deres Størrelse kan man vel slutte noget ved at høre efter de forskellige Lyde, de frembringe; jeg har da nærmest det Indtryk, at talrige mindre Flokke paa 5—10—20 Stykker følge hurtigt efter hverandre, men at der ikke hos Gyvfuglene er Tale om de vældige Flokke, i hvilke f. Eks. Storspoven trækker over. Mange Aftener komme Flokkene i saa hurtigt Følge, at Himlen, hvis man kunde faa den oplyst, vel ikke vilde

være besaaet med Gyvfugle, men at der dog i et givet Øjeblik vilde vise sig Flokke paa mangfoldige Steder, omtrent som det saa ud hin Oktoberaften, da Christiansborg Slot brændte, og der højt i Luften saas talrige Flokke af Ænder, skinnende gule i Lyset af det mægtige Baal. — Hvor mange, der i det hele trække over en »god« Trækaften, er naturligvis umuligt at bedømme, men naar en saadan Aften flere Timer i Træk Flok efter Flok ustandseligt drage forbi, kan man ikke vel tænke sig andet, end at Tallet ikke falder i Hundreder eller Tusinder, men langt højere oppe. Til andre Tider hører man i Aftenens Løb kun i Ny og Næ en enkelt Flok. Men sikkert er det, at man faar Indtrykket af, at ingen af de Fuglearter, man ellers hører og ser trække, paa nogen Maade naar op til saadanne Masser som Gyvfuglene.

Trækkets Retning synes altid at være væsentlig den samme, om Foraaret mod Nordøst om Efteraaret mod Sydvest; jeg har dog en enkelt Optegnelse om, at en Del af Fuglene gik mod Nord, andre mere mod Øst. Gyvfuglene synes altid at gaa den lige Vej uden Ophold, medens adskillige andre Fugle f. Eks. Havliter og flere Vadefugle tydelig nok ofte flyve i Kreds omkring Lysskæret fra Byen og derved snart høres i en snart i en anden Retning.

Trækkets Udstrækning i Højde og Bredde. Muligt er det, at den allerstørste Del af Trækket normalt foregaar i saa stor Højde, at vi ikke kunne iagttage det; sikkert er det, at hvad jeg har iagttaget af Trækket gaar overordentlig forskelligt, noget saa højt, at man akkurat kan skelne Lyden, rimeligvis i en Højde af nogle hundrede Meter; andre Gange, særlig i Regn, gaar Trækket saa lavt, at man har Indtrykket af at have Fuglene umiddelbart over Hovedet, ofte næppe 20 M. tilvejrs. Det forekommer mig, at i de fleste Tilfælde, hvor man overhovedet hører noget Træk, gaar det ikke særligt højt, vel omkring 30—50 M. — Med hvor bred en Front Trækket foregaar, kan man selvfølgelig kun bedømme, hvis man har samtidige Iagttagelser paa mange Steder; naturligvis gaar der ikke nogen særlig Trækvej netop over Haslev; hvad der høres her, kan høres samtidig i en meget stor Del af Landet ikke blot i København, der jo ligger i den direkte Fortsættelse af Fuglenes Rute fra Haslev, men mange andre Steder paa Sjælland og i hvert Tilfælde i store Dele af Jylland, saa Gyvfuglene rykke utvivlsomt frem med en Front, der kan være mindst 100—200 Kilometer bred.

Andre Arters samtidige Træk. Enkelte Aftener er det kun Gyvfugle, man hører, andre Aftener trække samtidig med dem andre Arter ofte i overvejende Tal; de hyppigst forekommende Arter ere Havliten og Storspoven. Et Par Eksempler paa et stærkt blandet Træk skal her anføres efter min Dagbog. Optegnelserne ere gjorte paa den Maade, at jeg med Lygte, Ur og Skrivemateriale satte mig ud i Haven og paa Stedet nedskrev, hvad jeg hørte. »22 April 1895. Varmt, stille Vejr, let overtrukket, af og til smaa Byger, Vinden SØ., svag. Om Aftenen meget stærkt Træk fra Kl. 8½, Masser af Gyvfugle og Storspover, en Del Havliter, nogle Ryler, enkelte Rødben *(Totanus calidris)*, enkelt Hjejle *(Charadrius pluvialis)*«. I en halv Time hørte jeg følgende: »10,25 Storspover i Masse; 10,26 nye Flokke; 10,27 enkelte Gyvfugle, Spover vedblive; 10,29 nye Spoveflokke, enkelte Gyvfugle; 10,30 en Del Gyvfugle; 10,35 nye Spoveflokke, enkelte Gyvfugle; 10,36 en Flok Havliter; 10,39 enkelte Spover og Gyvfugle; 10,41 enkelte Gyvfugle; 10,43 nogle; 10,46 nogle; 10,47 Spover, meget højt; 10,50 stille; 10,53 Havliter; 10,56 enkelte Gyvfugle lavt, Vingeslag hørtes«. En anden interessant Trækaften var 16 September 1903. Det var om Dagen + 12° C., Regn og Blæst af Sydøst, om Aftenen stille med øsende Regn. »Set ca. 1 Mil bortefra[1] var der over Haslev et stærkt Lysskær, medens Aftenen ellers var mørk, og Regnskyerne hang lavt. Fra henad Kl. 9 hørtes et Fugletræk, hvis Lige jeg aldrig har iagttaget. Uafladelig lød Piben og Skrigen samt Vingeslag. Fuglene gik saa lavt som ingensinde; en, uvist af hvad Art, rimeligvis en And, saa jeg i Lygteskæret, hvilket aldrig før er hændet. Og utallige Gange i Løbet af Aftenen hørte jeg en stærk Lyd af Vingeslag, som naar en Fugl sætter sig eller flyver op; jeg formodede, at det var Fugle, der vare nærved at komme i Kollision med Telefontraadene og derfor forandrede Retning. Aftenen var usædvanlig rolig, idet den stærke Regn hindrede Færdsel paa Gaderne«. En god halv Times Iagttagelser se saaledes ud: »9,57 Ryler; 9,58 mange Ryler, Strandskade; 10 stærk Regn, Ryler; 10,1 Fugl saa lavt, at den saas; 10,5 stor Flok Strandskader lavt; 10,6 hurtige Vingeslag som af Ænder; 10,7 Ryle; 10,8 Strandskade; 10,9 pibende Vingeslag; 10,12 Ryler; 10,12 stor Flok Ryler; 10,15 Strandskader; 10,16 pibende Vingeslag, Gyvfugle, Strandskader; 10,17 Ryle; 10,18 ukendt Skrig; 10,19 pibende Vingeslag; 10,19 Ryle;

[1] Jeg havde været en Køretur ude.

10,20 Ryle i Flok, Gyvfugle; 10,23 susende Vingeslag, pibende Vingeslag; 10,24 Strandskader; 10,30 pibende Vingeslag, Gyvfugle, Ryler; 10,30 Gyvfugle, pibende Vingeslag; 10,34 Strandskader i Flok; 10,35 ukendt dybt Skrig. — En enkelt Fugl, vist Vadefugl, fløj mange Gange skrigende i Kreds om Byen; de fleste andre Fugle syntes at gaa den lige Vej, kommende fra Nord flyvende mod Syd«.

Saavidt gaar nu min personlige Erfaring om Gyvfuglene; jeg kender kun Fuglen fra dens natlige Træk, men har aldrig iagttaget nogen Fugl, der giver denne Lyd fra sig. Vilde man nu søge at udgranske, fra hvilken Art da dette ejendommelige Skrig hidrører, saa rejser sig først det Spørgsmaal, om det ikke var tænkeligt, at det var en Lyd, Fuglen kun udstødte paa Trækket, men ellers ikke brugte i Almindelighed; dette er dog højst usandsynligt; alle de Arter, man jævnlig hører under Trækket, benytte sig her af de samme Skrig, som de saa hyppigt høres udstøde ved andre Lejligheder; man genkender let en Trækaften Spovernes, Klirernes og Havliternes Skrig; det er de samme Lyde som Fuglene ellers benytte, og det er jo ikke saa underligt; Skriget under Trækket tjener til at holde Flokken sammen, er altsaa naturligt Artens sædvanlige Lokke- eller Kaldestemme. Da nu ingen af vore hertillands ynglende Fugle har dette Skrig, maa man jo søge Gyvfuglens Yngleplads andetsteds, nordpaa, i Sverrig og Norge eller mod Nordøst, i det nordlige Rusland og Siberien, og en Fugl maa det være, som optræder i Masser. Da Skrigets Styrke tydelig nok angiver, at det hidrører fra en større Fugl, nødes man, for at finde Arter, der opfylde alle Betingelser, til at søge mellem Vadere og Ænder; men de nordiske Vadere gæste os jo alle paa Trækket, og deres Skrig er velkendt; hvis Gyvfuglen findes hos os udenfor den Tid, den trækker over, maa den i Almindelighed være meget tavs, og Mistanken falder da stærkt paa Ænderne; og at det er en And, er utvivlsomt, thi samtidig med Skriget høres ofte de pibende Vingeslag, som ere ejendommelige for en Del Ænder, navnlig Dykænder, der maa lade deres korte Vinger arbejde saa hurtigt under Flugten, at der frembringes en Lyd. Vi kan altsaa gaa ud fra, at Gyvfuglen er en Andeart, rimeligvis en Dykand, som yngler i store Masser Nord for vort Land, om Vinteren opholder sig i Farvandene Syd og Vest for Danmark og om Foraaret, ret sent, trækker nordpaa.

Undersøger man nu i Literaturen eller ved Friluftsstudier, hvilke Ænder, der kan blive Tale om, saa bliver der hurtig en hel Række, som maa udelukkes, fordi vi kende deres Stemme saa godt, at der ingen Tvivl kan være, eller fordi de mangle nogle af de andre Betingelser, som foran ere opstillede. De Arter af Moseænder *(Anas)*, som yngle i nordligere Lande, yngle for Størstedelen ogsaa hos os; Graaand, Spidsand, Skeand, Krikand og Atling *(Anas boscas, acuta, clypeata, crecca, querquedula)*, og deres Stemme, der viser mere eller mindre Slægtskab med Graaandens Skræppen, er velkendt; noget i Retning af Fløjtelyd findes ikke hos dem. Kun Pibeanden *(Anas penelops)* har en Lyd, der kunde minde noget om Gyvfuglenes, og da den ogsaa har faaet Skyld for at være Gyvfugl, skal jeg lidt nærmere gaa ind herpaa. Den har ganske vist en Del af Betingelserne; den yngler i store Masser i det nordlige Europa og Siberien, trækker om Efteraaret sydpaa og findes da i umaadelige Skarer i Farvandene omkring Mellemeuropa. Men dens Træktider ere ikke Gyvfuglens, den trækker i Marts og Oktober, og Stemmen ligner heller ikke; jeg mener jævnlig at have hørt dens Stemme under Trækket, men har ikke set Fuglen selv samtidig, saa jeg skal anføre nogle Forfatteres Udtalelser herom. Naumann[1] betegner Lyden som »wibwy, wibwy«, men helt nærved som »hoiiærr og dit-hoiærr«, idet den snurrende Slutning er saa hæs, at den kun høres i ringe Afstand. Barth[2] staver Lyden som »vibvy-vibvy«, Saunders[3] som »whee-you-whee-you», medens Hollgren[4] og Nilsson[5] kalde den en finere hvislende Lyd, som Fuglen lader høre i Flugten. Tydelig fremgaa heraf, at Pibeandens Lyd bestaar af to Toner, efterfulgte af en Hvislen eller Snærren, som dog kun høres temmelig nærved; her er altsaa ikke noget, der ligner Gyvfuglens korte melodiske Fløjt, saa Pibeanden maa ogsaa gaa ud af Mulighedernes Række. Tilmed betegnes Pibeandens Flugt som »næsten lydløs« medens Gyvfuglenes er overordentlig lydelig.

Gaa vi til Dykændernes Gruppe, da opfylde de fleste af de Arter, der træffes i Nord- og Mellemeuropa, jo Fordringen om at yngle i stor Mængde nordpaa og om Vinteren at opholde sig i sydligere Farvande; men de egentlige Dykænder af Slægten *Fuligula*, Troldand, Bjærgand, Taffeland *(Fuligula cristata, marila, ferina)* have alle en velkendt Stemme, en ru snærrende Lyd,

[1] Naturgesch. der Vögel Mitteleuropas. — [2] Norges Fuglevildt. — [3] Manual of British Birds. — [4] Foglarnes Språk. — [5] Skandinavisk Fauna. Foglarna.

som de iøvrigt ikke ofte lade høre; det samme gælder Hvinanden, medens Havlitens Skrig, der iøvrigt ofte høres sammen med Gyvfuglens, er saa ejendommeligt, at der ingen Forveksling er mulig; ej heller har Ederfuglens knurrende Stemme nogensomhelst Lighed med Gyvfuglens Skrig.

Tilbage bliver da kun Sortændernes Slægt med de to i Europa almindelige Arter, Sortand *(Oedemia nigra)* og Fløjlsand *(O. fusca)*; dem er det da ogsaa, som almindeligvis anses for Gyvfugle, og navnlig er Sortanden den, hvem Gyvlydene almindelig tillægges. Lad os nu se nærmere, om den opfylder Betingelserne. Den yngler i Masse i det nordlige Skandinavien, Rusland og en stor Del af Siberien, findes om Vinteren i uhyre Skarer ved Mellem- og Vesteuropas Kyster; alle Angivelser stemme godt nok overens heri. Saunders[1] skriver om dens Forekomst, at den »om Sommeren er udbredt i de nordlige Egne af Skandinavien, Rusland og Siberien, saa langt som til Taimyr og Bagonida; naar Østersøen er tilfrossen, findes den i store Flokke ved Kysterne af de frisiske Øer og er næppe mindre talrig ved Holland, Belgien og Nordfrankrig. Langs Europas Atlanterhavskyst træffes den regelmæssigt om Vinteren naaende saa langt sydpaa som Azorerne«; og videre staar der: »til Tider formørke dens Flokke næsten Søen mellem England og Holland«. Gätke[2] omtaler de Myriader af Sort- og Fløjlsænder, der om Vinteren findes ved Helgoland, særlig naar Østersøen og Farvandet om de frisiske Øer er tilfrosset. Det flygtigste Blik paa Kortet viser, at hvis disse Skarer skulle til det nordlige Skandinavien eller Rusland, maa de netop passere over Danmark. Barth[3] skriver ogsaa »Begge Arter Svartænder indfinde sig i sidste Halvdel af April ved vore Kyster. Alt dette passer jo godt nok, og yderligere Vidnesbyrd om deres Forekomst behøves ikke. De Oplysninger, Naumann[4] giver om Træktiderne, passe ogsaa. »De som overvintre ved de danske Kyster, ser man forlade disse i Marts-April og drage mod Nordøst, men de, som have tilbragt Vinteren længere mod Sydvest, komme først tilbage derfra i Slutningen af April eller Begyndelsen af Maj og trække gennem hine Egne følgende de første i samme Retning«.

Undersøger man nu hvad Forfatterne sige om Fuglens Stemme, ja saa bliver man snart paa det Rene med, at de fleste holde Sortanden for Gyvfugl. Det danske Navn »Himmelhund« tyder

[1] l. c. — [2] l. c. — [3] l. c. — [4] l. c.

godt nok herpaa; Forklaringen er, at Gyvlyden høres som fjærnt Hundeglam, og det kan man ogsaa nok med lidt god Vilje gaa ind paa. Winge[1] bruger Benævnelsen »Gyvfugle (Sortænder?)«; han synes altsaa nærmest at hælde til Antagelsen, at det er Sortand. F. Faber[2] beskriver Sortandens Stemme saaledes: Hannen lader høre en kort hurtig efter hinanden udstødt ikke meget høj Fløjtetone ty-ty-ty-ty, som Hunnen besvarer med et hæst re-re-re-re, og denne Fabers Angivelse gaar uforandret igen hos talrige Forff. Hallgren[3] skriver: »Fløjlsanden trækker forbi udstødende et grovt »kraa-aa«, og Sortanden hvisler sit huui, ligesom det var en Pibeand. I Omtalen af Sortændernes Træk bemærker Naumann[4], at de ejendommelige Toner, som Hannerne lade høre under Flugten om Foraaret, gøre det muligt, at man ogsaa ved deres natlige Træk kan bestemme dettes Retning. Andetsteds skriver han »Deres Stemme er ligeledes en snærrende Tone lignende de fleste Dykænders, men Hannernes Parringsraab, som de kun lade høre om Foraaret, er et behageligt syngende, som Klokketone klingende »Schruch-bick« i to Toner, som danne en stor Terts; man hører disse Toner for det meste, naar de flyve, og de klinge særlig i Nattens Stilhed ret behageligt«. Dette passer jo nu ikke ganske paa Gyvfuglene. En Iagttagelse af Christiani i hans i sidste Hæfte af dette Tidsskrift offentliggjorte Afhandling[5] taler heller ikke rigtig til Gunst for Sortanden som Gyvfugl. Om en Flok Sortænder, han saa i Stranden 12 April 1907, staar der: »Ænderne jagede meget ivrigt hverandre, og næsten uafbrudt hørte jeg deres Stemme, som omtrent var krøyun-krøyun, en Lyd, der havde meget tilfælles med Gyvfuglenes Træklyd, men absolut var en anden«. — Gyvfugle hørte han sammesteds 21 April. — Man kunde tænke sig, at der kunde skaffes nogen Oplysning gennem Beretningerne om de ved Fyrene faldne Fugle[1]; det viser sig da ogsaa, at der næsten hvert Aar falder Sortænder ved Fyrene, men det langt overvejende Tal falder ikke i den Tid, hvor Gyvfuglene trække; det er mest fra Vinteren og de tidlige Foraarsmaaneder, man har de faldne Sortænder, saa heraf bliver man ikke stort klogere. Mere direkte Underretning faar man af følgende Begivenhed, som meddeles efter Breve[6] fra Hr. Th. Jørgensen, Horsens:

[1] Fuglene ved de danske Fyr. — [2] F. Faber: Prodromis der islandischen Ornithologie. — [3] l. c. — [4] l. c. — [5] A. Christiani: Iagttagelser over Fugletrækket i Foraaret 1907 paa Stensmark ved Grenaa. — [6] Sagen omtales i tre Breve, hvoraf nedenstaaende er et, væsentlig ordret, Uddrag.

»Natten mellem 4 og 5 August (1907) var her et stort Fugletræk over, som sikkert omfattede mange tusende Fugle. Der hørtes Lyden af Klirer, Strandpiber og Ryle; flere Gange hørte jeg Lyden »yv« eller »gyv«, men den fremherskende Lyd var en uafbrudt Piben, som jeg mener fremkom ved Vingeslaget af flyvende Ænder. Retningen var fra Vest til Øst. Trækket begyndte Kl. 10 og vedblev uafbrudt til Kl. 12, da jeg faldt i Søvn. Kl. 12¹/₄ hørte min Kone en stærk Larm ude i Haven, og da jeg kom derud om Morgenen, laa der en død Sortand, som var falden ned gennem Toppen af et Æbletræ. Overfor mig er der en Kirkegaard; derovre laa 2 Sortænder, hvoraf der var lidt Liv i den ene. De tre Ænder laa i en Trekant, hvoraf hver Side var godt 130 M., saa de maa være komne fra en betydelig Højde; jeg antager, to Flokke ere fløjne mod hinanden, og der saa er sket et Sammenstød; over Kirkegaarden er der ingen Telefontraade, over min Have gaar der en, som er ca. 14 M. oppe. — Natten før var der et lignende Træk, og senere har der været tre Træk, men ingenting mod de to første«. — Dele af de faldne Fugle bleve sendte til Hr. Lehn Schiøler og det viste sig at være unge Sortænder. Selvfølgelig faar man ikke andet ud heraf, end at der er faldet Sortænder ned en Aften, da der ogsaa hørtes Gyvfugle; men Gyvlyden synes ikke at have været stærkt fremtrædende.

Noget afgørende om, hvorvidt Sortanden er den virkelige Gyvfugl, faa vi da ikke ud af vore Undersøgelser; en Del synes at tyde derpaa, andet at tale imod.

Tilbage har vi Fløjlsanden. Opholdssted deler den væsentlig Sommer og Vinter med Sortanden, saa hvad der i saa Henseende er anført om den, gælder ogsaa for Fløjlsanden, ligesaavel som dens Tal væsentlig er det samme. Men om dens Stemme faar man i Almindelighed ikke megen Besked. Saunders[1] og Nilsson[2] tie ganske herom, Hallgren[3] kalder den et grovt kraa-aa, medens Naumann[4] betegner den som Raagens grove, dybe Tone, som den undertiden afkorter, og det lyder da som kra-kra-kra o. s. v.; det er jo alt saa fjærnt som muligt fra Gyvfuglenes Fløjtelyd. Men for denne Arts Vedkommende ere vi saa heldige, at have aldeles bestemte Angivelser om, at det er den, som udstøder Gyvlyden; Hjemmelsmanden er afdøde A. H. Faber. I hans Bog »Optegnelser om Vejle- og Horsensegnens Fuglefauna« staar om Fløjlsandens Optræden om Vinteren i Farvandene ved Vejle føl-

[1] l. c. — [2] l. c. — [3] l. c. — [4] l. c.

gende: »I Reglen ligger den i mindre Flokke og ofte parvis, og bliver Hunnen skudt, ses Hannen ofte længe efter at kredse omkring Stedet og hyppigt lægge sig i Nærheden, som om den ventede paa at faa sin Mage med, hvilket synes at tyde paa, at Parrene holde sig sammen hele Aaret rundt. Medens Fuglen saaledes kredser om, høres ofte dens ejendommelige Skrig, der lyder som byv, byv, byv, mange Gange gentaget, og paa hvilket man om Aftenen og Natten i Træktiden kan kende denne And, naar den trækker hen over Landet i betydelig Højde. Efter denne Lyd, der synes at komme højt oppefra, kaldes Anden meget almindelig »Himmelhund««. Og i »Dansk Jagttidende« for Maj 1886 findes følgende: »Trækfuglene. I flere jyske Aviser har der nylig været berettet om et betydeligt Fugletræk, der hørtes Skærtorsdag Aften og Nat over Fredericia, Horsens og flere Byer op igennem Jylland, men Trækket gik for højt til at kunne ses, og det er vel neppe lykkedes Nogen at skyde nogle af de trækkende Individer. Jeg hørte samme Nat her over Viborg adskillige Lyde af trækkende Fugle, sagtens de samme, der ere hørte de andre Steder, og flere Folk her i Byen har meddelt mig, at de ligeledes have hørt Trækket. Af de Lyde jeg hørte, og som jeg kender meget godt fra Jagtture paa Vejle Fjord, erfarede jeg, at det var Fløjlsænder *(Oedemia fusca)*, der trak over, og Langfredag Morgen hørte jeg den samme Lyd fra Viborg Sø og saa de sorte Ænder med det hvide Vingespejl flyve i smaa Flokke hist og her over Søen, hvilket yderligere bekræftede, hvad Lyden af Trækket havde forraadt mig. Det skulde glæde mig at erfare, om andre Iagttagere have lagt Mærke til, at det var disse Ænder, der trak over Skærtorsdag Aften, og om nogen med Sikkerhed har konstateret andre Arter i Trækket. Viborg, den 1. Maj 1886. A. H. Faber.«

Disse Udtalelser ere jo saa klare og utvivlsomme, som man vel kan forlange; her vises kort og godt, at Fløjlsænder ere Gyvfuglene, og udenom det, synes jeg, foreløbig ikke man kan komme, da jo andre Forhold tale for, at de kunne være det. Selv har jeg set Fløjlsænder i Masse i vore Farvande om Vinteren, men aldrig hørt dem udstøde nogen Lyd; deres Vingeslag har jeg derimod hørt, og det stemmer fuldstændig med Gyvfuglenes.

Flere Gange har jeg hørt drøftet den Mulighed, at det kunde være baade Sort- og Fløjlsanden, der var Gyvfugle. Det anser jeg dog for fuldstændig usandsynligt, jeg kender intet Eksempel

paa, at to hinanden nærstaaende Arter begge have en saa ejendommelig Lyd, som Gyvlyden, uden nogen hørlig Forskel; tværtimod ser man jo, at en Mængde Arter skille sig langt mere fra hinanden ved Stemmen end ved ydre Kendemærker. Og en Ting til taler imod, at de to Arter skulle frembringe samme Lyd, det er den fuldstændig forskellige Bygning af deres Luftrør; medens Sortanden har et Luftrør af ret almindelig Bygning som hos de fleste Dykænder, er Bygningen af Fløjlsandens Luftrør ret enestaaende, idet der paa det findes betydelige Udvidelser, en opad, bestaaende af en Kapsel, hvorigennem Luftrøret gaar, og med hvilken det staar i Forbindelse gennem en Aabning paa hver Side, en længere nede, bestaaende af en flad Udvidelse af selve Luftrøret. En særlig Bygning af Luftrøret tyder gærne paa særlige Stemmemidler, og man kan næppe tænke sig, at to Arter med saa forskellig Bygning af Luftrøret frembringe samme Lyd.

Længere formaar jeg ikke at komme i Øjeblikket. Meget taler for, at Sortanden er Gyvfugl; herimod staa Fabers tydelige Udsagn om Fløjlsanden; selv tror jeg, at det er den og den alene, vi have med at gøre som Gyvfugl, men Spørgsmaalet trænger til nærmere Opklaring. Nu stunder den Tid til, da Gyvfuglenes hemmelighedsfulde Skarer atter ville drage over vort Land; mange af Tidsskriftets Læsere ville faa Lejlighed til at høre dem, og hvis nogen skulde gøre Iagttagelser, der kunde kaste mere Lys over Sagen eller helt opklare den, vilde jeg sætte Pris paa at faa saadanne Meddelelser tilsendt.

FUGLETRÆK VED KOLDING I OKTOBER 1906.

AF

A. HAGERUP.

I dette Tidsskrift er et Par Gange omtalt det store Fugletræk, der i Oktober 1906 foregik over Danmark (og Helgoland). Ogsaa ved Kolding mærkedes et stort Fugletræk, og om dette skal jeg her berette, idet jeg til Sammenligning anfører Hovedresultaterne af det samtidige Fugletræk ved de danske Fyr[1], der deles i 3 Grupper, der for Nemheds Skyld kaldes Vestfyr (Blaavandshuk og Skallingen Fyr samt Horns Rev og Vyl Fyrskib), Nordfyr (de

[1] Herluf Winge: Fuglene ved de danske Fyr i 1906.

øvrige jyske Fyr samt Fyr og Fyrskibe i Kattegat, saaledes at de sydligste er Lyngvig, Sletterhage, Hjelm og Hesselø) og Østfyr (Resten af danske Fyr). Der er i 1906 indsendt faldne Fugle fra 35 Fyr, hvoraf 3 tilhøre Vestfyrene, 17 Nordfyrene og 15 Østfyrene. Mine Iagttagelser ere hovedsagelig foretagne ved Kolding Havn, hvor Trækket ses godt, idet man her har fri Udsigt, og de fleste Svømme- og Vadefugle om Efteraaret komme trækkende fra Øst over Fjorden for at fortsætte over Land, ofte i en anden Retning end den, hvori de kom. Man vil i det efterfølgende se, hvor betænkelig en Sag, det ofte synes Søfuglene, at tabe det salte Vand af Syne, hvorledes de ofte flyve raadvilde om nogen Tid, før de kan bestemme sig til at styre ind over det for mange af dem ukendte Land. Nogle foretrække endog at opsætte Rejsen og kaste sig i Fjorden eller flyve længere tilbage mod Ø.

Hver Nat er dateret som den følgende Dag. Vindstyrken er angivet i Tal fra 1 til 6, de gisnede Højder i Meter.

8 Oktober. — Vestfyr: Intet Træk. Nordfyr: Natligt Træk bemærket ved 2 Fyr. Vind ONO. og SO. 1 Fugl faldt. — Om Dagen ved Læsø Trindel 5 Knortegæs *(Anser torqvatus)* mod Øst, flere Bogfinker *(Fringilla coelebs)*. Østfyr: Natligt Træk ved 1 Fyr. Ø. Ingen Fugle faldt. Om Dagen ved Romsø mange Krager *(Corvus cornix)* og Raager *(C. frugilegus)* mod SV.

Kolding By. Nat 11,15—11,35 (altsaa egentlig 7 Oktober). Efter 2 Dages vestlige Vinde er det nu stille og taaget. 3 Gyvfugle hørte. Kl. 11,40 en stor Flok meget lavt flyvende Knortegæs; de kom i de følgende 15 Min. flere Gange tilbage (eller var det andre Flokke?)

Kolding Havn. Morgen 8,00—8,30. Mørkt overtrukken, lave Skyer. Ø. 2. 9° R. — Mange ikke trækkende Lærker *(Alauda arvensis)* og Engpibere *(Anthus pratensis)*. — 5 slanke Ænder med lys Byg kom 70 Meter højt fra V.; de steg og sluttede sig til 9 Viber *(Vanellus cristatus)*, der kom 130 M. h. fra Ø.; de fløj alle noget sammen i Flok, forinden Viberne fløj bort mod SV., Ænderne mod VSV. — 17 Sædgæs *(Anser segetum)* 130 M. h. over fra OSO. mod VNV. — 40 Knortegæs kom 250 M. h. fra Fjorden, bort i god Linie mod V. — 30 Knortegæs (?) saas imod Syd i lang Afstand, bort mod SV. — Fra SO. hørtes Lommens *(Colymbus septentrionalis)* stærke Skrig, dels et grovt, dybt, meget kraftigt gak, dels et treleddet kra-ee-a. Lidt efter saas 250 M. h.

7 og bag dem og lidt lavere 2 andre Lommer (det var disse, der skreg). De 7 drog lige fra OSO. bort mod VNV., medens de 2 vendte og fløj tilbage over Fjorden. — 40 Knortegæs kom lavt over Fjorden, steg til 250 M. H., bort mod VSV. Nær dem fløj 4 Ænder, maaske de samme, der lidt efter fløj 200 M. h. tilbage over Fjorden mod Ø. — Under Knortegæssene fløj en enkelt stor graa Gaas 200 M. h. fra V. mod Ø. — Der trak desuden flere Fugle, som jeg ikke fik Tid at holde Øje med. Skyerne laa saa lavt, at de højest flyvende Gæs og Lommer saa noget utydelige ud, fordi de var delvis oppe i Skyerne.

Aften 5½—6. Mørkt overtr. 10°. OSO. 3. Havnen. 4 Flokke Knortegæs (45—30—6—55) kom 250 M. h. over Fjorden. De 3 første Flokke bort mod VNV., den sidste mod V. — 10 Sædgæs 200 M. h. omtrent fra Ø., bort mod NV. — En fjern Flok Gæs eller Ænder. — 2 Terner (*Sterna macrura* eller *S. hirundo*) sete; saadanne ikke sete i flere Uger. — 4 Forstuesvaler *(Hirundo rustica)* 25 M. h. over mod SSV. (Træk?). — En lille Høg eller Falk 40 M. h. over mod SV. (Træk?).

9 Oktober. — Vestfyr: Natligt Træk ved 1 Fyr. 1 Fugl faldt. Dag: Vyl, nogle Smaafugle. Nord- og Østfyr: Intet natligt Træk. Dag: Strib, mange store Flokke Graagæs mod S.

Kolding Havn. Morgen 8,00—8,40. Højere og lettere Skyer. SO. 3. 9° R. En Del ikke trækkende Lærker. — 12 Knortegæs 400 M. h. over mod SV. — 35 Knortegæs 350 M. h., steg, bort mod VSV. — Tæt bag dem en Tid en Flok paa 7 Ænder (?). — 3 Lommer fløj 500 M. h. fra V. mod Ø.; kom senere tilbage og drog bort mod V. — Senere hørtes atter Lom, og senere igen Skrig fra en enkelt Lom, der 500 M. h. fløj først mod VNV. og derefter i en stor Bue bort mod VSV. — Nogle unge Stormmaager *(Larus canus)* drog højt mod VSV. (Træk?). — Mange (50?) spredte Engpibere paa Jorden. —

Aften. Havnen. Vejr som om Morgenen. Kl. 5,10 fløj 18 Knortegæs over mod NV. — Kl. 5,40 kredsede 5 Maager (*L. canus* juv.?) og fløj derefter 350 M. h. bort mod VSV.

(*10 Oktober.* Morgen. 5½°, klart, OSO. 3. Havnen: en Flok Knortegæs hørt. Mange ikke trækkende Lærker (100?) og Engpibere (100?)).

19 Oktober — Vestfyr: Intet natl. Træk. Dag: Vyl, mange Smaafugle mod V. Nordfyr: Natl. Træk v. 7 Fyr, mest østl. Vinde. Over 224 Fugle faldt. Dag: Schultz's Grund, flere Flokke

Krager mod SV. Østfyr: Natl. Træk v. 6 Fyr, mest sydl. Vinde. 2 Fugle faldt. Dag: Romsø, mange Krager mod V. — Sprogø, mange Stære mod V.

Ved »Vogelwarte Rossitten« ved Kurische Haff iagttoges et storartet Træk: 52,000 Fugle antoges at trække derover.

Kolding By. Middag. Overtrukken. Ø. 1. 10° R. 5 Krager 150 M. h. over mod SSV. — Aften. Havnen. En opjaget Rørspurv *(Emberiza schoeniclus)* steg højt, bort mod Syd.

20 Oktober. — Vestfyr: Intet Træk. Nordfyr: Natl. Træk v. 11 Fyr. Mest S. og SV. 1114 Fugle faldt. Østfyr: Natl. Træk v. 10 Fyr. Mest SV. 216 faldt. Dag: Romsø, mange Krager mod V. Hammeren, mange Krager mod V.

Kolding Havn. Morgen, let overtr. SV. 1. En Del Krager over mod SSV. Middag, klart. SV. 3. 10°. 5 Krager og 25 Raager 40 M. h. over mod SSV.

21 Oktober. — Vestfyr: Natl. Træk v. 2 Fyr. V. 6 faldt. Nordfyr: Natl. Træk v. 2 Fyr. SV. 2 faldt. Dag: Læsø Trindel, flere Flokke Ænder mod SV. — Kobbergrunden, flere Flokke Krager fra ONO. mod V. Østfyr: Intet natl. Træk. Dag: Lappegrunden, flere Flokke Ænder mod S. — Romsø, mange Krager mod V.

Kolding, stille, overtrukken. Intet Træk.

22 Oktober. — Vestfyr: Natl. Træk v. 2 Fyr. SO. 2505 faldt. (Desuden faldt mange Tusinde overbord ved Fyrskibene). Nordfyr: Natl. Træk v. 3 Fyr. NO. og SO. 18 faldt. Dag: Skagen, 6 Graagæs mod NV. Østfyr: Natl. Træk v. 3 Fyr, svage Vinde. 8 faldt. Dag: Romsø, mange Krager mod V.

Kolding By, overtrukken, stille. Nat 7,45 (altsaa egentlig 21 Okt.) en Flok Sædgæs over, stærkt skrigende; Kl. 11,00 igen en Flok Sædgæs, begge over omtrent mod SV. — Morgen 8,00—9,00 ved Havnen. 7°. Ø. 2. Barometret 766 mm. Overtrukken, højtliggende Skylag. Ved min Ankomst var Trækket i fuld Gang. Krager trak massevis i spredte Sværme 35 à 130 M. h., enten lige mod S. (flest), SSO. (en Del) eller mod SSV. (kun faa). — 4 tætte Flokke paa 100 à 200 Alliker *(Corvus monedula)* over 200 à 250 M. h., de 3 Flokke mod SSV., 1 Flok mod S. — Spredt imellem Kragerne var en Del Raager og Alliker, hvilke sidste ogsaa her holdt sig tættere sammen i Smaaflokke end de spredt flyvende Krager. Disse trak med bred Front, i det mindste saa langt jeg kunde øjne mod Ø. og V. — Vore hjemlige Alliker

færdes ved Rederne uden at bryde sig om Trækket. — 100 Maager, de fleste vist Hættemaager *(Larus ridibundus)*, først mod NV., senere de fleste bort 350 M. h. mod Ø. — 10 smaa Gæs (en af dem var mindre, maaske en And) i Linie 130 M. h. fra Ø; steg meget, forenede sig med 2 andre Flokke paa 6 og 8; alle 24 bort 500 M. h. mod Ø. — 15 Lommer, meget spredte, 600 M. h. mod NO., i en stor Bue mod Ø. og S. og bort mod VSV. eller V. — Senere saa jeg fra mine Vinduer i Byen en Del Træk: Krager, Alliker og Raager trak i Mængde hele Formiddagen. Endnu Kl. 3,10 Em. drog 10 mod S. og 5 mod SSO. — Kl. 10,40 Fm. 20 Gæs i Linie 500 M. h. mod SSV. vendte i Uorden, bort mod V. — Kl. 12,00 over Byen en Spurvehøg (?) *(Astur nisus)* 350 M. h. mod SSV. — 5 Sanglærker 60 M. h. mod NO. — Aften 5,30 ved Havnen intet Træk.

23 Oktober. — Vestfyr: Natl. Træk v. 3 Fyr. SO. og SSO. 527 faldt (desuden faldt vist 1000 i Vandet). Nordfyr: Natl. Træk v. 8 Fyr. OSO. og SO. 149 faldt. Østfyr: Natl. Træk v. 2 Fyr. OSO. 1 faldt. Dag: Hammeren, 1 Flok Gæs mod S. — Lappegrund, 22 Graagæs mod S. — Romsø, mange Krager mod V.

Kolding Havn. Morgen 8,00—9,00. $7\frac{1}{2}^{0}$. Ø. 2. 766 mm. Overtrukken som igaar. Intet Kragetræk; men mange Krager opholder sig ved Havnen; Egnens Vinterkrager er vist komne igaar. Straks saas intet Træk, men senere mange, saa at jeg langtfra kunde følge alle de trækkende Fugle med Øjnene. — 30 Knortegæs 400 M. h. fra Ø., bort mod VNV. — 15 Knortegæs 400 M. h. mod V. — 16 Knortegæs 200 M. h. fra Ø., bort 350 M. h. mod VSV. — 35 Lommer 400 M. h. mod VSV. — 4 Sædgæs 250 M. h. over fra NO. mod SV. — 16 store Ænder 250 M. h. fra Ø. mod V., tilbage 300 M. h. i Flok med en mindre And. — 30 Lommer 400 M. h. fra Ø., tilbage mod Ø. — 8 middelstore Ænder 250 M. h. fra Ø, mod V. — 50 Lommer fløj i et Kvarter i forskellige Retninger, sidst sete mod Ø. — Samtidig 2 andre mod V. og 3 mod VNV. Lommerne kom oftest fra OSO. — 10 Knortegæs 400 M. h. mod Ø. — 2 Flokke hver paa 6 Ænder ubestemt omkring, — 13 Knortegæs og 17 store Ænder forenede sig, 400 M. h., men skiltes igen. — En Taarnfalk *(Falco tinnunculus)* 250 M. h. bort mod S. — 23 unge Stormmaager kom 60 M. h. fra V.; lavere ud ad Fjorden. (Eftm. SSO. 4. — Fra 7 Nat mange Timers Regn).

24 Oktober. — Vestfyr: Natl. Træk v. 3 Fyr. SO., SSO. og S. 117 faldt. Dag: Vyl, nogle Krager og Stære ombord. Nordfyr: Natl. Træk v. 1 Fyr. SO. 3 faldt. Østfyr: Natl. Træk v. 7 Fyr, mest OSO. og SO. 24 faldt. Dag: Romsø, mange Krager mod V. — Æbelø, første Gang Ederfugle paa Grundene. — Ved Helgoland stort natligt Fugletræk.

Kolding Havn 8,00—9,00. 766 mm. 7°. SO. 3, overtrukken, lave Skyer, diset. — 20 uordnede Ænder, der »rabbede« stærkt, 100 M. h. mod V. — 9 Lommer 130 M. h. mod V. — 7 Ænder fra V. mod Ø., tilbage mod V. — 6 Ænder i forskellige Retninger. — 3 smaa mørke Ænder med ikke hvinende Vingeslag ubestemt fra V. mod Ø. — 18 Knortegæs 35 à 100 M. h. i flere Retninger, bort mod SV. — 6 mellemstore Ænder nærmede sig Gæssene, men skiltes fra dem, derefter? — En stor tavs Lom fløj 35 M. h. mod SV., lidt efter tilbage, kastede sig vist paa Fjorden. — 5 Ænder i forskellige Retninger, bort (?) mod SV. — 30 Lommer (hørtes længe før de saas) 130 M. h. bort mod V. — Samtidig 4 Ænder omtrent mod VSV. — 13 Lommer 130 M. h. fra SV., bort mod NO. — Senere hørtes atter Lommer. — En stærk susende Lyd hørtes fra 70 mørke Ænder, der i uordnet Flok kom 130 M. h. fra V.; de kastede sig langt ude paa Fjorden. — 6 Lommer 130 M. h. fra SO., drejede mod NO., senere tilbage, bort mod VSV. — 8 Ænder fra Ø. mod V., tilbage mod SO. — 4 Ænder med lys Underside og Hals ubestemt omkring. —

Eftm. Kl. 5,08. SO. 3, tykt overtrukken. En Flok paa 50 Alliker 50 M. h. fra N. mod S. (Træk?).

25 Oktober. — Vestfyr: Natl. Træk v. 3 Fyr. SO. 370 faldt (foruden en Del, der faldt overbord). Nordfyr: Natl. Træk v. 3 Fyr. SO. og SSO. 7 faldt. Østfyr: Natl. Træk v. 4 Fyr. OSO. og SO. 30 faldt. — Dag: Hammeren, 4 Svaner mod S., 14 Gæs mod Ø. — Romsø, mange Krager mod V.

Kolding Havn. Morgen 8,30—9,00. 769 mm. 5°. OSO. 2. tykt overtrukken, nogen Regn; Skyerne højere end igaar. — 21 Lommer 300 M. h. mod V., kom 5 Minutter efter tilbage mod ONO., igen tilbage, ubestemt mod S. Da de sidste Gang var over mig, fløj 3 andre Lommer 150 M. h. omtrent i samme Retning. — En Flok paa 50 Knortegæs 100 M. h. fra Ø. I selve den Linie som Gæssene dannede, fløj en And, der kun var godt halv saa stor som Gæssene. De fløj langt mod VSV., hvor en Flok paa 8 Ænder manøvrerede med, men adskilte fra Gæssene. Da disse efter en

Udflugt mod N., kom tilbage, var de 9 Ænder forsvundne. Gæssene drog bort mod Ø. 200 M. h. — 8 store graa Gæs roligt og lige 130 M. h. fra ONO. mod VSV. — 11 Ænder *(Anas boscas?)* 70 à 200 M. h. i forskellige Retninger, sidst mod Ø. — En Del Smaafugle, mest Bogfinker, *(Fringilla coelebs)* mod SV.

26 Oktober. — Vestfyr: Natl. Træk v. 1 Fyr. SO. 4 faldt. Dag: Vyl, nogle Stære ombord. Nordfyr: Natl. Træk v. 1 Fyr. SO. ingen faldt. Østfyr: Natl. Træk v. 2 Fyr. 6 faldt. — Dag: Romsø, mange Krager mod V.

Kolding Havn. Morgen 8,30—9,15. 771,5 mm. $4^{1}/_{2}{}^{0}$. Ø. 1. lette Skyer. — 17 Knortegæs 400 M. h. mod VSV. — Mange Maager højt, ubestemt omtrent mod SV. — 8 Sædgæs 200 M. h. mod SV. — 4 Graagæs *(Anser cinereus)*, skreg livagtigt som tam Gaas, fra NO. mod SV. — En Lom 550 M. h. først mod Ø., saa tilbage mod V. — 9 Lommer 800 M. h. mod V. — 6 Lommer 700 M. h. mod V. — 2 Lommer 800 M. h. fra N., forenede sig med 3, der kom fra V., alle 5 derefter bort mod OSO. — 35 Knortegæs mod VNV. — 40 Alliker i tæt Flok 100 M. h. mod SSV. — 5 Gæs 400 M. h. mod Ø. — 3 Ænder ubestemt mod SV.; den ene tydeligt større end de andre. — 12 Skalleslugere *(Mergus serrator)* 400 M. h. fra Ø. mod V; tilbage 150 M. h. mod Ø. — En ung Havmaage *(Larus argentatus)* 350 M. h. mod SV. — Nogle Bogfinker 80 M. h. mod SSV. — En Del Krager trak i spredte Smaaflokke (ialt vel 70 Individer), de fleste mod S., nogle mod SSV.; iblandt dem var der nogle Raager.

Om Formiddagen saa jeg af og til Krager trække over Byen. Kl. 12 Middag fløj 4 Stormmaager 200 M. h. mod Ø. og 3 Krager 70 M. h. mod SSV. — Om Eftermiddagen og Aften, da Vinden var gaaet om til svag S., intet Træk.

27 Oktober. — Vestfyr: Natl. Træk v. 1 Fyr. SO. 328 faldt (foruden 1200 overbord). Nordfyr: Natl. Træk v. 2 Fyr. SO., ingen faldt. Dag: Kobbergrund, 10 Graagæs mod SV. Østfyr: Natl. Træk v. 4 Fyr. SO. 8 faldt. Ved Helgoland stort natligt Træk.

Kolding Havn. Morgen. 2^{0}. 759 mm. S. 2. — køligt, mørkt overtrukket. — Langt borte 4 Fugle højt mod SV. — En ensfarvet mørk And *(Oedemia nigra?)* kastede sig paa Fjorden. — 3 Hvinænder *(Clangula glaucion* deraf 1 ♂*)* lavt omkring.

Som man vil se, foregik Trækket i de paagældende 2 Perioder af Oktober 1906 meget ujævnt over Danmark. De østlige

Fyr viste de færreste Fuglefald. Ved de nordlige kunde der være stort Fuglefald en Nat, hvor der faldt faa eller ingen Fugle ved Vestfyrene — og omvendt. I Reglen var der stærkt Træk ved Kolding Morgenen efter en Nat, hvor der var stærkt Træk ved Vestfyrene, der jo ligge ret vest for Kolding. Mærkeligt nok sporedes der kun ganske ringe Træk ved Fyrene den 8 og 9 Oktober, da der var stærkt Træk ved Kolding. Kun ved Strib var der den 9 om Dagen stærkt Træk af Gæs, der fløj mod S., maaske for at dreje ind i Kolding Fjord og fra Bunden af denne fortsætte Rejsen over Land. — Den senere Trækperiode karakteriseredes ved Kolding ved sydøstlige Vinde, skyet Himmel, mildt Vejr, højt, langsomt stigende Barometer, og den afsluttedes med Barometerfald, Kulde og svag sydlig Vind. Paafaldende synes mig de mange trækkende Lommer, og at Lærker, der dog ofte trække om Dagen, næsten ikke trak (om Dagen) ved Kolding, skønt de i Mængde faldt ved Fyrene. I Forhold til tidligere Aars Oktobertræk var dette meget langvarigt — 5 Dage, — talrigt paa Individer og præget af Uro.

OM SORT RØDSTJERT (RUTICILLA TITYS) I DANMARK[1].

AF

V. WEIBÜLL.

Under et Besøg 19 Juni 1906 i Helsingør besaa jeg det da under Restauration værende Kloster og tænkte mindst af alt paa at gøre ornithologiske Fund i Bygningen. Lige ved Udgangen til den indre Gaard overraskedes jeg imidlertid ved i et Murhul i ca. 4 Alens Højde at se en Rede, der fyldte næsten hele Hullet, (en udtagen Mursten). Uden at gøre mig Forestilling om, hvilken Fugl Reden tilhørte, undersøgte jeg den og saa da til min Overraskelse, at jeg havde for mig Reden af *Ruticilla titys* med 5 Æg; Reden viste sig at være forladt, hvorfor jeg medtog baade Rede og Æg. Ved dette Fund blev min Interesse for denne Fugl vakt, og jeg har siden overalt søgt at indhente Oplysninger om den og samlede Meddelelser om dens Forekomst, der indtil nu fore-

[1] For Hjælp ved Udarbejdelsen af denne lille Artikel samt for venligt Gennemsyn af Udkastet bringer jeg herved Hr. Inspektor Winge og Hr. Fuldmægtig E. Lehn Schiøler min bedste Tak.

ligger for Offentligheden. — Disse Meddelelser om *Ruticilla titys*, hvoraf Hovedmængden stammer fra »Videnskabelige Meddelelser fra den naturhistoriske Forening i København«, særlig de af Hr. Inspektør H. Winge udgivne Meddelelser om »Fuglene ved de danske Fyr«, har jeg søgt at sammendrage her i det Haab, at andre derved maa faa Interesse for Fuglen, saa at der eventuelt kan fremkomme yderligere Nyt til Belysning af Spørgsmaalet om den sorte Rødstjerts Udbredelse her i Landet. — Allerede det nu foreliggende synes mig at tyde paa (hvad ogsaa Hr. Inspektør Winge hævder i sin Oversig over Danmarks Fugle i dette Skrifts Hæfte I—II), at denne lille Fugl er i jævn Tiltagen her i Landet som Ynglefugl, og det skulde ikke undre mig, om adskillige sad inde med Oplysninger om den, der maatte vise, at dens Udbredelse allerede er større, end nedenstaaende viser.

Ruticilla Titys, der først i Mellemeuropa er almindelig Ynglefugl og allerede i Nordtyskland ikke forekommer særlig hyppigt, var paa Kjærbøllings Tid endnu ukendt i Danmark, i hvert Fald forelaa der intet sikkert Vidnesbyrd om dens Forekomst udenfor Hertugdømmerne, hvor dens Rede med 4 Æg blev fundet i en Have ved Flensborg 1859 (Collin: Skandinaviens Fugle). — I det nordlige Danmark synes den sorte Rødstjert først at være bemærket i 1872, idet Konditor Bjerrum (Collin: I Supplement til Skandinaviens Fugle) den 11 Maj nævnte Aar saa et Par bygge Rede i en Have ved:

Ribe, hvor han ogsaa i 1879 saa Reden med Unger. Ved Ribe blev Exemplarer skudt 25 April 79 (Han), 30 Marts 85 (Han) 4 September 87, 14 April 91 (Han), Maj 94, og den angives af Bjerrum, formodentlig 1894, (Collin III Suppl.) aarlig at yngle der, endda flere Par. — 1903 ynglede ifl. M. Claussens Meddelelser et Par i Seem Skov, SO. for Ribe (H. Winge: Fuglene ved de danske Fyr 1903).

Kolding. 25 Juni 81 saa O. & H. Winge Han og Hun paa Koldinghus Ruiner, hvor de rimeligvis havde Rede (H. Winge 1890). Sammesteds saa Dr. phil. O. F. Petersen 2 Exemplarer 31 Juli og 1 August 97 (H. Winge 1897), ligesom Arkitekt Hagerup (H. Winge 1898) angiver, at den sorte Rødstjert siden 1894 aarlig ses i Kolding, ved Koldinghus Ruiner og Havnen, hvilke Steder man flere Gange har set dens Rede med Æg eller Unger.

Fredericia. Et halvdødt Exemplar blev fundet i en Have først i April 84 (Collin III Suppl.).

Vejle. Bagermester Nielsen hørte Fuglen 1 Juni 02 ved Havnen (H. Winge 1902).

Horsens. I Tidsrummet Maj-Juli 1906 besøgte jeg gentagne Gange Horsens og saa der stadig en Han paa en Tømmerplads, altid dog kun et Eksemplar og uden at kunne faa oplyst, om den ynglede der. — Kbmd. N. Larsen meddeler (H. Winge 1903 & 04), at en Hun blev skudt i Ejstrup, NV. for Horsens 1 April 03, og at han iagttog den sorte Rødstjert dèr 12 August 03 og 8 August 04.

Aarhus. En Meddelelse om, at Fuglen for et Par Aar siden skal være set ved Aarhus, er det desværre ikke lykkedes mig at faa tilstrækkeligt oplyst.

Grenaa. Ingeniør A. Christiani meddeler mig i Brev, at han sidst i Juli 1904 saa mindst een (antagelig to) Familie af *Ruticilla titys* ved Grenaa Havn, ligesom han angiver ofte i 90'erne at have set den paa Stensmark (ved Grenaa), hvor han Juli (August?) 1901 skød en Fugl ud af et Kuld paa 5—6. Paa Stensmark ynglede *Ruticilla titys* baade 1902 og 1903, medens tilsvarende Opgivelser ikke findes for 1904 og senere. 1904 blev gamle Fugle ret ofte set paa Stensmark.

Aalborg. Et Par havde 1903 bygget Rede i Banegaardens Stald, hvor dog desværre Reden blev ødelagt, da Stalden toges i Brug (H. Winge 1903 — Meddeler Overportør Storgaard og Lærer T. Bang —). Samme Aar ynglede et Par ifølge Meddelelse fra Lærer J. Larsen og P. Nørgaard i et Pissoir ved en Nybygning lige udenfor »Kilden«.

Nyborg. Ved flere Besøg i Løbet af Foraar og Sommer 1906 saa jeg et enkelt Exemplar paa en Tømmerplads ved Havnen.

Lou St. (Sjælland). En gammel Han blev ifølge Opgivelse fra afd. Apotheker Baagøe (H. Winge 1905) skudt 29 Marts 1905 ved Hammer.

Haslev. Læge Helms iagttog her den sorte Rødstjert i Juni 1906, sikkert som ynglende (H. Winge 1904).

Roskilde. Bagermester Nielsen af Kolding saa et Exemplar 1 April 03 (H. Winge 1903).

Helsingør. Rede med 5 Æg 19 Juni 04 (se ovenfor). — Om dens Forekomst dér senere har jeg ingen paalidelige Oplysninger kunnet faa.

København. Et Par opholdt sig iflg. Hofman-Bang i Maj 1903 ved Uglehuset i Zool. Have (Collin: III Suppl.) H. Winge saa Fuglen 6 Februar 01 i sin Have ved Hellerup.

Allinge. Alexander v. Homeyer iagttog ifl. Hagerup (Collin III Suppl.) den sorte Rødstjert den 15—17 Juni 86.

Nykøbing F. R. Jul. Olsen fik 2 flyvefærdige Unger 29 Maj 02 og saa selv 8 Juli 02 en Rede med Unger. — Rederne anbragte paa en Tverbjælke i et Skur (H. Winge 1902). 1903 ynglede 3 Par ifl. samme Meddeler i og ved Nykjøbing (H. Winge 1903), og i 1904 angiver Hr. Olsen Fuglen som ret almindeligt ynglende der (H. Winge 04).

Ved Fyrene er den kun faldet een Gang, nemlig en Hun paa Horns Revs Fyrskib, 12 April 01, Vindretning ved Blaavandshuk NO. (H. Winge 1901).

Om end noget udenfor denne Artikels Plan er det maaske dog af Interesse at nævne, at *Ruticilla titys* ifl. Knud Andersen (Videnskabelige Meddelelser fra Naturhistorisk Forening i København 05) blev set ved Myggenæs paa Færøerne 30 November, Vindretning SO. (1), 2—3 December Vindretning SO. (1), 7 December 02 (1), 10 December 02—12 Januar 03 (flere). — Ifl. Meddelelse fra Hr. Inspektør Winge ere de nu nævnte Tilfælde dog ikke de eneste fra Færøerne.

Den sorte Rødstjert er — foruden paa Færøerne — truffen enkelte Gange i Nordskotland og Irland og er en almindelig Vinterfugl i Syd-England, hvortil den antagelig kommer fra Holland, hvor den er overordentlig almindelig (*Seebohm*). Den yngler næppe paa de britiske Øer.

Den skal være set af Preyer 17 Juni 1860 paa Videy ved Reykjavik — det eneste kendte Tilfælde fra Island.

I Sverrig og Norge er Fuglen kun ganske enkelte Gange truffet, i Sverrig ikke nordligere end Upsala, i Norge ikke nordligere end Jäderen.

MINDRE MEDDELELSER.

FRA FUGLETRÆKKET OVER BORNHOLM 1907. De sidste Dage af April iaar saa jeg her i Almindingen paa en tildels aaben Plads — Hareløkkerne — en Flok Vindrosler *(Turdus iliacus)* paa flere Tusinde Stykker. Fuglene lod sig komme paa nært Hold, saa de vare sikkert trætte efter en længere Flyvetur. — Traner *(Grus cinerea)* trak over Øen i ret talrige Flokke fra 7 September og næsten daglig Maaneden ud. Graagæs *(Anser cinereus)* og Sangsvaner *(Cygnus musicus)* saas drage sydpaa

de sidste Dage af Oktober, og samtidig kom her et Træk af Rørhøge *(Circus æruginosus)*, hvoraf 2 bleve skudte. I November var her et stort Træk af Vintermusvaagen *(Buteo lagopus)*; nogle Stykker holde sig her endnu. De sidste Dage have bragt et lille Træk af Perleugler *(Nyctale funerea)*, hvoraf nogle bleve skudte; den er ret sjælden her, dog set for en Del Aar siden, den Gang talrigere end i Aar.

Lindesbjerghus pr. Aakirkeby, 2 December 1907.

L. JENSEN TUSCH.

VINTERMUSVAAGEN *(Buteo lagopus)* træffes hver Vinter enkeltvis i Haslevegnen, men iaar har der i November været en større Indvandring; 6 Gange i Maanedens Løb saa jeg paa forskellige Steder en eller to, en enkelt endnu i December; et saa stort Tal har der ikke været her paa Egnen siden Efteraaret 1904, da der i Slutningen af September og Begyndelsen af Oktober gik et betydeligt Træk herover, og en Del sloge sig ned for nogen Tid.

Haslev, 26 December 1907. O. HELMS.

LOMMER I SILKEBORGSØERNE. Den 27 Januar skød jeg en ung Sortstrubet Lom *(Colymbus arcticus)* i Silkeborg Langsø. At det var en *C. arcticus*, tydede Længden, 70 Ctm., samt Næbbets Form paa. Overnæbbet er hos denne Art svagt buet nedefter, medens det hos den almindelige Rødstrubede Lom *(C. septentrionalis)* snarere er buet opefter. Farven paa Ryggen er sort graabrun med ganske svage gulligbrune Pletter paa Spidsen af Rygfjerene. Den rødstrubede Lom naar vel næppe nogensinde en Længde af 70 Ctm., og den er vel endnu paa denne Aarstid forsynet med de karakteristiske hvide Pletter paa Ryggen.

At Lommer, følgende Gudenaaen, kommer herind beviser to Eksemplarer af den rødstrubede Lom, som ere blevne skudte ved Sminge Sø Nordøst for Silkeborg ved Gudenaaen, den ene i December 1907, den anden i Vinteren 1906—7, og som befinde sig hos Konservator Aabo-Sørensen her.

Colymbus arcticus er hovedsagelig en Østersø Fugl, som ifølge Naumann ogsaa findes ynglende i Søerne i Øst- og Vestpreussen. Det er altsaa snarest den sydligste af de her forekommende 3 Arter og bærer derfor med Urette Navnet Polarlom.

Silkeborg, 6 Februar 1908. H. GODSKE NIELSEN.

LIDT OM EDERFUGLEN, SOMATERIA MOLLISSIMA L., OG NOGLE AF DENS RACER.

AF

E. LEHN SCHIØLER.

I Svømmeændernes store Gruppe er det som bekendt en Hovedregel, at Fuglen i Løbet af sit første Leveaar naar den fuldvoksne Fugls Dragt og forplanter sig paa omtrent den Tid, da den fylder 1 Aar ɔ: i sin 11.—12. Levemaaned. Det samme er ikke Tilfældet hos alle Dykænderne. Ganske vist gælder det hos nogle af de som Dykænder mindre udmærkede Arter som f. Eks. Trold-, Taffel- og Bjergænder *(Fuligula cristata, ferina* og *marila)*, men hos de mere omformede Arter som Havlitter, Hvin-, Strøm- og Sortænder, Ederfugle og Skalleslugere *(Pagonetta, Clangula, Cosmonetta, Oedemia, Somateria* og *Mergus)* er Forholdet et andet. Hos disse strække Fældningen sig over et længere Tidsrum.

Udtalelserne om dette Spørgsmaal ere meget modstridende hos de forskellige Forfattere, og det er ikke underligt, at saa faa udførlige Skildringer af dette Dragtskifte foreligge, thi de Undersøgelser, der maa foretages for at faa Sagen klaret, ere ret møjsommelige og kræve Tilvejebringelsen af et meget betydeligt Stof — i og for sig et stort Arbejde, — men tillige særlig vanskeliggjorte af de Besværligheder, som vise sig, naar det gælder at skaffe disse Fugle til Undersøgelse fra alle Aarets Maaneder. Men en uomgængelig Nødvendighed er det at kende Fældningen og dens Forløb nogenlunde nøje, førend man kan begynde at skønne om Artens geografiske Afændringer, Racer, ogsaa fordi Forskellen i Alder, som vi senere skulle se, spiller en Rolle med Hensyn til Størrelsen hos Ederfuglen.

Om Fældningen hos den typiske, af Linné i 1756 beskrevne, (svenske) Ederfugl finde vi den første Beretning hos Morten Thrane Brünniche: Eder-Fuglens Beskrivelse (med senere Tillæg), København 1763. Efter at have beskrevet de udfarvede Fugle (Kiønnets Afvigelser) giver Brünniche nogle Dragtbeskrivelser (Alderens Afvigelser), som ikke ere meget rammende, men han angiver, at Hannen først i det tredje Aar »i ald Ting er liig den fuldkomne forhen udførlig beskrevne Han, alleene Farverne ere

ikke saa skiønne.« Hunnens »adskillige Forandringer« omtales dernæst og pag. 31 § 32 giver følgende Oversigt:

»Junii og Julii Maaneder udgjøre den Tiid, i hvilken disse Fugle fremkomme af deres Æg; skeer det tiiligere eller sildigere, beroer det paa Stædet, saavelsom Foraarets og Sommerens tiiligere eller sildigere Ankomst. Naar Ungerne ere fremkomne af Ægene, komme de vel i Skabningen overeens med Moderen, men, saa stor som Forskiællen er i Størrelse, saa stor er den og i Farven, ja endog i Klædningen selv, thi i stæden for Fiær, som endnu ikke ere fremkomne, ere de klædte med en blød bleegsort Duun, og se ud som vores almindelige Ellinger, da man ingen Forskiæl kand see paa Han eller Hun af disse Unger[1]. Naar Fiærene efterhaanden udvoxe nærme vel begge Kiøn af disse Unger sig i det første Aar til de Gamles Størrelse, men endnu ikke begge til deres Farve. Hunnen alleene faaer i det første Aar næsten ligesaadanne Fiære som Moderen, alleene med den Forskiæl, at de ere noget lysere, men formedelst de ordentlige Fældninger, som aarligen gaa for sig naar Ungerne begynde at kunne flyve, tiltager med Alderen Farvernes Høyde, og de tvende Vingebaand viise sig nu tydeligere.« (I Tillægget, III pag. 35, forandres denne Udtalelse saaledes: »Men de tvende hviide Vingebaand viise sig ikke tydeligen førend efter flere Aars Fældninger.)« Hun bliver nu allerede i Stand at parre sig med gamle Hanner og udlægge Æg, hvis Tall dog efter Alderen er større eller mindre, saaledes at de Gamle lægge fleere end de Unge. Hannerne derimod blandt disse Unger behøve fleere Aar, inden de kand blive af eens Farve med de Gamle, de parre sig ikke, uden det maatte skee ved en og anden U-ordentlighed og tilfældelig naturlig Kaadhed, førend i det tredje Aar. Vi see af deres forhen givne Beskrivelser, at de i det første og andet Aar, formedelst deres sorte og hvide uordentlig plættede Farve, see meget hæslige ud, men, naar det tredje Aars Fiære fremkomme, bliver man først vaer den fremskinnende Smukhed, som mangler dog sin rette Anseelse formedelst nogle meget faa, hist og her paa deres hvide Hals og rødagtige Bryst adspredte, sorte Plætter; endskiønt denne nu bliver i Stand, at parre sig, saa besidder den dog ikke sin fuldkomne Skiønhed førend i det fierde Aar,

[1] Dette har været Tho. Bartholin bekiendt, thi han siger: pullus maris fusci coloris est sicut fæmella, sed annua eadem albescit. Act. Med. Hafn. Vol. I. p. 90. (Brünniche).

da den kand ansees for fuldkommen i den mandlige Alder: Nu viise alle Farver sig fuldkomne og Fuglen aldeeles frie for Plætter, den er da, i sin beste Alder en af de smukkeste Nordiske Søe-Fugle og fuldkommen i Stand, at vælge sig en Mage, som skeer ved Foraarstiden udi Martii og April Maaneder. En Maaned eller noget meere efter Parringen, legger Hunnen sine Æg, efter Alderen fra 5 til 8 i Tallet, sielden fleere; naar hun har lagt sit Tall, begynder hun at ligge, og naar da 28 Dage ere forbie, har hun udlagt sine Æg, da de forhen beskrevne Unger fremkomme. § 33. Alle Ting i Naturen har en vis Tiid, i hvilken det ordentligen tiltager i Fuldkommenhed, som strækker sig til det Øjeblik, da Fuldkommenheden viser sig i sin herligste Pragt, men da begynder det at tage af, som det i Begyndelsen voxte, det taber daglig meere og meere af sin laante Prydelse, til omsider et fortærende Minut afvisker det sidste Støv af den forhen beundringsværdige Glans og Prydelse.

Er dette almindeligt for heele Naturen, hvor langt meere for denne, en af dens ringere Skabninger? Saa meget veed vi, men hvo har eftermaalet de for denne Fugl til disse Forandringer eengang af Forsynet afmaalede Tider?«

Beviser for, at Sagen forholder sig som anført, gives ikke, men vi skulle se, at det sagte er væsentlig rigtigt.

Nilsson beskriver i »Skandinavisk Fauna« Band II, Lund 1858, pag. 487 »Yngre hanne om våren (i Maj)« og godtgør dermed, at han er paa det Rene med, at Fuglen ikke opnaar voksen Dragt i Løbet af et Aar, saaledes som Naumann mener (Naturgesch. der Vögel Mitteleuropas Band X 1903 pag. 228[1]). Han anfører, at Hunnen mangler den hvide Spejlindfatning i første Aar, beskriver »gammal hanne i sommerdrägt skjuten i början af Juli«, giver i sine Illum. fig. pl. 73 & 143 gode Afbildninger af »gammal hona« og »gammal hanne i öfvergång til sommerdrägten« og henviser iøvrigt til W. v. Wrights »uppsats« i Götheb. Handl. 1851 pag. 84 & 85 og Prof. Lilljeborgs Beskrivelse af gamle Hanner i September i Vet. Akad. Handl. 1850. pag. 323.

I sin »Förteckning, jemte några anteckningar, öfver de i

[1] Den paa Tavle X afbildede Han siges at være »ein jüngeres Männchen im Uebergangskleide aus Norwegen«; Fuglen skal findes i den Chr. L. Brehm'ske Samling, nu i den Rothschildske Samling i Tring i England. Hvis Afbildningen er rigtig, er Betegnelsen ikke heldig; den helt hvide Forvinge viser, at Fuglen er over 2 Aar gl.; den er i næsten ren Sommerdragt.

Bohuslänska skärgården observerade foglarne« giver førstnævnte gode Oplysninger om Fældningen, idet han navnlig fremhæver, at den unge Han er i uafbrudt Fældning fra sit første til sit andet Efteraar, da den »får sin utbildade vinterdrägt, nästan fullkomligt lik de äldres, och är fortplantningsfärdig i derpå följande eller sin andra vår, det vil säga ej fullt två år gammal. Under den förssta vinter hafva äfven de unga Ejderhannarne en öfvergångsdrägt, i hvilken knappast tvenne likna hvarandra och den utbytes eller ofvergår, utan afbrott i ruggningen, i en sommerdrägt som litet eller intet är olik de gamles. NB. sedan äfven vingerna fällt og fått de hvita täckarne och innersta pennorna«. Han modsiger desuden med Rette Holbøll's Udtalelser om, at »Somateria aldrig mister sin Flyveferdighed«[1], og henviser endelig til en Afhandling af M. von Wright i »Notitser ur sällskapet pro Fauna et Flora Fennica Förhandlinger, Bihang till Acta Soc. Scient. Fennicæ förste Häftet«, Helsingfors 1848: »Helsingforstraktens Fogel-Fauna», hvor der om *Fuligula mollissima* siges: »Beträffande så väl denna, som flera andra af våra dykänder, hyser man ännu den öfvertygelsen, att de först efter förloppet af tvenne år erhålla sin utbildade drägt. Jag för min del förmodar, förhållande icke vara sådant med någon af våra dykänder. De skulle nemligen då, efter at redan hafva burit en sommardrägt alldeles lik de gamle hannarnes, ånyo påkläda sin öfvergångsdrägt, hvilket är otroligt. Att emellertid t. ex. *F. mollissima* (att förtiga *F. glacialis*) redan för andra sommaren, eller efter förloppet af sitt första år, erhåller en sommerdrägt, derom blef jag fullkomligt förvissad, då jag den 22. Juni förlidet år jemte en mängd gamla hannar uti mer eller mindre full sommerdrägt, fick se äfven flera så kallade Helsinger

[1] I den tyske Udgave, Leipzig 1846, af Holbølls »Ornith. Bidr. til den grønl. Fauna« tager iøvrigt Oversætteren Dr. med. J. H. Paulsen allerede Forbehold overfor denne Udtalelse; se Fodnoten pag. 71. Ogsaa Fabricius omtaler dette Forhold i sin Afhandling »Om den pukkelnebbede Edderfugl, *Anas spectabilis,* og Grønlændernes Edderfuglefangst, ved Sognepræsten Otho Fabricius« i Skrivter af Naturhistorie-Selskabet 2. Bind 2. Hefte Kiøbenhavn 1798; pag. 73—74 siges: »Fældetiden maae for Hannen indtreffe om Sommeren, medens Hunnen ligger paa sine Æg, i det mindste for Hunnen fælder; thi i October Maaned, naar alle Hanner ere forbifahrne paa deres Syd-Reise, findes endnu Hunnerne blant de almindelige Edderfugle, og kunne for den Tid ei komme videre, saasom de fælde og have Blodpinde i Vingerne, endskønt de have de gamle Hunners Farve.«

(som ansetts vara tvåårige, men hvilka äro fjorgamla foglar), hvilka höllo på att ikläda sig en alldeles dylik, men icke voro fullt så långt komna dermed som de gamla. Dessa unghanner hafva således på en gång fjädrar för tre olika drägter, nemligen 1:0 af dem som tillhöra ungdrägten, 2:0 af dem för utbildade han-drägten och 3:0 för sommardrägten. Alle sådana unghannar uti sin första sommardrägt, skiljas från de gamla derigenom, att deras vingtäckare jemta de innersta vingpennorna ännu tillhöra första eller ungdrägten, och således äro mörka. Om dessa utbytas mot de hvita i sammanhang med sommardrägtens påklädning, eller först då denna aflägges och den första vinterdrägten antages, derom är jag ännu osäker.«

Lilljeborg beskriver gamle Hanner i September og mener gennem Sammenligning med Ederfugle fra den bohuslänske Skærgaard at kunne fastslaa, at de gamle Hanner hurtigere ifælde sig Vinterdragten ved Norges nordlige Kyster. (Bidrag till Norra Rysslands och Norriges Fauna, samlade under en vetenskaplig resa i dessa länder 1848.)

Faber siger, at Hannen »erst im fünften Sommer zeugungsfähig und in voller Pracht ist«; (Prodromus der isländischen Ornithologie pag. 70; Kopenhagen 1822) og han gentager Udtalelsen pag. 307 i 2. Del af »Ueber das Leben der hochnordischen Vögel«; han mener, at Ederfuglehannen skal kunne blive 40 Aar gammel, »da es 4 Jahre im Jugendkleide ist«[1]. Han troede ikke paa Tilstedeværelsen af en Sommerdragt.

Kjærbølling angiver (Skandinaviens Fugle pag. 691), at Hannen i det første og andet Aar mangler den skjønne Tegning paa Hovedet, og det Hvide mangler endnu ganske paa Halsen eller begynder paa Struben. En kort Beskrivelse af en Sommerdragt gives, og paa 1. Suppl. Tab. 31 findes nogle ikke meget fremragende Afbildninger af Sommer- og Ungfugledragt.

Betydelig bedre ere Billederne hos Kolthoff och Jägerskiöld

[1] Det faar staa hen, om denne Antagelse er berettiget, men det er i denne Sammenhæng interessant at lægge Mærke til den Udtalelse, som Gudm. G. Bárdarson er fremkommen med til Daniel Bruun, se D. O. F.'s Tidsskrift 2. Aargang II Hæfte pag. 63. Bárdarson har personlig set den samme Ederfugl (Hun) ruge i den samme Rede 7 Aar i Træk; det siges ikke, hvorledes Fuglen er genkendt, men forholder Sagen sig rigtig, har denne Fugl opnaaet en Alder af mindst 9 Aar, da den først yngler, naar den er 2 Aar gammel. Jfr. senere Undersøgelser om Hunner i denne Afhdlg.

»Nordens Fåglar« Tafla 59, men hvad der i Teksten pag. 267 & 268 siges om Fældningen er ikke meget.

I »Handbuch der Naturgeschichte aller Vögel Deutschlands«, Ilmenau 1831 siger Brehm: »die Mauser (der tales om den unge Han) beginnt im December und bringt dem Vogel in 10 Monaten sein ausgefärbtes Kleid.«

Holbøll beskæftiger sig indgaaende med Fældningsspørgsmaalet pag. 69—73 i »Ornithologischer Beitrag zur Fauna Grönlands«, Leipzig 1846; pag. 72 siges sluttelig: »Indem ich eine grosse Anzahl junger Vögel beider Arten (der tales samtidig om *Somateria spectabilis)* verglichen habe, bin ich zu völliger Gewissheit gelangt, dass sie beide 2 volle Jahre bedürfen, um völlig ausgewachsen zu werden, so dass die Jungen, welche im Jahre 1840 aus den Eiern krochen, im Herbste 1842 ausgewachsen sind und im October vollständige Wintertracht erhalten haben[1]. Diese Zeit ist für beide Geschlechter gleich. Die Weibchen sind im ersten Jahre ganz grau, ohne das weisse Band im Flügel zu haben, und erhalten im zweiten Jahre fast dieselbe Färbung als die alten Vögel, sind aber stets von diesen durch den Mangel des weissen Bandes im Flügel unterschieden.«

Der siges forinden, samme Side, »die jungen Männchen mausern fast ununterbrochen den ganzen Winter hindurch, so dass es äusserst schwierig ist, zwei junge Männchen von vollkommen gleicher Zeichnung zu bekommen; und dieser Umstand in Verbindung mit der, bis vor wenigen Jahren gänzlich unbeachteten Sommermauser haben wahrscheinlich die Ornithologen zu der Annahme veranlasst, dass der Eidervogel viel längere Zeit bedürfe, um zur Fortpflanzung fähig zu werden, als dies wirklich der Fall ist.«

En ret udførlig Beskrivelse af Dragtskiftet giver Professor Collett (Mindre Medd. vedr. Norges Fuglef. 1881—1892 pag. 284—286). Det fremgaar af Skildringen, at de unge Hanner først i deres 2. Vinter ($1^1/_2$ Aar gamle) skulle begynde at blive hvidspraglede: »I November ere allerede adskillige af de sorte og hvide Fjære anlagte, men Graden i Udviklingen er højst forskellig hos Individerne. Endnu i Januar kunne enkelte Individer ikke være komne videre, end andre i November.« Dette

[1] Doch will ich gern einräumen, dass diese allgemeine Regel einige Ausnahmen, durch verspätete Mauser veranlasst, erleidet.

gælder i hvert Fald ikke for danske Ederfugles Vedkommende; den ovennævnte og videre l. c. beskrevne Fældning foregaar her i Landet i Løbet af første Aar, og paa den passe udmærket de ovenfor anførte Bemærkninger. Hannens Pragtdragt (2½—3 Aar gammel) beskrives; ligeledes dens Sommerdragt i 3. og 4. Aar. — Der siges endvidere, »det kan være tvivlsomt, hvorvidt Hannerne i sin første Pragtdragt ere forplantningsdygtige. Det er ikke usandsynligt, at de først som 4 Aar gamle opnaa Kjønsmodenhed.«

Ederfuglen yngler endnu her i Landet ikke saa faa Steder, men efter de gamle og ældre Beretninger at dømme er den rigtignok gaaet betydelig tilbage i Antal som Ynglefugl, vist navnlig i Løbet af de sidste halvhundrede Aar. Det vilde være af stor Interesse at undersøge Forholdet i Nutiden grundigt ved Besøg rundt paa vore mange Holme og smaa og større Øer.

Brünniche omtaler særlig Christiansø ved Bornholm; »Herr Thurah«, skriver han l. c. pag. 36, »fortæller, at de lægger deres Æg paa Sand-Bankerne omkring Bornholm, men paa Græsholmen ved Christians-Øe indfinde de sig om Foraaret i utallig Mængde. Paa denne Holm, som er af 1/16 Miils Længde men ikke saa breed, ere Rederne utallige; thi næsten hver andet eller tredie Skridt skal være en Rede, ja paa nogle Pladser Rede ved Rede. —

Saltholm ved Amager har tilforn ogsaa været et Tilholds-Stæd for disse og andre Søe-Fugle, som der om Sommeren udlagde deres Æg, men, eftersom Amagerne nu lade deres Svin om Sommeren oversætte paa denne Øe, ere Søe-Fuglene herved gandske forjagede[1]. Bartholin beretter, at de ere fangede i Fiskernes Garn ved den Søndre Side af Siælland, nemlig udi Ise-Fjorden, (?) ved hans fordum tilhørende Gaard, Harrested kaldet, og andre have seet den paa den Østre Side af Landet, nemlig ved Nivaae, imellem Rongsted og Helsignøer, dog ved man ikke at de paa noget Stæd ved Siælland lægge Æg, men maae alleene, ved at jage efter Fisk, være komne fra Søen, saa nær ind ved

[1] Denne Efterretning anføres efter Herr Tho. Bugges derom indhentede Kundskab, da han for det Danske Sælskab nestforrige Aar opmaalede denne Holm tilligemed Øen Amager.

Landet. Paa Lessøe saavelsom i Jylland ved Limfjordens Indløb lige over for Hals, skal de have deres almindeligere Tilhold.«

Paa Christiansø skal det være gaaet meget tilbage med Ederfuglen; uskaansom Behandling skal have bragt Antallet ned til et ganske ringe. Paa Saltholm findes en lille Koloni; for nogle Aar siden var den sin Udryddelse nær, men ved god Fredning fra Jagtselskabets Side er Antallet atter gaaet noget op. Jeg antager, at der for Tiden findes mindst en halv Snes ynglende Par.

Som Ynglepladser nævner Kjærbølling Læsø, Hirtsholm, Samsø og Hesselø (ca. 100 Par i Juni 1861). Jeg har ikke selv været paa Hesselø, men efter Hundested Fiskeres Beretning skal Antallet være taget noget af. Hedin besøgte Bosserne ved Samsø i 1905 (se D. O. F.'s Tidsskrift, 1. Aarg. Hefte III pag. 85) og traf en Del ynglende Par. Han omtaler at have set Hundreder af Ederfugle paa et Rev, der forbinder Lindholm med »Lindholmsrumpen«; formodentlig har det været yngre ej yngledygtige Fugle og gamle Hanner ifærd med at paabegynde Fældningen; et saa stort Antal kan vist næppe med Sikkerhed tages som Udtryk for Bestandens Størrelse; der kan have været oversomrende, længere nordpaa hjemmehørende, Dyr iblandt.

I Juli 1824 besøgte Faber Holmene nordost for Samsø og skriver (Udtog af en Skrivelse fra Regimentsqvarteermester og Auditeur Faber til Professor Reinhardt, dateret Horsens d. 28. Juli 1824 i Tidsskrift for Naturvidenskaberne 4de Bind 1826 pag. 110 o. f.): »Det interesserte mig især at opdage, at *Anas mollissima* ynglede almindelig paa disse Holme (Kyholmen og Lindholmen). Den kjendes godt af Indbyggerne og kaldes Nobodosky eller Ørfugl.«

Paa nordre Rønner ved Læsø ynglede den ikke, da R. Jul. Olsen besøgte dem 15. Juni 1894; han saa 12—13 Fugle, Hanner og Hunner, svømme dykkende langs Holmenes Kyster; Fyrmesteren mente, at Fiskernes Redeplyndringer havde fordrevet dem. (D. O. F.'s Tidsskrift 1. Aarg. Hefte I—II pag. 42.)

Som Ynglefugl paa Anholt nævnes den i Winges Fyrberetn. for 1888 pag. 99.

Æglægningen finder Sted her i Landet i Slutningen af April Maaned, stundom maaske lidt senere. Den 12. Maj 01 saa jeg 5—6 rugende Hunner paa Saltholm; de laa meget fast og maatte skræmmes til at forlade Reden; Æggene vare tilsyneladende halvrugede. Ved en af Rederne opholdt jeg mig, lig-

gende noget borte, til Hunnen vendte tilbage; den kom temmelig snart igjen, ledsaget af en gammel fuldt udfarvet Han, og de to prægtige Fugle kredsede et Par Gange ganske lavt over mit Hoved; men hun vilde ikke gaa paa Reden i mit Paasyn.

Skræmmer man derimod ikke Fuglen af Reden, bliver den, navnlig i Slutningen af Rugetiden, rolig liggende, til man er den

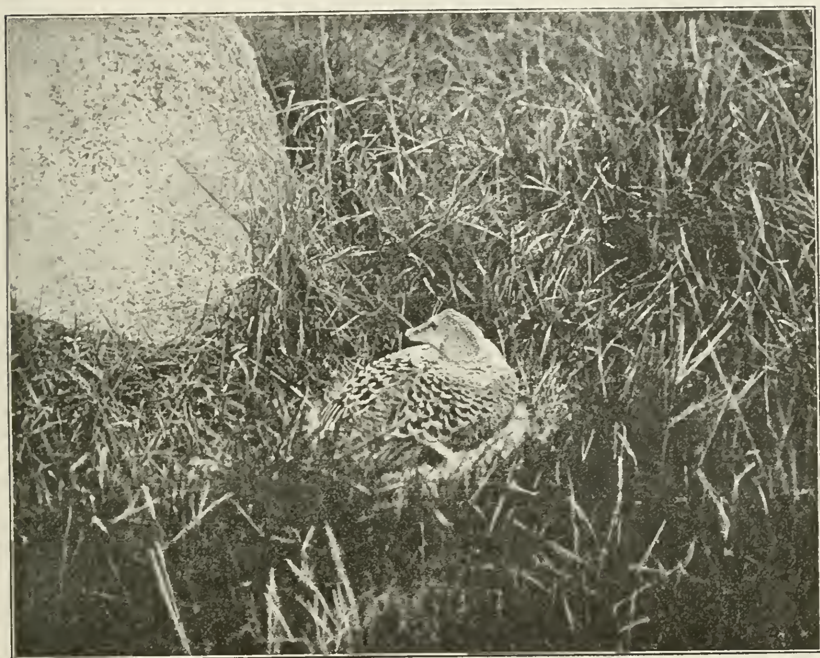

Fig. 1. *Som. mollissima* ♀ paa Reden.
Saltholm $^{23}/_{5}$ 05. (S. Fleuron fot.)

ganske nær. 23. Maj 05 saa jeg atter rugende Ederfugle paa Saltholm; en Hun lod sig komme saa nær, at det lykkedes at fotografere den gentagne Gange med et Haandcamera i ganske faa Alens Afstand. Vi vare tre i Følge og stode fuldt oprejste lige ved Siden af Fuglen. En anden Hun forlod Reden, og vi saa Æggene bristede, — Ungerne vare i Begreb med at sprænge Skallen. Endelig forlod en tredje Hun, skønt vi kørte forbi den, temmelig brat sin Rede og aabenbarede 6 nyfødte Ællinger, af hvilke en brød ud af Søskendeklyngen og foretog et Flugtforsøg ud over Redens Dunkant hen over Marken efter Moderen,

der vraltede og tumlede omkring med hængende Vinger, paa den bekendte Maade, foregivende at være syg og daarlig. Det følgende Aar saas nyfødte Ællinger 18., 20. og 23. Maj; den 10. Juni sejlede jeg i Følge med H. Winge og Th. Krabbe fra de fredlyste Svaneklapper syd for Saltholm tilbage til Dragør og saa undervejs flere Hunner med Ællingeflokke ret langt fra Land. Ællingerne vare af Krikandestørrelse og dykkede flinkt. En lidt større Ælling end disse findes opstillet paa Zoologisk Museum ($^{19}/_{6}$ 1892); den har Fjer paa Bugen, Skuldrene og Hovedets Overside, men er ellers helt i Dun.

Nilsson opgiver, at man finder Æg i »början af Maj och äfven början af Juni«; von Wright meddeler l. c. pag. 84, at Ederfuglene i den bohuslänske Skærgaard »vid häckningstidens början i April tränga ännu längre inåt land och häcka vid de innersta fjordarne«.

Da nu de fleste Ederfugle, som ses og skydes her ved vore Kyster Vinteren igennem, sikkert ere udrugede enten her eller i Sverig og Syd-Norge, kan man vist uden at tage meget Fejl regne med 1. Juni som deres Fødselsdag, gennemsnitlig, og naar der da i det følgende for den typiske Ederfugls Vedkommende tales om Alderen, angivet i Maaneder, er der regnet fra 1. Juni.

Som Grundlag for nærværende Undersøgelse har foreligget følgende Stof fra Danmark: 1 Ælling, 1 Hun, 3 yngre og 3 ældre Hanner foruden forskellige Skeletter i Zoologisk Museum; i egen Samling 4 Ællinger, 14 unge og 38 ældre Hunner; 47 unge og 53 ældre Hanner i forskellige Alderstrin. Til omtrent alle disse foreligge Skeletter og for en Del af Hunnernes Vedkommende ere Kønsorganerne opbevarede i Formalin og Alkohol. Desuden findes nogle fuldstændige Skeletter af Fugle af bægge Køn og forskellige Aldre. Saa at sige alle Kønsbestemmelser ere foretagne af mig selv; for nogles Vedkommende dog af Prof. Jungersen, idet hermed ikke tænkes paa Afgørelsen af selve Kønnet men paa Afgørelse indenfor visse Grænser, af Spørgsmaalet om Alder for Hunnernes Vedkommende efter Kønsorganernes Stilling og Udseende. Kroppene ere afgivne til Professoren, og vi have uafhængigt afgivet Skøn, der i alle Tilfælde have vist sig at stemme. Overhovedet skylder jeg Professor Jungersen megen Tak for gode Raad og Oplysninger paa dette Omraade. De Resultater, som jeg mener at kunne fastslaa med Hensyn til benyttede og ej benyttede Æggeledere og Æggestokke, ere indvundne ikke blot ved Undersøgelse af Ederfugle, men

Danske Ællinger

Grønlandske Ællinger

SOMATERIA MOLLISSIMA

GERHARD HEILMANN PINX. H. H. THIELE IMP.

ogsaa ved Eftersyn af henimod 1000 andre Andefugles (Hunners) Kønsorganer. (Stoffet hovedsagelig fra Fuglekøjerne paa Fanø). Da jeg desuden af Inspector Winge godhedsfuldt har faaet overladt til Undersøgelse en meget stor Del af det Stof, som gennem det sidste Par Aar er indkommet til Museet fra Fyrene (se Fyrberetningerne af H. Winge i »Videnskabelige Meddelelser fra den Naturhistoriske Forening i Kbhvn.« 1905, 06 & 07), har jeg haft god Lejlighed til at faa nogen Øvelse i disse Bestemmelser, hvorom mere senere under de enkelte Fugle.

ÆLLINGER.

De foreliggende 4 Ællinger 3 ♂ og 1 ♀ i egen Saml. svare i Farven godt til Brünniches Betegnelse »bleegsort«; de ere ovenpaa meget mørke med et olivengrønligt Skær, Undersiden graalig, mørkere paa Forhals, Bug og Undergump. Kinderne ere sorte, den lysegraabrune Stribe gennem Øjet skarpt afgrænset og betydelig bredere og længere hos Hannerne end hos Hunnerne, der tillige ere mørkere paa Undersiden. Iris brun, Mellemfod, Tæer og Svømmehud graa med lyse Partier langs Tæernes Side. Neglene matsorte med lyse Spidser. Næbbet blaaligt med lysere Negl. Den ene Han, vel et Par Dage gammel, vejede 66 Gram; det er den, der er afbildet paa Tavle VI øverst, ovenover de grønlandske Ællinger, hvorom senere.

Ællingen paa Zoologisk Museum er større; den har, som nævnt, faaet Fjer paa Bugen, Skuldrene og Hovedets Overside, men er ellers ganske dunklædt endnu, idet Dunene dog se slidte og blegede ud og have en mørk graabrun Farve; men de ere langtfra saa lyse som hos Ællinger i tilsvarende Alder fra Grønland.

UNGE HUNNER I FØRSTE AAR.

Som bekendt haves i den ungdommelige (neossoptile) Halefjer et godt Middel til at genkende den unge Fugl hos Ænderne. Fjeren ser jo ud, som om dens Spids var brækket af, og i Ribbens Ende ses en Fortykkelse, Arret, hvorpaa Dunet har siddet. Disse ungdommelige Halefjer synes dog som Regel at blive erstattede under den, gennem det første Aar fortsatte, langsomme Fældning, men ikke hos alle Individer, og stundom naar Fuglen ikke at faa alle Halefjerene ombyttede inden første Sommerfældning. De midterste synes at være de første til at falde og blive ombyttede med nye. Af de 14 unge Hunner, som

foreligge, have alle Fuglene fra August—November Maaneder helt ungdommelig Hale, medens voksen Hale findes hos de øvrige, hos to med enkelte ungdommelige Halefjer endnu vedsiddende.

En langsom Fældning finder øjensynlig Sted gennem hele første Vinter og Foraar. I ren Ungedragt ere Fuglene skudte 26/8, 12/10, 26/10 og den ene af Fuglene fra 4/11 (se hosstaaende Skema over Maalene); de ere paa Bugsiden graalige med smalle lyse Kanter paa Fjerene; disse lyse Kanter ere bredere paa Forhals og Bryst, hvorved disse se lysere ud end Resten af Undersiden. Ryggen er sortebrun med ret brede graa og brune Fjerkanter; det samme gælder Overgumpen, men de lyse Fjerrande ere her mindre fremtrædende.

Hovedets Overside er sortegraa, Kinderne lysegraa, Fjerene med mørkere Skafter; en Øjestribe dannes ved at Fjerene over Øjet og et Stykke hen mod Hovedets Bagside have graahvide Kanter, men denne Stribe kan langtfra i Tydelighed maale sig med, hvad der ses hos unge Hanner i samme Alder. Struben ensfarvet graa.

Forvingen er sort med olivenbrune Kanter paa de smaa Dækfjer; Spejlet er sort, men uden hvid Indfatning (saaledes som Collett angiver l. c. pag. 285); kun hos et Individ (26/10 06 Sejerø) ses hvide Spidser paa nogle af Fjerene, men et Baand dannes ikke deraf. Ved de mat olivenbrune Rande paa de smaa Dækfjer og Mangelen af hvide Vingebaand faar Vingen sit bestemte ungdommelige Præg og afgiver saaledes et godt Kendemærke for unge Hunner gennem hele det første Aar.

Paa de foreliggende Skind ses Fældningen fra Ungedragten at begynde i November Maaned; Fjer med brede brune Bræmmer vise sig paa Skuldrene, og paa Hovedet fremkomme nye Fjer, der ere mat kastanjebrune — ikke graa som Ungedragtens; paa Kropsiderne ere Fjerene nu ligeledes forsynede med brede brune Rande. De lyse Kanter paa Bugens Fjer slides mere og mere af, saa at Undersiden som oftest faar et mere ensfarvet Udseende; paa Bryst og Forhals frembryde nye brune Fjer, tværbaandede med sort, og ogsaa paa Bugen komme nye mørke Fjer til Syne mellem de slidte graa. Fuglene fra Februar og Marts Maaneder ere — med Undtagelse af Vingen — næsten udfarvede; dog ses paa dem alle, ogsaa hos Fuglen fra Maj, der desuden er stærkt falmet af Vind og Vejr, Partier af Ungefjer, navnlig paa Bugen. Kinder og Baghals ere nu blegt rød-

brune med mørke Striber, Hovedets Overside mørkere; alt i alt ser Fuglen omtrent ud som en voksen Hun, men den brune Farve er betydelig mattere end hos ældre Dyr, og desuden røber som sagt Vingens Udseende tydelig Ungfuglen.

Hosstaaende Tabel giver en Oversigt over Størrelse og Vægt (angivne i Millimeter og Gram).

Til 12 af disse unge Hunner findes Skeletterne ɔ: Brystben, Bækken, Ravnenæbsben, Nøgleben, Laar- og Armknogler.

Skelettet af den unge Hun fra Amagers Sydspids, 26/8 05, viser navnlig tydeligt, hvorledes Knoglerne ere ru, af kalkagtigt sprødt Udseende. Modsat Svømmeændernes Knogler, der blive mere luftfyldte med Alderen, bliver særlig Brystben men forresten ogsaa de øvrige Knogler hos Dykænderne efterhaanden mere og mere blod- og fedtfyldte, de blive desuden sværere og tungere, alle Kamme og Fremspring kraftigere, Muskelmærkerne tydeligere. Det maa være en Fordel at have tunge Knogler, naar det gælder at drive sit Legeme ned gennem Vandet.

Somateria mollissima, unge ♀ i 1. Aar.

		Vægt	Vingen Haandled til Vingespids	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
		Gram	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm
14/11 03	Isefjorden...	1784	288	55	74	35	42	20,5	53	78	80,5	63
8/2 03	Jylland.....	—	285	54	74	36	41	21	53	82	81	67
30/3 04	Sejerø......	1670	283	56	72	33	40	18,5	51	83	84	66
4/11 05	Hundested..	1625	275	53	72	35,5	38	20	50,5	75,5	75	61
4/11 05	—	1920	274	51	74	35	42	25	54,5	80	80	64
18/11 03	Lynæs.....	1785	273	55	75	39	40	22	51	77	77,5	61
12/10 03	Bramsnæsvig	1552,5	272	—	—	—	—	—	49	73	75	60
27/5 00	Saltholm ..	—	272	59,5	80	37	45,5	21	51	79	82	63
4/11 05	Hundested..	1838	271	54	76	34	45	22	50	79	79	63
4/11 05	—	1834	269	55	76	34	45	21,5	47	75,5	75	60
26/10 06	Sejerø	1678	267	55,5	75	35	43	21	52	77	78,5	64
17/3 05	Livø Bredn..	2009	266	53	75	35,5	42	22	51	80,5	81	66
13/2 07	Sejerø......	—	263	54	72	33	43,5	21	51	77	78	61
26/8 05	Amager....	—	259	54	69,5	37	37	18	52	78	80	61
	Gennemsnit...	1769,6	272,6	54,5	74,2	35,3	41,8	21	51	78,2	79	63

Betragter man nu Rækken af Brystben af disse unge Hunner, ses det yngste at være ganske hvidt, næsten bruskagtigt; dets Overflade føles ru og dets Bagende er endnu ikke udformet. Paa det næste i Rækken (♀ 12/10 03 Bramsnæsvig) ses der Pletter af Blod og Fedt, men næsten lige saa store Partier ere endnu tomme, klare og gennemsigtige, og dette gælder navnlig den bageste Ende; tyndt og spinkelt er det. Et lignende Udseende har ♀ 26/10 06 skudt under Sejerø, men de fire Fugle fra Hundested 4/11 05 ere noget videre fremme. Brystbenene ere nu mørke omtrent over alt, blot den bageste Ende er endnu klar og tynd som Papir.

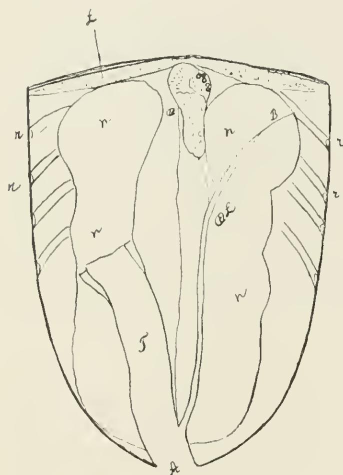

Fig. 2. Skematisk Fremstilling af Underkroppen af en ca. 5½ Mdr. gl. *Som. moll.* (♀ 17/11 Isefjorden). Kroppen er gennemskaaren paa langs, og Tarmen, med Undtagelse af nederste Ende, fjærnet. L de paa tværs gennemskaarne Lunger; r de overklippede Ribben; n Nyre; T Tarm; A Anus; æ Æggestokken: B Baandet, hvormed Æggelederen, ÆL, er hæftet til Ribbenet. Æggelederen er smal og »ret« ɔ: uden Bugter, og dens forreste Del ligger helt oppe paa Nyrens Forende.

Ganske lignende ere Brystbenene af Fuglene fra Isefjorden og Lynæs, 14/11 og 18/11, blot med den Forskel, at Benets Bagende er mere fast formet. De øvrige Brystben ere saa godt som helt blodfyldte, og Eksemplarerne fra Marts Maaned have lidt bredere og kraftigere Kamme, der dog paa Rygningen ere ru og af sprødt Udseende.

Hos alle disse Hunner var Æggelederen ganske ret og smal, saaledes som det ses paa hosstaaende Tegning. De yngste havde ganske jævne Æggestokke, i hvilke de enkelte Æg ikke vare til at skelne med uvæbnet Øje; saaledes hos Hunnerne fra Amager 26/8 05 og Sejerø 26/10 06, af hvilke Alkoholpræparater findes. Ligeledes er Kroppen opbevaret af Hunnen fra Livø Bredning 17/3 05; ogsaa hos denne er Æggestokken ganske jævn, men enkelte Æg kunne dog skelnes.

I Løbet af Sommeren afbleges nu disse unge Hunners Fjer meget betydeligt, og navnlig Vingerne se meget slidte ud; jeg saa Smaaflokke paa 3—5 Stykker paa Isefjorden 26/6, 8/7 og 10/7 1905; de kunde da endnu flyve, og selv paa Afstand kunde man

nok kende dem fra de unge (1aarige) Hanner, der saa meget mørkere ud i Grundfarven, medens Hunnerne saa mere rødlige ud, navnlig naar de i paafaldende Sollys fløj hen over de sommerblaa Bølgekamme. Nogen Tid efter at de ere gaaede ind i deres 2. Aar, afkaste de deres Vingefjer og kunne for en Tid ikke flyve; de anlægge i Løbet af deres 15.—16. Maaned første voksne Dragt.

HUNNER I ANDET AAR.

Fuglen er nu udfarvet og kendes som saadan paa sin »voksne« Hale med hele Fjerspidser og paa de hvide Baand paa Vingen. Den har en varm mørkebrun Farvetone og en meget mørk næsten sortebrun Bug. I Løbet af Vinteren afslides Fjerkanterne paa Ryg og Bryst noget, og den brune Farve afbleges saaledes, at Fuglene i Februar-Marts Maaneder se noget mere

Somateria mollissima, unge ♀ i 2. Aar.

		Vægt	Vingen Haandled til Vingespids	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
		Gram	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm
15/6 04	Saltholm ..	—	292	54	68	35	38	16,5	49	79	80	65
8/6 06	Isefjorden...	1675	287	52	68	33,5	38	19	50	77	78	62
27/5 00	Saltholm ...	—	286	57	76	37	42	19,5	52	82	81	67
9/4 06	Hundested ..	—	285	55,5	73	36	39,5	20	54	82	84	67
4/11 05	—	2026	284	53	72	35	41	20	52	83	83	67
7/2 05	Frederiksv. .	2197	283	57	78	37	44,5	22	53	81	85	67
27/5 00	Saltholm ...	—	280	53	73	35,5	41,5	21	50,5	73	75,5	61
13/2 07	Sejerø	1846	280	51	71	35	39	20	47	78	79	63
7/11 03	Limfj., Hals.	1907	278	52	72	34	42	21	50	78	80	65,5
2/4 04	Nykobing F.	1983	277	54	72	34	41,5	20	48	76	75	59
16/2 06	Hadsund ...	1907	276	51	73	36	42	23	48	76	78	68
22/9 07	Middelgrunden, Isefjord	1845	273	52	71	36	39	21	54	79	80	64
7/2 01	Lynæs......	—	273	51	71	35	39,5	20,5	52	76	78	62,5
26/10 06	Sejerø	1790	271	53	71	34	39	19	49	78	78	63
14/11 03	Isefjorden...	—	268	54	72	37	37,5	18	51	77	79	64
Gennemsnit...		1908,4	279,5	53,3	72	35,3	40,3	20	50,6	78,3	79,6	64,3

rødlige ud og endelig meget graa og falmede, naar de efter Parringen have lagt Æg og begynde at ruge. I Rugetiden gaar det yderligere ud over Udseendet, Vind og Vejr blege Farverne i høj Grad, og Fjerene ere meget slidte.

Af Hunner i dette Alderstrin foreligge 15, jfr. foranstaaende Oversigt over Maal og Vægt; Dyrene fra Oktbr.-Novbr. Maaneder ere i den før beskrevne mørkebrune Dragt med smal Tværbaanding ɔ: Fjerenes mørke, sortebrune Parti er større og de brune Tværbaand og Kanter smallere; om der end i denne Henseende er nogen Svingning, kunne disse 16—18 Mdr. gl. Dyr dog nogenlunde skelnes fra ældre ɔ: mindst 28—30 Mdr. gl. Hunner.

Æggelederen hos Hunnen fra Sejerø $^{26}/_{10}$ 06 er ganske ret; den opbevares i Formalin. Den synes lidt bredere end hos den 5 Mdr. gl. Hun fra samme Sted og Dato, hvis Krop ogsaa foreligger, men den er som sagt ganske ret, og dens Munding ligger paa Nyrens forreste Del.

Derimod har Æggestokken et lidt andet Udseende; de enkelte Æg kunne skelnes, og et Par Stykker ere noget forstørrede.

Hunnen fra Middelgrunden i Isefjorden $^{22}/_{9}$ 07 havde lignende Æggestok og -leder; den er paa Grund af Datoen regnet med blandt disse toaarige Fugle, men dens Dragt (Vinger) er endnu ungdommelig, og af Halen er kun nogle Fjerstubbe tilbage. Den ene Fod er afskudt, og dette i Forbindelse med et slet helet Saar i venstre Vinge forklarer Forsinkelsen i Fældningen. Skønt Krøbling svømmede og dykkede den forbavsende godt, og det var først efter mange Anstrængelser, at det lykkedes at komme Dyret paa Skud. Det var den Dag blikstille, og Fjorden laa spejlblank; enhver lille Genstand kunde ses paa Vandfladen i lang Afstand, og det var derfor muligt at iagttage Fuglens vidunderlige Svømmekunster. Naar Baaden kom den for nær, forsvandt den lynsnart under Overfladen og kom først tilsyne langt borte, uden at det paa Forhaand var muligt at sige, i hvilken Retning den var svømmet, og det, der kom tilsyne, var kun en ubetydelig Del af Hoved og Næb; havde den nu gjort fejlt Bestik og opdagede, at den var kommen frem for nær ved Baaden, kunde man se den svømme videre med saa lidt af Næbbet over Overfladen, at den kun røbedes af det lille Kølvand paa den blanke Flade. Med Mellemrum maatte den have hele Hovedet og Halsen over Vandet, og laa da og hvi-

lede sig. Det lykkedes til Slut at skyde den paa meget langt Hold.

Jeg har nævnt dette for at give et Begreb om disse Fugles forbavsende Dykkefærdighed — man betænke, at dette var et i Forvejen saaret og svækket Individ —, og jeg tvivler ikke om, at Fortællingen om den saarede And, der bider sig fast i Bundens Tangplanter og dør mellem disse, er opstaaet paa Grund af lignende Oplevelser; man kan skyde en forbiflyvende Ederfugl og se den falde ned, dykke — og man ser den aldrig mere! Sagen er simpelt hen den, at disse Fugle vise saa lidt af sig selv, naar de i Fare komme op for at aande, at de ere ganske skjulte, hvis der blot er en Smule Bølgebevægelse i Vandet, og i mere stille Vejr forstaa de godt at benytte sig af den Dækning, som bydes dem af Ilinger, der hist og her kruse Overfladen. Endnu mere forbavsende Dykkekunster har jeg set udførte — ligeledes i stille Vejr — af gamle Hanner; det er nogle Gange lykkedes mig at faa dem at se, naar de svømmede dybt nede i det mørke, blanke Vand; den hvide Ryg lyste op igennem, men først, naar de vare Overfladen nærmere, kunde man se Stilling og Bevægelser. Halsen var svagt krummet og tilbagebøjet, Vingerne halvaabne, og Fødderne arbejdede skiftevis. Jeg tør ikke sige, om det er Regel, at de flyve under Vandet, bruge Vingerne under Fremfarten; i de her omtalte Tilfælde kunde en svag Bevægelse med Vingerne ses, men Fuglene vare jo ogsaa forfulgte. Vingerne vare ikke udstrakte, de vare kun løftede ud fra Kroppen, og Spidserne vare bagudrettede; sikkert er det, at Armknoglerne ikke synes videre paavirkede, omdannede af Vandmodstanden saaledes som Alkefuglenes, der jo ere blevne ganske fladtrykte.

Eksemplarerne fra Februar og April Maaneder havde endnu rette Æggeledere, og ere som sagt mere rødlige end Fuglene fra Efteraaret. Nogle have ensfarvet, andre baandet Bug ɔ: Tværstreger eller halvmaaneformede Pletter paa Fjerene helt ned til Underhaledækfjerene. Fuglene fra Saltholm ere skudte paa Redestedet; deres Fjer ere meget slidte og vejrbidte, de have et meget graaligt Udseende og ere næsten sorte paa Forryggen, hvor de brune Fjerkanter ere saa godt som forsvundne. Paa Bugen kan ses Mærker af, at de have plukket sig for at skaffe Dun til Reden. Hunnen fra Nykøbing Fjord $^{8}/_{6}$ ser ganske ud som disse Fugle, i slidt og falmet Dragt, men dens Æggeleder var

ret, med Mundingen liggende paa Nyren. Den har da ikke været ved at yngle; den var syg og havde derfor ikke kunnet faa en Mage; den var saaret i Hovedet af et Strejfhagl og den venstre Vinge var skævt sammenvokset efter gammelt Skudsaar, Svingfjerene paa denne Vinge næsten helt afslidte.

Af det foran sagte fremgaar, at man med temmelig Sikkerhed kan slutte, at Hunederfuglen først forplanter sig i sin tredje Vaar, altsaa naar den fylder 2 Aar. Jeg har saa ofte set nyfældede Hunner med hvid Spejlindfatning have ret og tynd Æggeleder, at Sandsynligheden taler stærkt for, at Antagelsen er rigtig. Omvendt har jeg aldrig set en rugende Hun uden hvide Vingebaand, men ganske vist er det kun et ringe Antal Hunner, jeg har set paa Reden[1]. Til den foreliggende Række af Hunner i 2. Aar haves 11 Skeletter; Brystbenene vise sig kraftigere end hos de unge Fugle, navnlig naturligvis hos de senest, ɔ: nærmest Juni, skudte, men paa næsten dem alle, og særlig hos de kun 16—18 Maaneder gamle, ses lyse Partier langs Kammen, og den bageste Ende af Knoglen er endnu ret lys, tynd og næsten bruskagtig, ligesom Tilhæftningsmærkerne af Brystmusklernes Bagende endnu ere ret utydeligt afsatte.

HUNNER I TREDJE AAR.

Naar her tales om Hunner i 3. Aar bør med Udtrykket retteligst forstaas: Hunner i mindst 3. Aar; ganske vist give Brystbenenes og de øvrige Knoglers Udseende gode Støttepunkter, men Afgørelsen kommer dog væsentlig til at bero paa et Skøn. Det kan siges med Sikkerhed om de her omtalte 15 Fugle, at de alle have ynglet mindst en Gang, men det er ikke let med Sikkerhed at afgøre mere af Kønsorganernes Udseende. Derfor ere alle Hunner, der have ynglet, medtagne i denne Gruppe, naar ikke Brystben og Armknogler have været saa udpræget »gamle«, at man nødtes til at antage en højere Alder. Vi skulle se, at der ogsaa i Fjerdragten er Støttepunkter for denne Fremgangsmaade.

[1] Jeg har set en Del Gengivelser efter Fotografi af Ederfugle paa Reden (fra Norge, Færoerne, Island o. s. v.), og altid har det været Hunner med hvide Vingebaand. Se t. Eks. det nydelige Billede i R. Collett: »Dyreliv i det nordlige Norge, Kra. 1907« af en rugende Hun, Borgevær i Lofoten. Gengivelsen af Fotografiet (L. Koefoed-Jensen) af Kirkeboholms Rugeplads, Færoerne (D. O. F.s Tidsskrift 2. Aarg. II Hæfte pag. 72) er ikke ganske heldig; paa selve Billedet kunde de hvide Vingebaand paa den rugende Hun godt ses.

15 Eksemplarer foreligge; de to Hunner fra Slotsbugten 22/9 07 (se vedføjede Oversigt over Maal og Vægt) ere »afslaaede«, have ingen Svingfjer. De vise Rester af en tidligere voksen Dragt paa Bug og Ryg, men overalt ere nye Fjer i Fremvækst. Hoved- og Halsfjer have de fældet og disse Partier ere temmelig mørke; paa de ganske korte Armsvingfjers Spidser kan man tydelig se de hvide Baand. Hos bægge er Æggelederen bred og nedsunken, øjensynlig ikke gaaet helt i Ro endnu, og paa Æggestokken kan endnu ses Ar, ɔ: man ser de næsten indskrumpede Skaale, hvori de løsrevne, lagte Æg have siddet. Brystbenene ere kraftige med tydelige Muskelmærker, saa godt som uden lyse Partier, og den bageste Ende er vel udformet. Det er sikkert Fugle, der have ynglet her i Landet. Hunnen fra Store Bælt 28/10 05 slutter sig, hvad Udseendet angaar, nøje til dem, men dens Vinger ere helt udvoksede, og den er kraftig rødbrunt farvet med brede brune Rande paa Vingens smaa Dækfjer og meget tydelige hvide Baand om Spejlet. Dette sidste, de bredbræmmede Vingedækfjer, synes overhovedet at være et godt Kendetegn for den ældre Fugl.

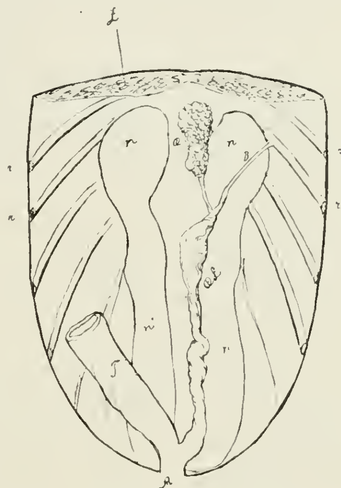

Fig. 3. Skematiseret Fremstilling af Underkroppen af en ca. 30 Mdr. gl. *Som. moll.* (♀ 1/12 07 Samsø). Bogstaverne have samme Betydning som paa Fig. 2. Æggelederen er bred, nedsunken og bugtet.

Iøvrigt gennemgaar Fuglen nu i denne Alder de samme Forandringer som Aaret tilforn, blot med den Forskel, at den i det Hele er skønnere, særlig i Tiden Januar—Marts Maaned, inden den begynder at falme for stærkt. Hovedet, der i Efteraarsmaanederne har været mørkt, ser nu meget lysere rødbrunt ud, og Kinderne ere næsten uden Pletter; en Fældning af Hovedets og Baghalsens Fjer finder saaledes utvivlsomt Sted efter den egentlige Efteraarsfældning. Bugen er undertiden ensfarvet, stundom plettet.

De tre Fugle fra Isefjorden og nærmeste Farvand 13/4 06 ere noget falmede og vare aabenbart i Parring; Æggestokkene vise opsvulmede Æg, og Lederen er i Stilling og stærkt fortykket. Endelig er Hunnen fra 28/4 07 skudt fra Reden med 4 Æg; et

Somateria mollissima, Hunner i 3. Aar.

		Vægt	Vingen Haandled til Vingespids	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
		Gram	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm
1/11 03	Isefjorden(16)	2225	300	55	74	36	41	20	53	79	79	64
28/4 07	Sjælland	2595	296	55	77	36	44	23	50	80	81	65
13/4 06	Grønne Revle i Kattegat .	—	295	54	75	34	45,5	24	52	80	82	67
13/4 06	Isefjorden . . .	—	292	60	78	37	45	20	58	78	81	63
26/1 04	Frederiksv. .	2265	291	54	74	35	42	20,5	52	83	84	66
18/11 03	Lynæs . . (16)	2133	288	56	75	37	42	20	53	83	85	67
13/4 06	Isefjorden . . .	—	287	54	71	35	41	20	52,5	81	83	66
10/11 00	Nordsjælland	—	287	51,5	69	34	38	19,5	50	80,5	82,5	65
21/1 04	Lynæs	1970	287	51	70	33	40,5	20	50,5	81	80	66
30/3 04	Sejerø . . . (16)	2150	286	53	74	36,5	40,5	21	51	80	81	65
28/10 05	Store Bælt . .	2200	285	54	74	36	42	21	51	79	80	66
18/11 03	Lynæs	2025	285	55	72	36,5	40,5	20	51	77	80	62
Dec. 73	Sjælland . .	—	285	56	76	36	43	21,5	54	79	82	67
22/2 07	Slotsbugten i Isefjorden . .	2250	—	53	73,5	36	41	22	54,5	80,5	82	66
22/9 07	— —	2272	—	53	73	35	41	21	52	81	82,5	66
	Gennemsnit . . .	2208,5	289,5	54,3	73,7	35,5	41,8	20,9	52,3	80,1	81,7	65,4

femte sad i Æggelederens nederste Ende i Begreb med at danne Skal. Fire store tydelige Skaale med Diameter omtrent som en 5-Øre ses paa Æggestokken; fra dem ere Æggene aabenbart nylig faldne. Fuglen temmelig falmet.

Skeletterne hos disse Hunner ere meget kraftige, Brystbenene tykke og svære med stærke Muskelmærker og kraftigt udformede Bagender; Kammens øverste Kant er meget bred; Udseendet ganske »tæt«, saa godt som uden lyse Pletter. Armknoglerne ere lysere og mere gullige, ikke graa og kalkagtige som hos yngre Fugle.

HUNNER i FJERDE AAR.

Efter at Fuglen har ynglet 2. Gang, gaar den altsaa ind i sit 4. Aar og gennemgaar atter i Løbet af dette de samme Foran-

dringer som Aaret forud, men alle Farver ere endnu skønnere og renere. Den mørkebrune Efteraarsfarve (jfr. Oversigten over Maal og Vægt: Hunnerne $^{18}/_{11}$ 1900 og $^{3}/_{12}$ 1907) er meget kraftig med violet Glans paa den storblommede Rygs mørke Partier, og næsten hele Undersiden er plettet. I Januar-Februar er Fuglen smukkest, kraftig rødlig med næsten ustribede Kinder ($^{31}/_{1}$ 05, $^{8}/_{2}$ 05, $^{25}/_{2}$ 06), allerede i Marts ($^{27}/_{3}$ 04) er den noget falmet og stærkt medtaget i April ($^{14}/_{4}$ 06).

Selvfølgelig gælder det om de til dette Alderstrin regnede 9 Fugle, at de efter Skøn ere ansete for at være mindst 4 Aar gamle; Afgørelsen er dog ikke truffen efter Ydret men efter Skelettet; desuden have de naturligvis alle vist nedsunken, bred Æggeleder. At de saaledes efter Skelettet som mindst fireaarige bestemte Fugle ogsaa i det Ydre overtræffe de som yngre regnede, taler for, at Antagelsen er rigtig. Den under Samsø $^{13}/_{12}$ 07 skudte Hun fandt jeg i en Vildtkælder mellem ca. 100 andre Ederfugle; baade Skelet og Kønsdele synes at tyde paa, at den er meget gammel, og dens Dragt er ogsaa ejendommelig. Den er ganske sort paa Bugen, — omtrent som en Han, — og paa Ryg og Vingedækfjer er den noget hvidbroget. Spejlet er sort med kun faa hvide Spidser paa Fjerene, omtrent som det ses

Somateria mollissima, Hunner i 4. Aar.

		Vægt	Vingen Haandled til Vingespids	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
		Gram	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm
$^{14}/_{4}$ 06	Isefjorden...	2158	308	58	80	36	44,5	21,5	54,5	83	86	68
$^{31}/_{1}$ 05	Sejero......	1864	292	56	77	37	44	20	52	81	79	64
$^{3}/_{12}$ 07	Bramsnæsvig	—	292	54	73	36	41,5	20	54	81	82	67
$^{13}/_{12}$ 07	Samso......	1902	291	47	69	34	40	23	50	75	76	62
$^{1}/_{12}$ 07	—	2262	290	53	71	33	40	19	51	80	81	66
$^{27}/_{3}$ 04	Store Bælt..	1976	289	57	74,5	36	41,5	18	52	80	82	65
$^{25}/_{2}$ 06	Samso......	2043	288	58	75	38,5	40,5	19,5	55	80	81	64
$^{8}/_{2}$ 05	Bramsnæsvig	2180	288	52	74	36	40	23	53	82	83	65
$^{18}/_{11}$ 00	Jylland	—	280	56	72	37	39	17,5	49,5	77	79	62
Gennemsnit...		2055	291	55	76,2	36	41,2	20,2	52,3	80	81	64,7

hos en ældre Han. Hovedet er mørkt brunligt med enkelte hvide Fjer paa Issen; Brystet viser et tydeligt lyst Parti svarende til Hannens rosa Brystfarve. Fjerene ere her hvide med smalle sorte Tværbaand og gulbrune Kanter, mindende meget om Brystfjerene hos en Han i Sommerdragt. Benene vare omtrent lige saa stærkt gulbrune, som de ses hos gamle Hanner.

Af foranstaaende fremgaar altsaa, at man om Hunnernes Dragtskifte med nogenlunde Sikkerhed kan drage følgende Slutninger:

I Løbet af 1. Aar gaar Fuglen fra Dundragt gennem Ungedragt ved langsom Fældning ind i en Dragt, der nærmer sig den voksne, men den ungdommelige Vinge uden hvid Spejlindfatning bibeholdes og afgiver saaledes godt Kendemærke. Alle undersøgte Eksemplarer have haft ret og tynd Æggeleder, og det er i høj Grad sandsynligt, at Fuglen ikke yngler i sin anden Vaar ɔ: naar den fylder 1 Aar. Maaske skride enkelte kraftige Individer til Forplantning; med Sikkerhed kan dette Spørgsmaal kun afgøres ved talrige omhyggelige Undersøgelser paa Redesteder. Jeg har kun set Fugle med »voksen« Vinge paa Reden og har omvendt ofte set ikke ynglende Hunner i Forplantningstiden.

I Fuglens 14—18 Maaned foregaar første fuldstændige Efteraarsfældning, hvorved ogsaa Vinge- og Halefjer ombyttes med nye. Efter denne Fældning er Fuglen iført første »voksne« Dragt, mørkebrun om Efteraaret, lysere rødbrunlig i Løbet af Vinteren og Foraaret; tydelige hvide Baand over Vingen; Æggelederen i Efteraars- og Vintermaanederne ret og tynd, men efterhaanden noget bredere; Forplantning i April—Juni altsaa samtidig med, at Fuglen fylder 2 Aar; Dragten da meget slidt, de sorte Partier mere fremtrædende, da Fjerenes brune Rande ere afslidte.

I Løbet af Efteraaret 3. Aar, altsaa naar Fuglen er 28—30 Maaneder gammel, foregaar 2. fuldstændige Efteraarsfældning; Fuglen er en kort Tid, som foregaaende Aar, ude af Stand til at flyve. Iøvrigt gennemgaar den ved Afblegning og Slid af Fjerene de samme Forandringer som foregaaende Aar og forplanter sig ca. 36 Maaneder gammel anden Gang. Den er i denne Alder noget smukkere end i foregaaende Aar, men kan ikke med fuld Sikkerhed erkendes som 3-aarig efter Ydret alene.

♂ ad. ♂ juv. ♂ juv.

Isefjorden $^{22}/_{9}$ 07

GERHARD HEILMANN PINX.

SOMATERIA MOLLISSIMA (HANNER)

H. H. THIELE IMP.

4. Aar. Samme Forandringer som i Løbet af 3. Aar; nogenlunde kendelig efter Ydret ved særlig stærk, varm, rødbrun Farve og storblommet Ryg ɔ: Fjerene have meget brede rødbrune Kanter om et sort Midterparti; de ere med andre Ord ikke saa »baandede«, som det hyppigst ses hos yngre Fugle. Storblommet Udseende findes dog undertiden ogsaa hos yngre Fugle, men den stærkt plettede Underside, der er særlig iøjnefaldende i de tidlige Foraarsmaaneder synes at være forbeholdt disse ældre Fugle.

Paa Tavle X findes afbildet en ung Hun fra Livø Bredning $^{17}/_{3}$ 05, ca. $9^{1}/_{2}$ Md. gl. og en gammel Hun fra Sejerø $^{31}/_{1}$ 05 mindst ca. 44 Md. gl.

Næbfligene synes uafset Alderen at veksle noget; de ere snart længere, snart kortere, snart ende de spidst, snart mere rundt. Det sædvanligste er, at de ere ret smalle, lange og ende i en but Spids, idet saadant ses baade hos unge Hunner i første Aar og hos ældre og gamle Hunner. Ogsaa de hvide Vingebaand veksle en Del i Bredde uafhængigt af Alder og Aarstid, men oftest ere de bredere hos ældre Fugle. De bageste Armsvingfjer, som begrænse Spejlet op mod Ryggen, synes med den højere Alder at vise Tilbøjelighed til at krumme lidt nedad som hos Hannerne, og deres brune Kanter tiltage i Bredde og Tydelighed.

UNGE HANNER I FØRSTE AAR.

Den første Dragt, som erstatter Dundragten hos den unge Han, minder meget om den tilsvarende Dragt hos den unge Hun, men den er noget mørkere paa Ryggen og lysere paa Brystet, der hvor senere de flødefarvede Fjer bryde frem. Kinder og Strube ere askegraa ligesom hos Hunnen. Paa Tavle VII ses tilhøjre en Fugl i denne Dragt; Afbildningen er udført efter den unge Han, skudt paa Middelgrunden i Isefjorden 22. Septbr. 1907 (se Oversigt over Maal og Vægt), og det samme Dyr har været Forbilledet for den Fugl, der ses i Baggrunden af Billedet; Farverne paa Næb og Ben ere malede umiddelbart efter Døden af Gerhard Heilmann, som var med mig den Dag.

Den ungdommelige mørke Forvinge, og oftest nogle af de ungdommelige Halefjer, bibeholdes gennem hele det første Aar, men næsten hele den øvrige Dragt bliver i højere eller mindre Grad fældet i Løbet af første Leveaar. Fuglene fra Køge Bugt $^{25}/_{9}$ 99 og Isefjorden $^{22}/_{9}$ 07 ere i den afbildede Ungedragt med

ganske enkelte nye Fjer frembrydende paa Ryg, Kropsider og Kinder.

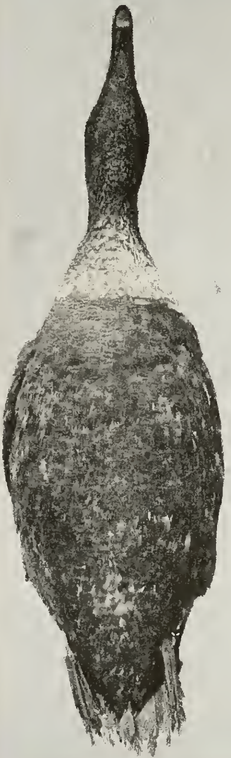
I aldeles ren Ungedragt forbliver Fuglen altsaa kun en kort Tid; allerede i Oktober, stundom maaske før, begynder Fældningen, som foregaar ganske uregelmæssig. Hos nogle bliver Bugen først sort ved nye fremvoksende Fjer, hos andre fornyes først Rygfjerene; tidligst vise nye (sorte) Fjer sig paa Kropsiderne over Laaret, paa Brystet (flødefarvede) og paa Hovedet, hvor Kinderne efterhaanden blive mørkt sodbrune, næsten sorte; ogsaa Hovedets Overside forandres, idet nye kanelbrune Fjer komme frem. Stryger man mod disse, viser det sig, at det væsentlig er Spidserne, der ere brune; et Stykke indenfor disse ere Fjerene sorte med mørk berlinerblaa Glans, og i Vinterens Løb foregaar i større eller ringere Grad hos de forskellige Individer en Bræmfældning, maaske i Forbindelse med en »Omfarvning«, saaledes, at Hovedets sorte Kalot kommer mere eller mindre tydelig frem. Halsens Fjer vise sig først sorte, senere hvide, idet der ogsaa hos disse foregaar en Afslidning af Spidserne. Af Hovedets Fjer synes de musegraa Fjer paa Struben som Regel at forsvinde sidst.

Hos nogle Individer vedbliver Halsen at være sortebrun og synes saaledes ikke at forandre Farve, og det samme gælder Kinderne, som hos nogle vedblive at være mørke, hos andre blive hvide ligeledes ved Afslidning og Omfarvning. De flødefarvede Fjer paa Brystet fremkomme paa dobbelt Vis; dels vokse helt nye Fjer ud, dels undergaa de gamle Fjer en Forandring; saa at de efterhaanden vise sig hvide ved Afslidning af de graa Kanter.

Som før sagt fornyes undertiden Halen helt, men oftest fornyes den kun delvis, og det er da i Regelen de midterste Halefjer, som først fældes og erstattes af nye.

Alle disse Forandringer foregaa, som nævnt, ganske uregelmæssigt, nogle Individer vise endnu i November—December kun svage Spor af den nye Dragt, andre ere allerede langt fremme, men for alle de her foreliggende 50 Eksemplarer og for Hundreder af andre undersøgte gælder det, at den ungdommelige Vinge bibeholdes og hen imod Fuglens 2. Vaar, naar den fylder et Aar, ser meget slidt og afbleget ud. Tavle VIII og IX vise fem Fugle i denne brogede Overgangsdragt; bemærk de slidte Vinger paa Fuglen længst til højre, Tavle IX (skudt 9. Juli).

Ingen ung Han naar voksen Dragt i første Aar, og hos alle

$^{28}/_{10}$

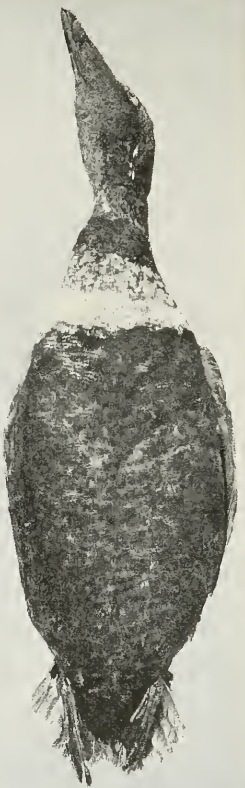
$^{12}/_{12}$

$^{24}/_{3}$

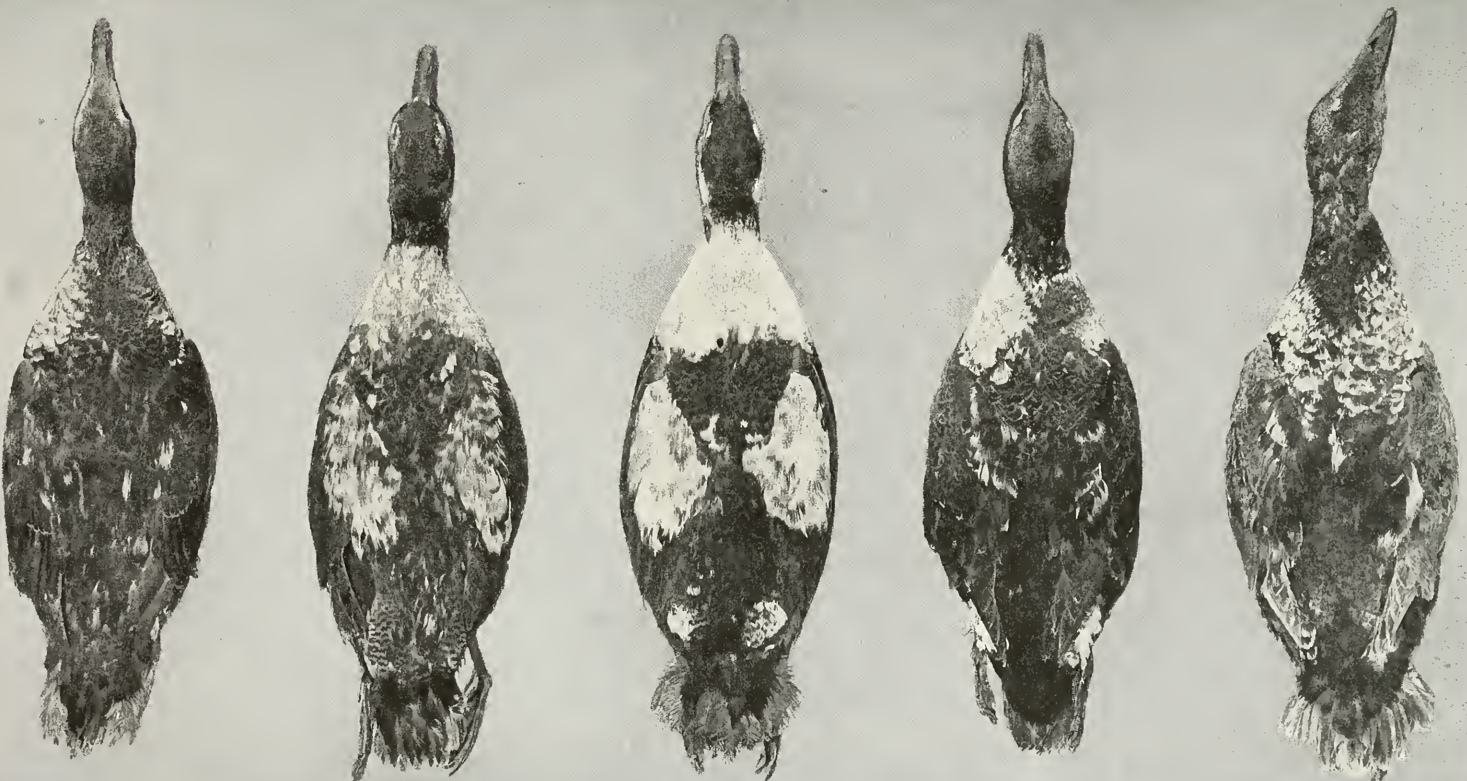

$^{13}/_{4}$

$^{9}/_{7}$

SOMATERIA MOLLISSIMA, UNGE ♂♂ I FØRSTE AAR

SOMATERIA MOLLISSIMA, UNGE ♂♂ I FØRSTE AAR

(RYGSIDE AF SAMME FUGLE SOM PAA TAVLE VIII)

Somateria mollissima, Hanner i 1. Aar.

		Vægt	Vingen Haandled til Vingespids	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
		Gram	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm
8/1 07	Saxild, Odder	2193	293	62	84	38	49,5	24	57	87	89	70
2/12 05	Randers Fj. .	2068	293	56	79,5	37	47	25	53,5	82	84	66
4/2 04	Kallundborg.	—	292	59	81	39	46	23	53,5	82,5	84	69,5
12/10 03	Bramsnæsvig	2123	292	57	81	39	44,5	24,5	55	85	87	69,5
16/12 03	—	2313	290	60,5	83	38,5	47	23	57	87	89	70
22/9 07	Middelgrund, Isefjorden . .	2200	289	57	78	36	46	22	57	85,5	87	69,5
6/12 05	Løgstør Bredning.	2567	287	60	81	36,5	49	22	55	85	87	69,5
25/9 99	Køge Bugt . .	—	287	59	77,5	36,5	45	20	53	81,5	83	67
1/11 03	Isefjorden . . .	2305	287	57	78	36	46	23	57	83	86	66,5
14/11 03	— . . .	1687	287	56	78	37	43,5	23	53,5	81	81	65
4/11 05	— . . .	2110	287	56	80	37	46	25	57	83	85	70
13/11 03	Sprogø	—	287	56	78	38	44	24	54	80,5	82	64
Dec. 95	Isefjorden . . .	—	286	62	80,5	38	46	21	57	84	86	70
14/11 03	Lynæs. . . .	1935	285	60	80	37,5	46	21,5	53	83,5	84	66
6/2 01	—	—	285	51,5	73,5	35	43,5	22,5	54	82	84,5	68
23/2 04	Sejerø	2063	284	53	74	34,5	43	23	56	85	86	71
7/2 05	Frederiksv. . .	2362	283	62	82	38,5	47	22	55	87	90	67
9/7 05	Kirkerevet, Kattegat . .	2245	283	60	82	38	47	23	55,5	83	85	70,5
18/7 04	Store Bælt . .	—	283	57	81	38	47	25	52	82	84	69
19/11 00	Jylland	—	283	55	78	35	45,5	23,5	56	82,5	84	67
1/11 03	Isefjorden. .	2065	283	55	77	36,5	44	22,5	54	83	83,5	68
12/12 05	Frederiksh. .	2150	282	63	82	39	49	23	55	86	88	69
9/11 00	Lynæs.	—	282	59	78,5	37	44	20	54	81	83	65
17/10 03	Nissum Bredning	1815	282	57,5	79	38	44	23	52	78	80,5	64
30/3 04	Sejerø	1754	282	55	77	35	46,5	22,5	55,5	85,5	88	70
24/3 07	Hundested . .	2235	281	60	80	39	45	22	53	83	85	67
28/10 05	Store Bælt . .	2113	281	59	81	37	48	24	52	81	82	65
4/11 05	Isefjorden. . .	2088	281	56,5	75	35	42	20	53	82	84	67
13/4 06	— . .	1800	281	55	77	36,5	45	24	54	82	83	67,5
16/12 03	Bramsnæsvig	2123	280	57	81	36,5	47	25,5	52	83	82,5	64
7/11 06	Grenaa . . .	(1332)[1]	280	57	78	36,5	46	22	54	83,5	87	68
23/7 05	Korshage . .	2150	280	56	78	37	43	23	55	86	86	68

[1] afmagret, syg.

		Vægt	Vingen Haandled til Vingespids	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
		Gram	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm
23/2 04	Sejerø	2137	280	55	75,5	37	43	22,5	54	80,5	82,5	66,5
26/6 86	Smaalandsh.	—	279	60,5	81	37	47	22	51	84	83	68
12/12 05	Frederiksh. .	2485	279	59	78	38	45	21,5	54	82	85	67
26/10 06	Sejerø	1863	279	57	79	36	46,5	24	56	83	85	69
30/1 04	Frederiksv. . .	2024	279	55	78	36	46	24	55	85	86	70
7/7 05	Kattegat . . .	2080	279	55	75	35	43,5	22	55,5	86	88	69,5
10/5 06	Hundested . .	2267	278	58	77	35	46	20,5	54	81	84	68
10/7 05	Kattegat . . .	1950	278	57	78	34	48	23	54	82	85	66
3/12 00	Lynæs	—	277	58	81	36	48,5	25	53	84	86.5	66,5
26/1 04	Frederiksv. . .	2165	277	58	79	37	45,5	21,5	54	84	86	68
27/6 05	Korshavn . . .	1910	276	57	80	37	45	23	53	81	83,5	64
10/7 05	Kattegat	--	276	56	76	36	43,5	22,5	54	82	82	65
8/12 00	Lynæs	—	274	56	76,5	36	44,5	21,5	53,5	83	84	68,5
14/11 03	Isefjorden . .	1780	273	55	75,5	35,5	44	22	56,5	86	87	65
10/12 03	Jørsby, Mors	1971	271	54,5	77	37	44	23	53	82	83	66
15/11 03	Mariager Fj. .	1562	270	54	76	37	43,5	22	52	78	80	63
23/7 05	Korshage . . .	2127	268	62	83	38	49	23,5	54	82	84	67
23/7 05	— . . .	2155	263	55	78	35	46	23,5	53	83	81	65
Gennemsnit . . .		2079,5	281,5	57,3	78,7	36,8	45,6	22,7	54,3	83	84,7	67,4

de undersøgte Individer have Testes været saa smaa og smalle, at de umulig kunde være i Begreb med at yngle[1].

Ligesom hos de unge Hunner ere Brystbenene gennem første Aar kendelige paa de mere eller mindre tydelige »bare« Pletter, endnu ikke fedt- og blodfyldte Partier: de bageste Sidefløje ere ret vekslende, nogle brede, andre smalle, undertiden synes Kammen at blive svær og kraftig temmelig hurtig, hos andre vedbliver den længe at være tynd og svag.

Tilfældige Varieteter ses ikke ret ofte blandt Ederfuglene her i Landet; jeg har kun set den ene, som findes afbildet paa Tavle X til venstre i Baggrunden; Skindet findes paa Zoologisk Museum, hvortil Fuglen indsendtes af Fisker Oswald Johansen.

[1] Testes have sædvanligvis haft en Længde af 10 – 11 mm og en Bredde af højst 3 mm.

⚦ var.	♀	♂	♀	♂ var.
Sprogø $^{13}/_{11}$ 03	Livø Bredning $^{17}/_{3}$ 05	Sejerø $^{26}/_{2}$ 04	Sejerø $^{31}/_{1}$ 05	Amagers Sydspids $^{10}/_{11}$ 07
ca. $5^{1}/_{2}$ Md.	ca. $9^{1}/_{2}$ Md.	ca. 21 Md.	mindst ca. 44 Md.	mindst ca. $43^{1}/_{2}$ Md.

GERHARD HEILMANN PINX.

SOMATERIA MOLLISSIMA

H. H. THIELE IMP.

Dyret er skudt ved Sprogø $^{13}/_{11}$ 1903, og er, som de neossoptile Halefjer vise, en Unge fra samme Aar, ca. $5^{1}/_{2}$ Md. gl. Brystbenet er ogsaa ganske ungdommeligt.

UNGE HANNER I ANDET AAR.

I Begyndelsen af 2. Aar bære de fleste unge Hanner endnu det meste af den brogede 2. Ungdomsdragt, men Vingerne ere, som Skindene[1] fra $^{26}/_{6}$, $^{27}/_{6}$, $^{7}/_{7}$, $^{9}/_{7}$, $^{10}/_{7}$, $^{18}/_{7}$ og $^{23}/_{7}$ vise, meget slidte, og Sommerdragtsfjer ere allerede tilstede paa Bryst og Hoved.

I Løbet af 14de og 15de Maaned tabes Svingfjerene, og Fuglen gaar ind i sin første Sommerdragt med mørkt Hoved og Bryst og broget Forvinge. Den forbliver ikke længe i denne Dragt, men fælder videre hen imod første næsten voksne Dragt, som er omtrent tilstede i November Maaned; dog er der ogsaa i denne Alder nogen Uregelmæssighed i Fældningen, nogle Individer naa videre end andre. Fælles for alle er imidlertid den brogede Forvinge, ɔ: Vingens smaa Dækfjer have sortebrune Kanter i større eller mindre Udstrækning, Vingekanten er graabrun og de krumme Armsvingfjer ere mere eller mindre sorte; den grønne Farve paa Kinden er heller ikke saa kraftig som hos gamle Hanner, og ofte have Ryggens hvide Fjer sorte Spidser, saa at de ligne Sommerdragtsfjer. En saadan Han skudt $^{26}/_{2}$ 04 under Sejerø er afbildet paa Tavle X i Forgrunden. I denne Alder ere Ben og Næbflige gulbrune, næsten lige saa kraftigt farvede som hos gamle Hunner, men ikke saa rene i Farven som hos gamle Hanner. Skindene fra Skolerevet $^{10}/_{7}$ 05 have endnu den brogede Forvinge i Behold, men stærkt falmet, og de ere ellers omtrent i fuld Sommerdragt med mørkt Hoved og sort Ryg; paa den enes Kinder sidde endnu en Del hvide Fjer, men de sidde knapt fast, og det ser ud, som om de laa løst ovenpaa de mørkebrune korte Sommerfjer.

Hos disse Hanner vare Testes af samme Længde som hos unge Hanner, men lidt bredere. Udviklingen hos de i Foraarsmaanederne undersøgte ($^{22}/_{3}$, $^{13}/_{4}$) er imidlertid saa langt fra det, der ses hos gamle Hanner paa samme Tidspunkt, at det forekommer mig usandsynligt, at Fuglen yngler i denne Alder. Jeg har aldrig set en Fugl i denne Dragt parret, men det er jo

[1] Paa Grund af den endnu ikke fældede Vinge regnede til første Aar paa Oversigten øver Maal og Vægt.

derfor ikke umuligt, at en og anden kraftig Han kunde erobre sig en Mage før sine Jævnaldrende; maaske er det en saadan Han, Brünniche sigter til, naar han l. c. pag. 32 taler om »en og anden U-ordentlighed og tilfældelig naturlig Kaadhed«.

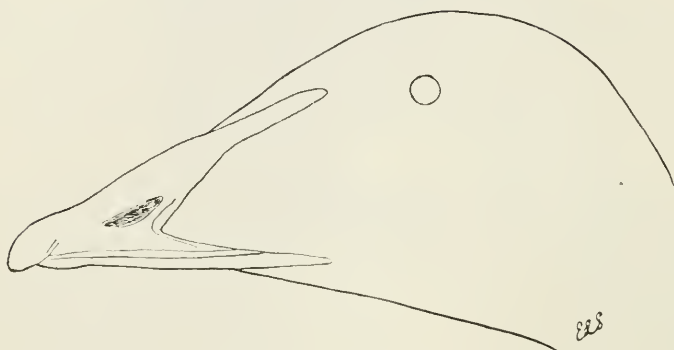

Fig. 4. *Som. moll.* $^{17}/_{11}$ 07. Isefjorden. ♂ ca. $5^{1}/_{2}$ Md. gl.

Fig. 5. *Som. moll.* $^{8}/_{3}$ 05. Bramsnæsvig. ♂ mindst ca. 33 Mdr. gl.

Saavel hos de unge Hanner som hos Hannerne i denne Alder svinge Næbfligene en Del i Udvikling, nogle ende spidst, andre stumpt, nogle ere smallere, andre bredere; gennemgaaende ere de bredere hos de toaarige Fugle, men hos ingen saa brede som de kunne ses hos gamle Hanner; dog er der blandt ældre Hanner nogle, hvis Næbflige ikke ere bredere end toaarige Fugles. Der er ingen Tvivl om, at Næbfligene vokse i Bredde, særlig hos ældre Fugle, hen imod Yngletiden; naar Sommerfældningen be-

Somateria mollissima, Hanner i 2. Aar.

		Vægt	Vingen Haandled til Vingespids	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
		Gram	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm
$^{16}/_{10}$ 06	Sejerø	—	304	58	77	39	44	20,5	58	87,5	88	69
$^{18}/_{11}$ 03	Lynæs......	2206	295	53	78	34	47	25	54	83	84	67
$^{1}/_{11}$ 03	Isefjorden...	2381,5	294	57	78	32	49	24	55	85,5	86	68
$^{26}/_{2}$ 04	Sejerø	2188	293	61	80	39	44,5	20	52	81	82	66
$^{30}/_{1}$ 04	Frederiksv...	2160	292	61	81	37	48	21	53	81	79	65
$^{10}/_{7}$ 05	Skolerevet, Kattegat .	2150	291	58	76	35	45	23	53	84	84	68
$^{22}/_{3}$ 04	Sejerø .. .	2235	290	57	78	38	44	23	52	82	84	67,5
$^{10}/_{11}$ 00	Nordsjælland	—	290	57	78	38	46	22	57	87	88	72
$^{13}/_{4}$ 06	GrønneRevle, Kattegat ..	—	288	56	81	38	48	25	55	86	90	71
$^{12}/_{12}$ 05	Frederiksh. .	2662	287	58	80	37	46	22	56	85	85	68,5
$^{10}/_{7}$ 05	Skolerevet, Kattegat ..	2210	286	59,5	81	37	47	24	54	87	87	68
$^{20}/_{11}$ 03	Anholt ..(16)	2100	283	58	80	37	46	21,5	54	83	83	66
$^{4}/_{1}$ 05	Løgstør. . ..	2220	280	56	75	36	—	—	54	87	88	71,5
Gennemsnit ..		2251,3	290,2	57,7	78,7	36,7	46,2	22,6	54,4	84,5	85,2	68,3

gynder, skrumpe de noget ind, og en Afskalning af Huden kan ses paa saadanne Eksemplarer. Men den større Bredde Aaret igennem hos ældre Fugle bevirker, at den Linje, som kan drages fra Næbfligens bageste Rand til det Sted under Næseboret, hvor Fjerklædningen hører op, og som danner Grænselinjen for Fjerklædningens Fremtrængen paa Næbsiden, bliver omtrent ret, medens den samme Linje hos toaarige og yngre Fugle næsten altid er brækket, se Fig. 4 og 5.

Den samme brudte Linje ses næsten altid hos Hunnerne, selv hos dem, som efter Skelet og Kønsdele at dømme, ere meget gamle.

HANNER I MINDST TREDJE AAR.

I 3. Aar er Hannen for første Gang fuldt udfarvet; enkelte bære endnu ganske svage Spor af den foregaaende Ungdoms-

Somateria mollisima, Hanner i 3. Aar.

		Vægt	Vingen Haandled til Vingespids	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
		Gram	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm
7/2 05	Bramsnæsvig	2627	315	60	83	37	—	—	55,5	85	87	69
26/11 01	Odense Fjord	—	308	60	81	36	48,5	20	56	87	87	70
8/1 94	København .*	—	308	57	79	38	47	24	56	84	82	68
18/11 03	Lynæs. . . .	2218	307	56	80	35,5	49	25	53	82	85	66
6/11 03	Rudkøb. (16)	2407	305	55	76	37	44	23,5	58	87	90	72
13/4 06	Isefjorden . .	2482	301	55,5	79,5	38	46	25	55	83	84	67,5
10/1 05	Sejerø . . .	—	301	53	75,5	34,5	—	—	52	82	83	69
4/11 05	Isefjorden. . .	2132	300	54	78	36	44	23	56	83	85	66
8/3 05	Bramsnæsvig	1955	297	52	78	34	46	27	52	83	85	67
11/12 01	Aalborg . . . .*	—	296	59	79	39	46	22	54	79	81	66
29/10 05	Lynæs.	2875	296	56,5	81	36	49	25	53	81	83	66
10/7 05	Skolerevet, Kattegat .	2175	295	61	81,5	37	47	22,5	58	84	86,5	70
9/11 06	Sejerø . (16)	(1898)	295	58,5	77	37	46,5	21	55	81	82	68
17/11 03	Gilleleje . .	—	295	58	81	36	48	24	55	81	84	66,5
1/11 03	Isefjorden. .	2167,5	294	58	81	36	46	23	52	82	84	66
27/2 00	Thisted Bredning.	—	294	57	80,5	37	47	25	56	87	86,5	68
26/11 00	Lynæs.	—	294	55	80	35	48,5	25	53	82	80,5	67
23/7 05	Isefjorden. . .	2165	294	54	73	35,5	43	21,5	54	81	82	66
15/8 05	Aalbæk	2212	293	57,5	82	36	47,5	25	51	78	80	64
Dec.73	Sjælland . . .	—	292	60	82	37	47,5	23	56	83	86	69
8/2 06	Hundested . .	2210	292	58	82	38,5	46,5	24	55	86	87	68
27/6 05	Isefjorden. . .	1965	291	58,5	83	38	48,5	26	56	83,5	85	68,5
13/4 06	— . . .	—	290	60,5	79,5	38	45	21,5	53	82	84	69
30/11 03	Thurø Rev.	2080	290	56	78	35,5	47	23	53	86	87	67
2/11 05	Lynæs.	2143	288	57 5	79	35	49	22	55	86	87	70
12/12 05	Frederiksh. *	2475	285	60	83	38,5	48	25	55	83,5	85	68
12/10 03	Bramsnæsvig	2204,5	285	58	80	35	48	23	53	79	81	65,5
4/8 03	Stensmark, Grenaa . . .	2150	—	59	80	38	46	22,5	54	80,5	81	66
Gennemsnit. . .		2258	296,3	57,3	79,7	36,6	46,8	23,5	54,4	82,9	84,3	67,6

dragt i de sorte Spidser af de krumme hvide Armsvingfjer[1], men

[1] Oftest slides disse sorte Rester af i Aarets Løb og ere muligvis at betragte som Rester af den mørke Sommerdragt; dog har Sommerdragten i 4. Aar vistnok altid helt hvide krumme Fjer.

Regelen er sikkert, at den i 26—28 Maaneders Alderen stedfindende Sommerfældning bringer Fuglen den første helt hvide Forvinge med tilhørende hvide krumme Fjer.

Af de foreliggende 28 Skind i dette Alderstrin ere de fleste af udfarvede Fugle i Pragtdragt; Eksemplarerne fra 2., 4., 9. og 17. Novbr. bære endnu større eller mindre Dele af Sommerdragten ɔ: af 2. Sommerdragt, som er 1. voksne Sommerdragt kendetegnet ved den helt hvide Forvinge. Den under Sejerø 9/11 06 skudte Fugl er i næsten ren Sommerdragt; Fældningen er noget forsinket vist paa Grund af Svaghed; Fuglen var afmagret, jfr. Vægten, og havde vist været anskudt. Dens Dragt ser saaledes ud: Hoved og Hals ere overvejende mørkegraa, men det meste af den Pragtdragten tilhørende sorteblaa Kalot er dog synlig, og paa Kinderne (mest paa højre) ses en Del hvide Fjer; ogsaa mange af de grønne Fjer ved Øret ere fremme. Baghals, Forryg og Skuldre ere sodbrune overalt med frembrydende hvide Fjer, Forvingen hvid, de krumme Armfjer med ganske lidt sort i Spidserne, Bugen sort. Den forreste Del af Brystet er matbrun, den nederste Del noget lysere, idet mange flødefarvede Fjer med mørke Kanter ere fremkomne. De to Fugle skudte 17. og 26. Novbr. ere længere fremme mod Pragtdragten, men bære dog endnu meget stærke Spor af Sommerdragten paa Skuldrene og Brystet, hvis lyse Fjer alle have mørke Kanter. Helt udfarvede Fugle kunne iøvrigt ses allerede i Oktober Maaned; derimod saa jeg ikke en eneste udfarvet Fugl i de talrige Flokke, som jeg iagttog paa Isefjorden 22. September 1907. Baade med og uden Kikkert havde jeg gentagne Gange god Lejlighed til at betragte saavel flyvende som svømmende Flokke: Hannerne vare let kendelige paa de hvide Forvinger (nogle hvidbrogede) og hvidbrogede Rygge, men Hoved og Hals vare mørke paa dem alle. Hovedmængden havde saa lange og kraftige nye Svingfjer, at Vingerne kunde bære, men nogle »roende« saas ogsaa.

Omkring 30 Maaneders Alderen er da Fuglen i første rene Pragtdragt, som er saa vel kendt, at en nærmere Beskrivelse her er overflødig. Det skal blot bemærkes, at medens den toaarige Fugl oftest er sort paa hele Bagryggen i Pragtdragten, er den ældre Fugl hvid paa den øverste Del af samme, saaledes at det kun er selve Overgumpen, der er sort. Hos intet af de foreliggende Skind gaar den grønne Farve paa Hovedet frem under

Øjet; Fjerene i det lyse Parti, der deler den sorteblaa Kalot, ere snart med snart uden grønt Skær.

Brystbenene af de til dette Alderstrin regnede Fugle ere betydelig kraftigere end hos de et- og toaarige, men de staa dog næsten alle tilbage for de Brystben, som tilhøre Fugle i næste Gruppe; jeg tvivler ikke om, at alle de herhen regnede Fugle ere mindst i 3. Aar, men det er meget muligt, at nogle af dem i Virkeligheden ere ældre end antaget; jeg har ment det bedre i denne Henseende at regne for lidt end for meget.

De to paa Isefjorden 13/4 06 skudte Fugle vare aabenbart i Parring, deres Testes havde Størrelse omtrent som Stæreæg; deres Skeletter ere ikke stærkere, end at det synes rimeligt, at de for første Gang vare ved at forplante sig.

Naar Parringen er tilende, begynder Pragtdragten at falme. Brystfarven bliver mattere, det gullige Skær paa Skuldrene taber sig, den grønne Farve paa Hovedet bliver vissengrøn og Sving- og Halefjer se meget slidte og blegede ud. Fuglen skudt paa Isefjorden 27/6 05 har allerede en Del sorte Sommerfjer paa Ryggen, og det samme gælder Hoved og Hals; Huden paa Næbfligene er ved at skalle af. Efter Datoen burde den være regnet til Fuglene i 4. Aar, den er vel næsten 37 Maaneder gammel, men af Hensyn til Maalene (Vingen er jo ikke fældet endnu) er den medtaget blandt de treaarige Fugle. Det samme gælder Fuglene skudte 10. og 23. Juli 05; de ere helt i Sommerdragt, kun Bug-, Vinge- og Halefjer, stærkt slidte og blegede, ere tilbage af den gamle (1.) Pragtdragt; af de krumme Armfjer ere næsten kun Ribberne tilbage. Med Undtagelse af den hvide Forvinge ere Fuglene saa godt som helt sorte; nogle lyse Fjer med mørke Kanter paa Brystet. Fuglen fra Stensmark pr. Grenaa (skudt ud for Fornæs) er i samme Dragt, kun at den er uden Svingfjer, og paa Forvingen ses nye hvide Vingedækfjer at bryde frem mellem gamle løst siddende hvide; af Halen er kun Fjerstubbe tilbage.

Mellem disse 28 Fugle findes 3, som vise Spor af et sort V paa Struben[1]; de ere mærkede med en Stjerne paa hosstaaende Oversigt over Maal og Vægt. De to (Kbhvn. 8/1 94 og Aalborg 11/12 01) findes i Zoologisk Museum; den første omtalt af H. Winge

[1] Om den udprægede sort V. Ederfugl *Som. moll.* v. *nigrum* (Gray) mere senere; jfr. iøvrigt E. Lehn Schiøler: Dressers Ederfugl *Som. moll. Dresseri*, Sharpe, ny for Grønland. D. O. F. Tidsskrift 1. Aarg. IV H. pag. 166—167.

i »Grønlands Fugle« pag. 98 har kun en ubetydelig Antydning af V'ets Spids paa Struben; de paagældende Fjer ere musegraa; Næbfligene ere noget spidse, men Fuglen er iøvrigt ganske normal, udfarvet, efter Skelettet at dømme vist første Gang, altsaa ca. 31 Maaneder gammel.

Den anden er købt i en Vildtkælder i Aalborg $^{11}/_{12}$ 01 af Lærer T. Bang og af ham indsendt til Museet; den er ogsaa i 3. Aar (Skelettet foreligger), udfarvet, med nogle faa Sommerdragtsrester paa Halsen; paa Struben ses et svagt, uligearmet V dannet af graa Fjer med hvide imellem.

Den tredje findes i min Samling ($^{12}/_{12}$ 05, Frederikshavn). Den har brede, rundt endende Næbflige og er ganske typisk; kun Spidsen af et V ses paa Struben; vist ca. 30 Maaneder gammel.

HANNER I MINDST FJERDE AAR.

Naar Fuglen har affældet sin 3. (2. voksne) Sommerdragt, gaar den for anden Gang ind i fuldstændig udfarvet Pragtdragt. Til denne Gruppe ere efter Skeletterne henregnede de 18 Skind, som findes nævnte paa hosstaaende Oversigt over Maalene. Skeletterne, særlig Brystbenene ere alle meget kraftige med stærkt udprægede Muskelmærker og meget brede og svære Kamme.

Fuglene i Pragtdragt ere gennemgaaende noget mere udprægede i Farverne end treaarige, men meget iøjnefaldende er Forskellen ikke, navnlig hvis man ikke har flere i bægge Aldre til Sammenligning; noget sværere og plumpere ser den fireaarige (og ældre) Fugl ud, men som sagt, stor er Forskellen ikke, og med fuld Sikkerhed kan intet afgøres efter Ydret alene.

De 4 paa Maaloversigten med Stjerne mærkede Fugle have sort V paa Struben; den Syd for Amager $^{10}/_{1}$ 07 skudte meget tydeligt, de to fra December 07 noget svagere; førstnævnte er afbildet paa Tavle X. i Baggrunden til højre. Dens V, som er stort, kraftigt og ret bredt, bestaar hovedsagelig af musegraa Fjer, stærkt iblandede med sorte; den er i alle andre Henseender ganske normal. Hannen fra Hundested $^{5}/_{12}$ 07 har et tydeligt, men smalt V paa Struben; V-Armene ere næsten lige saa lange som hos foregaaende, men noget smallere. Den tredje, fanget i Net i Holbæk Fjord $^{22}/_{12}$ 07 har det svageste V af de tre, men det er tydeligt nok til straks at falde i Øjnene. Hos den fjerde, $^{12}/_{4}$ 06 Isefjorden er kun Spidsen af V'et svagt antydet af musegraa Fjer; den svømmede, da jeg skød den, om Morgenen Kl. 6^{40},

Somateria mollissima, Hanner i mindst 4. Aar.

		Vægt	Vingen Haandled til Vingespids	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
		Gram	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm	mm
7/12 04	Køge Bugt ..	2204	307	61	84	38	49,5	24,5	55	86	88	71
23/7 05	Kighavn	2207	305	62	83	38,5	49	22	58	84,5	86	68
7/2 05	Frederiksv...	2515	305	60	82	36	48	24	53	84	84	67,5
22/12 07	HolbækFjord	2470*	304	58	85	36	51,5	27	57	86	90	70
9/5 96	Øresund	—	303	57,5	81	37	46	25	51	86	89	68,5
12/4 06	Isefjorden ..	—*	302	57	81	38	47,5	25	58	86	87	69
10/4 06	Hundested ..	2312	302	57	78	36	46	24	53	80	82	65
4/11 05	Isefjorden...	2475	301	64	86	40	51	23	57	87	87	68
4/11 05	Korshage ...	2159	301	57	82,5	36	50	27	55	81	84	66
14/4 06	Isefjorden...	2294	300	56	81	39	47	26,5	58	86	88	69
14/4 06	Slotsbugten, Isefjorden.	—	299	59	81	39	46	24	56	84	86	66
10/1 07	Amagers Syd-spids	—*	297	57	79	38	46	24	51	84	87,5	68
5/12 07	Hundested .	2550*	296	55	77	35	46	23	54	84	86	67
7/11 03	Limfjorden, Hals......	2324	295	61,5	85	38	48	24	56	88,5	87	71
25/10 00	Korsør.... .	—	295	56	81,5	35,5	48,5	26	52	82	81	65
10/7 05	Skolerevet, Kattegat ..	2170	294	57	82	37	48	27	58	83	85	68
1/11 05	under Hveen.	2510	(288)[1]	56	77	36,5	46	24	56	84	87	69
22/9 07	Slotsbugten, Isefjorden.	2410	—	60	86	39	52	28	58	82	83	67
Gennemsnit ..		2353,8	300,4	58,4	81,8	37,4	48,1	24,9	55,3	84,3	86	68

alene sammen med en Hun, med hvilken den aabenbart var parret; dens Testes vare stærkt opsvulmede, og Skelettet er saa kraftigt, at det ikke vilde være unaturligt at antage den for ældre end regnet. Den er, som de andre, ganske som en sædvanlig Han[2]. Det vilde ikke ligge fjærnt at tænke sig Muligheden af, at disse

[1] Svingfjerene ikke helt udvoksede.

[2] Endnu en Han med Spidsen af sort V paa Hagen fandt jeg nylig i en Vildtkælder; den var skudt ved Lynæs 12/1 08. Dens Hoved, opbevaret i Alkohol, fremvistes tilligemed Storstedelen af det her nævnte Stof i Naturhist. Forenings Møde 17/1 d. A.

V-Spor vare Alderdomstegn, men skønt de her fundne Tilfælde tildels synes at tyde derpaa, idet Sporene kun ere fundne hos ældre[1], ikke hos yngre, toaarige Fugle, tør man dog endnu ikke hæfte sig for stærkt ved denne Omstændighed. Hos grønlandske Ederfugle ere V-Sporene, som vi skulle se, ogsaa trufne hos toaarige Hanner med broget Forvinge, men er Racen *borealis,* som det unægtelig synes, oprindeligere, er jo ganske vist Tilbageslagsvejen heller ikke saa lang for denne.

Hannerne skudte $^{10}/_{7}$, $^{23}/_{7}$, $^{22}/_{9}$ og $^{1}/_{11}$ ere i 4. Sommerdragt; de ere altsaa alle egentlig i mindst 5. Aar, sidstnævnte f. Eks. ca. 53 Maaneder gammel. De to første have endnu den gamle, 2. Pragtdragt tilhørende, stærkt slidte og blegede Vinge; deres Dragt er ellers hovedsagelig sort, særlig mørk paa Hovedet, hvor dog en lys Øjestribe kan ses. Brystets Fjer brune med sorte Tværstriber, mindende om Hunnens Fjer, men et lille hvidt Parti ses paa Midten af omtrent hver eneste Fjer, bedst, naar den overliggende Fjer løftes.

Hannen skudt $^{22}/_{9}$ 07 i Slotsbugten, Isefjorden, er afbildet tilvenstre paa Tavle VII; dens Hoved er mere graaligt end de to foregaaendes, rimeligvis fordi Fjerene ere falmede; enkelte hvide begynde at vise sig. Vingerne ere ikke ganske udvoksede, og Fuglen vilde ikke flyve op, da jeg skød paa den. Den dykkede og svømmede længe foran Baaden kun visende Hoved og Hals over Vandfladen; først da den anskudt svømmede tæt forbi under Baaden, kunde jeg gennem Vandet se, at Ryggen var hvidbroget og deraf slutte, at det var en Han. Dens Skelet er meget stærkt, Brystbenet i Form noget afvigende fra den sædvanlige, idet Kammen er højere og navnlig i sin distale Ende mere brat end jævnt skraat opadstigende, som det almindeligvis ses. Det er ogsaa mere hvælvet, ikke saa bredt og fladt som normalt.

Den under Hveen $^{1}/_{11}$ 05 skudte Han er stærkt i Overgang til Pragtdragt, men Vingerne ere endnu ikke fuldt udviklede.

Om Hannens Fældning kan da kortelig siges følgende:

Ællingen gaar fra Dundragt ind i en Ungdomsdragt, som er helt graalig, og som kun bæres en kort Tid, idet hvide og sorte Fjer snart begynde at bryde frem, i større eller mindre Omfang hos de enkelte Individer, og give Fuglen et broget Udseende,

[1] Det bør i denne Sammenhæng erindres, at de paagældende Hanner ere regnede for at være m i n d s t 3 og 4 Aar gamle; muligvis ere de meget ældre.

under hvilket dog den mørke ungdommelige Forvinge fra første Fjerdragt bevares hele Aaret igennem. Ingen naar voksen Dragt, men »Thema'et« er dukket op for snart efter, i 14—15 Maaneders Alderen, at forsvinde igen for første Sommerdragt, der er mørk som de senere, men kendes paa den brogede Forvinge. Fra denne gaar Fuglen, nu altsaa i sit andet Aar, ind i første næsten voksne Pragtdragt med broget Forvinge og undertiden med en Del Spor af Ungdomsdragt hist og her paa Ryg og Hoved. »Thema'et« er tydeligere fremme, men atter »afviskes«, som Brünniche siger, »denne laante Prydelse af et fortærende Minut« og den nye Sommerdragt hyller i 26—28 Maaneders Alderen Fuglen i en sortegraa, uanselig Fjerklædning og Svingfjerene tabes paany.

I denne 2. Sommerdragt kommer for første Gang den helt hvide Forvinge frem; i Løbet af Efteraaret falder Sommerdragten og lader omsider »Thema'et«, den fuldstændige Pragtdragt for første Gang bryde helt frem. Skønt det er sandsynligt, næsten sikkert, at Fuglen yngler i denne Dragt, er det dog først efter endnu en overstaaet Sommerfældning, at den, jfr. Brünniche (se ogsaa Collett l. c. pag. 286), besidder »sin fuldkomne Skiønhed og kand ansees for fuldkommen i den mandlige Alder«.

Naar Hannen er voksen gennemgaar den altsaa aarlig en fuldstændig Fældning, der erstatter alle Fjer med nye og strækker sig over flere Maaneder, og desuden finder en Fældning af Hoved-, Hals-, Bryst- og Rygfjer Sted. Med andre Ord: Vinge-, Bug- og Halefjersfældningen er enkelt, Hoved-, Hals-, Bryst- og Rygfjersfældningen dobbelt.

Den her givne Beskrivelse af Fældningens Forløb hos Ederfuglen er selvfølgelig langt fra udtømmende; mange Enkeltheder trænge til meget grundigere Undersøgelse, men ved den givne Fremstilling af Hovedpunkterne bliver det bl. a. muligt at danne sig en noget paalideligere Forestilling om Størrelsen, end man vilde faa, hvis de forskellige Alderstrin ikke holdtes ude fra hinanden.

Nedenstaaende Sammenstilling af Maalene viser,

Hanner

	Vægt	Vinge	Næbmaal 1	2	3	4	5	Tarse	Mellem Taa	Yder Taa	Inder Taa
1. Aar...	2079	281,5	57,3	78,7	36,8	45,6	22,7	54,3	83	84,7	67,4
2. - ...	2251	290,2	57,7	78,7	36,7	46,2	22,6	54,4	84,5	85,2	68,3
3. - ...	2258	296,3	57,3	79,7	36,6	46,8	23,5	54,4	83	84,3	67,6
4. - ...	2353	300,4	58,4	81,8	37,4	48,1	24,9	55,3	84,3	86	68

at Vingen gennemsnitlig er vokset 1 Centimeter fra 1. til 2. Aar, ca. ½ Centimeter fra 2. til 3. og lidt mindre fra 3. til 4. Aar; Tilvæksten er altsaa ca. 2 Centimeter fra Ungdoms- til helt voksen Dragt. Ogsaa Næbmaalene vise en jævn Fremgang ligesom Fødderne, hos hviike der dog, underligt nok, viser sig en Tilbagegang i Tæernes Størrelse fra 2. til 3. Aar, muligvis dog beroende paa den Omstændighed, at et forholdsvis ringe Antal Hanner i 2. Aar har foreligget.

For Hunnernes Vedkommende:

Hunner

			Næbmaal						Mellem	Yder	Inder
	Vægt	Vinge	1	2	3	4	5	Tarse	Taa	Taa	Taa
1. Aar...	1769,6	272	54,5	74,2	35,3	41,8	21	51	78,2	79	63
2. - ...	1908,4	279,5	53,3	72	35,3	40.3	20	50,6	78,3	79,6	64,3
3. - ...	2208.5	289,5	54,3	73,7	35,5	41,8	20,9	52,3	80,1	81,7	65,4
4. - ...	2055	291	55	76,2	36	41,2	20,2	52,3	80	81	64,7

gælder øjensynlig noget lignende; Vingen vokser ligeledes ca. 2 Centimeter og en Tilvækst er ogsaa at spore i Næb- og Benmaalene; noget bedre vilde det vel have »stemmet«, hvis et noget større Antal Eksemplarer i 4. Aar havde foreligget, Tilfældigheder vilde i mindre Grad have formaaet at spille en Rolle.

Æg.

Ederfuglens Æg have som bekendt en mat olivengrøn Farve, og de her i Landet fundne afvige i denne Henseende paa ingen Maade fra Æg fra andre Egne, Grønland, Island, Norge og Murmankysten.

Formen er sædvanligvis langagtig ægformet, nogenlunde lige afrundet i bægge Ender, saa at det kan være vanskeligt at kende Forskel paa den stumpe og spidse Ende, men undertiden kunne de være ret tilspidsede, næsten pæreformede; til Gengæld finder man stundom Æg, der er mere rund- end langagtige. Maalene af en Del Kuld[1] fra forskellige Øer i Danmark og ved Norges Sydkyst ere givne nedenfor.

[1] De fleste ere godhedsfuldt stillede til Raadighed af Herrerne N. Christiansen, Roar Christensen og A. Koefoed, hvem jeg herved bringer min Tak. De norske Kuld (VIII og IX) ere tagne af Herr I. Thome.

Kuld I

		Længde mm	Bredde mm
27/5 00	1.	75	52
	2.	76	54
	3.	77	55
	4.	78	51
	5.	78	52

Kuld II

		Længde mm	Bredde mm
12/5 00	1.	76	56
	2.	80	54
	3.	82	54
	4.	82	55
	5.	82	56
	6.	84	56

Kuld III

		Længde mm	Bredde mm
12/5 01	1.	77	51
	2.	78	52
	3.	78	53
	4.	82	52
	5.	83	52
	6.	83	53

Kuld IV

		Længde mm	Bredde mm
12/5 01	1.	78	52
	2.	78	54
	3.	80	54
	4.	80,5	55
	5.	82	53
	6.	82	53

Kuld V

		Længde mm	Bredde mm
16/5 01	1.	81	54
	2.	82	54
	3.	82	54
	4.	82	54,5
	5.	83	51

Kuld VI

		Længde mm	Bredde mm
22/5 01	1.	77,5	53
	2.	78	53
	3.	80	55
	4.	80	55
	5.	81	53
	6.	87	55

Kuld VII

		Længde mm	Bredde mm
12/5 03	1.	72	53
	2.	77,5	53
	3.	78	56
	4.	78	56
	5.	80	54

Kuld VIII

		Længde mm	Bredde mm
24/5 03	1.	81	56,5
	2.	83	57
	3.	86	55
	4.	87	55
	5.	87	57

Kuld IX

		Længde mm	Bredde mm
1/6 03	1.	76,5	53
	2.	78	54
	3.	80	54
	4.	80	54,5
	5.	81	53
	6.	81,5	55,5

De gennemsnitlige Maal af disse 50 Æg ere 80,2 × 54; Kjærbølling opgiver for danske Æg 73 × 49 og 83 × 55.

Brehm opstiller i sin »Handbuch der Naturgesch. aller Vögel Deutschlands«, Ilmenau 1831, følgende 9 forskellige Former af Ederfuglen: *Somateria danica*, *norvegica*, *platyuros*, *faeroeensis*, *megauros*, *islandica*, *borealis*, *Leisleri* og *planifrons*; de tre sidstnævnte skulde tilhøre Grønland; Norge, Færøerne og Island skulde have hver sin; bortset fra den danske bliver der da to tilbage: *platyuros* og *megauros*. Denne sidste skulde bebo »die Inseln des sehr hohen Norden und kommt vielleicht nie an den deutschen Küsten vor«, den skulde være lige saa lille som den færøiske Form og have 16 Halefjer; noget Dyr der kunde passe til denne Beskrivelse er ikke set mellem de foreliggende Skind,

og heller aldrig mellem de mange Hundreder, som jeg har undersøgt hos Vildthandlere og andetsteds.

Formen *platyuros* beskrives som lidt mindre end den typiske, fra hvilken den iøvrigt skulde kunne kendes paa at have 16 Halefjer; »Sie kommt im Winter bei Helsingør vor« — hedder det — »und bewohnt wahrscheinlich das nordöstliche Europa«. Mellem de foreliggende Ederfugle, der ere skudte og fangede her i Landet findes 13 med 16 Halefjer, baade Hanner og Hunner, yngre og ældre Fugle, nogle med bredere, andre med smallere Næb, men ganske de samme Svingninger i Næbbets Bredde og Højden ved Roden ere at finde hos Fuglene med 14 Halefjer, og da man ogsaa blandt grønlandske Ederfugle af Racen *borealis* kan finde Individer med 16 Halefjer, kan der ikke lægges videre Vægt paa dette Skelnemærke. De Eksemplarer, som have 16 (eller 15) Halefjer, ere mærkede med Tallet 16 paa foranstaaende Tabeller, og blandt dem findes bl. a. 3 Hanner skudte her i Landet ved Yngletidens Begyndelse; en Grund mere til at opgive dette Holdepunkt.

De umaadelig store Sværme af Ederfugle, som om Vinteren, navnlig i Oktober og November ses i vore Farvande, indeholde naturligvis kun et Mindretal af danskfødte Fugle; hvorfra kommer da Resten af disse Skarer? Jeg har i Begyndelsen af November paa Isefjorden set Flokke saa store, at de, betragtede paa Afstand, lignede Myggesværme over en Trætop, naar de opskræmmede bølgede hid og did over Vandfladen. I Løbet af Vinteren synes de at skille sig ud i mindre Flokke; man faar en tydelig Forestilling om, i hvilke Mængder Ederfugle sværme rundt i vore Farvande om Vinteren, naar man i H. Winges Fyrberetninger under »Forskellige Iagttagelser fra Fyrene« læser Beretningerne fra Fyrmestrene og Fyrskibsførerne. Og hos Vildthandlerne ses de i hundredevis baade her i København og i andre Byer.

Det er rimeligst at antage, at dette er Fugle, hvis Hjemstavn ligger nordøstlig for vort Fædreland; fra den nærliggende svenske Vestkyst komme sikkert mange, men ogsaa den finske Skærgaard yder sandsynligvis et stort Bidrag. Yderst talrig er den jo, som tidligere nævnt, i den bohuslenske Skærgaard; ved Kysterne af den bottniske Bugt skal den iflg. Kolthoff og Jägerskiöld aftage i Antal nordpaa, men »bland Ålands skär är han mycket talrik, och härifrån finnes han längs Finlands kuster

østerut till något bortom Helsingfors, norrut till Gamla Karleby samt i Uleåborgs och Torneås skärgårdar ....

Från norra Östersjön flyttar ejdern i regel i september och oktober och återkommer i april. Vid vår vestra kust däremod öfvervintrar han, såvida ej hafvets isläggning fördrifver honom.« Vingelængden angives at være 280—310 mm. J. Alb. Sandmann skriver (Fågelfaunan på Karlö, Medd. af Societas pro Fauna et Flora Fennica, Helsingfors 1892, pag. 246, at Ederfuglen »som en ganske sällsynt häckfågel förekommer på de små skären vid, men ej på själfva Karlö.« Herfra har Forf. nogle Gange faaet Æg, hvis Størrelse opgives; de ere lidt mindre end Gennemsnittet af danske Æg: 75,8 × 53,2 Mm (for 8 Æg) mod førangivne Maal for danske: 80,2 × 54 Mm.

Langs den russisk-sibiriske Ishavskyst er Ederfuglens Udbredelse østerpaa kun ufuldstændig kendt, jfr. Schalow: »Vögel der Arktis«, og hvad der i det Hele foreligger i Literaturen om Ederfugle herfra er utilstrækkeligt til at afgøre noget om Artens mulige geografiske Afændring i disse Egne. Iflg. Schalow l. c. er den eftervist af Stritkow og Buturlin paa Kolguew, medens Trevor Battye, Pearson og Feilden ikke traf den der. Pleske angiver (Übersicht der Säugethiere und Vögel der Kolahalbinsel pag. 273), at den yngler talrigt overalt langs Hvidehavet, særlig ved Vestkysten (Kandalakscha-Ufer); Sahlberg, Malmberg, W. W. Lawrow og Pleske selv have fundet den der. Paa Terski-Kysten indsamle Lapperne Dunene (Dergatscheff) og ved Ponoj og Tri-Ostrowa yngler den iflg. Middendorff, Raë og Mela i Mængde; Ssolowzow beretter, at der ved Ponoj drives regelmæssig Foraarsjagt paa den.

Smirnow og Pearson anføre den som hyppig paa Waigatsch og den sydlige Del af Novaja Semlja; Gillett, von Heuglin, Markham, Pearson og Feilden nævne den alle fra Lütke-Land. Schalow betvivler dens Forekomst paa Franz Josef's Land, hvor den skal være funden ynglende af den Jackson-Harmsworth'ske Ekspedition, og det er ret sandsynligt at en Forveksling med *Som. moll. v.-nigrum* kan foreligge. Palmén mener (Sibiriska Ishafskustens Fogelfauna pag. 442 i Vega Ekspeditionens Vetenskapliga Arbeten), at de to Racers »häckningsområde antagligt äro åtskilda från hvarandra genom ett mellanliggande kustområde, der sannolikt endast praktejdern *(Somateria spectabilis)* häckar. I öfverensstämmelse härmed fann von Middendorff i

Taimur-landets inre äfvensom Bunge vid Lenas delta endast den sistnämnda.« Det synes saaledes rigtigt, hvad Schalow mener, at Østgrænsen for *Somateria mollissima* kan sættes ved Kysterne af det Kariske Hav (Jalmal Halvøen).

At Ederfugle fra disse Egne skulde søge Vinterophold her i Landet, er ikke meget sandsynligt, da aabent Vand jo kan træffes ved Kysterne af det nordlige Norge, hvorhen ogsaa andre nærstaaende Arter fra samme Hjemstavn synes at drage; se saaledes *Som. spectabilis* og *stelleri* i R. Collett: Mindre Medd. vedr. Norges Fuglefauna 1881—92. Disse to Arter høre jo til de største Sjældenheder her i vore Farvande, men »forekomme overvintrende i større eller mindre Antal ved Finmarkens Kyster, dog i det Hele sparsomt Vesten for Porsangerfjorden.« Sidstanførte Udtalelser gælde Stellers And; Kongeederfuglen skal optræde talrigere og længere Vest paa. Det er da som sagt ikke rimeligt at antage, at Fugle fra disse fjærne Egne skulde søge ned til vore Kyster for at overvintre, men da saa at sige intet Stof har foreligget til Undersøgelse herfra, (i min Samling findes kun en ♀ fra Zipna Volok, Kola, hvorom senere, og desuden har jeg undersøgt nogle Æg fra Murmankysten) kan intet sluttes med Sikkerhed. Heller ikke fra Finland og Øerne i den nordlige Del af Østersøen og den bottniske Bugt har jeg haft Ynglefugle til Eftersyn, saa det maa være forbeholdt Andre eller senere Undersøgelser at afgøre, om Ederfuglen i sit østligere Omraade afviger fra den danske; mellem de mange undersøgte Fugle her fra Landet har jeg ofte fundet Dyr, der ere noget mindre og mere smalnæbbede end vitterlig danske, men da ingen blot nogenlunde faste Skelnemærker have været at finde, er intet Udskilningsforsøg gjort; det kan blot siges, at vi om Vinteren have Besøg af nogle Ederfugle, der synes mindre end danske; at de af Sandmann opgivne Æg-Maal ere mindre end danske, kunde synes at tyde paa, at Arten virkelig er lidt mindre længere Øst og Nord paa, men det maa bero ved Gisninger. Værdien af den Brehmshe Race *platyuros*, »die im Winter bei Helsingör vorkommt«, faar da staa hen.

(Fortsættes.)

HEJRER OG RAAGER.

AF

SYLVESTER SAXTORPH.

Kører man med Jernbanen fra Hillerød til Frederiksværk, vil man et Øjeblik efter at have passeret Skævinge Station have en vidtstrakt Mose og en mindre Skov med Arresø i Baggrunden paa sin højre Haand. Ornithologer ville til Foraaret ikke forgæves gøre en Tur til denne Skov og Mose; Skoven er St. Lyngbyskov, ad Landevejen 2 Mil fra Hillerød. Jeg har foretaget nogle faa Ture hertil, den første 12 Maj 1904. Før jeg naaede Skoven, iagttog jeg tydelig mange Hejrer *(Ardea cinerea)*, der skiftevis fløj til og fra Arresø, og omtrent midt inde over Skoven kredsede stadig mange. I de friske, lysegrønne Træer vilde jeg næppe have bemærket Rederne, der næsten helt skjultes af Løvet, hvis jeg ikke stadig havde hørt en stærk »Banken«, næsten som Spætternes, og tillige fløj stadig de gamle Hejrer over Rederne; der var nemlig allerede paa denne Tid store Unger, der enten stod op i Rederne eller nogle endog ude paa Grene ved Siden af. Rederne var næsten alle (der var vel ca. 50 Stk.) anbragte i meget høje Bøgetræer og ude paa meget tynde Grene, saa de stadig svajede hid og did for Vinden; jeg fandt kun en Rede i en Eg og en i en Gran. Størrelsen af Rederne var paafaldende forskellig, nogle var ikke stort større end gode Kragereder, hvorimod andre var nok saa store som en Storkerede. Neden for hver Rede (der var højst 3 i hvert Træ) var der en cirkelrund Plet af Skarn, Fiskerester og døde Unger; disse sidste fandtes næsten neden for hver Rede. Uden at være særlig rolige var Hejrerne meget lidt sky; naar man bankede paa et Træ, fløj de højst hen til et andet eller blev maaske ogsaa staaende tilsyneladende ligegyldige ved Reden. Rederne var alle anbragt saa godt, at det var umuligt at bestige nogen. Forældrene kom stadig flyvende med Føde til Ungerne, der skreg hæst og baskede med Vingerne hver Gang, der vankede noget; som oftest var det umuligt at se, hvad det var, der blev bragt dem; en Gang saa jeg dog tydelig en Aal sprælle i Næbbet paa en, og nedenfor Rederne laa Skeletter af Aborrer og Karudser. Det maa bemærkes, at der dette Aar ingen Raager *(Corvus frugilegus)* var i St. Lyngby Skov.

16 April 1905 var jeg atter ved Hejrekolonien; der var nu fore-

gaaet en betydelig Forandring i den forløbne Tid. Hejrerne var nemlig begyndt at holde Flyttedag, som Følge af, at nogle Raager havde slaaet sig ned imellem dem, thi de var nu begyndt at have Reder i nogle store Ege, der befandt sig et Stykke fra Bøgene; dog var vel de halve endnu imellem Raagerne paa deres gamle Plads. Rederne i Egene var ikke synderlig vanskelige at bestige, og jeg undersøgte da ogsaa flere. De gamle holdt sig yderst tappert paa Rederne; en fløj først, da jeg bankede paa Underlaget af Reden, til ikke ringe Rædsel for mig, der ikke havde ventet at finde nogen Fugl paa Reden, og min Ængstelse formindskedes ikke, da Fuglen stadig holdt sig svævende ikke mange Alen fra Reden, i hvilken der fandtes 5 Unger og et Æg. Der var stor Forskel paa Ungerne, den største vel 8 Dage gammel og paa Størrelse med en slagtefærdig Kylling. Ungerne troede aabenbart, at de skulde mades, da jeg rørte ved dem, for de rejste sig næsten helt op og strakte hæst hvæsende Næbbene hen imod mig; deres Ben var fuldstændig grønne og Øjnene fuldstændig farveløse, Kroppen var næsten helt nøgen, kun hist og her var der lange Uldtraade paa den. I Ægget, der laa tilbage, bankede Ungen stadig. I en anden Rede fandtes 4 helt friske Æg (fra den Rede fløj Hejren straks, da jeg begyndte at klatre op i Træet), i en tredie var der 5 stærkt rugede Æg. Æggenes Farve varierede en Del fra lyseblaa til grøn og næsten til hvid. Der var paa dette Tidspunkt kun 20 Raagereder i Bøgene og disse var alle anbragte saa højt oppe, at de var aldeles utilgængelige.

April 1907 havde Raagerne fuldstændig erobret Hejrernes Plads i Bøgene, og disse var alle flyttet til Egene. Raagerne var til Stede i et Antal af 250 à 300 Stykker, og i Modsætning til de ret fredelige Hejrer var der en Larm, man daarlig nok hører Magen til andre Steder end netop i en Raagekoloni. Hunnerne rugede overalt, og Kolonien strakte sig over et ikke lille Stykke af Skoven, da der højst var 6—8 Reder i hvert Træ; nogle gamle Hejrereder var ogsaa taget i Brug. Det er ret ejendommeligt, synes jeg, at Raagerne saaledes kan fortrænge Hejrerne et Stykke, uden dog helt at jage dem bort; med Glæde har jeg stadig set, at Hejrekolonien ikke paa nogen Maade formindskes; men der er da ogsaa omkring St. Lyngbyskov saa gode Betingelser for Hejrer, som man vist kun finder faa Steder, da der foruden Arresø er fuldt op af fiskerige Moser paa alle Sider; i

disse Moser ser man næsten ogsaa altid Hejrerne færdes, men her er de i Modsætning til ved Rederne meget sky, hvorfor de ogsaa heldigvis meget sjældent skydes; efter Beretninger fra Egnens Folk at dømme er Hejrerne da heller ikke synderlig forhadte paa Egnen.

FUGLELIV I SØBORG MOSE VED KØBENHAVN.

AF

NIELS CHRISTIANSEN.

Dersom man i Slutningen af Marts Maaned begiver sig fra Bispebjærg ad Landevejen ned mod Søborghus Kro, kan man fra Bakken, som ligger mellem de to nævnte Steder mod Nordvest se ud over Størstedelen af Mosen, som dog paa den Aarstid snarest tager sig ud som en Sø, med spredte Bevoksninger af fjorgamle Tagrør og Hængesækøer. Fuglelivet er paa denne Tid sparsomt, en 20 à 30 Svaner *(Cygnus olor)* har paa deres Fart mod Nord søgt Madro et Par Dage sammen med nogle større og mindre Flokke af Ænder, navnlig Hvinænder *(Clangula glaucion)*, Taffelænder *(Fuligula ferina)*, Stokænder *(Anas boscas)*. Blishøns *(Fulica atra)* og enkelte Lappedykkere *(Podicipes griseigena)* have ogsaa indfundet sig. De to sidste Arter synes saa godt om Lokaliteterne, at nogle forblive der. Tag nu derud en 14 Dage eller 3 Uger efter, og Mosen har fuldstændig skiftet Karakter; thi nu ligner den virkelig en Mose, idet Vandet er formindsket med ca. 3 à 4 Fod, og Dækket er saaledes borttaget for store Marker af sortbrune Rørstubbe, halvraadent Siv og Smaaholme, alt gennemkrydset af Kanaler paa langs og tværs. Vandet er gennem en Sluse i Dæmningen mod Søborghus ledet bort og videre gennem et System af Kanaler, havnende inde i vore Bysøer. De ovennævnte Fugle have alt længe opholdt sig i deres Hjemstavn mod Nord, og nye Arter have taget Mosen i Besiddelse. Af Knubsvanen findes kun 2 Par ynglende, et Par i hver sin Ende af Mosen; dog flere Par forsøge at tiltvinge sig Yngleplads der, men blive efter kortere eller længere Ophold fordrevne af de to gamle Svanepar, og saaledes har Forholdet været i mange Aar. Blishøns vrimle nu overalt i Mosen, tilligemed Lappedykkere samt enkelte Par af den toppede Lappe-

dykker *(Podicipes cristatus)*, hvilke dog vist ikke yngle i Mosen. Stokanden har allerede ruget længe og til Redeplads valgt en Tue eller Rørbunke. I Begyndelsen af Maj Maaned ere næsten alle de Fugle, som findes ynglende i Mosen, komne, og en Stagetur gennem Mosen er nu overordentlig interessant, baade hvad Fuglelivet og Terrænet angaar. Saalænge Farten gaar op gennem Hovedkanalen, der strækker sig gennem hele Mosens Længde (fra Søborghus til Brønshøj og Husum), er det let nok at stage sig frem; men drejer man nu om ad en af de smaa Sidekanaler, som næsten fuldstændig er tilgroet, saa begynde Besværlighederne; men Lønnen, der kommer, er dem værd. Hist henne i Rørskoven ser man en rødhalset Lappedykker forlade sin svømmende Rede, og dykke under Overfladen for nu og da at komme op i Nærheden af Prammen for at se, hvad der gaar for sig; nu støder Prammen paa en Tue, en Blishøne piler afsted, eller en skræppende Stokand forlader et Dusin Æg, sendende samtidig en lille Afskedshilsen. Stager man stadig ud igennem Kanalen, kommer der et Øjeblik, hvor man staar fast, og har man fjernet sig et Par Hundrede Alen fra Hovedkanalen, kan man forlade Prammen, dersom man da ikke er altfor bange for et Par vaade Fødder, og tage sig en Hoppetur rundt paa de mange Smaaøer, som findes, dannede af de gamle Tagrørsbunker, i det man nu og da maa kaste sig i hele sin Længde for ikke at gaa igennem og havne i alendybt Mudder; Opsynsmanden over Mosen paastaar, at der flere Steder endog er fuldstændigt bundløst. Her paa disse omtalte Flader træffer man den rødblissede Rørhønes *(Gallinula chloropus)* Rede, og man ser nu og da et Glimt af Fuglen, idet den piler afsted det bedste, den har lært, hen over de gyngende Aakandeblade. Den synes at have formeret sig stærkt de senere Aar her i Mosen; dens Rede ligger noget mere aabent end Vandriksens *(Rallus aqvaticus)*, som ligeledes yngler talrigt her, men dennes Rede er meget svær at finde, idet den godt skjult er anbragt helt ude ved det aabne Vand, særlig i Tagrørsbunkerne, eller i Bunden af de store Startuer, som ere omgivne med Vand, sjældnere paa de mindre Volde, i det høje tørre Græs, men altid dækket foroven. Fuglen ligger meget fast paa Reden, saaledes at man undertiden kan tage den med Haanden, om man vil, og den smutter næsten umærkelig bort; dog, har man Øjnene med sig, kan man se den ligge og trykke i de tørre Rør et Par Alen fra Reden; men den

er næsten ikke til at faa Øje paa, idet dens rødbrune Ryg fuldstændig falder sammen med Underlaget; eller man kan undertiden se den stikke Hovedet op igennem de tørre Rør, iagttagende, hvad der foregaar ved Reden, og tager man efter den, piler den med en overordentlig Ynde bort over Vandet paa Blade eller hvad andet, der flyder, og dens røde Næb og Benene tage sig da smukt ud. Naar man oftere har været ved Reden uden at forstyrre den, kan man tilsidst blive saa fortrolig med den, at man kan tage Græsset til Side og betragte Fuglen, der ogsaa betragter en med sine klare Øjne. Der er friske Kuld Æg fra først i Maj til Slutningen af Juli; Antallet i Reglen fra 7 til 11, en enkelt Gang 12; i Juli træffes der oftere Kuld paa 4 og 5 Æg. Af dens Æg gaa en Del tabt, da Vandrotten er ret talrig i Mosen, og man finder ofte de itugnavede Æg, hvor Rotterne have delikateret sig med Indholdet, paa Stedet. Anderledes naar Kragen *(Corvus cornix)*, er Røveren; den flyver med Ægget i Næbet op paa Marken og fortærer det med utrolig Hurtighed, og er straks tilbage efter ny Forsyning. Den rødblissede Rørhønes Æg ere mere udsatte for Kragens Røverier, da den som ovenfor nævnt bygger mere aabent, men hen paa Sommeren, naar Vegetationen er vokset i Vejret, findes Reden helt oppe i Grøfterne i de høje Vækster, men dog med Vand under; ogsaa af den træffes friske Kuld fra Begyndelsen af Maj til sidst i Juli; her er ogsaa det sædvanlige Antal Æg fra 7 til 11, men jeg har ogsaa set Rede med 15 Æg. Blishøne har ogsaa friske Kuld Æg fra sidst i April til ind i Juni, maaske Grunden er noget den, at dens Rede saa ofte forstyrres; den ligger jo mere frit aaben end de to foran nævnte Fugles; ogsaa den gaar op i Græsset paa det lave Vand og fæster Bo; dens Æg-Antal er fra 8 til 11, men der kan træffes indtil 15 Æg. Den plettede Sumphøne *(Porzana maruetta)*, har jeg ofte truffet i Mosen paa forskellige Tider af Sommeren, men har ikke truffet dens Rede. Sandsynligvis yngler den her, hvor Lokaliteten er saa god for den, og jeg har i August set unge Fugle, som dog nok ere udrugede der. Den rødhalsede Lappedykker yngler der ogsaa ret almindelig, dog næppe i saa stort et Antal som for nogle Aar tilbage; ogsaa mange af dens Æg gaa til Krageføde; friske Kuld Æg fra først i Maj til sidst i Juni, Antallet i Reglen fra 3 til 5, almindeligst 4 Æg. Ogsaa den lille Lappedykker *(Tachybaptes minor)* yngler der, om ikke helt

almindelig, saa dog i de senere Aar ikke sjælden, men den færdes jo mere skjult; Reden findes helt ude i Mosen blandt Rør og Græs, flydende, eller helt inde ved Land paa Tuer; ogsaa den gør som Lappedykkerne i Almindelighed, naar de forlade Reden, dækker Æggene med noget af Redematerialet; friske Kuld Æg ere trufne fra Begyndelsen af Maj til Midten af Juni; Æggenes Antal fra 3 til 6. Foruden Stokanden yngler der ogsaa enkelte Par af Skeanden *(Anas clypeata)*; den holder sig ikke som Stokanden mest paa de tørre Rørholme, men da den er noget senere med Æglægningen, er Græsset nu saa højt i Engene ved Mosen, at den der finder Dækning for sin Rede. Ikke faa Krikænder *(Anas crecca)*, yngle i Mosen; ogsaa den lægger oppe i Græsset, men dog ogsaa i Tuerne, hvor Reden i Reglen er helt dækket foroven af det løse Græs, med Indgang fra Siden. Friske Kuld Æg fra 10 Maj, Antal fra 8 til 11. Atlinganden *(Anas querquedula)* har jeg ogsaa set der, oftere truffet dens Rede med 7 Æg, paa en Vold ude i Mosen, i højt tørt Græs; da der kun var ganske faa Dun (men dog nok til at konstatere, at det var *Anas querquedula)*, var Kuldet næppe udlagt; ogsaa den var dækket af det tørre Græs. Af Hættemaagen *(Larus ridibundus)*, er en mindre Koloni i Mosen, dog ikke saa talrig som for nogle Aar tilbage; Æggene blev vist for haardt beskattede af Jagtherrerne. Af Sortternen *(Sterna nigra)* yngler vel ca. 10 Par; den har før ynglet spredt over hele Mosen, nu kun ved Husumenden. Dens Rede er ofte lavet af grønne Planter omtrent som den lille Lappedykkers, frit flydende, og jævnlig ere Æggene lagte paa opskudt Dynd omtrent uden noget Underlag; Antal Æg 3, sidst i Maj og Begyndelsen af Juni. Jeg har set 6 Æg i en Rede, men det var sikkert 2 Fugle, der havde lagt sammen, da 3 og 3 Æg lignede hinanden; ogsaa 3 Terneæg og 1 af den rødhalsede Lappedykker har jeg set i samme Rede. Af egentlige Vadere er Viben *(Vanellus cristatus)* almindelig; Æggene findes oppe paa Engene saavel som ude i Mosen paa sammenskyllede Rørstumper. Enkelte Par af Rødbenen *(Totanus calidris)* yngler der, dens Rede og Æg ere jo almindelig kendte. Af den dobbelte Bekkasin *(Gallinago scolopacina)* ses enkelte Fugle hele Sommertiden i og ved Mosen; jeg har aldrig truffet dens Rede. Brushane *(Machetes pugnax)* færdes der ogsaa i fuld Pragtdragt; heller ikke dens Rede har jeg set; ved de Muddergrøfter, som føre til Mosen, findes hele Sommeren den lille Mudderklire

(Actitis hypoleucus). For 5 Aar siden var der endog en Rørdrum *(Botaurus stellaris)*, som hele Sommeren, særlig i Aftenstunden lod sit interessante Brøl høre. Af Sangere er den store Rørsanger *(Acrocephalus turdinus)* ikke sjælden, jeg har iagttaget den ved at passere Mosen fra Søborghus til Husumenden, 8 forskellige Steder, hvor Hannen lod sin Sang høre, og dog paa saa vidt fra hinanden værende Steder, at ingen er nævnt 2 Gange; snarere var der flere. Den har allerede Æg i de første Dage af Juni; Reden sidder som Regel noget lavere end den lille Rørsangers *(Acrocephalus arundinaceus)*, er dyb og fast og sidder i Reglen 3 Alen inde i de tætte Rørholme ud til aabent Vand; som oftest sidder den 2 Fod oppe befæstet til 5 à 6 Rør, men under en stærk Storm forleden Aar vare dog Æggene faldne i Vandet fra et Par Reder, som sad i Vindsiden; friske Kuld Æg fra først i Juni til sidst i Juli. Æggenes Antal fra 4 til 6, i Reglen 5 Æg. Den lille Rørsanger *(Acrocephalus arundinaceus)* yngler talrigt overalt i Rørene i hele Mosen, friske Æg fra midt i Juni til sidst i Juli. Antal Æg fra 3 til 5; en enkelt Gang har jeg set 5 Unger og et raaddent Æg, i Reglen 4 Æg. Sivsangeren *(Acrocephalus phragmitis)* er ogsaa overalt talrigt ynglende saavel ude i Mosen, i Tuer, som ved Bredderne i Græs og Nælder; friske Æg i Juni og Juli. Antal Æg fra 4 til 6, i Reglen 6; kun de meget sene Kuld ere paa 4 Stykker. Rørværlingen *(Emberiza schoeniclus)* er overalt talrigt ynglende, særligt ved Bredderne, og paa de tørre Smaaholme, ogsaa, om end sjældnere, i selve Engen; dens Rede sidder meget skjult, og Fuglen flagrer først af Reden, naar man er den ganske nær; og er Rugning først begyndt, forraader den selv Reden, ved at gaa paa den, naar man gaar lidt til Side og forholder sig rolig, iagttagende Fuglen; friske Æg fra 10 Maj til sidst i Juni, Antal fra 4 til 6, i Reglen 5 Æg. Kornværlingen *(Emberiza miliaria)* og Gulspurv *(Emberiza citrinella)* yngle paa Grøfter og Skrænter omkring i Mosen. Engdigesmutte *(Praticola rubetra)* og Gul Vipstjert *(Motacilla flava)* ere ogsaa ynglende i Terrænet omkring Mosen; Sanglærken *(Alauda arvensis)* træffes ogsaa jævnlig ynglende der, og Tornsangeren *(Sylvia cinerea)* yngler der ogsaa. I Midten af Attenhundrede og halvfemserne ynglede endnu den Rødbrune Kjærhøg *(Circus æruginosus)*, nu skydes den kun paa Trækket ved Kragehytten, ligesom unge Fugle af den Blaa Kjærhøg *(Circus cyaneus)*. I August og September er

der Tusinder af Stære *(Sturnus vulgaris)*, som tage Natteophold i Rørene, og forresten gøre megen Skade ved at knække Rørene. At passere langs Mosekanten i Mørkningen en Sommeraften er meget interessant. Man hører de forunderligste Lyde, Lokkestemmer af de Voksne, Ungernes Svar, ogsaa den pibende Lyd af en Ands Vinger; man kunde næsten tro, at en hel Mængde underjordiske Trolde og Ellefolk her havde sat hinanden Stævne og vare i ivrig Konference.

Fugle, som yngle i og ved Mosen:

1. *Motacilla flava*, almindelig.
2. *Praticola rubetra*, almindelig.
3. *Sylvia cinerea*, almindelig.
4. *Acrocephalus phragmitis*, almindelig.
5. *Acrocephalus arundinaceus*, almindelig.
6. *Acrocephalus turdinus*, flere Par.
7. *Alauda arvensis*, almindelig.
8. *Emberiza miliaria*, almindelig.
9. *Emberiza citrinella*, almindelig.
10. *Emberiza schoeniclus*, almindelig.
11. *Vanellus cristatus*, almindelig.
12. *Totanus calidris*, enkelte Par.
13. *Fulica atra*, almindelig.
14. *Gallinula chloropus*, almindelig.
15. *Rallus aquaticus*, almindelig.
16. *Porzana maruetta*, ikke konstateret.
17. *Larus ridibundus*, mindre Koloni.
18. *Sterna nigra*, flere Par.
19. *Cygnus olor*, 2 Par.
20. *Anas boscas*, almindelig.
21. *Anas clypeata*, enkelte Par.
22. *Anas crecca*, ret almindelig.
23. *Anas querquedula*, enkelte Par.
24. *Podicipes griseigena*, almindelig.
25. *Tachybaptes minor*, flere Par.

EN LILLE LITTERATUR-BEMÆRKNING.

AF

O. G. PETERSEN.

For de unge er Kjærbøllings »Danmarks Fugle« eller, som den i 2. Udgave kom til at hedde, »Skandinaviens Fugle«, sikkert et overvundet Standpunkt, og mange har maaske aldrig lukket denne Bog op, uden netop for at faa Oplysning om en Fugls Forekomst her i Landet. For os ældre stiller det sig anderledes. Vi kan nok se, at den er forældet og at den har sine store Skavanker, men mange af os forholder sig dog sikkert sympatetisk til den – jeg taler her kun paa deres Vegne, som blot i Ny og Næ kan give sig lidt af med Iagttagelsen af vor Fugleverden, som kun kan beskæftige sig med Ornithologi saadan »lidt ved Siden af«. Mange af os kom vist til at holde af vor Kjærbølling, og jeg kan ikke vide, om det ikke skulde være gaaet andre som mig, at de ikke var fuldt glade ved at se den Skikkelse, hvorunder Bogen kom til at fremtræde i 2. Udgave. Udgiveren af denne var sikkert ikke Ornitholog, og det, synes jeg, spores forskellige Steder. Blandt andet var det mig et Savn, at de, ganske vist undertiden noget besynderlige, Lydbetegnelser for Fuglestemmerne (formodentlig efter Naumann) blev udeladt[1], vel sagtens fordi Bearbejderen ikke kendte disse Røster. Jeg har ikke saa sjældent »bestemt« Fugle efter disse Angivelser. Da jeg f. Eks. som ung for første Gang hørte en Vagtel ude paa Marken, anede jeg egentlig ikke, hvad det var, men gik hjem og søgte Mulighederne i min Kjærbølling, og jeg kom da meget hurtigt ved Hjælp af Lydbetegnelsen paa det rene med Fuglens Art. (Senere fik jeg min Bestemmelses Rigtighed verificeret i en »Gewerbehalle« i Schwarzwald, hvor der var nok baade af Kukker- og Vagtel-Ure). I Stedet for dette staar der nu i 2. Udg. nogle almindelige Fraser om Skriget, som ingen Ting siger, og saadan er det saa mange Steder. — Men det, som denne Meddelelse gælder, er ikke 2. Udgave, men den gode gamle 1. Udgave.

[1] I dette er der nok adskillige, der ikke er enige med mig, og der serveres ganske vist ogsaa meget paa dette Omraade, som er usmageligt, f. Eks. de lange Fremstillinger af Nattergalens Sang; men der er stor Forskel. Alwin Voigt, Excursionsbuch zum Studium der Vogelstimmen, Berlin 1894, benytter iøvrigt en anden Metode, som ofte giver gode Resultater.

Kjærbølling siger i sin Fortale: »Det er mig en ligesaa kjær som hellig Pligt, at aflægge min offentlige Bekjendelse for det, jeg har modtaget af Andre«. Af disse nævnes som særlig benyttede Forfattere Naumann (Naturgeschichte der Vögel Deutschlands), navnlig m. H. t. Indledningen, Slægts- og Artsmærkerne, og Nilsson (Skandinaviens Fauna). Forfatteren burde have nævnet En til, men det er ganske sikkert en vistnok meget skjult Kilde. Fra mine unge Dage ejer jeg tilfældig et Hefte af en gammel Bog, nemlig det 4. Hefte af »Naturgeschichte der Vögel Mecklenburgs von H. D. F. Zander, Rector u. Hülfsprediger zu Lübz«, hvis Aarstal er mig ubekendt. Dette Hefte indeholder Siderne 241—320 og omfatter endel af de tyndnæbbede Fugle. Kjærbølling vil som nævnt navnlig have benyttet Naumann ved Slægts- og Artsmærkerne, men han nævner ikke et Ord om, at han for en stor Del har skrevet sine Skildringer af Fuglenes Levevis ud efter Zander, og jeg maa tilstaa, at jeg netop paa dette Omraade troede at have den rigtige, originale Kjærbølling for mig. Dette maa naturligvis belægges med nogle Beviser, som følger:

Kjærbølling S. 133 (Om Solsorten):

Solsorten beboer vore Løv- og Naaleskove, især medens disse endnu ere yngere og have megen Underskov; helst hvor der er Vand i Nærheden eller fugtig Jordbund. Den er deels Stand-, deels Strøg-, deels Trækfugl; thi de Gamle forblive tildeels her Vinteren over, men Ungerne drage i Almindelighed sydligere i October med det almindelige Drosseltræk, og vende tilbage i Marts. — I sin Adfærd viser den stor Livlighed, er ualmindelig sky og klog; den er saa forsigtig, at den sjældent lader sig see og ikke let lader sig hilde i Snarer. Naar den mærker Fare o. s. v.

Zander S. 270:

Sie bewohnt unsre Laub- und Nadelwälder, wenn sie noch jung und recht dicht sind, oder viel Unterholz haben, und am liebsten solche, die am Wasser liegen, oder deren Boden feucht ist ... Sie ist bei uns theils Stand-, theils Strich-, theils Zugvogel; denn die Alten bleiben zum Theil den Winter über hier ... die Jungen aber ziehen gewöhnlich in October weg, und kehren im März zurück. — In ihrem Betragen zeigt sie, neben grosser Lebendigkeit, ungemeine Scheu und Klugheit; sie ist so vor-

sichtig und listig, dass sie selten sich blicken und nicht leicht in Schlingen sich berücken lässt. Wenn sie Gefahr ...

Kjærbølling S. 173 (Nordlig Nattergal):

Den lever i dybtliggende Løvskove, som have tæt Underskov og Krat med rigeligt Vand, især ved Aaer og store Bække, eller i Nærheden af Sumpe og Grave. Dens Væsen har noget Stormende, blandet med noget Sørgmodigt, hvorved den adskiller sig fra den egentlige Nattergal, som forøvrigt er den fuldkommen liig i Manerer og Levemaade, ja selv i Sangen. I Almindelighed synger den nordlige Nattergal meget stærkere, gjaldende og mere hult klingende, næsten klokkeagtigt, desuden langsommere afbrudt og med mindre Afvexling ... I det Frie lyde dens Melodier fra Mai til Slutningen af Juni, ikke blot i Aften- og Morgentimerne, men ogsaa hyppigt om Natten, hvilket fornemmelig characteriserer denne Art.

Zander S. 259—260:

Sie lebt in tief liegenden Laubhölzern, welche dichtes Unterholz und Gebüsch mit vielem Wasser haben, besonders an den Ufern der Flüsse, so wie in der Nähe von Sümpfen und Teichen; ... Sie hat in ihrem Wesen etwas Stürmisches, aber dabei doch zugleich etwas Schwerfälliges, wodurch sie sich von der gemeinen Nachtigall unterscheidet, der sie sonst in Sitten und Lebensart sehr ähnlich ist. Auch im Gesange ähnelt sie derselben ... Im Allgemeinen jedoch singt die Sprossernachtigall viel stärker, hohler, fast glockenartig, überdiess auch langsamer, abgebrochener und weniger mannigfaltig ... Im Freien erschallen ihre Melodien vom Mai bis gegen Ende Juni, nicht allein in den Morgen- und Abendstunden, sondern auch häufig des Nachts, und zwar um diese Zeit öfter, als bei der vorigen.

Kjærbølling S. 175 (Sydlig Nattergal):

Ved sin herlige Sang udmærker den sig fremfor alle Fugle, og er derved bleven saa berømt, at allerede de ældste Digtere have besunget den. I Regelen findes der ikke let nogen Fugl (foregaaende Art undtagen), som heri overgaar den, saa at den med Rette fortjener Navn af Sangfuglenes Dronning. Den forener i sin Sang alt det Skjønne, Bløde, Blide, Stærke og Overraskende i de andre Fuglesange, og sætter derved den følsomme Tilhører

i forbausende Henrykkelse; thi enhver maa tilstaae, at denne udsøgte Rigdom af harmonisk Afvexling, denne Stemmens Fylde og Kraft, disse minutlange, melancholske, vedvarende, stedse stigende, snart gjaldende . . . o. s. v.[1] — Den temmelig store, dybe Rede bestaar udvendig af tørre Blade, Straae, Rørblade og Græsstængler; den er indvendig udlagt med fine Græsstraae og Risper (!), stundom med enkelte Hestehaar. I Almindelighed staaer den paa Jorden, i Buske eller højt Græs, undertiden i tørre Riisgrene eller paa Jorden i tørt Løv, stundom i mindre dybe Udhulinger af gamle Træstammer; den findes ogsaa i Hække og Gjærder i en Højde af indtil 6 Fod, og indeholder i sidste Halvdel af Mai 4—6 Æg, som . . .

Zander S. 253 flg.:

Wodurch sie sich nun vor allen Vögeln so sehr auszeichnet, und wodurch sie so berühmt geworden ist, dass schon in den ältesten Zeiten Dichter sie besungen haben, das ist, wie jeder weiss, ihr herrlicher Gesang oder Schlag. Und in der That findet sich auch, ausser dem Sprosser, nicht leicht ein Vogel, der sie darin übertrifft, so dass sie mit Recht die Königin der Singvögel genannt zu werden verdient. Sie vereinigt in ihrem Gesange alles Schöne, Zarte, Sanfte, Starke und Ueberraschende der andern Vogelgesänge, und versetzt dadurch jeden gefühlvollen Hörer in staunendes Entzücken; denn jeder muss gestehen, dass dieser auserlesene Reichthum und harmonische Wechsel, diese Fülle und Kraft der Stimme, diese minutenlang melancholisch gezogenen und immer stärker werdenden, bald schmetternden . . . — Das ziemlich grosse, tiefe Nest der Nachtigall besteht auswendig aus dürren Blättern, Stroh, Rohrblättern und Grashalmen, worunter sich bisweilen auch einige Holzspäne befinden, und ist inwendig gewöhnlich mit zarten Grashälmchen und Rispen, auch wohl mit einigen Pferdshaaren ausgefüttert. Es steht meistens nahe am Boden im Gebüsch oder hohen Grase, bisweilen auch in einem Haufen dürrer Reiser, oder auf der Erde in dürrem Laube, oder in einer schwachen Aushöhlung eines alten Baumstammes. In Hecken und todten Zäunen befindet es sich mitunter, wenngleich selten, in einer Höhe von 6 Fuss. Es enthält in der letzten Hälfte des Mai 4—6 Eier, welche . . .

[1] Saaledes bliver det ved længe, men det er ikke til at holde ud, især naar man ved, at det ikke er førstehaands Følelser.

Kjærbølling S. 176 (Rødkælk):

Den findes overalt, baade i Løv- og Naaleskove, buskrige Haver og ved Flodbredder (!); men helst i Skove med tæt Undervæxt, hvor Solstraalerne sjeldent kunne beskinne den fugtige Jordbund. Som haardfør Trækfugl, indfinder den sig tidligt, allerede i Marts, og forlader os ikke før Octbr. eller Novbr., ja enkelte forblive endog her i milde Vintere. Den er en tillidsfuld, men munter, modvillig (!!) og trættekjær lille Fugl, som ikke forliges med sine Lige i sin Nærhed, hvorfor ogsaa hvert Par forbeholder sig et eget lille Revier.

Zander S. 264:

Es bewohnt unsre Laub- und Nadelwälder, buschreichen Gärten und Flussufer, kommt überall vor, und ist Jedermann bekannt. Am liebsten übrigens hält es sich in den Wäldern auf, wo das Unterholz so dicht steht, dass selten ein Sonnenstrahl den feuchten Boden bescheint ... Als ein nicht sehr zärtlicher Zugvogel stellt es sich früh, schon i März, bei uns ein, und verlässt uns auch erst spät, nämlich zu Ende Octobers und Anfange Novembers wieder, ja in gelinden Wintern bleibt es einzeln zuweilen ganz hier. Es ist ein sehr zutraulicher, aber munteres, muthwilliges und zanksüchtiges Vögelchen, das sich mit seines Gleichen durchaus nicht vertragen kann, und sich viel herumjagt und beisst; wesshalb auch jedes Pärchen sein eigenes kleines Revier behauptet.

Kjærbølling S. 178 (Blaakælk):

Om Høsten findes den paa Trækket i Haver og paa Kartoffelagre; sædvanlig holder den sig nær til eller paa Jorden, hvor den gjennemkryber det høje Græs eller de tætte Buske, men løber ogsaa gjerne paa det tørre Dynd i Grave. — Fortrolighed, Munterhed, Lethed, Livlighed og Trættekjærhed ere dens iøinefaldende Egenskaber. Hannen er i Yngletiden en flittig Sanger, især Morgen og Aften. Dens Sang er ret behagelig; den bestaaer af nogle pibende og snurrende Toner, imellem hvilke forekomme nogle, der ere laante af andre Fugle.

Zander S. 246—247:

Im Herbste kommt es oft in die Kohlgärten und auf die Kartoffeläcker ... Gewöhnlich hält es sich nahe an oder auf dem Boden verborgen und durchkriecht das hohe Gras oder

dichte Gebüsch, läuft aber auch gern auf dem trocknen Schlamme in Gräben herum. — Zutraulichkeit, Munterkeit, Gewandtheit, Lebhaftigheit und Zanksucht sind seine hervorstechenden Eigenschaften .... Das Männchen ist während der Brutzeit ein fleissiger Sänger, zumal in den Früh- und Abendstunden. Sein Gesang ist recht artig, und besteht aus einigen pfeifenden und schnurrenden Tönen, zwischen denen aber auch häufig von andern Vögeln entlehnte vorkommen.

Dette kunde let være bleven gjort meget vidtløftigere, men det maa vel være nok. Det er morsomt nok ved Vandstæren at se, hvorledes Udtryk for noget specifik dansk ogsaa er taget ud af den tyske Bog. Det hedder: Vandstærens Yndlingsopholdssted er brusende, med Træer og Buske bevoksede Bække, Aaer og Floder i Bjergegne. Men da det mangler vort Fædreland paa disse, forekommer den kun sjældent hos os om Sommeren. Og hos Zander: Der liebste Aufenthalt des Wasserschwätzers sind die reissenden, mit Bäumen und Gesträuch bewachsenen Bäche und Flüsse gebirgiger Gegenden. Da es aber hieran unserm Vaterland fehlt, so trifft man auch diesen Vogel im Sommer nur selten bei uns an (S. 300).

Nu maa ganske vist Kærnen i Kjærbøllings Bog være det Materiale, der er samlet sammen til Oplysning om danske Fugles Forekomst, givet i en samlet Fremstilling, hvilket sikkert har været af stor Betydning med Hensyn til at stimulere andre til at gøre Iagttagelser. Men der er dog én Betænkelighed ved den nævnte noget flotte Benyttelse af andres Ord. Sæt, at f. Eks. ogsaa Angivelser om Tiderne for Trækfugles Ankomst er løbet med ind i Fremstillingen efter en anden Forfatter, der behandler et andet Lands Fugleverden! Man vil maaske hertil sige, at den Tanke er udelukket; men det er dog forsigtigst at have den for Øje, og i de anførte Steder findes der dog noget deraf. Og Sagen er ikke ligegyldig, bl. a. f. Eks. for det Tilfælde, at man ønsker at anstille Sammenligning mellem de og de Trækfugles Ankomst nu og i tidligere Tid, hvilket f. Eks. kunde komme i Betragtning ved Drøftelsen af klimatiske Spørgsmaal.

Lad os tage et konkret Tilfælde. Jeg har i en Række af Aar noteret, navnlig fra Bülowskvarteret og særlig fra Landbohojskolens Have, naar jeg første Gang har iagttaget vore Sangfugle om Foraaret. For de 4 almindelige Have-Sylvier (i ældre For-

stand), Havesangeren *(Sylvia hortensis)*, Gærdesangeren *(Sylvia currucca)*, Løvsangeren *(Phyllopseustes trochilus)* og Gulbugen *(Hypolais icterina)*, har jeg 11 Aars Iagttagelser[1], nemlig fra og med 1895 til 1906, med Overspringning af 1901 og med ét Hul, nemlig Gulbugen for 1896. Gennemsnittet for disse Iagttagelser stiller sig saaledes: Løvsangeren 1. Maj, Gærdesangeren 2 Maj, Havesangeren 19 Maj og Gulbugen 20 Maj. Nu vil jeg øjeblikkelig indrømme, at dette er galt altsammen, idet sikkert alle Angivelserne er for sene[2]. Men nogen Sandhed er der dog deri, nemlig den, at Løvsangeren kommer lidt før Gærdesangeren, og Havesangeren lidt før Gulbugen, samt at disse to sidste kommer betydelig senere end de to første; det er noget, som enhver ved, der er vant til at lægge Mærke til disse Forhold. Vi vil foreløbig blive ved Havesangeren. Jeg har altsaa gennemsnitlig første Gang hørt den 19 Maj. Hvis jeg forstod ret, nævnede vor højagtede Redaktør i sit Foredrag i Ornithologisk Forening om Sangfuglene 12 Maj som Gennemsnitstiden for dens Ankomst. Vi kommer vel Sandheden temmelig nær, naar vi siger, at Havesangeren kommer omtrent midt i Maj, maaske lidt før, hvilket vist ogsaa vil være ret godt i Overensstemmelse med Winges Iagttagelser[3]. Men hvad siger Kjærbølling? »Denne Trækfugl indfinder sig gerne sidst i April eller først i Maj« (S. 158), hvortil Udgiveren af 2. Udgave har føjet »stundom senere« (S. 269). Det er en Angivelse, som vi sikkert render Panden imod; det kan ikke være rigtigt. Man faar saa bestemt Følelsen af, at det ikke er Udtryk for en Række selvstændige Iagttagelser, men enten er nedskrevet hen i Vejret eller ogsaa skyldes en fremmed Pen. Opgivelsen for Løvsangeren »omtrent midt i April« (Kjærbølling S. 159) passer heller ikke. Selv om vi indrømmer, at den kommer tidligt, vil det dog være rigtigere at angive sidste Tredjedel af April som Tiden for dens

[1] For Løvsanger og Gærdesanger har jeg nok flere, men her kan kun de komme i Betragtning, som jeg har fælles for dem alle 4.

[2] Dette er foruden i den ringe Tid, der har kunnet ofres paa disse Iagttagelser, blandt andet ogsaa begrundet i, at jeg næsten udelukkende har været henvist til at iagttage gennem Øret. Jeg ved iøvrigt ikke, hvor meget denne Omstændighed har at sige. Det maa afgøres af Folk, som baade kan høre og se (og kende) Fuglene.

[3] Herluf Winge, Fuglene ved de danske Fyr (Nat. Foren. Vidensk. Meddelelser).

Ankomst[1]. Mon ikke ogsaa f. Eks. Angivelsen for Eng-Piberen, først i Marts, og for Træ-Piberen, senest i Midten af April, ofte før, snarere burde hedde henholdsvis i sidste Halvdel af Marts og sidste Halvdel af April? En Ting maa dog tages i Betragtning. Kjærbølling var fra Als, og en stor Del af hans Ungdoms-Iagttagelser er vist fra det sydøstlige Jylland eller andre Steder fra det sydlige Danmark. Men det kan dog vist ikke forklare den betydelige Forskel i Tidsangivelsen[2].

Som nævnt er den omtalte Bog af Zander om Mecklenburgs Fugle uden Aarstal, d. v. s. altsaa det foreliggende Hefte. Men efter Habitus at dømme er den gammel, hvorpaa ogsaa det synes at tyde, at dens Forfatter har forenet de to Stillinger at være Rektor og Hjælpepræst. Paa den anden Side er den ikke ældre, end at baade Brehms og Naumanns Haandbøger citeres[3]. Ældre end Kjærbøllings er den i alt Fald ganske afgjort, og enhver Tanke om, at den omvendte Proces havde fundet Sted er udelukket. Derimod kunde der jo være Tale om, at de begge havde skrevet en tredje Forfatter ud, og Tanken vilde da nærmest falde paa Naumann. Dette har dog ved et Eftersyn af denne vist sig ikke at være Tilfældet.

Er der nogen, der finder, at foranstaaende Linier er overflødige og at man kunde have ladet gamle Kjærbølling være i Fred, skal jeg dertil sige, at Meddelelsen ogsaa nærmest kun er fremkommet som et lille Bidrag til at hindre, at hans Angivelser om Fuglenes Ankomsttid — og andre fænologiske Forhold — kan komme til at volde Fortræd, hvis de bliver draget frem til Sammenligning med nyere Iagttagelser, og man derpaa vilde grunde Betragtninger over Aarsagerne til Forskelligheder mellem

[1] Klinge, dette Tidsskrifts 1. Bd. S. 32, anfører for Esbjergs Vedkommende »oftest fra 25 April til en Ugestid ind i Maj«, hvilket jo iøvrigt er i god Overensstemmelse med min Gennemsnitsangivelse 1 Maj. Jeg har ialt noteret dens Ankomst i 15 Aar, og den ligger mellem 27 April og 6. Maj, begge Dage iberegnede. *Sylvia curruca* har jeg noteret her ved København i 17 Aar, og disse Ankomsttider ligger mellem 26. April og 11. Maj.

[2] Det vilde være interessant at vide Besked om Forskellen i vore Trækfugles Ankomst til de forskellige Landsdele, men det foreligger der vel neppe Materiale til endnu. Her var en Opgave for D. Ornith. Forening.

[3] Redaktionen har meddelt mig den Oplysning, at Zanders Bog er udkommen 1837—53, i 8 Hefter. Kjærbøllings Danmarks Fugle er fra 1852.

nu og da[1]. Det er ikke min Sag at paavise saadanne Uoverensstemmelser i det enkelte. Jeg har kun villet antyde den Mulighed, at de i Kjærbøllings Bog anførte fænologiske Data ikke er selvstændig gjorte Iagttagelser, da saa mange andre Angivelser om vore Fugles Levevis har vist sig at være skrevne ud efter en anden Forfatter.

MINDRE MEDDELELSER.

SJÆLDNE GÆSTER. Der er til Redaktionen sendt Meddelelse om Forekomsten af forskellige sjældne Fuglearter. Greve P. Ahlefeld-Lauervig-Bille, Skovsbo pr. Ullerslev, meddeler saaledes i Brev af 3 Februar 1908, at han til sin Samling har erhvervet en Thorshane *(Phalaropus fulicarius)*, yngre Fugl i Vinterdragt, skudt paa Odensefjord i November 1906, samt at en i September 1894 skudt Rødhalset Gaas *(Anser ruficollis)* ogsaa befinder sig i hans Samling.

Oberstløjtnant Kalkau, Fredericia, beretter følgende i Brev af 1 Februar 1908: »Rødfodfalk *(Falco vespertinus)* meget gammel, smukt udfarvet Han blev skudt 15. Maj 1907 ved Stenstrup pr. Svendborg, Turteldue *(Turtur auritus)* ligeledes særdeles smukt Eksemplar blev skudt 13 Juli 1907 paa Refsnæs. Begge findes i min Samling og vil formodentlig havne hos Museet, naar jeg har set mig mæt paa dem.

Her er færre Overvintrere end ellers, men daglig fisker 2 Isfugle *(Alcedo ispida)* i Erritsø Moses Grøfter, der har rindende Vand.

11 November 1907 blev der ved Trelde skudt en Albino (fuldstændig) af Vindroslen *(Turdus iliacus)*. Den findes udstoppet hos Konservator Windeballe her i Byen.»

Fra Klasselotterikollektør Warming, Kolding, er kommet Meddelelse om en Triel *(Oedicnemus crepitans)*, skudt de første Dage af December 1907 ved Kolding.

EN MÆRKET SNEPPE. En spansk Jæger har meddelt mig, at der i Andalusien er fundet en »pitorra *(becasse)*«, som var dræbt ved at flyve mod en Telegraftraad. Den omkomne Fugl bar om den ene Fod en ringbøjet Plade, 34 mm lang og

[1] Det kommer derfor heller ikke i Betragtning, hvor meget og hvor lidt der er gaaet over fra 1. til 2. Udgave, da man dog til eventuelle Sammenligninger af den nævnte Art naturligst vil gaa til den ældste Udgave.

5 mm bred, med Mærket RP E 3594 samt et Aarstal. Hvis nogen af D. O. F.s Medlemmer kan give Oplysning om, hvem der har udsendt denne Ringsneppe, bedes vedkommende Herre eller Dame være saa venlig at henvende sig til undertegnede, der da skal have den Fornøjelse at sætte Afsenderen i Forbindelse med Spanieren.

H. CHR. C. MORTENSEN, Viborg, Danmark.

SORT RØDSTJERT *(Ruticilla titys)*. Et lille Bidrag — desværre i negativ Retning — kan jeg give angaaende Sort Rødstjerts Udbredelse. I de sidste 8—9 Aar har den ikke ynglet i Koldinghus' Ruiner, hvor jeg før har fundet Reden. Senere ynglede den aarligt ved Kolding Havn og spredtes til forskellige Dele af Byen; et Aar boede her vist 5—6 Par eller flere. Det Træskur paa Havnepladsen, under hvis Tag den plejede at yngle, blev nedrevet for 3 Aar siden, og den har derefter forladt Havnen og vistnok tillige de andre Steder, hvor den havde holdt til, saaledes at jeg i 1906 kun saa den en enkelt Gang og i 1907 slet ikke.

Kolding, 31 Marts 1908. A. HAGERUP.

Da den sorte Rødstjert har faaet sin Historie (se en Artikel i Tidsskriftets forrige Hæfte S. 104 af V. Weibüll) kunde efterfølgende lille Notits maaske have nogen Interesse, da den er bygget paa en Meddelelse, som synes at være bleven upaaagtet eller at være gaaet i Glemme. I det af Chr. L. Brehm udgivne Tidsskrift »Ornis«, der udkom fra 1824—27, findes der en Afhandling: »Ornithologische Beiträge von F. Boie«, i hvilken der efter Meddelelse om, at denne Fugl var skudt nogle faa Gange ved Stockholm og Upsala, tilføjes: »Auch mitten in Copenhagen ist dieser Sänger auf den Ruinen der Marmorkirche gesehen worden« (Hft. 3, 1827. S. 59). O. G. PETERSEN.

HÆRFUGL PAA AMAGER. Da jeg en Dag gik en Tur ad Krudttaarnsvejen og langs med Christianshavns ydre Voldgrav op til Amagerbrogade, saa jeg i Græsset mellem Graven og Kløvermarksvejen, nærmest mod Sundet, i en Afstand af ca. 50 Skridt en Hærfugl *(Upupa epops)*.

Som den Amatør, jeg er i ornithologisk Henseende, ønskede jeg ikke at stole alene paa min egen Iagttagelse, men skyndte mig til Sporvogn og hentede min Ven og Læremester, Læge Th.

N. Krabbe, som fulgte med mig til Stedet, hvor jeg en Time tidligere havde set Fuglen. Vi havde den Glæde, at Hærfuglen stadig gik og nippede i Græsset. Den lod sig i Kikkert betragte længe; vi saa den saavel med sammenslaaet som med udslaaet Top, ligesom vi ogsaa saa den to Gange paa Vingerne; desværre lod den ikke sin Stemme høre, medens vi iagttog den.

Da vi begge ere af den Anskuelse, at det er forkasteligt ikke at kunne se en sjælden Fugl uden straks at skulle skyde den, naar ikke ganske særlige Omstændigheder tale derfor, gjorde vi intetsomhelst Forsøg i den Retning; forhaabentlig slipper Fuglen levende fra sit Besøg paa Amager.

Amagerbrogade, 26 April 1908. JOH. SPÄTH.

SJÆLDEN TRÆKFUGL (*Motacilla flava borealis*, Sundev.). Den 15 Maj saa jeg en Flok af den gule Vipstjerts nordiske Race, *borealis*, paa en Mark i Nærheden af Nøddebo ved Esrom Sø. Vi vare nogle Stykker i Følge og havde lige forladt Nøddebo Kro for at gaa videre mod Esrom; et Stykke Nord for Kroen stod jeg et Øjeblik stille ved Vejkanten for i Kikkerten at betragte en Gulspurv, der sad paa Telefontraaden, og hørte da fra en Pløjemark den gule Vipstjerts velbekendte Stemme. Jeg rettede Kikkerten mod Fuglen og ser til min Overraskelse, at dens Hoved er meget mørkt, Øredækfjerene sorte, og den har ingen Øjestribe! Ved at gaa ud paa Marken opdagede vi nu efterhaanden en hel Flok af disse nydelige Fugle, som sad i Plovfurerne. Det var Graavejr og truede med Regn, koldt, og blæsende temmelig stærkt fra Sydøst; da Marken var højtliggende, og Vinden stod lige ind fra Esrom Sø, opholdt Vipstjerterne sig helst nede i de dybe Furer og vilde nødig flyve op. Vi kunde gaa dem temmelig nær — paa 10—12 Skridt — og kunde saaledes ganske tydelig se alle Enkeltheder paa Dyrene; nogle vare paafaldende mørke paa hele Hovedet, hos andre vare væsentlig Øredækfjerene sorte; enkelte havde lysere graa Hoveder, og da de tillige vare blegere gule paa Undersiden, formoder jeg, at det har været Hunner; de stærkt farvede (Hanner) vare langt i Overtal.

Da Fuglene stadig trippede rundt mellem Plovfurerne, var det ikke muligt med Sikkerhed at tælle dem, men jeg er vis paa at være paa den rette Side, naar jeg anslaar Flokken til ca. 20 Stk.

Det er underligt, at denne Race saa sjældent er bleven bemærket her i Landet; den yngler jo almindeligt paa den skan-

dinaviske Halvø, og man skulde da tro, at den hvert Aar maatte være at se her paa Gennemrejse. Maaske er Sagen den, at den paa Grund af sin Lighed med den typiske Race, let undgaar Opmærksomheden.

I zool. Museum findes en Han fra Fredericiaegnen, og afdøde O. Winge skal have iagttaget den nogle Gange.

Den nævnes i Collins Supplementer til Kjærbøllings »Skandinaviens Fugle« som skudt 14 Maj 1865 ved Randsfjord i Fredericiaegnen; 20 Maj 1884 og 8 Maj 1885 er den skudt af Købmand N. Larsen i Ejstrup; overhovedet skal den ikke være sjælden der paa Egnen om Foraaret; 18 Maj 1889 bleve 3 Hanner og 1 Hun skudte ud af en Flok paa 12—14 Stk. Ved Viborg er den ogsaa skudt nogle Gange.

Efter ovenstaaende Data at dømme synes dens Træk at falde lidt senere end den typiske Races. E. LEHN SCHIØLER.

FRA FREMMEDE TIDSSKRIFTER.

TRANENS (GRUS CINEREA) YNGLESTEDER I TYSKLAND.

Die Brutplätze des Kranichs in Deutschland. Teilweise nach den von dem Geh. Hofrat Dr. H. Nitsche nachgelassenen Papieren. Von W. Baer in Tharandt. (Ornithol. Monatsschr. 1907—08).

Den ret omfangsrige Afhandling bestaar for den største Del af en tabellarisk Oversigt over de Steder, hvor Tranen ruger (eller har ruget) i Tyskland, ordnet efter Landsdele. Ved hvert enkelt Sted gives nøjagtig Oplysning om Beliggenheden, Tallet af ynglende Par og Kilden til Meddelelsen. Fra Sønderjylland opgives 3 Steder, hvor Tranen tidligere skal have ynglet, dog ikke senere end Midten af det 19de Aarhundrede; ej heller fra Holsten haves der Meddelelse om endnu beboede Yngplepladser; derimod behøver man kun at rejse til Warnemünde for at træffe adskillige Rugepladser, endda ofte beboede af ret talrige Par.

De fleste Steder yngler kun et enkelt eller faa Par, men der findes større »Kolonier« hist og her, saaledes en paa ca. 50 Par tæt ved Stettin. Ialt opføres 411 Ynglepladser, (hvoraf de 75—80 ikke mere ere beboede) og heraf falde de 398 paa Prøjsen og de to Hertugdømmer Mecklenburg. Ialt kan vel regnes med ca. 900 Par paa de anførte Pladser, men Forf. er paa det Rene med, at han langtfra har faaet alle Ynglepladser med, antagelig dog mellem Halvdelen og to Trediedele. Afhandlingen slutter med en Beskrivelse af de Egne, hvor Tranen yngler, en historisk Oversigt over Tranens Forekomst i forskellige Lande og en Omtale af de Egne udenfor Tyskland, hvor den endnu yngler. O. H.

FUGLENE OG SNESTORMEN.

I »The Zoologist« for Marts 1907 har Mr. Arthur H. Patterson skrevet en Afhandling om Fuglelivet under en stærk Snestorm ved Breydon i England, hvoraf her bringes et Uddrag i Oversættelse:

Den stærke Snestorm, som karakteriserede Slutningen af 1906 og de første Dage af 1907, og dens Virkninger paa Fuglelivet, vil længe staa friske i min Erindring. Jeg gjorde nogle faa Iagttagelser under Uvejret, og dem vil jeg meddele, som jeg har nedskrevet dem.

31 December. Efter en lang Række milde Vintre kom i den sidste Uge af dette Aar noget i Lighed med de strængere, som vi kendte i gamle Dage. D. 22 regnede det stærkt om Natten, og næste Dag begyndte Sneen at falde.

Fuglene begyndte at vise Tegn paa Uro. Hættemaagerne *(Larus ridibundus)* som i et Par Dage havde søgt deres Føde i Floden, fløj omkring Broen i Hjærtet af Byen, et godt Tegn paa, at der vilde indtræde en Forandring i en eller anden Retning. Morgenen til d. 23 gryede med en ildrød Himmel, der kort efter blev graa, og ud fra dens dybe Mørke begyndte Sneen at falde hurtigt og vedvarende, rigtig for Alvor.

Min første Tanke gjaldt de stakkels Fugle, de Fugle, der skulde dø af Sult eller for Bøssen. D. 22 og 23 blev Flokke af forskellige Fuglearter iagttagne, da de skarevis fulgte Forstranden sydpaa; en Flok, formentlig af Stokænder og Dykænder, talte op imod 500 Individer, og en Avisartikel fra Aldeburgh beretter, at »Uhyre Flokke af Ænder, Vildgæs, Pibeænder og andre Fugle ustandselig trække sydpaa til Strandbredden og varsle om en Fortsættelse af det nuværende haarde Vejr«.

Den Slags Iagttagelser og Meddelelser sætter naturligvis enhver, der ejer, eller har en Ven, der ejer en Bøsse eller en Skydepram med Bøsse af svært Kaliber, i Aktivitet med at pudse sit Vaaben og forsyne sig med Forraad af Ammunition; lokale Isenkræmmere ladede Patroner Nat og Dag, og adskillige af Breydons Beboere begyndte at skyde Vildænder. Hver eneste Amatør-Pramjæger gjorde sin Baad flot, og hvis jeg havde været Acciseembedsmand, kunde jeg have erhvervet mig et Navn ved at sortere det Regiment af Mennesker, som med enhver tænkelig Afart af en Bøsse — med, og for det meste uden Bøssebevilling — luskede om paa Breydons Volde og paa Markerne.

D. 27 gik jeg en Tur til Gorleston Molehoved, da jeg havde hørt, at nogle Vildænder af »en ukendt Art« i deres Nød vare komne ind i Havnen, men jeg saa ingen. I Ebbetiden kunde man se nogle smaa Maager ved den nordre Sandbanke lige ved Molen; alle de større Maager vare borte, og i det hele taget saa man kun faa af dem, saa længe Vejret var strængt. Men jeg lagde Mærke til nogle faa Drosler (Vindrosler *(Turdus iliacus)* og deslige) og Finker, og et Par Pibere gik paa Molen paa den støtte og betænksomme Maade, som i den normale Træktid er særegen for dem; de vare kun en Armslængde fjærnede fra mig.

D. 28 gik jeg en Tur tværs over North Denes; undertiden maatte jeg vade i dybe Snedriver, og ofte gled og snublede jeg, da de bølgeformede Ujævnheder og pludseligt forekommende Huller i Sandklitterne vare vanskelige at passere; men tilsidst naaede jeg Kysten. Nogle faa Drosler og Finker fløj over mig, medens jeg arbejdede mig frem gennem Sneen, men, da jeg naaede Strandbredden, saa jeg Sangdrosler *(Turdus musicus)*, Sjaggere *(Turdus pilaris)*, Vindrosler (særlig mange), Lærker *(Alauda arvensis)*, Irisker, Pibere, ja selv Stilliser *(Carduelis elegans)* flyvende lige mod Syd, idet de fulgte Kystlinien. Tavse, som brune Fugle-Spøgelser, fløj de Time efter Time, Tusinder efter Tusinder. Jeg undrede mig over, hvorfra de kom, og tænkte paa om de endnu vilde have trodset de Drifter, som to Maaneder før drev mange af deres Slægtninge fremad paa deres Vandringer mod Syd, hvis Uvejret ikke var kommet. Sikkert vare disse Fugle landede i Skotland, og vilde være forblevne der. Flokke paa fem, ti, tyve og halvtreds stred og kæmpede sig frem, enkelte Fugle arbejdede sig lige ud, og dalede nu og da ned for at hvile en Stund. Mange af dem passerede mig næsten inden for Arms Længde, og deres Flugtlinie laa over en omtrent 15 M. bred Sandbræmme, som Højvandet havde befriet for Sneen. Da jeg gik mod Nord, aabnede Strømmen af de tavse Gæster sig for mig til begge Sider, ganske som et Infanteriregiment; og de blev ved dermed, da jeg kom tilbage paa Hjemvejen, idet de jævnt sluttede Kolonnen, naar de vare komne forbi mig. Uheldigvis var Morgenen mørk, og min trofaste Zeisskikkert noget for stærk for den korte Afstand, saa, hvis der imellem de smaa Gæster har været Sjældenheder, saa have de passeret mig uden at blive identificerede.

Jeg vilde gærne have haft min mindre Theaterkikkert med mig, derimod ikke nogen Bøsse, thi jeg hader den Tænkemaade, som leder til Slagteri af smaa vandrende Gæster for at tilføje en ny Art til et Grevskabs Fauna. Jeg vilde hellere tilbringe det halve af mit Liv imellem Dyndfladerne i Uvidenhed om, at en eller anden sjælden og ny Vadefugleart iagttog mig daglig, end kende den, og kunne nævne dens Navn, hvis Betingelsen var, at jeg skulde berøve den det Liv, som den er lige saa glad over, som jeg er ved mit.

De stakkels Hættemaager vare ilde farne, de forlod Breydon i Masse og tog Ophold i Flodens nedre Egne. Jeg overraskede omtrent 30 af dem, idet jeg løb op ad Flodbredden, og fik dem for en kort Tid til at flyve bort fra det blæksorte Kloakvand, som ledes ud i Floden paa dette Sted. Disse Fugle sværmede om i Haverne og sad paa Vejene. Publikum tilkastede dem Føde fra Broerne, ja, i forskellige Dele af Byen fodrede man dem med Rester fra Bordene fra selve Dørtrinene, og mere end et raat Menneske brugte dem til Skydeskiver. En ulykkelig Fugl vilde ikke give Plads for en Cyklist og blev dræbt af hans Maskine.

To eller tre Gange mens Sneen og Frosten varede, besøgte jeg Breydons Volde. Blishøns *(Fulica atra)* i smaa Flokke gik sørgmodige omkring paa Dynd-Fladerne medtagne af det uophørlige

Slagteri mellem deres Rækker. Smaaflokke af Fugle fløj forskræmte frem og tilbage, thi alle Bøsser vare rettede imod dem.

Sharmann, en gammel Breydon'er, der kan huske mange forbigangne Vintre, blev igen fristet til at besøge Dynd-Fladerne, og vendte hjem med hele Fordækket af sin Skydepram bedækket med Stok- og Taffelænder *(Anas boscas, Fuligula ferina)*. Jeg besøgte hans Baadskur d. 30 og saa en hel Række af Taffel- og Bjergænder *(Fuligula marila)*, der laa paa en Bænk. »Se den stakkels Toppede Lappedykker« *(Podicipes cristatus)*, sagde han, »den laa udmattet i et Hul i Isen, da jeg tog den op; dens Tid var omme, den kunde ikke dykke og heller ikke tage til Vingerne«. Omtrent 60 Svaner gæstede Breydon; Hovedparten af dem viste sig at være Sangsvaner *(Cygnus musicus)*. Af Gæs har der ikke været mange. Fem Knortegæs *(Anser torqvatus)* bleve sete og en Graagaas blev skudt. Nogle faa Hjejler opholdt sig i Nærheden i Løbet af Ugen, men de vare usædvanlig sky. Troldænder *(Fuligula cristata)*, Hvinænder *(Clangula glaucion)* og Bjergænder bleve sete i smaa Flokke, men ogsaa de vare alle meget sky og forsigtige.

Ikke i mange Aar ere saa mange Taffelænder blevne sete og dræbte.

De faa større Maager, som forblev her, jagede ikke-saarede Ryler hver Gang, de kom i Nærheden af dem; men disse hurtige, smaa Fugle vare dem for raske i Vendingen; saarede Fugle gik det værre.

Kragerne *(Corvus cornix)* forsagede Dynd-Fladerne ved Breydon og Markerne, og holdt sig til de aabne Steder af Floden og til Kysten. Jeg saa en død Maage, som var pillet ren af dem, d. v. s. det af den, som ikke var frosset ned i Isen i den Grøft, hvor den laa. En sulten Fyr blev iagttaget, medens den gjorde overordentlige Anstrængelser for at faa nogen Føde ned, men Modet svigtede den; morsomt nok blev den forsmaaede Bid kort efter undersøgt, og viste sig at være et Stykke stærkt duftende Sæbe, der var helt udhulet af Kragens haarde Næb under dens Forsøg paa om muligt at finde en sødere Kerne. Isfugle *(Alcedo ispida)* sad helt elendige omkring paa Pæle og Rækværker og saa ganske fortabte ud i deres Sult.

5 Januar 1907. I Gaar blev en smuk Skallesluger *(Mergus merganser)*, Hun, bragt mig, for at jeg skulde artsbestemme den; den var skudt ved Buckenham, hvor der de sidste 2—3 Dage har været utallige Fugle.

I Eftermiddags gik jeg til Belton og St. Olaves og fik en Passiar med et Par af mine Venner, som holde af at se paa Fugle, navnlig ud ad et Bøsseløb. I et Vadskehus, som tilhører en af dem, hang nogle Blishøns og Ænder samt et Bundt Bekkasiner, fire Horsegøge *(Gallinago scolopacina)* og to Enkelte Bekkasiner *(Limnocryptes gallinula)*.

En ung Knægt, som lige havde forladt Skolen, tilbragte, saa længe det haarde Vejr varede, sine Eftermiddagstimer nær ved en Grøft, hvor nogle Bekkasiner holdt til.

Han fik fat paa tre eller fire smaa Springfælder, som han an-

bragte i Vandet, nær ved det Sted, hvor han saa deres Spor. Disse Bekkasiner vare Resultatet af faa Timers Arbejde. Drengens Fader, en Mr. Brooks, forsikrede mig om, at Tusinder af Bekkasiner kom til Moserne lige før Snestormen. De kom i den Grad ud af deres Vaner, at syv bleve sete sammen med Ryler paa Dynd-Fladerne. Brooks fortalte mig, at han kunde have skudt et Par Smaa Skallesluger (*Mergus albellus*) paa Floden ved Burgh, men han vilde hellere sikre sig en Stokand, som svømmede tæt ved og Resultatet blev, at han ikke fik nogen af dem. Adskillige Smaa Lappedykkere (*Tachybaptes minor*) opholdt sig i Floden der. Gæs i Flokke paa henholdsvis 17, 12, 13 og 10 mest af »en sortgraa Slags« (formodentlig Sædgæs, i Vinter den almindeligste Art her) trak over; og en stor Rovfugl, som jeg antager var en Musevaage (*Buteo vulgaris*), fløj ud fra nogle Stakke med Halmstraa hængende ned fra Kløerne, og jeg tvivler ikke paa, at der var en Rotte derimellem. En stor »Sky« paa nogle Hundrede Ringduer (*Columba palumbus*) trak over fra Retningen af Yarmouth, hvor en anden af mine Bekendte saa dem lidt tidligere den samme Dag — uden Tvivl den samme Flok.

12 Januar 1907. Vejret og Fuglelivet er i det hele og store vendt tilbage til det normale. Gennemgaaende led Vindroslerne mest, en Kendsgerning, som er bemærket af andre Iagttagere, der, lige som jeg selv, ere komne til det Resultat, at stærk Kulde, i Forbindelse med Mangel paa Føde, angriber denne Art alvorligst, og det er ogsaa værd at lægge Mærke til, i hvor usædvanlig kort Tid de faldt af og døde, medens de i andre Aar, hvor det har været mere vedholdende Frost uden saa megen Sne, ikke saa snart ere bukkede under. Mange bleve fundne døde ved Filby, Belton og andre Landsbyer. Nogle Bogfinker (*Fringilla coelebs*) bleve ogsaa fundne døde; men Lærkerne tog, som de sædvanlig gør, Tilflugt til Kaalhaverne og aad frimodigt af Kaalen til Skade for Gartnerne, og i mange Tilfælde ogsaa for dem selv.

A. CHRISTIANI.

SPETMEJSEN (SITTA EUROPÆA).

For saa vidt denne Fugls Maade at klatre nedad paa ikke er almindelig bekendt — og det antager jeg ikke —, giver nedenstaaende Iagttagelse af den ansete Botaniker, Professor Ed. Rüssow i Dorpat en Oplysning, som fortjener at kendes, og der er saa meget mere Grund til at fremdrage den, da den findes godt gemt i et sikkert her hjemme sjældent læst Tidsskrift, Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Dorpat 6. Bd. 1884, S. 433. Efter at have omtalt de forskellige Maader, hvorpaa Fuglen er afbildet, fortsætter han: Et Par Spetmejser besøgte i Løbet af Sommeren (1882) daglig den botaniske Have (i Dorpat), for det meste i Eftermiddagstimerne mellem Kl. 3 og 5, og blev ogsaa set der gentagne Gange Efteraar og Vinter indtil for faa Dage siden. Skønt ikke sky, trækker Fuglen sig dog, naar et Menneske nærmer sig paa faa Skridt, meget snart tilbage, saaledes at det bliver vanskeligt læn-

gere end et Par Sekunder at kunne fiksere dens Maade at tage fat med Fødderne paa; Iagttagelsen bliver fremdeles vanskeliggjort ved Dyrets overordentlig store Bevægelighed og Uro, da det faktisk neppe tøver et Øjeblik i samme Stilling. Under Nedklatringen (med Hovedet nedad) havde det været Iagttageren paafaldende, da han for første Gang havde nærmet sig Fuglen paa 5 til 7 Skridt, at et traad- eller stavformet Legeme trak eller slæbte sig bagefter; da det lykkedes ham at iagttage Fuglen, der ligesom rutschede ned ad Stammen, i større Nærhed, omtrent i en Afstand af 2—3 Skridt, havde han i den nævnte »Traad« tydeligt erkendt et Ben af Fuglen, ved hvilket den paa den ene Side hænger, mens den paa den anden Side støtter sig med den anden fortil strakte Fod. Saa ofte han iagttog Fuglen, der gled med Hovedet nedad eller tøvede nogen Tid i denne Stilling (og det skete gentagne Gange), blev stedse denne Hænge- og Støttestilling med stærkt fra hverandre spærrede Ben iagttaget. Det opadtil strakte Ben rager med Kløerne af dens 3 opadtil rettede Fortæer omtrent 1 Tomme over Halen. O. G. PETERSEN.

JAKOB SCHENK: DIE HEUSCHRECKENPLAGE AUF DEM HORTOBÁGY IM JAHRE 1907 UND DIE VOGELWELT.

(Aquila, Band XIV 1907.)

For omtrent 2 Decennier siden indvandrede den marokkanske Græshoppe til Ungarn, og i Sommeren 1907 var den en frygtelig Plage paa Hortobâgy Sletten, hvor den optraadte i umaadeligt Tal. Det kgl. ungarske Landbrugsministerium udsendte gennem Ung. orn. Centrale Forf. til den paagældende Egn for at undersøge Fuglenes Betydning som Græshoppeødelæggere, samt hvad der kunde gøres for at trække flere Fugle til. Egnen er normalt meget fuglefattig, men Græshopperne havde lokkket uhyre Fuglemængder til, og den Nytte, de gjorde, var meget stor, idet de navnlig fulgte Maskinerne, hvormed Græshopperne bleve dræbte, og der fangede de Eksemplarer, der endnu vare i Live. Særlig virksomme vare *Pastor roseus* (Rosenstær), *Falco vespertinus* (Rødfodfalk), *Corvus frugilegus* (Raage), *Sturnus vulgaris* (Stær), *Ciconia alba* (Stork) og *Perdix cinerea* (Agerhøne), men ogsaa *Hirundo rustica* (Forstuesvale), *Glareola praticola* (Braksvale), *Buteo vulgaris* (Musevaage), *Otis tarda* (Trappe) og *Motacilla alba* (Vipstjert) gjorde megen Nytte. Forf. slutter sin Indberetning til Ministeriet med at paapege Nødvendigheden af at skaffe bedre Ynglesteder for de mest nyttige af disse Arter, og foreslaar at ophænge flade Kurve i Træerne til Redesteder for Rødfodfalken, at plante Tamarisker for Agerhønsene, og fremtidig bygge Skurene for Kvæget saaledes, at de frembyde mange Redepladser for Svalerne. Forf. beretter endvidere om den store Invasion af Rosenstære, der mærkeligt nok fandt Sted samme Aar, som Græshoppeplagen kom; han anslaar deres Tal til 30000, men af dem kunde dog kun ca. 3000 Par finde Rugepladser. Sluttelig gives en udførlig Beskrivelse af denne mærkværdige Fugls Biologi. A. CHRISTIANI.

I Jagttidendes Maj-Nummer indkalder Dansk Jagtforening til Generalforsamling paa Hotel Victoria i Fredericia Mandagen den 29 Juni. Blandt de Sager, som foreligge til Behandling, findes et Forslag fra Godsejer Neergaard Petersen, Vivebrogaard, om at Foreningens Love ændres derhen, at Præmieringen af Nedlæggelsen af Hønsehøge, Kærhøge og Vandrefalke bortfalder.

Fremkomsten af et saadant Forslag er jo ikke ensbetydende med dets Vedtagelse, men alle Fuglevenner ville ønske Hr. Neergaard Petersen til Lykke med det Skridt, her er gjort, og med ham haabe, at dette gode Forslag faar den Behandling, det fortjener.

E. L. S.

ANMELDELSER.

P. G. RALFE: THE BIRDS OF THE ISLE OF MAN.

(Edinburgh.)

Forf., der selv er bosat paa den mellem England og Irland liggende Ø Man, har i det foreliggende Værk (320 Sider) givet en udførlig Omtale af samtlige paa Øen trufne Fuglearter. Bogen indledes med en Beskrivelse af Øen ledsaget af fortrinlige Kort; derpaa følge forskellige mindre Kapitler bl. a. om Trækforholdene, medens Omtalen af de enkelte Arter udgør Hovedparten af Bogen, der slutter med Literaturfortegnelse og Oversigt over de for Øen gældende Jagt- og Fredningsbestemmelser. Særlig indgaaende Behandling faar den rødnæbbede Alpekrage *(Pyrrhocorax graculus)*, der yngler adskillige Steder paa Øen. En Mængde smukt udførte Illustrationer efter Fotografier dels af Landskaber dels af Reder findes hele Bogen igennem.

SVEND FLEURON: I NATUREN MED BØSSE OG STOK.

(Gyldendal, Kbhvn. 1907.)

Forf. lader jævnlig Bøssen blive hjemme og færdes ude omkring med Stok og Kikkert; talrige Sider i Bogen vidne om hans Glæde ved Iagttagelse af Fuglelivet, hans Kendskab og Forstaaelse af det.

R. COLLETT: DYRELIV I DET NORDLIGE NORGE.

(50 S. + 15 Tvl. Cammermeyer, Christiania 1907.)

For den, der for 15 Aar siden gjorde Bekendtskab med Colletts lille interessante Bog »Fugleliv i det arctiske Norge«, er det en Glæde at se den pragtfulde Udstyrelse, den foreliggende omarbejdede Udgave har faaet; den fremtræder nu i stort Kvartformat og ledsages af en Mængde Afbildninger, deriblandt 15 Helsidestavler i ypperlig fototypisk Gengivelse efter Colletts egne Fotografier. Tavlerne ere for en mindre Dels Vedkommende Landskabs- og Vegetationsbilleder, gengive ellers væsentlig Fugle, deres Æg og Unger; skulde noget af

de fortrinlige Billeder særligt fremhæves, maatte det vel blive Indledningsbilledet med Tretaaede Maager *(Larus tridactylus)* ved Reden og Billedet af den rugende Ederfugl *(Somateria mollissima)*, hvor hver Fjer tydelig ses.

Bogen falder i 3 Afsnit, det første omhandlende Fuglelivet langs Kysten og i Skærgaarden; herunder findes udførlig Omtale af de paa Fuglefjældene ynglende Arter; i andet Afsnit skildres Fuglelivet i de dybe Ishavsfjorde, særlig Porsanger- og Varangerfjorden; Dyrelivet paa Tamsøen med de velrøgtede Ederfuglevær omtales herunder; i sidste Afsnit behandles Faunaen paa de indre Hojsletter, det egentlige Lapland.

Interessant er det at se, hvorledes Repræsentanter for en langt østligere Fauna her i Skandinaviens nordlige Del mødes med Hovedstyrken af de almindelige vestlige Arter og Racer og øjensynlig trænge sig frem, tildels ynglende, saaledes Bjærglærken *(Alauda alpestris)*, Siberisk Løvsanger *(Phyllopseustes borealis)* og Rødstrubet Piber *(Anthus cervinus)*.

Foruden Fuglene omtales ogsaa de øvrige Hvirveldyr, særlig skænkes der Hvalerne ret udførlig Omtale; men man behøver iøvrigt heller ikke at være specielt Ornitholog for at nyde Colletts Bog; enhver med lidt Kendskab til og Sans for Naturen vil kunne læse den med Udbytte og derigennem stifte Bekendtskab med en i faunistisk Henseende ejendommelig Egn; at Glæden ved Gennemlæsningen forhøjes ved Værkets smukke Udstyrelse er en Selvfølge; for adskillige vilde den være bleven endnu større, hvis der havde været vedføjet et Kort over de paagældende Egne. O. H.

NOGLE IAGTTAGELSER OVER FUGLELIVET I DE FRANSKE ØSTPYRENÆER.

AF

H. ARCTANDER.

Fra Slutningen af Januar til Begyndelsen af Marts d. A. har jeg opholdt mig i Amelie les bains i de franske Østpyrenæer, og jeg benyttede ved den Lejlighed Tiden paa mine Udflugter i Egnen til at se lidt paa Fuglene der.

Amelie les bains ligger mellem 42° og 43° nordlig Bredde og omtrent under Paris's Meridian, ca. 4 Mil fra Middelhavet. Byen ligger i en smuk Bjergdal, skærmet af middelhøje Bjerge i sin nærmeste Omegn, og lidt længere borte i Nordvest hæver det hvide Mont Canigou sine sneklædte Toppe som det sidste høje Punkt af Højpyrenæerne. Begrundet paa disse Forhold er her, selv om Vinteren, ret lunt, saa at Temperaturen sjældent naar Nulpunktet, hvorfor en sydlandsk Vegetation delvis gjør sig gældende. Af samme Grund træffer man derfor ogsaa her Fugle som Standfugle, der ellers andetsteds er Trækfugle, særligt Fugle henhørende til de egentlige Sangere.

Jeg har i alt noteret som truffet følgende Fugle:

Accipiter nisus. Spurvehøg. Standfugl.
Falco tinnunculus. Taarnfalk. Standfugl.
Buteo — (?) Musevaage. Standfugl.
Perdix cinerea. Agerhøne. Standfugl.
Caccabis rufa. Rød Agerhøne. Standfugl.
Biblis rupestris. Klippesvale. Maaske enkelte overvintrer.
Pica caudata. Skade. Standfugl.
Corvus corone. Sortkrage. Standfugl.
Alauda cristata. Toplærke. Trækfugl.
Troglodytes parvulus. Gærdesmutte. Standfugl.
Certhia familiaris. Træløber. Overvintrende.
Accentor modularis. Jernspurv. Standfugl.
Accentor collaris. Bjergjernspurv. Standfugl.
Parus major. Musvit. Standfugl.
Parus coeruleus. Blaameise. Standfugl.
Parus ater. Sortmeise. Standfugl.
Sylvia curruca. Gærdesanger, Gøgemoder. Trækfugl.

Sylvia atricapilla, Munk. Trækfugl.
Sylvia melanocephala. Sorthovedet Sanger. Standfugl.
Acrocephalus turdinus. Drosselrørsanger. Trækfugl.
Phyllopseustes trochilus (?) Løvsanger. Trækfugl.
Phyllopseustes bonnellii. Hvidbuget Løvsanger. Trækfugl.
Regulus cristatus. Fuglekonge. Standfugl.
Motacilla melanope. Langhalet Vipstjert, Bjergvipstjert. Standfugl.
Motacilla alba. Hvid Vipstjert. Trækfugl. Enkelte overvintrer.
Turdus viscivorus. Misteldrossel. Trækfugl.
Turdus merula. Solsort. Standfugl.
Praticola rubicola. Sortstrubet Bynkefugl. Trækfugl.
Ruticilla phoenicura. Blodstjert. Trækfugl.
Erithacus rubecula. Rødhals. Overvintrende.
Passer domesticus. Graaspurv. Standfugl.
Passer montanus. Skovspurv. Standfugl.
Fringilla coelebs. Bogfinke. Standfugl.
Fringilla montifringilla. Kvæker. Trækfugl.
Chrysomitris spinus? Sisken. Usikker.
Carduelis elegans. Stillids. Standfugl.
Ligurinus chloris. Svenskirisk. Standfugl.
Serinus hortulanus? Gulirisk. Usikker.
Cannabina linota. Tornirisk. Standfugl.
Emberiza cia. Brunlig Gulspurv. Standfugl.
Emberiza cirlus? Grønstribet Gulspurv. Standfugl.

Af disse 41 Arter er jeg ikke sikker paa Bestemmelsen af Buteoarten, af *Phyllopseustes trochilus, Chrysomitris spinus, Serinus hortulanus* og *Emberiza cirlus*, Vaagen, fordi den var i for stor Afstand, til at jeg kunde bestemme den, Løvsangeren, Siskenerne og Gulirisken, fordi jeg kun saa dem 1 Gang, og de var meget sky, og endelig *cirlus* af Grunde, som nedenfor skal anføres.

Det Omraade, hvor Iagttagelserne er gjort, strækker sig i Øst og Vest ca. 3 Mile og i Nord og Syd ca. 1 Mil, men da det er et Bjergland med talrige Kløfter og Slugter bliver Udstrækningen alligevel en hel Del større. Naar dertil kommer, at Bjergene dels er omdannede til terrasseformede Vinmarker, dels er krat- og skovbevoksede og mange Steder vanskeligt tilgængelige, kan Iagttagelserne ikke gjøre Fordring paa at være udtømmende, men i de store Træk tror jeg dog at have set det

væsentligste. Der er naturligvis enkelte Fugle, jeg ikke har fundet; saaledes er det utvivlsomt, at Vandstæren maa forekomme i en Egn, hvor talrige rivende Bække løber ned i Kløfterne, men jeg fandt den dog ikke. Og saaledes muligvis med flere. Dertil kommer, at Træktiden jo endnu ved Begyndelsen af Marts, hvor jeg endte mine Observationer, kun er i sin Begyndelse, hvorfor det især drejer sig om Standfugle og overvintrende Fugle, hvad jeg har set. Hvad man straks lægger Mærke til er, at Individernes Antal er temmelig ringe, og at der er en betydelig Skyhed over Fuglene. Det er derfor næsten umuligt at iagttage dem med blotte Øjne; kun ved Kikkert kan man faa sine Bestemmelser saa nogenlunde rigtige. Denne Skyhed skyldes utvivlsomt Forfølgelser fra Menneskets Side; og skønt jeg i selve Amelie ikke bemærkede noget af den Art, har jeg i det øvrige Frankrig set tilstrækkeligt deraf til at slutte, at det rimeligvis ogsaa foregaar i Pyrenæerne, men at Forholdene her umuliggør en komplet Udryddelse. Den Fugl, som optræder i størst Tal, er Bogfinken. Den synes at findes næsten lige saa talrig her som i Danmark, hvorimod Spurvene er tilstede i langt ringere Tal, og disse er særligt sky. Den langhalede Bjergvipstjert fandtes overalt langs Floden Tech og dens Tilløb. Det var en overordentlig fornøjelig Fugl at iagttage, dels paa Grund af dens livlige Bevægelser og dels paa Grund af dens smukke Tegning. Den sorthovedede Sanger, *(Sylvia melanope)*, fandtes overalt, hvor Lejligheden var passende, det vil sige i Kløfter med en lille Bjergbæk, tæt kratbevokset og med Sol. Her færdedes den sammen med Rødhals, Solsort, Gærdesanger og den brunlige, graahovedede Gulspurv. Jeg maa tilstaa, at jeg de første Dage ansaa Sangeren for at være *Sylvia atricapilla*, Munken; men Kikkerten belærte mig snart om Fejltagelsen, og jeg ved ikke med Sikkerhed at have set Munken mere end en Gang. Dens Sang er — eller var i hvert Fald paa den Aarstid — langt ubetydeligere end Munkens; den minder noget om Gærde- og Tornsangerens uden dog derfor at kunne forveksles dermed. Denne Fugl var som sagt ret talrig og kunde altid træffes paa de passende Steder. Talrig, ja maaske de talrigste efter Bogfinken, var de Gulspurven nærstaaende Værlinger. Gulspurven *(Emberiza citrinella)* ved jeg ikke at have set, de fleste var *Emberiza cia*, som er lette at kende (i Kikkert) med deres brunlige Tone og Hannens smukke graa Tegning paa Hovedet. Men

desuden saas af og til en gulfarvet Hun. Jeg har troet, at det kunde være *Emberiza cirlus,* men da denne ligner *E. citrinella* saa meget, at man selv med Fuglen i Haanden har sin Hyre med at skelne Hunnerne fra hinanden, vil jeg ikke paastaa det bestemt. Kun saa meget kan jeg sige, at Han af *E. citrinella* saa jeg ikke, og det er af den Grund, jeg hælder til Bestemmelsen *E. cirlus.* Allerede inden jeg forlod Amelie, begyndte deres Parringssang. Den er blødere end vor Gulspurvs, mere i Moll; mens vor Gulspurv har en fin, lys Durtone, er Pyrenæergulspurvens mere douce, mindre klingende. Ogsaa denne Fugl var overordentlig sky og maatte derfor altid iagttages i Kikkert. Den 13 Febr. saa jeg første Gang Klippesvalen. Det var i en Kløft ca. 500 M. oppe, at jeg iagttog 2 mørke Svaler, der fløj lidt afvigende fra, hvad jeg kendte. Jeg havde dem i Kikkerten men kunde ikke faa andet Resultat end »Digesvale«. Imidlertid iagttog jeg den 23de igen to og det saa nær, at jeg kunde træffe Bestemmelsen, der yderligere bekræftedes ved Iagttagelser den 25de, hvorefter den saas daglig. Dens Flugt er let og minder i større Afstand noget om Taarnsvalens. Vingerne er ogsaa ret lange i Modsætning til Digesvalens, og naar dertil kommer den mørke Underside, er man ikke mere i Tvivl om, hvad man har for sig. I samme Kløft og ligeledes i 500 M. Højde havde jeg allerede 5 Febr. set 3 *Accentor collaris,* Bjergbrunellen, som jeg ikke forud kendte. De var ikke meget sky, saa at jeg havde god Lejlighed til at iagttage dem. I den samme Egn traf jeg 1 igen 25de Februar. Det er en nydelig Fugl med museagtige Bevægelser, idet den løber henad Klippestykkerne, som den i Farve smelter noget sammen med. Endelig saa jeg de sidste Dage, jeg opholdt mig i Amelie, nemlig de første Dage i Marts, den hvidbugede Sanger, *Phyllopseustes bonnellii.* Den var hver Dag i Træerne udenfor min Dør i Gaarden, saa at jeg havde god Lejlighed til at se paa den. Jeg hørte ikke dens Stemme.

At Stæren ikke findes har maaske sin Forklaring i, at den neppe er en velset Gæst i Vinbjergene, og der gøres derfor intet for at holde paa den i Form af Redekasser. Og fra Naturens Side finder den ingen Hjælp. Skovene er tarvelige Kratskove uden ordentlige Træer, i hvert Fald ingen, der kan tænkes at have Huller, store nok for en Stærrede, og som Følge heraf forefindes Stæren aldeles ikke. Men endnu mere forbausende

er Faatallet af Krager. Jeg saa ialt 8 Krager i al den Tid, jeg var der, paa et Sted 6, paa et andet 2. Og Kragen havde dog god Lejlighed til Ophold: Føde er der nok af langs Flodbredderne og andetsteds, og langs Vejene staar store Platantræer og Kastanietræer m. m., hvori Reden let kunde anbringes. Det maa altsaa skyldes Udryddelse, at den ikke findes i større Antal.

Ved mine daglige Optegnelser nævner jeg kun 1 Gang de dagligt sete Fugle, saasom Spurve, Bogfinker og Gulspurve, Rødhals, Solsort og Sorthovedet Sanger.

26/1. Smukt Vejr. Set *Sylvia melanocephala, curruca, Erithacus rubecula, Turdus merula* samt *Passer domesticus* og *montanus.*

27/1. *Motacilla melanope.*

28/1. *Emberiza cia. & cirlus.* Talrige paa Markerne ved Floden Tech.

29/1. *Fringilla coelebs, Parus coerulus, Parus major, Pica caudata* (der fandtes 4 i Amelie). 2 *Ruticilla phoenicura,* 2 *Garrulus glandarius, Regulus cristatus.*

30/1. 2 Sisken *(Chrysomitris spinus?) Ligurinus chloris.*

31/1. 2 *Sylvia curruca,* Mange *Erithacus rubecula,* flere *Carduelis elegans, Serinus hortulanus?* 2 *Accipiter nisus.*

1/2. *Certhia familiaris.* Alm. i Platantræerne paa Landevejen.

2/2. Kulde og Tøsne. 1 *Falco tinnunculus.*

3/2. Koldt endnu, saa kun de alm. Fugle.

4/2. Snebyger. *Sylvia atricapilla* (Han og Hun). 2—3 *Fringilla montifringilla* mellem en Flok Bogfinker.

5/2. Vejret bedret. 3 *Accentor collaris.* Nogle *Cannabina linota.* 1 *Falco tinnunculus.*

6/2. Godt Vejr. 1 *Accentor modularis* (saas jevnlig senere), 2 *Phyllopseustes (trochilus?)*

7/2. 1 *Accipiter nisus.*

8/2. De sædvanlige Fugle.

10/2. Sommerligt Vejr. *Troglodytes parvulus, Motacilla alba, Falco tinnunculus* (yngler i Kløften lige Syd for Byen), 2 *Caccabis rufa* (rød Agerhøne).

11/2. 1 *Praticola rubicola.* 1 *Garrulus glandarius.*

12/2. 2 *Praticola rubicola,* 3 *Alauda cristata* (umaadeligt sky).

13/2. 2 *Praticola rubicola,* 2 *Perdix cinerea,* 2 *Biblis rupestris.*

14/2. Regn. 3 *Motacilla alba,* 2 *Alauda cristata.*

15/2. Sommerligt Vejr. De sædvanlige Fugle.

16/2. Ligeledes.

17/2. Set 6 Krager *(C. corone)* nær spanske Grænse.
18/2. Sædvanlige Fugle. Solsorterne synge kraftigt.
19/2. 1 Vaage.
20/2. Intet nyt.
21/2. Livligt Kvidder i Buskene paa Sydsiden. Intet nyt.
23/2. 1 *Perdix cinerea*, 2 *Biblis rupestris*.
24/2. *Motacilla alba*, tiltager i Antal.
25/2. En Flok *Biblis rupestris* (7—8), 1 *Accentor collaris*.
26/2. Regn og Blæst. 1 Flok *Biblis rupestris*, trækkende mod Nord.
27/2. Sædvanlige Fugle.
28/2. Mange *Motacilla alba*.
29/2. Daarligt Vejr, Regn og Kulde. Kun de sædvanlige Fugle.
1/3. Set *Phyllopseustes bonnellii*, 1 *Acrocephalus turdinus* (ved Bredden af Floden Tech), *Biblis rupestris* (3).
2/3. 2 *Corvus corone*, 1 *Turdus viscivorus*.
3/3. *Phyllopseustes bonnellii* samme Individ som 1/3?
5/3. 3 *Parus ater*, 1 *Phyllopseustes bonnellii* (samme Individ).

Sammenlignet med, hvad jeg har iagttaget i det aabne Land i Sydfrankrig, maa her siges at være en nogenlunde rig Fauna. Men det er ganske vist ogsaa kun i Sammenligning hermed. I Forhold til Tilstanden herhjemme, som endda kan være sørgelig nok, er det dog Fattigdom saavel paa Individer som Arter. Hvis Forholdene i Bjergene ikke var saa heldige til at skærme Fuglene mod Menneskets Forfølgelse, vilde her vel nok findes det samme Syn som i det flade Land, at Fugle — ligegyldigt hvilke — er en Sjældenhed — undtagen paa Restaurationernes Menuer. Nu dækker Krat og Kløfter i hvert Fald nogle af Smaafuglene; derfor er her endnu nogle. Men Kragen er leveret! Og saa savner man den.

FUGLELIV I ITALIEN.

AF

O. HELMS.

Foredrag holdt i »Dansk ornithologisk Forening« 21 April 1908.

I nedenstaaende Linjer skal jeg forsøge at skildre det Indtryk, jeg fik af Fuglelivet paa en Rejse i Italien; men jeg skal udtrykkelig bemærke, at min Rejse ikke blev foretaget i orni-

thologisk Øjemed; jeg rejste som almindelig Turist, og saa kun af Fugle, hvad jeg tilfældig mødte paa min Vej; at der kan være andet og rigere Fugleliv paa mange Steder, end det jeg saa, ved jeg vel, og saa ogsaa Vidnesbyrd herom; jeg giver kun, hvad jeg selv har set, det Indtryk, som Turisten, der rejser paa de almindelige Ruter, faar.

De Steder jeg gæstede paa min Rejse vare: Neapel, Rom, Florens, Venedig, Gardasøen; heraf faldt mit Hovedophold i Rom, hvor jeg var i 14 Dage ialt.

Aarstid og Plantevækst. Det var i Marts Maaned min Italienstur faldt, og mit første Syn om Morgenen paa Italiens Natur efter om Natten at have passeret Alperne, blev nærmest en Skuffelse over ikke at se Plantevæksten videre fremme; Markerne stod vissengrønne som i Danmark, Løv fandtes ikke paa Løvtræerne, Blomster var der ingen af. I og omkring Rom var Forholdet noget lignende, og gjorde man Udflugter omkring, fandt man, at Foraaret her i Begyndelsen af Marts først er i sit første Frembrud. Vil man sammenligne med vort Land, maa man bruge til Sammenligning nogle af de Vækster, der ere fælles: Hylden og Tjørnen stod med halvt udsprungne Blade, Violer, Anemoner, Paaskeliljer og smaa Perlehyazinter blomstrede i Dalene, ligeledes overordentlig almindelig en stor grøn Julerose, som vi dyrke i Haverne; blandt Haveplanterne blomstrede overalt den store røde Stenbræk *(Saxifraga crassifolia)*, som vi ogsaa have almindelig i Haver. Regner man efter Plantevæksten, vilde jeg mene, at Midten af Marts i Rom svarede til Slutningen af April hos os, at man altsaa rykkede 6 Uger frem ved at rejse fra Danmark til Rom. I Neapel og navnlig paa Capri syntes Klimaet dog en Del mildere, og Vegetationen længere fremme.

Almindeligt Indtryk af Fuglelivet. Hvad enhver maatte blive slaaet af, var den overordentlige Fattigdom paa Fugle, der herskede næsten overalt. Kørte man med Banen, saas en Fugl kun med Miles Afstand, færdedes man i og omkring Byerne, var der dødt og øde, og i Skovene lød Sangen yderst sparsomt. I de flade sumpede Strækninger omkring Venedig saas ingen Vadefugl, i den skønne Kystegn ved Gardasøen fra Saló nordefter, der i Bebyggelse minder om Strandvejen, hørtes kun en enkelt Bogfinke, og paa Capris herlige

Bjærgskraaninger, dyrkede med Appelsiner og Citroner, var der fuldstændig dødt. At der var god Mulighed for Fuglevildt, saas af, at der paa enkelte Pletter, hvor der var Fred, slet ikke fandtes saa helt lidt. I Rom tonede Fuglesangen ret kraftigt fra Plantningerne paa Janiculumhøjen, og i de vældige Haveanlæg omkring Hadrians Villa ved Sabinerbjærgenes Fod holdt Bogfinke, Rødkælk og Solsort til som i et dansk Parkanlæg. Men Hovedindtrykket var sørgeligt; Naturen var skøn nok, men den Oplivelse og Afveksling, Fuglene giver et Landskab, manglede i Almindelighed ganske. For at give et enkelt Eksempel skal jeg nævne, hvad jeg saa paa en Heldagstur fra Rom, fra 9 Morgen til 7 Aften. Med Toget tog jeg til Albano, ca. 2 Mil S. Ø. for Rom; først gik det over den græsbevoksede Campagne, saa op i det frugtbare Bjærglandskab; fra Albano tilfods en Tur paa ca. 1/2 Mil til Genzano gennem frugtbare dyrkede Strækninger og derpaa langs Nemisøens Bred gennem Ellekrat, Engstrækninger og dyrkede Haver op til Nemi. Herfra en Spadseretur paa ca. 1 Mil gennem Ege- og Hasselskov, meget dansk af Udseende, tilbage til Albano. Vejret var stille og klart, Solen brændte dygtig; der var god Tid overalt paa Turen, saa jeg spejdede ivrigt efter Fugle. Her er Udbyttet: Nogle Solsorter, en Del Rødkælke, nogle Munke og Gærdesmutter; Lærker i Smaaflokke saas paa Køreturen over Kampagnen. I Skoven endelig nogle Bogfinker, 4 Grønsiskener og 2 Taarnfalke.

Nogen stor Forskel paa Fuglenes Levevis og Livsytringer i Italien og Danmark fik jeg naturligvis ikke Lejlighed til at iagttage; med megen Interesse lyttede jeg efter, om Sangen skulde være væsentlig forskellig fra Sangen hos os, og Forskellen var tydelig nok. Gennemgaaende kunde Fuglesangen i Italien ikke maale sig med den nordiske Fuglesang, men selvfølgelig kan jeg kun her dømme efter de faa Arter, jeg hørte. Solsort, Drossel og Rødkælk sang i alt væsentligt som vore danske Fugle, dog uden deres Kraft og Fylde i Stemmen, men Tonerne og Strofens Bygning var væsentlig det samme. Det kunde man derimod ikke sige om Munken, den Sanger jeg hørte hyppigst i Italien; der kunde vel ikke tages Fejl af, at det var en Munk, som sang, men det, som gør Sangen hos vore hjemlige Munkefugle saa ejendommelig, at den bestaar af to adskilte Dele, et svagere kvidrende Forspil, hvorfra Stemmen hæves og gaar over i de smukke, kraftige Fløjtetoner, hvormed

Strofen slutter, det manglede ganske hos de italienske Fugle: her fik man kun Forspillet og ikke mere; i de første Dage, jeg hørte det, trode jeg, at Fuglen endnu ikke var rigtig »i Sang«, men det vedblev paa samme Maade under hele mit Ophold; Bogfinken hørte jeg flere Steder synge, men Sangen var højst maadelig; der var ikke noget af den gjaldende Kraft, som udmærker Sangen hos vore danske Bogfinker.

Listen over de Fugle, jeg saa, ser saaledes ud:

Toppet Lappedykker *(Podicipes cristatus)*. 25 Marts, 1 set paa Gardasøen.

Sortstrubet Lom *(Colymbus arcticus)*. 25 Marts saas en gammel Fugl i Sommerdragt paa Gardasøen; 3 andre Lommer, utvivlsomt af samme Art, saas ogsaa, men de vare for langt borte, til at jeg med Sikkerhed kunde bestemme deres Art.

Hættemaage *(Larus ridibundus)*. 11 og 13 Marts saas nogle, dels i Sommer- og dels i Vinterdragt ved Neapel; senere traf jeg nogle ved Venedig, og en Del paa Gardasøen, mest udfarvede Fugle i Sommerdragt.

Stormmaage *(Larus canus)*. 25 & 26 Marts, nogle paa Gardasøen. Nogle større Maager, vistnok Sølvmaager *(Larus argentatus)* saas ved Neapel, men jeg var ikke saa nær, at jeg var sikker paa Bestemmelsen.

Nogle faa Ænder, hvis Art jeg ikke kunde bestemme, saa jeg paa Albanersøen og paa Gardasøen. I det hele var det et tarveligt Udbytte af Svømmefugle, og af Vadefugle saa jeg slet ingen. Venedigs Laguner og Kysten ud mod Adriaterhavet, — der forøvrigt i høj Grad minder om Stranden ved Jyllands Vestkyst, — vare næsten kemisk rene for Fugle.

Rovfuglene vare ogsaa kun sparsomt repræsenterede. Sort Glente *(Milvus migrans)* saa jeg to Gange fra Toget, én Gang i Norditalien, én Gang tæt ved Rom. Tæt ved Genzano saa jeg to Taarnfalke *(Falco tinnunculus)* og et Par Gange i Rom en Falk, vistnok Vandrefalk. En større Rovfugl, der fløj højt tilvejrs ved Klipperne ved Gardasøen, er jeg ikke rigtig paa det rene med, hvor jeg skal føre hen; den lignede nærmest en lille Ørn.

Krageslægten, hvis Medlemmer i saa høj Grad oplive vort danske Landskab og give det Karakter, fandtes væsentlig repræsenterede ved Alliken *(Corvus monedula)*. Den var overhovedet en af de hyppigste Fugle i Rom, og de store Ruinmasser ydede den fortrinlige Ynglepladser. Den saas i Rom ret hyp-

pigt ved Vatikanet, ved Ruinerne paa Forum, ved Colosseum og Engelsborg; den havde sikkert Rede her, jeg saa den flere Gange flyve ind ad Murhuller.

Krager *(Corvus cornix)* traf jeg kun to Gange, Skade *(Pica caudata)* 1 Gang.

Stær *(Sturnus vulgaris)* saas kun et Sted, tæt ved Venedig; her sad 3 og fløjtede paa et Hustag.

Klippesvale *(Biblis rupestris)*. Denne haardføre Svale, der i Udseende minder om en stor Digesvale, fløj 26 Marts i et Antal af en halv Snes over Husene i en lille By ved Gardasøen, hvor Damperen lagde til. Senere saas der et enkelt Par ved Riva, ved Gardasøens Nordspids.

Sanglærke *(Alauda arvensis)*. Nogen fyldig Lærkesang var det Synd at sige, der var i Italien. Udenfor Rom hørte jeg en enkelt synge ved Pontemolle, og Smaaflokke paa 5—20 Stkr. saas i Roms Omegn 5 og 8 Marts. Nogle andre Lærker saas et Par Gange, saaledes mener jeg 1 Marts at have set Toplærke udenfor Rom, og 14 Marts i Pompeji; en mindre Lærkeart saas 5 Marts udenfor Rom.

Musvit *(Parus major)* var den eneste Mejseart, som blev set, endda kun to Gange, 5 og 6 Marts ved Rom.

Hvid Vipstjert *(Motacilla alba)* saas 3 Gange i Rom ved Tiberen, den smukke gule Bjærgvipstjert *(Motacilla sulphurea)* saas 2 Marts i Rom paa Forum, og 5 Marts i Tivoli, dels ved en Elv, dels i Villa d'Estes Have.

Gærdesmutte *(Troglotus parvulus)*. Ruinerne paa Forum og Palatinerbjærget i Rom frembød øjensynlig gunstige Opholdssteder for Gærdesmutten; her sang ikke saa faa; ogsaa ved Albani og Nemi hørtes den.

Drosselfuglene vare ganske godt repræsenterede. Hyppigst af dem alle, maaske hyppigst af alle Fugle, saas Solsorten *(Turdus merula)*. Den sang paa Monte Pincio, da jeg kom til Rom 1 Marts, og fandtes overalt i og ved Rom, i Albaner- og Sabinerbjærgene, i Anlæggene vedRom, men ogsaa midt inde i Byen. Paa Forums Ruiner sad der adskillige og sang, og hver Morgen vækkedes jeg midt inde i Byen af Solsortsang; ogsaa i Florens saas nogle. Sangdrossel *(Turdus musicus)* var langt sjældnere, hørtes kun 1 Marts i Rom og 19 Marts i Florens. — En blaa Drossel saa jeg et Par Gange ved Rom, men uden nærmere at kunne bestemme dens Art. Rødkælk *(Erithacus rubecula)* var der en Del af i Bjærg-

egnene udenfor Rom; hørtes synge der. En Husrødstjert *(Ruticilla titys)* mente jeg at se smutte ind i en af Ruinerne i Pompeji, og endelig saas en sortstrubet Digesmutte *(Praticola rubicola)* udenfor Rom ved Hadrians Villa; det var en Han, der sad i Toppen af et Træ og sang; Sangen mindede om Bynkefuglens.

Blandt de egentlige Sangere blev foruden Løvsangere *(Phyllopseustes trochilus)*, af hvilke jeg 8 Marts saa et lille Træk i Rom, kun truffet Munken *(Sylvia atricapilla)*, men til Gengæld i ret stort Tal. Det var næst efter Solsorten den Fugl, der hørtes almindeligst i og ved Rom, paa Forum, Palatiner- og Janiculumhøjen, Monte Pincio og Plantninger inde i Byen hørte man den overalt, ligesaavel som i Omegnen; ogsaa i Neapel og paa Capri sang den. Dens Sang, om hvilken jeg har berettet i det foregaaende, hørtes allerede fra 1 Marts.

Medens jeg slet ingen Værlinger traf, var der en Del Arter af Finkernes Gruppe: Graaspurven *(Passer domesticus)* saas i Rom, Neapel og Venedig, men ikke i stort Tal; i Rom var det mest enkeltvis og i Smaaselskaber; det kraftige Spurvekvidder, som man ellers kender saa godt fra større Byer, hørtes her intet af. En af de sydlige Spurvearter, den rødhovedede Spurv *(Passer italiæ)*, der ligner Graaspurven paa nær det, at Issen er kastaniebrun, saas en enkelt Gang med Sikkerhed i Rom, men den var vist ikke helt sjælden. Skovspurve *(Passer montanus)* var der en Del af i Rom, navnlig paa Forum og Palatinerhøjen; de gjorde Indtryk af at være noget lysere paa Halsen end vore danske Skovspurve.

Bogfinker *(Fringilla coelebs)* var der paa sine Steder en Del af, saavel i som udenfor Rom; ligeledes hørtes en enkelt i Neapel og ved Gardasøen. Endelig skal jeg blot nævne, at Grønirisk *(Ligurinus chloris)* saas et Par Gange i Rom, ligeledes Stillids *(Carduelis elegans)* og Gulirisk *(Serinus hortulanus)* en enkelt Gang. Grønsisken *(Chrysomitris spinus)* blev truffet 9 Marts ved Nemisøen, Tornirisk *(Cannabina linota)* 14 Marts ved Pompeji.

Det var alt, hvad jeg saa, og det var jo kun et tarveligt Udbytte. Selvfølgelig maa man ikke vente at træffe mange Ænder eller Vadefugle paa Roms Gader eller i Bjærgene i Omegnen, men det var Fattigdommen paa Smaafugle, der gjorde saa stærkt et Indtryk. Og Grunden til denne Fattigdom er utvivlsomt Efterstræbelse. Bekendt er den uhyre Fangst af Smaafugle, der

foregaar i Italien under Træktiderne, og om hvilken jeg saa Vidnesbyrd nok; men ere Fuglene endelig om Efteraaret slupne lykkelig over Alperne og ned i Italien, saa er Faren derfor ikke forbi. Smaafuglene efterstræbes og jages overalt; hvad jeg saa her i Foraarstiden var tilstrækkelig talende Vidnesbyrd; der synes at herske fuldstændig Lovløshed paa dette Omraade. En Søndag Eftermiddag gjorde jeg en Tur udenfor Rom; en Toplærke var den eneste Fugl, jeg saa, men jeg mødte mindst 20 »Jægere« for hjemgaaende, og Skud lod jævnlig rundtom. Betegnende nok medføre disse Jægere aldrig Jagttaske, Lommen er stor nok til at rumme Byttet. Og saaledes var det overalt, hvor man kom udenfor Bymurene; bevæbnede Folk saas allevegne, og det Jagten gik ud over, var Lærker, Rødkælke, Stillidser osv. At Fuglene vare vante til Efterstræbelser, mærkede man iøvrigt ogsaa tydeligt nok paa deres Skyhed.

Undertiden kan man ved Undersøgelse af, hvilke Fugle der holdes i Bur faa nogen Besked om et Lands Fuglefauna; men det var ikke meget af Burfugle, man saa i Italien; kun et enkelt Sted traf jeg et større Fuglehold, det var i en Klosterhave inde i Rom, en lille hyggelig Plads med Citron- og Appelsintræer og alle Slags Køkkenurter; lige indenfor Porten laa et Vaskeri, og her hang nogle Bure udenpaa; i et større Fællesbur sad Brunelle *(Accentor modularis)*, Grønirisk, Tornirisk og Stillids; i smaa Enkeltbure var der Bogfinker og Kærnebidere *(Coccothraustes vulgaris)*. Paa Torvet foran Pantheon var der midt paa Gaden et større Fugleudsalg. Her fandtes Kalanderlærke *(Alauda calandra)*, 6 sørgmodige Stære, Solsort og Rødhals, Skovspurv og rødhovedet Spurv, Stillids, Bogfinke, Grønirisk og Kærnebider.

Fugle hos Vildthandlerne. Det Sted, hvor man unægtelig gjorde de bedste ornithologiske Studier i Italien, var hos Vildthandlerne, og dem var der nok af, særlig i Rom. Vildthandelen var enten, saaledes som det ogsaa er almindelig hos os, forbunden med Frugt- og Grønthandel, men hyppigst fandtes den i Slagterbutikerne. Man traf enkelte spredt omkring i Rom, men som saa mange andre Forretninger der vare de væsentlig samlede paa enkelte Steder; jeg fandt saadanne to Centrer for Vildthandelen: det ene var Torvet foran Pantheon og de tilstødende Smaagader, det andet en lille Gade, Via Alcino, der gaar mellem Corsoen og Via due Macelli; jeg nævner den

udtrykkelig, fordi den ligger noget afsides, og man kun ved et rent Tilfælde kommer ind i den, medens Torvet ved Pantheon ligger paa Turisternes Alfarvej. I Florens og Neapel saa jeg ingen Vildthandlere, men det var vist kun tilfældig, i Venedig fandtes de ved Rialtobroen. Og ingen, der har Interesse af Fugle og kommer til Rom, bør undlade at besøge Vildthandlernes Boder. Det er et sørgeligt men ganske lærerigt Syn, man der ser; bl. a. belærer det en om, at der i Italien maa findes vildtrige Egne, men ogsaa om, at alt hensynsløst dræbes i Parringstiden. Og man var ikke kræsen, med hvad Slags Fuglevildt man falbød; i en Butik hang paa den ene Side af Indgangsdøren en Toppet Lappedykker, paa den anden en Rovfugl, vistnok en Kærhøg, et andet Sted saas to Blishøns *(Fulica atra)*. Men ellers var det meste tilstrækkelig velsmagende Vildt. Ænder fandtes i Tusindtal, Graaænder, Spidsænder, Krikænder og navnlig Atlinger *(Anas boscas acuta, crecca, querquedula)* i Massevis, det var ikke 20 eller 100, man kunde se af hver Art paa en enkelt Dag, men mange Hundrede, ja Tusender; af Skeand *(Anas clypeata)* saas en enkelt, af Pibeænder *(Anas penelops)* en Del. Dykænderne vare repræsenterede ved en Del Troldænder *(Fuligula cristata)*. Af Hønsefugle var der nogle Vagtler *(Coturnix communis)*, men det var øjensynlig ikke rigtig i deres Træktid. Derimod kunde man hilse paa et rigt Udvalg af Vadefugle, enkelte Snepper *(Scolopax rusticula)* og en Mængde Dobbelte og Enkelte Bekkasiner *(Gallinago scolopacina* og *gallinula)*, nogle Rødben *(Totanus calidris)* og talrige Brushøns *(Machetes pugnax)*. Storspove *(Numenius arquatus)* var der en enkelt af i Venedig. Hjejlen *(Charadrius pluvialis)* fandtes ret talrig, ogsaa enkelte Strandhjejler *(Charadrius helveticus)*. Duer fandtes ogsaa i Mængde, en Masse Ringduer *(Columba palumbus)* og en mindre Art, vistnok Hulduer, maaske Klippeduer. Og komme vi saa til Smaafuglene, da var her unægtelig et rigt Udvalg; man faar en Forestilling om, hvordan det maa være i de rigtige Fangsttider, Træktiderne. En Ting kunde man se: Alt blev taget med, der fandtes den mest brogede Blanding; jeg nævner i Flæng en Del Arter, hvoraf der kun fandtes enkelte Stykker: Vendehals *(Jynx torquilla)*, Rødkælk, Stær, Stillids, Gulirisk, Tornirisk, Graaspurv, Gærdesmutte, Gulspurv *(Emberiza citrinella)*. Droslernes Gruppe maatte yde et rigt Bidrag til Udstillingen her, der var Solsorter i Mængde, Sangdrosler i store Knipper, desuden

to Drosler, hvis Art jeg ikke er paa det rene med; den ene var paa Størrelse med Sangdroslen, men havde kastaniebrunt Hoved, den anden var en Del større med fremtrædende Tværpletter paa hele Undersiden. Men over alt andet hævede Lærkerne sig, thi hvor der af andre Arter fandtes i Snese eller Hundreder, fandtes Lærkerne i Tusender. Der kunde ligge et Bord fuldt fremme til Beskuelse i Vinduet, og længere inde i Butiken stod store Høkurve fulde, øjensynlig ligesom de vare sendte ind fra Fangststedet. Den overvejende Del vare Sanglærker, men to andre Arter fandtes ogsaa i Masse, Kalanderlærken og den korttaaede Lærke *(Alauda brachydactyla)*. Der var Travlhed i en saadan Butik; henne i Butikens Baggrund sad flere Mennesker i Færd med at plukke Fuglene; de sælges nemlig plukkede, kun med Fjerene siddende paa Hals, Hoved, Vinger og Hale. Hvorledes Nydelsen af alle disse Smaafugle foregaar, kan man ogsaa faa Lejlighed til at se; der findes Spisehuse i Nærheden, hvor man lige fra Gaden kan se Tilberedningen; de smaa Fuglekroppe lægges mellem 2 Skiver Franskbrød, et langt Spyd jages igennem en saadan Række Brød og Fugle, og det hele steges over en aaben Ild.

Fuglene i Kunsten. Søger man Oplysning om et Lands Fuglefauna, Kendskabet dertil og Interessen derfor, saa vil man ofte med Udbytte kunne vende sig til Landets Malerkunst. Har man studeret en Del Billeder fra den hollandske Kunsts store Tid, saa vil man, selv om man aldrig har været i Landet eller læst noget om dets Fuglefauna, dog have et ganske godt Indblik i, hvad der findes af Fugle. I den store Samling af moderne italiensk Maleri, som huses i Nationalgalleriet i Rom, findes kun lidet af Fuglefremstillinger; en enkelt, nu afdød Maler (jeg mindes ikke hans Navn), har dog malet talrige Fuglebilleder, men mest fra zoologiske Haver, og det er øjensynlig mere Dyrenes Liv end deres Udseende, der har interesseret ham; et helt Værelse paa Galleriet indtages alene af hans Billeder. Det gamle italienske Maleri, Renaissancetidens Kunst, beskæftiger sig jo saa overvejende med bibelske Emner og Portrætmaleri, at det kun faar meget faa Berøringspunkter med Ornithologien. Det er kun rent tilfældigt, at der nu og da forekommer en Fugl, og da mest tamme, Perlehøne eller Paafugl, eller som en rent uvæsentlig Ting f. Eks. i et af Rafaels Madonnabilleder den Stillids, som Kristusbarnet holder i Haanden, og efter hvilken

Billedet har Navn *(Madonna del Cardellino)*. — Selvfølgelig findes der i Italiens talrige Malerisamlinger adskillige Billeder af hollandske og andre Kunstnere med Fremstillinger af Fugle, men det er ikke andet, end hvad man ligesaa godt og bedre kan se andet Steds. Kun én Nyhed fandt jeg her; paa et Billede (i Uffizierne i Florens) af Jan Brueghel (Slutn. af 16 Aarh.), hvor Foraaret var fremstillet ved grønne Træer og talrige Fugle, fandtes afbildet en Brilleand *(Oedemia perspicillata)* fuldstændig naturtro. Brilleanden hører hjemme i det arktiske Nordamerika og er kun enkelte Gange truffet i Europa; det kunde jo tænkes, at Maleren tilfældig havde faaet fat i et saadant Eksemplar og afbildet det, netop fordi det var ham ukendt; muligvis er ogsaa Fuglen bragt hjem af hollandske Søfarende, som i den Tid jævnlig gæstede de arktiske Egne.

Det Sted i Italien, hvor man saa flest Afbildninger af Fugle var i Pompeji. Som bekendt vare Væggene i det gamle Pompeji rigt smykkede med Malerier, malede direkte paa Væggenes Kalkpuds. Der er Fremstilling af alle mulige mythologiske Scener, Genrebilleder og meget andet; ind iblandt dette findes ret talrige Afbildninger af Fugle, enten enkeltvis eller dannende Friser. En stor Del af Billederne findes nu ikke i Pompeji, men opbevares i Museo Nazionale i Neapel. Paa de fleste af Billederne vare Farverne vel noget udviskede, men paa en stor Del vare de velbevarede, saa man tydelig kunde kende Fuglens Art. Store Kunstværker var det nu ikke altsammen, en Del af Billederne vare ret plumpt udførte og øjensynlig mere tegnede efter Fantasien end efter Model; men talrige andre Afbildninger røbede Kunstnerens Kendskab til og Forstaaelse af Fuglene. Der var let kendelige Billeder af Ibis, Stenhøne, Ringdue, Skovskade, Bjærgvipstjert, Drossel, Stendrossel, Bogfinke og Spurv. Øjensynlig anvendte til Spisestuedekoration saa man hist og her et Knippe Fugle, mest Drosler, endvidere Afbildninger af Ænder og Gæs, dog oftest ret plumpe og ubestemmelige. Et Steds saas en Frise med svømmende Ænder, hvoriblandt jeg mente at kunne skælne Pibeand og Skeand. Bedst af alt, hvad jeg saa, og særdeles velbevaret i Farver var et lille Billede med to Vagtler, den ene hakkende i et Bygaks, den anden i en Linsekolbe. Jeg vil ikke paastaa, at Fuglemotiver spillede nogen stor Rolle i de pompejianske Vægmalerier, men af hvad

man saa fremgik tydeligt, at de daværende Malere have kendt og interesseret sig for Fugle.

OPDRAGELSE OG FUGLEVÆRN.

AF

GERHARD HEILMANN.

»Saa, nu har de Sataner været her igen!« raabte min Onkel Peter, der stod under de store Moreltræer i den gamle Herregaardshave. Kirsebærrene var netop begyndt at modnes og der laa en Mængde af dem paa Jorden, halvfortærede eller blot med et Næbhug i.

»Og se, hvor de render under Ribsbuskene! — det ender vel med, at vi heller ingen Bær faar til Syltning; — Drenge,« fortsatte han, idet han henvendte sig til min Fætter og mig, løb ind og hent Salonbøssen!«

Og ret som om hans Ord blev forstaaet ikke af os alene, lød nu Solsorternes skingrende Advarselsskrig, medens en seks syv unge og gamle Fugle strøg lavt hen mellem Ribsbuskenes Rækker og forsvandt i Himbærplantagen.

Det varede ikke mange Minutter, før vi var tilbage med Bøssen, og vort Blod bankede af Forventning om den Ære, vi vilde indlægge os ved at skyde rigtig mange Fugle.

Nu gav Onkel os Anvisning paa, hvorledes vi skulde lægge os i Baghold under Buskene, saaledes at vi kunde bestryge de fleste af Træerne, og han lovede os en Tiøre for hver Fugl, vi nedlagde. — »Pas nu paa Drenge!« raabte han efter os, idet han gik.

Og det kan nok være, vi passede paa. Det var første Gang, vi fik Lov til at skyde, uden at Onkel var med, saa det var ikke underligt, at vore Øjne tindrede. Vi kom lidt i Strid om, hvem der skulde have første Skud, og fik det endelig afgjort ved at tælle paa Knapperne. — Det blev min Fætter. Han greb straks Bøssen, og vi satte os paa Lur. Vi ventede det ene Kvarter efter det andet, men der viste sig ingen Fugle; — en Havesanger havde aabenbart opdaget vort Skjul, thi vi hørte dens »tak tak« rundt om os.

Pludselig kom en Solsort løbende ud paa Gangen et godt

Stykke borte; — den standser, retter Kroppen tilvejrs og ser sig spejdende om. Min Fætter laver sig til at lægge an paa den, men da vi hører Stemmer bagved i samme Retning, faar jeg ham til at lade være. Solsorten sænker nu Hovedet, og i hurtigt Løb med Kroppen vandret udstrakt farer den et lille Stykke frem, gør saa atter Holdt, kigger omkring sig og lytter opmærksomt med Hovedet lidt paa Siden. Lige med ét borer den sit gule Næb ned i Græsset; en Bille spræller et Øjeblik i Luften, hvorefter den bliver stødt et Par Gange mod Jorden og er et Øjeblik efter forsvunden i Fuglens Svælg.

Nu et Par lette, elegante Hop; — igen staar den stille, og man ser dens sorte Silhouet tegne sig skarpt mod den lyse Baggrund. Med Møje faar jeg atter min Fætters Jagtiver dæmpet. — Nu ser jeg Mulden hæve sig et Sted lige ved Græskanten; smaa Jordklumper triller ud paa Gangen. Solsorten har ogsaa set det; — den vèd godt, at Regnormene ofte søger til Overfladen af Frygt for Muldvarpen, og som en sort Streg farer den hen til Stedet.

Et Par spændende Sekunder, og den har Tag i en Orm. Fuglen haler alt, hvad den kan og stemmer Fødderne imod, men Regnormen kæmper for Livet; — den sidder som en Prop fast i sit Hul og kun det lille Stykke, der er ovenfor Jorden, bliver trukket ud til en urimelig Længde. Solsorten er næsten ved at gaa bagover af Anstrængelse, — da falder der pludselig to Kirsebær lige ned i Hovedet paa mig, og jeg ser op i Træet, hvor tre Stære er ivrigt beskæftigede med at holde Maaltid.

I det samme lyder Skuddet fra Salonbøssen, og jeg farer sammen af Skræk. »Men Lorens dog,« udbryder jeg, »er du da gal at skyde i den Retning, Du kunde jo ramme en af Dine Søskende!«

Et Par angstfulde Minutter hengaar, hvori vi begge sidder ligesom lammede; men da vi ikke hører noget Udraab fra de legende, aander vi atter op.

Solsorten skælder endnu langt borte over Forskrækkelsen, og Stærene har forlængst fjærnet sig.

Nu bliver det min Tur at skyde, og vi sidder igen længe og venter i vort Skjul. Endelig kommer der to Solsorter i Kirsebærtræerne, og det lykkes mig at nedlægge den ene paa temmelig langt Hold. Heldet tilsmilede os i en ualmindelig Grad paa den Dag. Snart havde vi et helt Knippe Stære, Spurve og Sol-

sorter i Behold; selv to Musvitter, der naturligvis ikke rørte Kirsebærrene, maatte lade deres Liv. Men de vare saa sønderskudte af den ret store Kugle, at vi kastede dem bort.

Og hvor mange Sindsbevægelser repræsenterede ikke disse Fugle for os. De færreste af dem ramte vi naturligvis dødeligt. Jeg ser dem endnu for mig, naar de anskudte baskede og løb mellem Buskene og over Urtebedene, medens vi som vilde Dyr styrtede efter dem, faldt og rejste os igen, knækkede Grene og nedtraadte Kaal og Ærter i vor blinde Iver.

Mange undslap naturligvis og fik Lov til at dø i den skjulte Krog, hvor de havde forputtet sig. Men de, vi fik fat i, var jo færdige med det samme. Min Fætter holdt mest af at dreje Halsen om paa dem; men det saa ækelt ud, naar Øjnene ved den voldsomme Snoning og et Fingertryk paa Hjærnen traadte ud af deres Huler, saa at det hele lignede Hovedet paa et grotesk og modbydeligt Fabeldyr. Jeg er ikke helt klar over, om Synet af dette just fremkaldte en Lystfølelse hos os, men den forvoldte Pirring morede os aabenbart. — Jeg foretrak at kvæle Fuglen ved Sammentrykning af Brystkassen, og jeg syntes, det var et »spændende« Greb, naar Brystmusklerne sitrede under min Haand, medens Gabet i Dødsangsten spærredes vidt op, og Øjelaaget lidt efter lidt skød sig op over det store blanke Øje.

Størst Besvær havde vi med at faa Livet af en Graakrage, der ganske lydløst havde kastet sig i Træet lige ovenover os. Uagtet den strakte Hals og spejdede længe til alle Sider, opdagede den os ikke, da vi sad godt skjult under de høje Ribsbuske. Først lige idet jeg løftede Bøssen, saa den Bevægelsen og lettede. Men det lykkedes mig at knække dens ene Vinge, og den brasede ned mellem Buskene.

Nu paafulgte en vild og langvarig Forfølgelse. Snart havde den ene, snart den anden af os fat i Fuglen, men enten beholdt vi kun et Par Fjer i Haanden eller ogsaa huggede og bed den os saa eftertrykkeligt, at vi maatte slippe den igen. Det stakkels Dyr kom efterhaanden i en ynkelig Forfatning. Forpjusket og ilde tilredt, med hængende Vinger og vidt aabent Næb, gispende efter Luft, sad den et Øjeblik paa en lav Gren, da jeg løftede Bøssen for med et Slag at gøre det af med den. Jeg snublede imidlertid i det samme, saa at Skæftet, der ikke ramte Kragen, men Træstammen, splintredes helt ved Slaget.

Ganske fortabt stod jeg lidt med det i Haanden, medens

Lorens styrtede videre efter Fuglen. Jeg naaede ham atter, ligesom den forfulgte gennem et aabentstaaende Vindu smuttede ned i Mælkekælderen.

En voldsom Plasken og høje Raab fra Pigerne lød nu op til os, og vi skyndte os derned. Et tragikomisk Syn mødte os her. Der laa den arme, dødsmærkede Fugl midt i et stort Kar fyldt med Kærnemælk og pjaskede omkring med sine halvanden Vinger. Pigerne stod forfjamskede og ubeslutsomme i et Hjørne. Lorens var ikke sen til at gribe den ulykkelige. Han tog fat i Benene paa den og svingede den rundt, saa Mælken sprøjtede omkring paa Loft, Vægge og Gulv ligesom Gnisterne fra en Fyrværkerisol. Endelig klaskede han Fuglens Hoved ned mod Cementgulvet, og Dramaets sidste Akt var forbi. —

Ja vi var unge og tankeløs grusomme, saaledes som Børn jo ofte er det. — For Fuldstændigheds Skyld skal jeg dog tilføje, at vi bagefter fik en ordentlig Overhaling af Onkel; men det brød vi os ikke stort om; vi syntes, at det hele var »evig Sjov.«

Imidlertid var vi dog ogsaa tilgængelige for blidere Følelser. Ja, vi befandt os netop i den Periode, da disse begynder at røre sig stærkest. En betydeligt ældre Kusine var dengang Genstand for min første, haabløse Forelskelse, og jeg havde en Eftermiddag grebet et belejligt Øjeblik til at oplæse et af Chr. Winthers Digte, som jeg syntes tolkede mine egne Følelser udmærket. Men hun lo højt, da jeg var færdig og kaldte Digteren en »blødsøden Lirekasse.«

Krænket gik jeg min Vej og søgte Ensomhed i den sommerlige Skov. Jeg havde allerede gaaet længe, da jeg henimod Aften naaede en lille Granlund og kastede mig paa Skraaningens bløde Mostæppe. De sidste Solstraaler gød et gyldent Skær over Trætoppene, og i den højeste Gran lige for mig sad der en Solsort med lidt hængende Vinger ganske ubevægelig og tavs.

Det ligesom dulmede min Smærte at se paa Fuglen, der ogsaa sad saa alene. Hvad mon saadan en Fugl vel tænkte paa, eller mon den overhovedet tænkte? —

Der gik et sagte Suk gennem Granerne, idet det varme Sollys paa deres Toppe sluktes. Solsorten løftede Næbbet lidt opad; — en blød, bævende Tone lød gennem Stilheden og døde atter bort som et Aandepust.

Saa igen et Tilløb, som et Greb i sarte Strænge — nogle faa dirrende Lydbølger, — atter Tavshed.

Nu et Par Toner, ligesom drømmende og fjærne, famlende i deres Stigning, — saa en længere Strofe, smæltende i vemodsfuld Længsel.

Jeg sad som fasttryllet og saa paa den eventyrlige Fugl, hvis Bryst maatte rumme den samme Smærte, som mit eget, og som kunde give sine Følelser et Udtryk, der rørte mig i min inderste Sjæl.

Nu perlede en Strøm af de rundeste Fløjtetoner gennem Aftenskumringen, — det var ligesom Fuglen søgte at opmuntre sig selv ved at mindes tidligere glade Dage. —

Men derpaa ..... ak, igen brudte Toner, klagende, — som en Hulken i Violiner, smærtefyldte og hendøende.....

Og atter strømmede over Næbets gyldne Bue Strofe efter Strofe af bløde og vuggende Toner, saa gennemtrukne af Følelse, af Stemning, af Drøm og Vemod, at det Digt, som jeg havde læst om Eftermiddagen syntes mig tør Prosa ved Siden af dette Væld af frisk og uberørt Naturpoesi. Jeg følte mig ganske overvældet, mit Hjærte blev saa fuldt, at — ja jeg skammer mig ikke ved at fortælle det, jeg bøjede mit Ansigt ned mod Mosset og græd, som jeg aldrig har grædt, hverken før eller siden.

Det forekom mig, at Fuglen klagede over sin tabte Mage; vel sagtens en af de Solsorter, jeg kort i Forvejen havde skudt, og det smærtede mig dybt at have dræbt en Skabning, hvis Følelser var saa beslægtede med mine egne. Jeg lovede mig selv, at jeg aldrig mere vilde skyde en Solsort, og jeg har heller ikke gjort det, men lader dem uhindret æde saa meget, de har Lyst til af al den Bærfrugt, der er i min Have. Til Gengæld glæder de mig hele Sommeren igennem med deres smukke Sang, og jeg ser daglig til alle Tider de elegante Sortkjoler ile over mine Gange og Plæner.

Jeg har berettet denne lille Ungdomserindring, fordi jeg tror, at den første Del af den er typisk for den Maade, hvorpaa Ungdommen gennemsnitlig betragter Fuglene — nærmest som en Genstand for »Sport«. Og at det gik mig saaledes, som tilsidst er fortalt, skyldtes kun et ganske tilfældigt Sammentræf af Omstændigheder. Uden disse var min Opfattelse sikkert vedbleven at være den samme som den øvrige Menneskeheds.

Det fremgaar tillige deraf, hvad der kunde gøres for at æn-

dre dette ensidige og ødelæggende Syn paa vore Fugle. Det er den sørgeligste Mangel paa Forstaaelse, der er Grunden til, at man farer frem imod dem saaledes, som man gør. Skoleungdommens Opdragelse burde forandres derhen, at der virkelig gennem dybere Viden og Forstaaelse af Naturvidenskaberne frembragtes den Kærlighed til alle Naturens Frembringelser, som ikke alene betyder Skaansel mod disse, men ogsaa Glæde og et rigere Livsindhold for en selv. Den omgivende Natur burde benyttes som en levende Studiesamling, og man kunde meget godt paa Udflugter under passende Vejledning bibringe Børnene den Viden og Kærlighed til Fuglene, som de nu mangler. De maa opdrages til at se paa Fuglene som vore Slægtninge, som en Sidegren paa vort Stamtræ, hvis noget ensidige Udvikling i Retning af Flyveævne vel ikke har formaaet at frembringe en saadan Topfigur, som Mennesket er paa Pattedyrenes, men som dog frembyder den allerstørste Interesse ved Forstaaelsen af Helheden og har Krav paa Beskyttelse, fordi den i saa høj Grad bidrager til Udfoldelsen af Liv og Skønhed i vore Omgivelser.

Mennesket har i mange Millioner af Aar daglig dræbt ikke alene Dyr og Fugle, men ogsaa sine egne Lige, dels for at skaffe sig Føde, dels af ren Lystfølelse ved Dræbningen. Hos mange Naturfolk finder dette Sted endnu. Thi denne gennem et saa uhyre Tidsrum nedarvede Drift har været meget stærk, og det ligger derfor i Sagens Natur, at i de faa tusinde Aar, hvori en Del af Menneskeheden har arbejdet sig op til en noget højere Kultur, er denne Lyst til Dræbning kun i ringe Grad bleven svækket. Selv om den udpyntes med nok saa mange smukke Talemaader, — den er der alligevel endnu. Men jeg synes, man bør gøre alt for at holde den nede hos de kommende Slægter. Det er et lavt Standpunkt og ikke værdigt den Udvikling af vor Intelligens, hvortil vi nu er naaet.

Derfor er det, jeg mener, at man burde lære Skoleungdommen at forstaa, hvor uendelig meget mere Glæde man har af at lade en Fugl leve, i Stedet for at skabe sig en øjeblikkelig Pirring ved at dræbe den.

Dansk ornithologisk Forening har i Løbet af to Aar vokset sig langt større og stærkere, end man fra Begyndelsen af turde drømme om. Det synes mig derfor, at den indenfor sine Rammer nu ogsaa maatte kunne faa Plads til den her omtalte Op-

gave. Hvorledes dette kan ske, skal jeg ikke udtale mig nærmere om; det er en Sag, som naturligvis kræver en omhyggelig Drøftelse. Men man kunde muligvis rette en samlet Henvendelse til Undervisningsministeriet eller til Skolebestyrerne om at flytte en Del af Undervisningstimerne ud i Naturen efter en nærmere angiven Plan. Baade Børnene og Videnskaben vilde være udmærket tjente dermed, thi faa Ting er saa udviklende som selvstændige Iagttagelser. Og at disse i høj Grad vilde fremmes ved en saadan Undervisningsform, maa dog vel indrømmes af enhver.

De forenede Stater i Amerika har indrettet et stort Skib som Skolebygning for 250 Drenge, der i dette sejler rundt om Jorden og lærer alt ved Selvsyn. Vort Land er kun lille og Midlerne smaa, saa vi formaar næppe at sætte en saadan Rekord i Retning af Opdragelse; men lad os ikke derfor lægge Hænderne i Skødet. Lad os efter ringe Ævne bidrage vort til, at de næste Slægtled maa komme til at elske vore fjedrede Medskabninger endnu højere, end vi selv gør det.

OPTEGNELSER FRA FORAARSTRÆKKET 1908.

AF

P. AHLEFELDT-LAUERVIG-BILLE.

Iagttagelserne ere gjorte paa Gaarden Skovsbo, beliggende i Egnen mellem Odense og Nyborg.

Om Trækket i al Almindelighed kan kun siges, at det er forløbet normalt, maaske med noget senere Ankomsttider end sædvanligt; den eneste Fugl som ankom væsentlig tidligere end ellers, var gul Vipstjert *(Motacilla flava)*, som allerede saas 16 April. Af Fugle som har været her i særlig store Mængder, kan nævnes Vindrosler *(Turdus iliacus)*, som i første Uge af Maj optraadte i store Flokke. Omkring 10 Maj har her været ganske ualmindelig mange Brogede Fluesnappere *(Muscicapa atricapilla)*, saa mange som jeg aldrig tidligere har set.

Iagttagelserne har jeg gjort næsten daglig, med meget stærk Kikkert. Vade- og Svømmefugle har jeg ikke haft Lejlighed til at iagttage, da jeg bor langt fra Stranden, og her ikke findes Engdrag eller Moser af nogen Betydning.

Januar og Begyndelsen af Februar var Fuglelivet meget ringe, kun de aller almindeligste af vore Standfugle saas her. Gærdesmutte *(Troglodytes parvulus)*, Solsort *(Turdus merula)* og Raage *(Corvus frugilegus)* have overvintret her i ret stort Antal, ligeledes har jeg iagttaget en enkelt Rødkælk *(Erithacus rubecula)*: 11 Februar saa jeg 3 Sortmejser *(Parus ater)* her i Haven, 12te kom den første Stær *(Sturnus vulgaris)*, 13de sang Lærken *(Alauda arvensis)*, og 3 Stære til vare komne. 20de indfandt Raagerne sig til Kolonien og begyndte at tage deres Reder i Besiddelse. Samme Dag saas den første Musvaage *(Buteo vulgaris)*.

8 Marts hørte jeg Vibe *(Vanellus cristatus)* første Gang. 14de var her ualmindelig store Flokke af Kvækerfinker *(Fringilla montifringilla)*. 23de ankom Rødblisset Rørhøne *(Gallinula chloropus)*, 22de kom de første Snepper *(Scolopax rusticula)*; der blev nemlig den Dag skudt to paa Lundsgaard en Mil herfra. Sneppetrækket har iøvrigt været meget daarligt her, muligvis paa Grund af det gode Vejr, idet de fleste Snepper vel ere trukne over uden at kaste sig her. 26de saa jeg den første Hvide Vipstjert *(Motacilla alba)* og samme Dag iagttog jeg det største Træk af Krager *(Corvus cornix)*, jeg endnu har set; i Løbet af $^1/_2$ Time trak der flere Hundrede over mig. Samme Dag saa jeg ogsaa to Toplærker *(Alauda cristata)*, en Fugl, der forøvrigt ikke er sjælden paa denne Egn, og synes at blive mere og mere almindelig for hvert Aar. 30te var her en ualmindelig Mængde Drosler, baade Vindrosler og Sjæggere *(Turdus pilaris)*.

6te April kom Storken *(Ciconia alba)*. Natten mellem 11te og 12te hørtes mange Gyvfugle trække Kl. $12^1/_2$. 12te kom de første Sangdrosler *(Turdus musicus)*, 16de kom Gul Vipstjert, 23de Sivsanger *(Acrocephalus phragmitis)* og 26de Kærsanger *(Acrocephalus palustris)*; 30te saa jeg de første Stenpikkere *(Saxicola oenanthe)*. 1 Maj kom Forstuesvale *(Hirundo rustica)*, og Tornsanger *(Sylvia cinerea)*, 3die Gærdesanger *(Sylvia curruca)* og Bynkefugl *(Praticola rubetra)*: 5te kom Broget Fluesnapper i ganske ualmindelig Mængde, 6te var her ualmindelig mange Løvsangere *(Phyllopseustes trochilus)* og Brogede Fluesnappere. 9de saas første Gang Havesanger *(Sylvia hortensis)* og Munk *(Sylvia atricapilla)*; samme Dag skød jeg en Gransanger *(Phyllopseustes rufus)*; det er første Gang, jeg har set den her paa Skovsbo. Nattergalen *(Luscinia philomela)* sang første

Gang 10 Maj. Graa Fluesnapper *(Muscicapa grisola)* saas 13 Maj.

Den største Begivenhed paa Foraarstrækket var, da jeg 12 Maj henad Kl. 7 Aften i Skovhegnet saa Sort Rødstjert *(Ruticilla titys)*; jeg havde rig Lejlighed til at iagttage den i en halv Snes Alens Afstand, som den sad i smaa Bøgepurrer; det var en gammel Han med stærk sort Ryg og Bryst; den næste Dag saa jeg efter den paa samme Sted, men den var der ikke.

HVAD ER GYVFUGLE?

AF

O. HELMS.

Min Opfordring om at sende Meddelelser til Tidsskriftet, der kunde bidrage til Løsning af Gyvfuglespørgsmaalet, er velvillig bleven efterkommet af flere, hvis Bidrag jeg gengiver nedenstaaende:

Distriktslæge Jørgensen, Thisted, skriver: »Jeg har i 8 Aar efter Tid og Lejlighed observeret Fugletrækket paa Færøerne (Suderø). Jeg har i den Tid aldrig hørt Gyvfugle, skønt min Stilling medførte, at jeg ofte færdedes ude om Natten. Hvis Fløjlsanden er Gyvfugl, kan det passe, da den ikke træffes paa Færøerne eller Island, undtagen tilfældigt. Sortanden er ligesaa sjælden«.

Skovrider Lassen, Charlottendal Skovdistrikt pr. Slagelse, meddeler følgende: »Igaar, 5 April fangede jeg i et lille Vandløb her i Skoven en Sortand *(Oedemia nigra)* Han, med beskadiget venstre Vinge. De stedlige Forhold synes mig at tyde paa, at den kun har ligget der siden sidste Nat. Selv har jeg ikke om Aftenen den 4de lyttet efter Træk undtagen i faa Minutter, og har ikke iagttaget Gyvfugle — — — — Anden har jeg i en Dam her ved Skovridergaarden, hvor den foreløbig befinder sig vel. Da jeg tog den udstødte den et Par kort efter hinanden følgende Lyde, som jeg nærmest vil stave »Yv«; siden har jeg ingen Lyd hørt fra den.«

I Brev af 21 August meddeler Skovrider Lassen endvidere følgende: »Som meddelt fangede jeg Anden (♂) 5 April, den ene Vinge var temmelig stærkt beskadiget. Den levede i en Dam, indtil den 16de samme Maaned, da den om Morgenen, da jeg

kom ud til den, laa død i Vandet. Jeg havde prøvet at fodre den med forskellige Ting, men den aad intet, og i Dammen, hvor der iøvrigt er mange Vandplanter, Snegle etc., maa der vel have manglet nogle for den nødvendige Livsbetingelser. — Jeg forsøgte om Aftenen at høre, om den mulig skulde svare trækkende Gyvfugle, men havde intet Resultat deraf; dog hørte jeg ogsaa kun fjærne Træk«. — Efter Opfordring i Bladene indkom til Skovrider Lassen nogle Meddelelser om Gyvfugletræk, paa Slagelseegnen, de to gaaende ud paa, at der var hørt Gyvfugle Natten mellem 3 og 4 April, den tredie paa at Trækket var hørt over Slagelse Natten mellem 4 og 5 April; endvidere har Adjunkt H. Chr. C. Mortensen berettet, at der hørtes Gyvfugletræk over Viborg om Aftenen 4 April.

Gymnasiast Paul Jespersen, Næsbyhoved, har sendt en nøje Beretning om Gyvfugletrækket paa hans Egn i Foraaret 1908; det begyndte 30 Marts og den sidste Fugl hørtes 11 Maj. Hovedtrækket faldt fra 23 April til 1 Maj, den største Trækaften var 23 April. Foruden Gyvlyden hørten »en kort stødende Lyd (kraah). Denne Lyd syntes nærmest at komme lige efter Fløjtene, som om det var en Lyd, der var udstødt af en af Gyvfuglene, hver Gang den havde ladet høre sin Fløjtetone, thi den kom altid paa et bestemt Øjeblik og et bestemt lille Tidsrum efter Fløjtetonen.«

Typograf Carl Chr. Olsen, Nykøbing, Falster, giver nedenstaaende Bidrag: »For mange Aar siden — vistnok 15 April 88 — da jeg om Morgenen ved Solopgang kom ned ved Sundet her, blev jeg opmærksom paa den velkendte Fløjten af Gyvfuglen og ved at se til Vejrs, opdagede jeg — hvad jeg ogsaa den Gang formodede, at det var — en lille Flok sorte Ænder, som i en umaadelig Højde trak mod Nordøst. Dette er den eneste Gang jeg har hørt og samtidig set »Gyvfugle« paa Træk.

Da jeg en Timestid senere sejlede ned ad Sundet, traf jeg et Par Flokke Sortænder *(Oedemia nigra)* svømmende. De vare usædvanlig livlige, og Hannerne forfulgte ofte et Par Hunner, som fandtes i Flokkene. Ved denne Lejlighed hørte jeg gentagne Gange deres behagelige Fløjtetone — særlig naar de vilde til at lette — som jeg ikke kunde skelne fra den, man hører om Natten. Der havde samme Nat været usædvanlig stort Træk af Gyvfugle og tillige en Del Havliter og Spover.

Et Par Gange senere har jeg hørt ovennævnte Lyd af Sortanden, naar jeg har truffet den nedad Sundet. Tillige har jeg en Gang hørt den udstøde en helt anden Lyd, nemlig, da jeg for nogle Aar siden i September Maaned traf to gamle Hanner, hvoraf jeg fældede den ene, idet den lettede og trak forbi. Fuglen udstødte nemlig en kort trilleagtig Fløjten omtrent som et hurtig gentaget blit — blit — blit, noget lig den Lyd, Spurvehøgen og de mindre Falke undertiden lade høre.«

Selv har jeg ikke i Foraaret haft Lejlighed til at gøre yderligere Iagttagelser over Gyvfuglene, kun har jeg bemærket, at de trække over det sydlige Fyn i lige saa stor Mængde som over Sjælland.

Nogle af de ovenstaaende Iagttagelser synes jo at tale stærkt for Sortanden som »Gyvfugl«, men løst er Spørgsmaalet ikke blevet endnu.

OPTEGNELSER AF JYDSKE MEDLEMMER AF D.O.F. OM EN BOGFINKEREDE.

VED

H. CHR. C. MORTENSEN, Viborg.

Den 13 Maj 1908 Kl. 7 Eftermiddag fløj en Bogfinke ♂ op for mine Fødder fra en lavtsiddende Gren i Hegnet af de unge Træer og Buske om vor Have. Da den havde gjort det samme Aftenen i Forvejen, saa jeg mig nu om og fandt en nybygget Bogfinkerede — den maa være opført paa ganske faa Dage — i en ung Elm nogle Alen derfra. Elmens Stamme, der ved Roden kun er 5 Tommer i Gennemsnit, deler sig i 3 Grene godt $2^1/_2$ Al. fra Jorden, og i denne Kløft sad Reden, let at opdage, da Træet staar frit, med en Afstand af 2 Alen til sine Kammerater paa hver Side. De unge Træer danner en Midtrække i Hegnet; Ydersiderne af det bestaar af 3 à 4 Al. høje Buske, der staar i en Række langs ned ad hver Side af Trærækken, $2^1/_2$ Al. fra denne. Træer og Buske var i Færd med at grønnes; Jorden mellem dem var skuffet og revet, altsaa helt nøgen. Uden for hver Buskrække, langs med den, er der en Havegang.

Reden var stærkt hvidbroget at se til, idet Fuglene, foruden Lav, havde anvendt udkastet Vat til at pynte med udvendig;

(senere blev dens Ydre endnu mere ejendommelig, idet der, efter at den havde været vaad, kom store grønne Pletter af encellede Alger paa det hvide Vat).

♀ laa paa og blev liggende om Natten (koldt, blæsende); jeg formoder, at der var eet Æg i Reden (se næste Dag!)

14 Maj Kl. 7 M. ♀ laa paa. — Kl. henad 8 M. var den borte; der var 2 kolde Æg, hvoraf det ene antagelig var nylagt og det andet fra den foregaaende Dag[1]. Et af dem havde mærkelig nok et fint Hul i Skallen og var lidt snavset (Hvide flydt ud); jeg tog det til Udpustning.

Senere paa Dagen saa jeg ♀ ligge paa; jeg gik forbi med nogle fremmede; ♂ der sad i Nærheden paa en Hegnpæl, syntes ikke om det og sagde »ryt! ryt!«

15 Maj, Kl. 8½ M. To Æg igen ɔ: et nyt er kommet til; Æggene varme. ♀ sad tæt ved og sagde »Fink«, da jeg gik forbi, men fløj saa bort for at finde Æde.

16 Maj, Kl. 10 F. Graat, Dis, mild Smaaregn. ♂ sidder i en ung Røn en Snes Alen fra den rugende ♀ og synger, med Næbbet hen mod den. ♀ forlod Reden og var nogle Minutter borte fra den, beskæftiget med at fange Insekter i Buskene, bl. a. flagrede hun under en ret tyk Gren og snappede et eller andet paa den. Derefter fløj hun fra Træ til Træ hen forbi Reden, vendte om og fløj de sidste Par Alen lige til Reden, satte sig paa Kanten, pillede ned i Reden, hoppede ned i den og vrikkede sig ned over Æggene. — Kl. 11½ var ♀ borte igen; da laa der tre halvvarme, lidt regnstænkede Æg; 2 Minutter efter laa ♀ paa igen. Der kom ikke mere end tre Æg, og jeg havde taget et; det giver 4 i det hele. Fem er vel almindeligere, men det kan jo være, at Fuglene har haft Rede før (13 Maj er noget sent for en Bogfinkerede!) men er bleven forstyrrede.

I den paafølgende Uge saa jeg jævnlig til Æggene, naar ♀ var borte et Par Minutter. ♂ saa jeg ikke noget til.

28 Maj, Kl. 8½ M. To røde (altsaa nyfødte Unger og et Æg, i hvis Skal Ungen indvendig fra har lavet Buler med Næbspidsen. Kl. 9 M. var den sidste Unge kommen. (Sidste Æg lagt 16 Maj ɔ: Rugetid 12 Døgn).

Da ♀ fløj fra Reden, fo'r den lige ned mod Jorden, strøg et Stykke frem langs med den og saa op i et Træ. Da den senere

[1] Jeg har flere Gange haft Lejlighed til at se, at Smaafugle lægger et Æg om Dagen.

fløj paa Reden, kom den paa samme Maade nedenfra og fo'r op paa Redekanten, hvor den øjeblikkelig sad ganske rolig som en Billedstøtte; man fik næppe Tid til at se den lukke Vingerne.

Den æder de smaa Ungers Ekskrementer.

♂ sad i Dag, mens ♀ laa over Ungerne, paa en Gren oven over hende og saa ned paa Reden.

De næste Aftener saa jeg jævnlig ♀ ligge og sove oven paa Ungerne, med Næbbet stukket ind under Rygbedets Fjer. Den sov rolig videre, selv naar vi stod og talte sammen i Gangen, 3 Alen fra den. En Morgen skuffede og rev jeg — ganske vist med nogen Forsigtighed — omkring Redetræet; da blev ♀ ogsaa liggende paa.

31 Maj blev Reden iagttaget uafbrudt i $5^1/_2$ Time, fra Kl. 9^{15} M. til Kl. 2^{45} E., af 5 Hold Medlemmer af D. O. F.[1]. Da nogle af de anmeldte Deltagere udeblev, var Gymnasiast Knud Honoré Petersen saa venlig at hjælpe os med Vagten. Iagttagerne sad med Ur og Skrivemateriale foran sig ved et Bord i Havegangen, 3 Al. Øst for Reden, altsaa med god Belysning; det er daarligt at se mod Lyset. Naar der var to Mand til Stede, dikterede den ene, mens den anden skrev. Det var anbefalet at gøre langsomme og faa Bevægelser, samt at tale dæmpet og saa lidt som muligt. Den Del af Hegnet, hvori Redetræet stod, var afspærret; men fra en Trappestige, der var opstillet i Gangen, kunde man se lidt ned i Reden.

Paa Bordet var fremlagt en Spørgeseddel af følgende Indhold:

Hvor ofte fodres der?
Fodrer begge Fugle?
Hvad bringer de?
Hvorledes skaffes Ekskrementer bort?
Hvorledes gaar Fuglen paa Rede?
Hvor længe er den borte fra Reden?
Meteorologiske Forhold imens.

(Kl. 9^{15}—10^{15} havde Hr. Paul Gleerup Vagt).

9^{15} ♀ borte. Solen skinner paa Ungerne.
9^{20} ♀ kom, sad paa Redekanten og fodrede.
9^{21} ♀ fløj bort med Ekskrementer i Næbbet.
9^{30} ♀ kom og fodrede, lagde sig paa Ungerne.

[1] Se »Sammenkomst i Viborg« S. IX her i Hæftet.

9^{40} ♀ fløj. Derefter kom ♂ med Føde i Næbbet, satte sig paa Redekanten, men fløj bort med det samme, uden at fodre.

9^{47} ♀ fodrede og fløj bort med det samme.

9^{50} ♀ kom uden Føde. Lagde sig paa Ungerne med Hovedet mod Solen (og Iagttageren). Laa urolig, pillede sig af og til under Vingerne[1].

(Kl. 10^{15}—11^{16}: Seminarist Knud Nielsen og Hr. Aage Taaning Vagt.)

10^{15} ♀ ligger endnu paa Reden, men med Halen mod Iagttageren.

10^{17} ♀ fløj bort (efter at have ligget 27 Minutter paa Ungerne). Naar Vinden vifter med Bladene, skinner Solen paa Ungerne.

10^{35} ♀ kom, satte sig paa Redekanten, fodrede, hoppede ned i Reden og lagde sig paa Ungerne.

10^{37} ♀ fløj bort.

10^{40} ♀ kom til et Træ i Nærheden af Reden, fløj derfra hen paa Reden, pillede ned i den og fløj bort med Ekskrementer, der hang ud paa begge Sider af Næbbet.

10^{46} ♀ kom som før men betænkte sig ca. 1 Minut, før den fløj til Reden, sad paa Kanten med Ryggen til Iagttageren og fodrede. Yderst i Næbbet var der en Flue, derefter kom nogle mindre Insekter og inderst en »Orm«[2].

Bar Ekskrementer bort, idet den styrtede sig en Alen ned i Luften og saa fløj bort.

10^{50} ♀ fodrede, forsøgte først at sluge nogle Ekskrementer, men gylpede dem op igen og fløj bort (som før) med Ekskrementer hængende ud af Næbbet.

10^{57} ♀ kom til en Gren, derpaa til Redekanten, fodrede med et temmelig stort Insekt. Lagde sig paa Ungerne med Hovedet mod Iagttageren, som den idelig skelede til. Lette Skyer for Solen.

11^{04} ♀ fløj bort (nedad som før).

11^{12} ♀ kom fra Øst, tværs ind paa Hegnet, medens den hidtil var kommen fra Syd, paa langs af Hegnet. Fodrede, aad nogle smaa Ekskrementer, lagde sig.

11^{16} ♀ fløj bort (mod Syd).

[1] Mulig ned mellem Ungerne. H. Chr. C. M.

[2] Sandsynligvis en Insektlarve. H. Chr. C. M.

(11^{16}—11^{25}: H. Chr. C. Mortensen Vagt).

11^{23} ♀ nærmer sig fra Træ til Træ Reden, lidt højere til Vejrs end denne.

11^{25} ♀ flyver op paa den vestlige Redekant, nedenfra. Har myglignende Insekter med; lange tynde Ben og klare Vinger stikker ud paa begge Sider af Næbbet. Fodrer, lægger sig, Hovedet mod Ø.

Reden er nu i Skygge.

(11^{25}—11^{33}: Adjunkt Sixhøi Vagt).

11^{32} ♀ ligger meget urolig, sætter Halen til Vejrs og stikker Hovedet ned under sig til Ungerne; livlige Bevægelser.

11^{33} ♀ fløj bort.

(11^{38}—12^{33}: Gymnasiast Knud Honoré Petersen Vagt).

11^{50} ♀ nærmer sig fra Nord, fra Træ til Træ i Højde med Reden.

11^{53} ♀ fløj til Reden; medbragte Insekter med lange Ben; madede to af Ungerne (Næbbene saas). Slugte 3 Ekskrementer. Skuttede sig ned over Ungerne; Halsen blev derved meget kort og tyk, Hoved og Hale holdtes til Vejrs (Hovedet mod Ø. S. Ø.).

11^{55} ♀ rejste sig, hoppede op paa Redekanten mod Nord, stak Hovedet ned i Reden, saa hun bogstavelig stod paa Hovedet; Halen var imens bøjet nedefter.

11^{56} ♀ vrikkede sig ned over Ungerne.

11^{57} ♀ stirrede opmærksomt paa Iagttageren og fløj med et rask Sæt bort mod N. N. Ø.

12^{00} ♀ kom fra S. V. direkte til Redekanten. Fodrede.

12^{02} ♀ fløj bort mod N. N. Ø.

(12^{04} To kæmpende Spurve, ♂♂, kom flyvende til Redetræet. Den ene fløj straks bort, den anden hoppede nærmere til Reden, kiggede nysgerrig paa den og fløj bort).

12^{12} ♀ kom fra N. N. V. med Myg(?). Skuttede sig ned paa Reden. Rejste sig, stod paa Hovedet som før. Lagde sig med Næbbet mod Ø. S. Ø. Fløj af Reden til en Gren i Nabotræet mod Ø. S. Ø. Rystede sig. Fløj til Reden og lagde sig igen. Stod i $1^1/_2$ Min. paa Hovedet.

12^{15} ♀ rejste sig, aad nogle Ekskrementer. Fløj bort mod Nord.

12^{21} ♀ kom med Æde fra Nord og fløj efter Fodring bort mod Nord.

12^{27} kom fra♀ S. S. V. bl. a. med et døgnflueagtigt Insekt. Under Fordelingen af Æden til Ungerne saas som en Spindelvævstraad mellem ♀'s Næb og to af Ungernes. Mulig klæbrigt Spyt? Drikkelse?

Tog tre store Ekskrementer, som den døjede meget med at sluge; det sidste beholdt den i Næbbet og fløj bort med det mod N. Ø.

12^{30} ♂, Hannen kom med et døgnflueagtigt Insekt. Under Fodringen saas den før nævnte glasagtige Traad igen. Tog et stort Ekskrement og fløj bort mod Nord.

12^{33} ♀ fodrede med et døgnflueagtigt Insekt. Aad Ekskrem. Lagde sig med Hovedet mod S. Ø.

(Kl. 12^{33}—1^{40}: Postmester Bendixsen og Gymnasiast Kn. H. Petersen Vagt).

12^{40} ♀ hoppede op paa Redekanten og tog Ekskrementer.

12^{45} ♀ fløj bort mod N. Ø., forbi Iagttagerne.

12^{55} ♀ kom fra S. S. V. Aad Ekskrem. Laa lidt paa Reden. Fløj bort mod Syd.

1^{05} ♂, Hannen, kom flyvende fra N. N. Ø. i en Bue uden om Redetræet, og fløj bort mod N. N. V.

1^{07} ♀ fodrede. Lagde sig med Næb mod Øst. Kigger hen paa Iagttagerne.

1^{09} ♀ fløj bort mod N. N. Ø.

1^{25} ♀ kom Nord fra med et døgnflueagtigt Insekt. Fodrede; Spyttet saas igen. Lagde sig med Hovedet mod Øst.

1^{26} ♀ fløj mod S. S. Ø.

1^{30} ♀ kom fra Nord med en Flue. Aad Ekskrem. Lagde sig med Hovedet mod Øst. Sagde »Fink»! mens den laa paa Reden.

1^{31} ♀ fløj bort mod Nord.

1^{38} ♀ kom fra Nord med et døgnflueagtigt Insekt[1] og fløj igen bort mod Nord.

[1] Jeg tror, at disse »døgnflueagtige Insekter« har været Myg. Der stod i de Dage Flokke af dansende Myg uden for Haven (der er en lille Dam i Nærheden) og man kunde finde temmelig store og tykke, lysegraa Myg siddende i Græsset og paa Buskenes Blade. H. Chr. C. M.

(Kl. 1^{40}—2^{45} Kommunelærer Kr. Petersen og Landbrugskandidat Strange Vagt).

1^{40}
2^{00}
2^{08} ♀ fodrer med Larver eller fuldt udviklede Insekter.
2^{18}

2^{23} ♂ fodrer.

2^{30}
2^{35} ♀ fodrer. Den sad efter Fodring kun ganske kort helt rolig paa Reden, vendte og drejede samt pillede sig og borede med Næbbet ned i Redens Bund[1]. Gispede af Varme, med aabent Næb og hængende Vinger; de sidste 20 Minutter af Tiden var det straalende Solskin, efter at Himlen havde været overtrukken.

6 Juni. ♀ ligger paa Ungerne, der for øvrigt snart er helt befjerede, Kl. 10 Aften og bliver der altsaa i Nat). Det er køligt (5 ⁰ R.).

7 Juni Kl. 9 Aften. Ungerne ligger alene i Reden. Den dybe Redeskaal er ganske fyldt med de tre fast sammenpressede varme Kødklumper. De tykke Redevægge yder en tilstrækkelig varm Indpakning. Ungernes flade Rygsider hæver sig ikke over Rederanden; de er fuldt befjerede; Vestenvinden, der stryger hen over dem, saa Dunenderne paa Hovedet vajer, gør dem ikke nogen Fortræd (6 ⁰ R.).

10 Juni Kl. 7 Morgen sad Ungerne i Reden.
Kl. 2 Efterm. var de borte; de var da 13 Døgn gamle.
Kl. 10 Aften var Reden tom, ɔ: Ungerne vender ikke tilbage til den.

Af Optegnelserne fra 31 Maj 1908, der i det hele og store passer med mine egne Iagttagelser, kan ses adskilligt. Jeg nævner her nogle af de mest iøjnefaldende Ting:

Det var hovedsagelig ♀, der fodrede. ♂ viste sig kun en enkelt Gang paa Skuepladsen; den er i Løbet af de 5½ Time opført 2 Gange som fodrende, nemlig Kl. 12^{30} og 2^{23}. To Gange til er den nævnet: Kl. 9^{40}, da den synes at ville have fodret, men at være bleven bange for Iagttageren — den var for Resten alt

[1] Der opnaas derved og ved at Fuglen skaffer Ekskrementerne bort, at Redeskaalens Bund ikke trædes til et fast Gulv, beklædt med en Ekskrementskorpe, men stadig holder sig blød, løs og varmende. H. Chr. C. M.

andet end sky — og Kl. 1^{05}, da den maaske ogsaa har haft Æde med. I samme Tidsrum har ♀ fodret 25 Gange; korteste Pavse mellem Fodringerne var 2 Min. (Kl. 1^{38}—1^{40}), længste 28 Min. (Kl. 11^{25}—11^{53}).

Naar ♀ havde fodret, lagde den sig gerne paa Ungerne. Jeg antager, at den gør det, fordi det er den behageligt, ikke fordi den ved, at Ungerne trænger til Varme. Den kan ikke ræsonnere. Den satte sig saaledes paa Ungerne, da det var saa varmt, at den maatte lukke Gabet op og lade Vingerne hænge; da trængte Ungerne ikke til at varmes.

Ungerne var jo kun 3 Døgn gamle, altsaa nøgne, med lange Dun paa Rygsidens Fjerbede. Disse Dun holder paa Varmen, mens den gamle er borte, og hæmmer Fordampning fra Kroppen, naar Solen skinner paa den. Den længste Tid, Ungerne laa overladte til sig selv, var 20 Minutter (Kl. 10^{37}—10^{57} og 11^{33}—11^{53}). 31 Maj var en varm Solskinsdag.

Det var, selv ved Hjælp af Teaterkikkert, ikke muligt bestemt at sige, hvad Fuglene fodrede med. Jeg tror personlig, at det meget ofte var Myg, som ♀ nappede, naar de sad stille i Græsset eller paa Buskene.

Bogfinken kunde fange et nyt Insekt, mens den havde andre, tidligere fangede, i Næbbet, og den blev derved i Stand til at fordele Maden til flere af sine Smaa.

Fuglens Spyt kan mulig have sin Betydning ved Fodringen.

♀ søgte Æde i forskellige Retninger omkring Reden.

Den maatte, foruden til Ungerne, ogsaa finde Føde til sig selv; ♂ var ikke saa galant at fodre den, mens den sad paa Ungerne.

Der maa af forskellige Grunde holdes rent i Reden: for at dens Inderlag af Haar kan blive ved med at være saa varmende og blødt som muligt, for at det ikke skal samle Utøj, og for at det ikke ved stærk Lugt skal henlede Rovdyrs Opmærksomhed paa Reden; af sidst anførte Grund maa der heller ikke ligge Ekskrementer paa Jorden under Reden. Naar Ungernes Ekskrementer er smaa, skaffer Moderen dem nemmest af Vejen ved at æde dem; er de store, bæres de bort.

Naar Fuglen forlader Reden, sker det ofte ved at den styrter sig ned mod Jorden og stryger bort langs med den. Derved bliver det mindre iøjnefaldende, hvor Reden er.

Der synes ikke at blive aflagt Besøg af fremmede Bogfinker

ved Reden (Stærereder derimod faar stadig Visit af fremmede Stære).

Andre Iagttagelser, der ikke kunde gøres 31 Maj, er f. Eks.:

♀ rugede, fra det første Æg var lagt; dog kunde Æggene blive kolde om Dagen, naar den fløj fra dem for at finde Æde.

Der blev vist lagt eet Æg om Dagen.

♂ holdt sig, i alt Fald i Begyndelsen, i Nærheden af Reden.

Et Æg kan udruges paa 12 Døgn.

♀ laa paa Ungerne om Natten, til de var næsten helt fjerklædte; kun de sidste 3 Nætter af deres Redeliv laa de alene.

Ungerne forlod Reden om Formiddagen, da de var 13 Døgn gamle og vendte ikke senere tilbage.

MINDRE MEDDELELSER.

HVAD MUSVITTER KAN FINDE PAA. I min Have findes et Par Nøddebuske; i Fjor lagde jeg Mærke til, at omtrent Halvdelen af Nødderne var ødelagt paa den Maade, at der var Hul i den øverste Del eller Side af Nødderne og Kærnen borte. Det mærkeligste var imidlertid, at de saaledes behandlede Nødder blev siddende i Haserne. Folk sagde, at det var Rotter og Mus, der var paa Spil; dette kunde jeg dog af flere Grunde ikke tro; for det første fik nedfaldne Nødder Lov til at ligge, for det andet sad de ødelagte Nødder i de tyndeste Grene i selve Toppen og for det tredie var Hullet selv meget lille og noget af Kærnen tilbage. Jeg passede saa godt paa en Dag og havde da ogsaa den Tilfredsstillelse at opdage Misdæderen; det varede nemlig ikke længe, før en Flok Musvitter indfandt sig og gav sig til at hakke i Nødderne; faldt nu en Nød ned under den Behandling (og det skete ikke saa sjældent, for Nødderne var modne) tog Musvitten bare fat paa den næste og brød sig ikke om de nedfaldne. Fuglen hang stadig med Ryggen nedad, mens den hakkede Hul. Nu kunde jeg forstaa, hvorfor saa mange af de nedfaldne Nødder havde Mærker, som om der var kradset eller gnavet lidt paa dem. Det bemærkes, at Nødderne er saa tyndskallede, at man kan klemme dem i Stykker med Fingrene.

Tranekær, 7 Maj 1908.

RASMUS NIELSEN,
Lærer.

NAAR ER SKARVEN *(Phalacrocorax carbo)* INDVANDRET I DANMARK? I det af Chr. L. Brehm udgivne Tidsskrift »Ornis« findes 2det Hæfte 1826 en Opsats af Fried. Faber med Titel »Schilderung eines zoologischen Ausfluges zu den Inseln im Kattegatte im Julius 1824.« Heri siger Forfatteren om Skarven, om hvis Forekomst der meddeles adskilligt, at den først er indvandret hos os for et halvt hundrede Aar siden. (S. 162). Mon det er rigtigt?

O. G. PETERSEN.

SJÆLDNE FUGLE. Der er til Redaktionen indkommen forskjellige Meddelelser om sjældnere Fugles Forekomst her i Landet. Aksel Tofte, Holbæk, meddeler, at der 25 September 1907 og 19 Maj 1908, blev indleveret til Udstopning hos ham, et Eksemplar af Polarlom *(Colymbus arcticus)*, og den 19 Juni 1908 en Rosenstær *(Pastor roseus)*.

H. C. Klinge, Kolding, har i Begyndelsen af Juni iagtaget Rosenbrystet Tornskade *(Lanius roseus)*, i et Hegn ved Kolding.

Apotheker Petersen, Karise, saa 18 Marts to Glenter i Nærheden af Karise. (Sørgeligt er det, men vistnok berettiget, at man allerede nu skal være nødsaget til at bringe Meddelelser om Glenter under Betegnelsen »sjældne Fugle«; for nogle Aar siden saa jeg dog hvert Foraar nogle i Haslev Egnen, men i de senere Aar har jeg ganske vist ingen truffet. O. H.).

Fra Lærer Rasmus Nielsen, Tranekær, er kommen Underretning om en ægyptisk Gaas *(Chenalopex ægyptiacus)*, der blev skudt i Slutningen af Februar paa Slotssøen ved Tranekær mellem nogle halvtamme Ænder. Iøvrigt er der jo næppe nogen Tvivl om, at det er en Fugl, der er fløjet bort fra en eller anden zoologisk Have, til hvis faste Beboere den hører.

Forstander Jeppesen, Staby ved Ulfborg, meddeler i Anledning af Rovfuglediskussionen her i Tidsskriftet, at baade Rødbrun og Blaa Kærhøg i de sidste Aar har ynglet der paa Egnen.

OPFORDRING FRA FOLKESKOLEN. Gennem Lærer M. I. Mathiasen, Mullerup pr. Slagelse, har Redaktionen modtaget en Opfordring til at indsende Naturgenstande til Brug ved Undervisning i Folkeskolen. Da jo sikkert en Del af Ornithologisk Forenings Medlemmer ligger inde med forskellige naturhistoriske Genstande, udstoppede Fugle, Æg o. l. som de selv ingen Brug

har for, vilde man gøre en god Anvendelse af dem ved at sende dem til Lærer Mathiasen, som besørger dem fordelt videre omkring til forskellige Folkeskoler her i Landet.

FISKEØRN *(Pandion haliaëtus).* Da jeg 15 Maj 1900 foretog en Udflugt til Fyens Hoved, var jeg saa heldig at iagttage en Fiskeørn paa meget nært Hold.

Jeg opholdt mig under en Tordenbyge i en lille Tanghytte, der laa paa Skraaningen af en stejl Bakke, da jeg, kort efter at Regnen var stilnet af, hørte Skrigen og Skræppen af en Mængde Fugle oppe bag Bakken. Da jeg hørte, at Fuglene nærmede sig mere og mere, forholdt jeg mig rolig i mit Skjul, og et Øjeblik efter kom en stor Flok Fugle til Syne over Bakkekammen. Forrest fløj en Fiskeørn og bag den en Mængde Maager, Terner og Ænder, der under et øredøvende Spektakel forfulgte den ulykkelige Rovfugl. De var omtrent lige over Hovedet paa mig, da Ørnen pludselig slog ned mod Jorden, for at sætte sig paa Toppen af en Telefonpæl, der stod 10—12 Alen fra mig. Den naaede ogsaa omtrent Telefonpælen, da den fik Øje paa mig, og saa fløj den igen lidt i Vejret og sejlede derpaa roligt ud over Vandet, der her er opfyldt af en stor Mængde Sten. Da den strakte Fødderne nedad for at sætte sig paa Toppen af Pælen, saas deres lyseblaa Farve ganske tydeligt. Stadig forfulgt af de omkredsende og meget nærgaaende Fugle, sænkede den sig ned mod Vandfladen og slog sig kort Tid efter med udspredte Vinger ned paa en stor Sten, 5—600 Alen fra Land.

Enten flyvende eller svømmende om den var en Mængde Maager og Terner, hvis Antal sikkert løb op imod 150, en Snes Gravænder og enkelte Skalleslugere. Næppe havde den slaaet sig til Ro her, før Fuglene omringede den fra alle Sider under megen Støj, medens flere Terner og Maager fløj over den og slog i et Nu lige ned foran den, idet de udstødte et højt Skrig. Ørnen søgte at forsvare sig, saa godt den kunde; thi enten huggede den efter dem med Næbbet eller slog med den ene Vinge et kraftigt Slag for at holde dem paa passende Afstand; men det generede aabenbart ikke dens Fjender; thi de fortsatte uforstyrret deres Drillen. Ænderne holdt sig derimod paa tilbørlig Afstand; thi enten fløj de over Ørnen, medens de stadig skræppede, eller ogsaa laa de paa Vandfladen i en Rundkreds og svømmede urolige omkring den.

I et Kvarters Tid fortsatte de uafbrudt deres nærgaaende Spil, indtil Fiskeørnen pludselig lettede fra Stenen og sejlede i betydelig Højde i nordlig Retning, hvorpaa den forsvandt for mine Øjne; og Fuglene, der havde fulgt den et Stykke paa Vej, spredte sig roligt lidt efter lidt igen.

Næsbyhoved, 20 Juni 1908. P. JESPERSEN.

TROFASTE STORKE. Her paa Skovsbo har et Par Storke i mange Aar haft deres Rede paa Laden, men i Aar er Reden taget ned, da Laden skal bygges om. Jeg havde nu besluttet ikke at sætte nogen ny Rede op, da Gaardens nye Tage er af Tagpap, og der sagdes, at Storkene ødelagde denne Art Tage med deres skarpe Klør. Imidlertid kom Storkene og var øjensynlig skuffede over ingen Rede at finde; de spankede vemodig om i flere Dage og gjorde forgæves Forsøg paa at bygge Rede paa et Stykke af den endnu staaende Lade, men da dette ogsaa skal rives ned i Løbet af Sommeren, lod jeg det tage ned nu, for ikke at forstyrre Parret midt i Rugningen. Jeg blev dog tilsidst rørt over Storkenes Trofasthed mod Stedet, og lod anbringe en ny Rede paa et Tag skraas overfor, hvor den gamle Rede havde været. To Mand var den hele Formiddag beskæftiget med at opsætte den nye Rede, og imens sad Storkene ca. 100 Alen borte, og saa interesserede til. Da saa Reden var færdig, havde Mændene ikke faaet Stigen væk, før Storkene kom susende og tog den nye Rede i Besiddelse. De kloge Dyr havde altsaa meget godt vidst, hvad det var, der blev lavet paa Taget, og kun ventet paa, at Arbejderne var borte, for at tage den nye Bolig i Besiddelse.

P. AHLFFELDT LAUERVIG-BILLE.
Skovsbo.

EN LILLE FLUESNAPPER *(Muscicapa parva)* har i Aar opholdt sig i Jægersborg Dyrehave i længere Tid; jeg saa den først 5 Juni, senere hen mange Gange, sidst 18 Juli. Fuglen, der var en ♂, holdt til i en Gruppe store, gamle Træer, bestaaende af Bøg, Ask og Løn, undertiden var den at se i en lille Ellemose ved Siden af. Da den blev saa længe paa samme Sted, og altid sang, naar jeg kom der ud, har den maaske ynglet der, men trods jeg anvendte megen Tid derpaa, lykkedes det mig ikke at se dens Hun eller Unger.

København, 10 August 1908. A. CHRISTIANI.

EN MODIG SOLSORT. I Almindelighed anses Solsorten *(Turdus merula)* jo for at være en ret sky Fugl, der ikke gerne lader Iagttageren komme alt for nær; en Undtagelse danner dog den rugende Hun, idet denne som bekendt ligger ret fast paa Reden, men en saa fast rugende Fugl som den nedenfor omtalte turde dog vist være ret enestaaende.

Den 19 Juni 1904 saa jeg i en Busk ved Frederikskilde ved Aalborg en Solsortrede, hvorpaa Hunnen rugede. Jeg havde travlt, men vilde dog i Forbigaaende se, hvad den indeholdt, og stak derfor Haanden derhen; det undrede mig, at Fuglen ikke forlod Reden, idet jeg berørte denne, men særlig forbavset blev jeg dog, da den, i Stedet for at trække sig tilbage, vendte sig og nappede mig i Haanden. Da det imidlertid var halvmørkt (Klokken var ca. 10), forlod jeg Stedet, idet jeg antog, at Fuglen havde smaa Unger, og at dette i Forbindelse med det sene Tidspunkt havde bevirket dens Ulyst til at retirere, men jeg besluttede at undersøge Sagen nærmere og kom derfor igen Dagen efter.

Dog, Tilstanden var den samme, da jeg førte Haanden til Reden, fik jeg atter et Nap i Fingeren, og da jeg ikke tog den til mig, slog den fra sig med Vingerne, ligesom en rugende Tamdue, og vilde absolut ikke forlade Reden. Nu havde jeg imidlertid sat mig i Hovedet at ville se, hvad Reden indeholdt, og da det ikke kunde ske med det Gode, maatte det ske med med Magt; i Kraft af den Stærkeres Ret tog jeg derfor fat om Fuglen og satte den ud paa en Gren, men ikke engang det var tilstrækkeligt, thi før jeg fik undersøgt noget, var den løbet tilbage og smuttet paa Reden igen, ja selv da jeg derefter kastede den hen i en nærstaaende Busk, fik jeg med Nød og Næppe set, at Reden indeholdt 5 almindeligt tegnede Æg, thi den fløj, bogstavelig talt, lige for Næsen af mig ind paa Reden igen.

Da jeg Dagen efter kom igen med to Bekendte, gentog det samme sig: den modige Fugl vilde absolut ikke forlade sin Rede, og vi lod den derefter i Fred; imidlertid maa andre Personer have forstyrret den for meget (Reden var anbragt umiddelbart ud til en stærkt befærdet Spadseresti), thi 8 Dage efter viste den sig at være forladt.

Ca. 14 Dage senere havde den bygget sig en ny ikke langt derfra, men paa et mindre udsat Sted, og rugede der lige saa fast (jeg indskrænkede mit Forsøg til at lade den bide mig

i Fingeren) og her fik den endelig Fred til at opdrætte sine Unger.

Engang tidligere fandt jeg en Solsortrede i en tynd Gran, 6 à 8 Alen oppe; idet jeg klatrede derop, kom Fuglene til og slog ned omkring mig, selvfølgelig udstødende de til Lejligheden hørende Vrede- og Angstskrig, og idet jeg var helt oppe og saa ned i Reden, der indeholdt smaa Unger, kom den ene mig saa nær, at dens Vinge strøg Huen af mit Hoved. Fuglenes Nærgaaenhed kan vel i dette Tilfælde forklares derved, at Reden som sagt indeholdt Unger; det vilde vel næppe være sket, saafremt der kun havde været Æg.

JOH. P. NØRGAARD.

ANMELDELSER.

DANSK JAGTTIDENDE.

(Juli 1908).

I Dansk Jagttidendes Julinummer findes Beretning om Jagtforeningens Repræsentantmøde og Generalforsamling, som afholdtes i Fredericia d. 29de Juni d. A.

Da et her i Tidsskriftet tidligere omtalt Forslag fra et af Jagtforeningens egne Medlemmer om at ophøre med at udbetale Præmier for Nedlæggelsen af Kærhøge, Hønsehøge og Vandrefalke forelaa til Behandling, vil det rimeligvis interessere at høre, hvorledes det gik Forslaget.

Under Budgetbehandlingen oplystes det, »at der var æsket Præmier for usædvanlig mange Rovfugle, næmlig 114 Kærhøge, 50 Hønsehøge og 42 Vandrefalke. Det syntes heraf at fremgaa, at Faren for Udryddelse var temmelig fjern.«

Bortset fra, at den i sidste Punktum dragne Slutning i og for sig langt fra er tilstrækkelig begrundet, bør det erindres, at Vandrefalkene sikkert alle have været trækkende, altsaa ikke her i Landet fødte og hjemmehørende Dyr, og det samme gælder rimeligvis en meget stor Del af Hønsehøgene; Tallene synes da ikke svimlende. Derimod er Kærhøgenes Antal ret forbavsende; men det gælder rigtignok at vide — hvis man da virkelig ønsker Besked — hvormange vare rødbrune og hvormange blaa? Thi den sidstnævnte er her i Landet temmelig almindelig paa Trækket, og lidt nidkær Jagt for Ugle kan saare lidt tilvejebringe et Hundrede Stykker af disse ret sent trækkende — tildels her overvintrende — for Jagten ganske uskadelige Fugle. Fra nyere Tid haves saa godt som ingen sikre Efterretninger om den blaa Kærhøgs Ynglen her i Landet, saa man gør rettest i ikke at lægge for stor Vægt paa de Slutninger, som kunne drages af disse Tal i nævnte Henseende.

Det siges senere i Beretningen, »at det var hensigtsmæssigt netop under Budgetbehandlingen (!) at høre Repræsentantskabets Udtalelser (om Præmieringen). Bestyrelsen kunde for sit Vedkommende ikke se, at Tiden endnu var kommet til at skifte Holdning paa dette Omraade, og troede, at baade de fleste Jagtejere og Jagtbetjente satte Pris paa, at Præmieringen opretholdtes.« I denne Tro har Bestyrelsen — i hvert Fald for Jagtbetjentenes Vedkommende — sikkert ganske Ret; bl. a. fordi disse jo faa Præmierne. Under den paafølgende Diskussion udtalte Godsejer de Lichtenberg sig for Præmieringens Afskaffelse og fandt tildels Støtte heri hos Hofjægermester Collett; Sagfører Oldager talte imod Afskaffelsen, idet Præmierne paa hans Egn gjorde Nytte. Baron H. Rosenkrantz saa tvivlende herpaa, idet Rovfuglenes Tal faktisk var taget af, og anbefalede forøvrigt, at det skulde henstilles til Amtsforstanderne hyppigere at indstille Jagt- og Politibetjente, der gjorde sig fortjente ved Undertrykkelse af Krybskytteri, til Belønning og Anerkendelse fra Foreningens Side.

Baronen har sikkert Ret i, at det i Rovfuglepræmier udbetalte Beløb var bedre anvendt paa denne Maade, og en saadan Ordning vilde desuden have den heldige Side, at Pengene dog kom Jagtbetjentene til Gode.

Til Generalforsamlingen havde kun nogle faa Medlemmer uden for Repræsentanternes Kreds indfundet sig, og Repræsentanternes Holdning til de foreslaaede Lovændringer blev derfor afgørende. Godsejer Neergaard Petersen »var selv mødt og motiverede sit Forslag ud fra den Betragtning, at Præmiering ikke behøvedes, da alle Jægere dog vilde skille sig af med for Jagten skadelige Rovdyr, at Præmieringen i visse Kredse vakte Forargelse, og at man derfor hellere maatte anvende Foreningens Midler andetsteds. Forslaget vandt heller ikke liden Tilslutning, men forkastedes dog efter nogen Debat.«

Selv om »visse Kredse« ikke ganske kunne gaa med til Motiveringen, kunne vi, som før sagt, ikke se rettere, end at Forslaget havde fortjent en bedre Skæbne, men foreløbig maa vel Godsejer Neergaard Petersen og vi andre nøjes med den »heller ikke liden Tilslutning«, det fik. Vi tro dog paa, at denne Præmiebetalings Dage ere talte, og at det vil blive Jægerne selv, der gøre det forbi med den. Deres sunde Sans vil sige dem, at det er rigtigt og passende; men det tager stundom nogen Tid, inden man kan bekvemme sig til at følge et godt Raad. Selv om det kommer fra Frænde.

E. L. S.

TITUS CSÖRGEY: STAATLICHE MITTEL UND INSTITUTIONEN FÜR DEN PRAKTISCHEN VOGELSCHUTZ IN UNGARN.

(Aquila Bd. XIV 1907).

Forfatteren beskriver, hvorledes Statsmyndighederne i Ungarn allerede i flere Aar have arbejdet paa at værne om de nyttige Fugle, og have udført dette dels ved at lade udgive populære Smaaskrifter om Fuglenes Nytte til Uddeling blandt Statsskovenes Funktionærer, og dels ved i stor Stil at lade ophænge Redekasser. Aar 1905 blev der bygget en Fabrik, der udelukkende tilvirker Redekasser, Foderhytter og Foderkasser af forskellige Typer. Det følgende Aar oprettedes paa Landbrugsministerens Foranstaltning en Forsøgsstation for Fugleværn i Budapest paa Margretheøen i Donau. I December foretoges en Optælling af de paa Øen boende Fugle, og en lignende Optælling agtes foretaget de kommende Aar, for at man derigennem kan følge den Forøgelse af Fuglebestanden, som Værnet tilsigter. Der blev opstillet tre Foderhytter paa Øen, og disse blev i Vinterens Løb stærkt benyttede, navnlig af Mejser, men kun, naar Sne og Is gjorde det umuligt for Fuglene at faa Føde andetsteds. Saasnart Tøvejr eller Frost uden Sne indtraf, var kun ganske enkelte Mejser ved Foderhytten; man har altsaa atter her et Eksempel paa. at Vinterfodring redder Smaafuglene fra Hungersdøden uden at vænne dem af med at søge Føden paa naturlig Maade. I Slutningen af 1906 ophængtes 52 Redekasser paa Øen og i Midten af Maj 1907 vare de — paa tre nær — alle optagne af rugende Fugle. Af disse vare 13 Par *Parus major*, Musvit, 3 Par *Parus coeruleus*, Blaamejse, 5 Par *Iynx torqvilla*, Vendehals og et Par *Sitta cæsia*, Spetmejse. Resten var *Passer montanus*, Skovspurv, men da denne Art blev betragtet som skadelig, blev dens Æg ødelagte og Unger dræbte.

A. C.

GEORG E. F. SCHULTZ: NATUR-URKUNDEN.

(Paul Pareys Forlag, Berlin).

Under Titlen, Natur-Urkunden er paabegyndt Udgivelsen af en, eller rettere flere, Rækker Hefter med Gengivelser af Fotografier tagne i Naturen af Dyr og Planter, og ledsagede af en forklarende Tekst. Det første af de udkomne fire Hefter omhandler Fugle og indeholder 20 Tavler med Billeder af Maager, Terner, Strandskader, Klyder, Stære og Svaler, de fleste af dem ved Rede. Fotografierne ere gennemgaaende gode, flere af dem endogsaa udmærkede og Gengivelsen smuk, holdt i en varm brunlig Tone. Prisen er fristende billig, kun en Mark pr. Hefte. A. C.

INDEX.

FORENINGSMEDDELELSER.

MØDER I »DANSK ORNITHOLOGISK FORENING«.

Fredag 29 November holdtes Møde i Wittmacks Lokaler Kl. 8 med Foredrag af Læge Helms om »Vore Sangfugle og deres Sang«. Henved 60 Medlemmer vare mødte. Foredraget omhandlede de egentlige Sangere og Drosselfuglene; til Belysning af Emnet var tilvejebragt et særdeles smukt og fyldigt Stof, bestaaende af de udstoppede Fugle, deres Reder og Æg. Æggene vare skaffede til Veje af Ass. Koefoed, nogle Fugle og Reder udlaante fra zoologisk Museum, medens Pastor Barfod havde medbragt udmærkede Reder af Gulbug og Nattergal. Resten af Rederne vare skaffede af Foredragsholderen og Forpagter Valentiner, hvem ogsaa de smukt udstoppede Fugle skyldtes paa enkelte nær.

Tirsdag 26 Februar Møde i Wittmacks Lokaler Kl. 8; ca. 50 Medlemmer mødte. Pastor Barfod holdt et meget livligt Foredrag om Gøgen og dens Levevis særlig dens mærkelige Yngleforhold, idet han væsentlig øste af sin egen rige Erfaring og til Slutning kom ind paa de forskellige Teorier om Aarsagerne til Gøgens Afvigelse fra de sædvanlige Forhold. Foredraget illustreredes ved Fremvisning af adskillige Gøgeæg liggende i det Kuld, hvori de vare fundne; særlig Interesse vakte det blaa Gøgeæg fundet i Reden af Brunelle *(Accentor modularis)*. — Efter Foredraget udviklede sig en livlig Diskussion og talrige Spørgsmaal rettedes til Foredragsholderen.

Tirsdag 21 April Møde i Wittmacks Lokaler Kl. 8; ca. 30 Medlemmer havde givet Møde. Foredrag holdtes af Lægerne Krabbe, Helms og Arctander.

Th. N. Krabbe: Meddelelse om og Fremvisning af en Kobberpil funden i en Ederfugl i Grønland. — Da Foredraget senere agtes offentliggjort i Tidsskriftet, ledsaget af et Billede af Pilen, skal her kun bemærkes, at Fundet drejer sig om en i 1897 ved Godthaab skudt Kongeederfugl, der i et Saar havde stikkende en Kobberpil. Pilen forevistes for Tilhørerne, efter at de til Fundet knyttede nærmere Omstændigheder vare meddelte, og der gjordes derefter Rede for de Grunde, der berettige Antagelsen af, at Pileskuddet maa være bleven bibragt Fuglen af Eskimoer Vest for Davisstrædet. Sluttelig berørtes, hvorledes de ejendommelige Strøm- og Vindforhold i de grønlandske Farvande begrænse Muligheden for Opskylning af drivende Ting paa de grønlandske Kyster.

Helms berettede om, hvad han havde set af Fugle i Italien under et Ophold der i Marts Maaned; Rejsens sydligste Punkt var Neapel. Mest paafaldende var den store Fattigdom paa Fugle, der gjorde sig gældende saa at sige overalt. Artsantallet var ikke stort, og der fandtes kun faa Individer af hver Art. Blandt Sangerne vare de hyppigste Solsort *(Turdus merula)* og Munk *(Sylvia atricapilla)*. Af

Finker var Bogfinken *(Fringilla coelebs)* ret hyppig. Fuglenes Sang i Italien kunde ikke maale sig med Sangen hos os. Grunden til Fuglelivets Sparsomhed maa utvivlsomt søges i den Forfølgelse, Fuglene ere udsatte for, og hvorom Roms Vildthandlerbutiker bære tydelige Vidnesbyrd. Her fandtes Ænder af mange Arter, talrige Sneppefugle og Smaafugle i Massevis, særlig Lærker *(Alauda arvensis, brachydactyla, calandra)*. Jagt paa Smaafugle ses overalt, hvor man færdes i Italien. Sluttelig omtalte Foredragsholderen, hvad man saa af Fugleafbildninger i Italien, særlig i de pompejanske Vægmalerier.

Efter nogle Bemærkninger af Arctander om Fuglelivet i de franske Pyrenæer oplæste Formanden en Meddelelse i »Dansk Jagttidende«'s April-Numer om en Sortkrage, som af Skytte Laursen var skudt for Ugle paa Aarupgaard ved Horsens 1 April 1908. Ved et heldigt Tilfælde var Dyret kommet Taleren i Hænde og fremvistes nu for de Tilstedeværende. I Jagttidende betegnedes Fuglen som en Sortkrage *(Corvus corone)*, idet samtidig Spørgsmaalet om dennes Berettigelse som selvstændig Art kort berørtes med Henvisning til Kærbøllings Udtalelser om Sagen.

Taleren gjorde kortelig Rede for de to Krageformers geografiske Udbredelse (Graakragen findes i Skandinavien, Danmark, Rusland, Polen, Østrig-Ungarn, Balkanhalvøen, Italien og i Tysklands østlige og nordlige Del; i de vestlige Provinser forekommer Sortkragen, der desuden har sit Hjem i England, Frankrig, Schweiz, Norditalien og Spanien. Flere Steder støde Formerne sammen, og naar Graakragen om Vinteren drager Syd paa, kommer den ofte ind i de af Sortkragen beboede Egne) og oplæste efter Harterts »Vögel der paläarktischen Fauna« denne Forfatters Udtalelser om Formernes Artsberettigelse. H. anser det for »absurd die Artselbständigkeit der C. cornix und corone zu verneinen. Obwohl beide dieselbe Gestalt haben, sind sie in der Gefiederfärbung total verschieden entwickelt. Beide Arten haben mehrere Unterarten und verbastardieren sich, wo ihre Verbreitungsgebiete zusammenstossen. Gerade dieser Umstand spricht für und nicht gegen ihre Verschiedenheit, denn wenn nicht tiefbegründete Unterschiede zwischen beiden beständen, würden sie ihre Selbständigkeit unter den obwaltenden Umständen längst aufgegeben haben. So aber erhalten sie sich rein, trotz der Häufigkeit von Bastarden in Mitteldeutschland, in Sibirien und Schottland«.

Taleren delte ikke den Hartert'ske Mening om dette Spørgsmaal, men ansaa det efter den nu gængse Opfattelse af Begreberne Art og Race rigtigst at betragte disse Krager som en Art, Graakragen som Hovedarten, *Corvus cornix*, med Racen Sortkragen, *Corvus cornix corone*.

At de parre sig indbyrdes og med hinanden frembringe frugtbart Afkom, forekom netop Taleren at være et Bevis for deres overordentlig nære Slægtskab, og det vilde sikkert ikke være vanskeligt at fremlægge en Serie af Overgangsformer, der ganske jævnt forbandt den graa Krage med den sorte. Som nu det foreliggende Eksemplar; det var en Hun, aabenbart ca. 11 Mdr. gl. (dens Æggestok havde ved

Sektionen vist sig at være jævnt grynet, og Æggelederen ret og smal — den havde endnu aldrig ynglet), den var paa Ryggen hovedsagelig sort med enkelte graa Fjer, paa Bryst og Bug graa med temmelig brede sorte Skaftstriber paa hver enkelt Fjer; altsaa den stod midt imellem de to Former, snarest maaske *corone* nærmest.

Man kunde maaske, saaledes som nogle havde foreslaaet, opfatte Arten som dimorph ɔ: optrædende i to Former; den australske Krage, *Corvus australis*, skulde saaledes optræde i to Former, en lys- og en mørkøjet. Tilfælde af Dimorphi vare jo velkendte i Fugleverdenen f. Eks. hos nogle af Kjovearterne *(Lestris)* (hvidbugede og ensfarvede Individer) o. a. Taleren var tilbøjelig til at opfatte vor alm. Natugle som dimorph, da man hos denne Art fandt rødbrune og graa Individer af begge Køn, men da det, ligesom i Tilfælde af seksuel Dimorphi oftest er Regelen, at de to Former optræde vel udprægede, uden Mellemformer, fandt Taleren det, som før sagt, naturligst at betragte Sortkragen som en (i sin rene Form højt udviklet) Race af den alm. Graakrage.

TIL MEDLEMMERNE!

Breve og Henvendelser til Foreningen bedes sendte til Foreningens Formand, E. Lehn Schiøler, Fredericiagade 57[3].

Artikler og Meddelelser til Tidsskriftet bedes sendte til Redaktøren, Overlæge Helms, Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord pr. Pejrup.

Avertissementer, der ønskes optagne i Tidsskriftet, og Regningskrav til Foreningen bedes sendte til Kassereren, Assistent A. Koefoed, Nyvej 10 A[2], fra 1/5 til 1/10 Villa »Pax«, Søllerød, Holte.

Meddelelse om Flytning bedes tilstillet Kassereren.

Forfatterne af større Artikler til Tidsskriftet faa tilsendt hver 5 Hæfter. Angaaende Særtryk bedes man henvende sig til Bogtrykkeriet.

D'hrr. Kredsformænd kunne ved Henvendelse til Kassereren erholde Hæfter.

Ny tiltrædende Medlemmer kunne, saavidt Oplaget rækker, faa Tidsskriftets første Aargang for 3 Kr. ved Henvendelse til Kassereren.

Indmeldelser kunne ske til et af Bestyrelsens Medlemmer eller til Kredsformændene. Medlemsbidraget er 4 Kr. aarlig.

E. LEHN SCHIØLER, Formand, Kjøbenhavn.

A. HAGERUP, Næstformand, Kolding.

A. KOEFOED, Kasserer, Kjøbenhavn.

CHRISTIANI, Sekretær, Kjøbenhavn.

O. HELMS, Redaktør, Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord pr. Pejrup.

MEDLEMSFORTEGNELSE.

FOLGENDE MEDLEMMER ERE TILKOMNE:

Balslev, H., cand. theol., Ubberup pr. Værslev.
Bang, Fru Dr. Gustav, Trørød pr. Vedbæk.
Bardenfleth, K. S., stud. mag., Willemoesgade 54.
Begstrup, stud. art., Frederiksborg Højskole pr. Hillerod.
Bergh, Bankkasserer, Berghsbo pr. Holte St.
Christensen, I. C., Seminarist, Silkeborg.
Christiansen, Magnus, Dyrlæge, St. Thomas Allé 11.
Dahl, Holger, Savværksejer, Frederiksværk.
Drewsen, A., Seminarist, Silkeborg.
Elmquist, Tandlæge, Vordingborg.
Erichsen, Erik, Apotheker, Seydisfjord, Island.
Friderichsen, E., Skolebestyrer, Kalkbrænderivej 12.
Gram, R. S., Overretsassessor, Dr. jur., Kastelsvej 9.
Grevenkop-Castenskiold, H., dansk Ministergesandt, Kristiania.
Helms, G., Overretssagfører, Vestervoldgade 117.
Holstein-Rathlou, C. F. E. v., Hofjægermester, R. af Db., Bredgade 65.
Jensen, Adolf, Magister scient., Kirsteinsgade 2.
Jensen, Sophus, Grosserer, Skovranke Hus, Gentofte.
Jespersen, Ludvig, Skolediscipel, Carolinekilde, Odense.
Kæstel, Richard, Latinskolediscipel, Nykøbing p. F.
Landt, Johs., Kommunelærer, Hobro.
Lund, Georg, Forstkandidat, Herfølge.
Marshall, A., Apotheker, Frøstrup.
Mathiassen, Therkel, Skolediscipel, Mullerup Skole pr. Slagelse.
Mundt, Skovrider, Fredskovsminde pr. Sorø.
Møller, I. H., Landvæsenselev, Landbrugsskolen, Haslev.
Neergaard, V. de, Godsejer, Gyldenholm pr. Slagelse.
Nielsen, E., Dr., Vemmelev pr. Faarlev.
Nielsen, I. Chr., kgl. Fuldmægtig, Nyvej 10 A.
Nielsen, Skovfoged, Raadegaard pr. Rønnede.
Ottosen, Forstkandidat, Rold pr. Arden.
Palmén, I. A., Professor, Helsingfors, Finland.
Ring, K., Tandlæge, Køge.
Saxtorph, Sylvester, stud. art., Hillerød.
Seehusen, Viktor L., Apotheker, Vesterbrogade 124.
Späth, Frk. Helga, Amagerbrogade 151.
Späth, Frk. Karen Margrethe, Amagerbrogade 151.
Søderberg, Vilh., Maler, Gothersgade 77.
Taaning, Aage Vedel, Krabbesholm Højskole, Skive.
Thorstein, Dr., Åbo, Finland.
Topsø, Dr., Sindssygeanstalten, Aarhus.
Warming, C. E., Kll. Kollektør, Kolding.
Winkel, P., stud. polyt., Laurbjerg, Jylland.
Winkel, S., Godsejer, Dybvad Hovedgaard pr. Dybvad.

FORENINGSMEDDELELSER.

UDFLUGT TIL GRIBSKOV SØNDAG 24 MAJ
(sammen med »Naturhistorisk Forening).

Turen talte ialt 43 Deltagere. Kl. 9^{40} kom man til Fredensborg, gik derpaa gennem Skoven (Besøg ved Flagspætterede) ned til Skipperhuset, hvorfra der sejledes til Nøddebo; paa Turen over Søen saas nogle Toppede Lappedykkere og Troldænder og enkelte Terner. I Kroen gjordes Frokosthvil, og ved Bortgangen derfra iagttog en Del af Selskabet to Vendehalse, for mange en hidtil ikke set Art. Man gik derpaa gennem den kun lidet fuglerige Højskov langs Esromsøens vestlige Side; inde mellem Granerne fandtes flere Steder tydelige Spor af Flagspættens Virksomhed, idet større og mindre Dynger af bearbejdede Grankogler laa hist og her; Spætten havde valgt at anbringe dem ualmindelig lavt, ofte i Træstød. I yngre Graner fandtes og forevistes for en Del af Deltagerne Rede af Munk, Gærdesanger, Drossel og Gulspurv. — En ualmindelig voldsom Regn gjorde Ende paa nærmere ornithologiske Undersøgelser, og tvang til at søge til Stationen noget før Bestemmelsen var; endnu saas ved Storkevad Holdeplads et Par Sortmejser, der ynglede i en gammel Spætterede.

Ialt iagttoges følgende Arter: Troldand *(Fuligula cristata)*, Toppet Lappedykker *(Podicipes cristatus)*, Terne *(Sterna hirundo)*, Vibe *(Vanellus cristatus)*, Stork *(Ciconia alba)*, Ringdue *(Columba palumbus)*, Mursvale *(Cyselus apus)*, Gøg *(Cuculus canorus)*, Vendehals *(Jynx torqvilla)*, Stor Flagspætte *(Picus major)*, Allike *(Corvus monedula)*, Krage *(Corvus cornix)*, Digesvale *(Hirundo riparia)*, Bysvale *(Hirundo urbica)*, Forstuesvale *(Hirundo rustica)*, Spætmejse *(Sitta europæa)*, Lærke *(Alauda arvensis)*, Stær *(Sturnus vulgaris)*, Gærdesmutte *(Troglodytes parvulus)*, Brunelle *(Accentor modularis)*, Musvit *(Parus major)*, Sortmejse *(Parus ater)*, Gærdesanger *(Sylvia curruca)*, Munk *(Sylvia atricapilla)*, Havesanger *(Sylvia hortensis)*, Gulbug *(Hypolais icterina)*, Løvsanger *(Phyllopseustes trochilus)*, Grøn Sanger *(Phyllopeustes sibilatrix)*, Fuglekonge *(Regulus cristatus)*, Gul Vipstjert *(Motacilla flava)*, Hvid Vipstjert *(Motacilla alba)*, Sangdrossel *(Turdus musicus)*, Solsort *(Turdus merula)*, Bynkefugl *(Praticola rubetra)*, Rødkælk *(Erithacus rubecula)*, Nattergal *(Luscinia philomela)*, Spurv *(Passer domesticus)*, Skovspurv *(Passer montanus)*, Bogfinke *(Fringilla coelebs)*, Stillids *(Carduelis elegans)*, Gulspurv *(Emberiza citrinella)*, — ialt 42 Arter. O. H.

UDFLUGT TIL SALTHOLM SØNDAG 21 JUNI.

Paa aftalt Tid og Sted samledes 28 Deltagere, hvoriblandt flere Damer; desuden havde man den Glæde at se et af Foreningens udenlandske Medlemmer, Hr. Fiskeriinspektør Landmark fra Christiania.

Paa Nordenden af Holmen, hvor Landgangen foregik, ventede

Vogne, og Turen gik nu tilfods og tilvogns, først østpaa langs Holmens Nordende, derpaa sydover langs Østkysten. Ude i Stranden saas flere Ænder med Ællingeflokke, men paa Grund af den store Afstand var det ikke muligt med absolut Sikkerhed at artsbestemme dem; Ederfugle var der vist iblandt; med Sikkerhed genkendtes forbiflyvende Gravænder og Skalleslugere. I et Markdige saas Digesvalen ved Rede og Graa Digesmutte flyvende med Føde til Unger; fuldt flyvefærdige Unger af hvid Vipstjert iagttoges ogsaa. Efter et lille Frokosthvil i »Skoven«, hvor Rede med Æg af Skallesluger fandtes, begav man sig til Sydenden, hvor Maagekolonierne besaas. Trods den sene Dato saas næsten kun smaa Dununger, da Rederne aabenbart gentagne Gange havde været plyndrede. Mellem Maagerne *(Larus canus* og *ridibundus)* saas en Del Terner *(Sterna hirundo)*, hvis slanke Skikkelser svævede højt oppe over den skrigende Maageskare; i deres Reder fandtes Æg og spæde Unger. Man havde ogsaa det Held at se flere ynglende Par af den Graa Havmaage, som heller ikke var gaaet Ram forbi ved den foretagne Redebeskatning, thi Ungen, som iagttoges, var næppe 8 Dage gammel. Ogsaa Unger af Stenvenderen fandtes.

I et lille Vandhul saas Ællinger af Atlinganden; de da tilstedeværende Deltagere havde længe Glæde af at betragte de Dykkekunster, som en af disse Ællinger udførte, og særlig beundrede man den vidunderlige Færdighed, hvormed den vidste at skjule sig, skønt den lille Vandflade var blank som et Spejl. Efter at være sluppen løs forsvandt den lynsnart under Vandet, og det varede længe, inden det lykkedes at opdage den mellem nogle faa Vandplanter, hvor den havde anbragt sig med hele Legemet i oprejst Stilling under Vandet; med smaa Mellemrum saa man den nu langsomt stige, indtil Næbbets Overflade lige naaede op i Vandspejlet, saa at den nødvendige Aanding kunde foregaa gennem Næseborene; derefter sank den atter langsomt ned under Vandet, uden at det var muligt at opdage nogen Bevægelse. Det hele foregik i faa Alens Afstand fra Beskuerne, og i det stille solklare Vejr kunde man se, hvorledes det lille Næb trykkede ligesom en svag Fordybning i Vandoverfladen, paa hvilken det hvilede; det lykkedes at tage et Par gode Fotografier af denne lille Begivenhed, som er et nyt og godt Vidnesbyrd imod Sandsynligheden af den gamle Historie om den anskudte And, der bider sig fast i Bunden af Søen (Havet) for at dø.

I 20 Alens Afstand vilde det næppe have været muligt at se dette lille Dyr, og det varede selv paa den for Haanden værende korte Afstand flere Minutter, inden en halv Snes Mennesker, der alle stod lige ved Bredden af det lille Vandhul, kunde faa Øje paa Fuglen; skræmmedes den, gik den paany tilbunds for at komme op et andet Sted lige saa skjult som før.

Et Par Ællinger af Spidsanden, fuldt befjedrede og næsten flyvefærdige brugte en anden Fremgangsmaade; de bleve fangede i Græsset oppe paa Holmen, og da Moderen havde kastet sig et Stykke ude i Stranden, baarne ned til Kysten og slupne løs; et Stykke

baskede de hen over Søen, men vare da pludselig som blæste bort, skønt Vandet paa det Sted næppe var ankeldybt. Omsider lykkedes det at se Ryggen af den ene over Vandet; kun den svage Bevægelse udefter mod Moderen røbede den, man vilde ellers have taget den for en Klump Tang. Hoved og Hals kunde slet ikke ses, saa den lignede mellem de talrige Sten og Tangklatterne, der flød paa Vandet, saa ganske sine Omgivelser, at det næsten var umuligt at opdage den paany, naar Øjet en Gang havde sluppet den. — Den anden Ælling var og blev forsvunden!

Nogle Gange saas Brushaner, baade flyvende og staaende med deres prangende Kraver i det grønne Græs; med Kampmodet var det aabenbart forbi for i Aar.

Efter en Udflugt til Smaaholmene ved Vestkysten vendtes tilbage til Nordenden, hvor Middagen indtoges, og man sejlede derpaa i den stille smukke Aften tilbage til Kastrup. Vejret hele Dagen straalende — Saltholm havde vist sig fra sin bedste Side.

Med Sikkerhed iagttoges følgende Arter: Krikand *(Nettion crecca)*, Atlingand (med Unge) *(Querquedula circia)*, Skeand (med Unger) *(Spatula clypeata)*, Spidsand (med Unger, smaa og flyvefærdige) *(Dafila acuta)*, Stokand (med næsten flyvefærdige Unger) *(Anas boscas)*, Gravand (Rede med Æg) *(Tadorna vulpanser)*, Skallesluger (Rede med Æg) *(Mergus serrator)*, Svartbag *(Larus marinus)*, Graa Havmaage (Unge) *(Larus argentatus)*, Stormmaage (Æg og Unger) *(Larus canus)*, Hættemaage (Æg og Unger) *(Larus ridibundus)*, Dværgtærne *(Sterna minuta)*, Hættetærne (Æg og Unger) *(Sterna hirundo)*, Præstekrave (Æg) *(Aegialitis hiaticula)*, Hvidbrystet Præstekrave (Unger) *(Aegialitis cantianus)*, Stenvender (Unger) *(Strepsilas interpres)*, Vibe (smaa og flyvefærdige Unger) *(Vanellus cristatus)*, Strandskade (Æg og Unger) *(Hæmatopus ostreologus)*, Brushøns *(Machetes pugnax)*, Rødben (Unger) *(Totanus calidris)*, Ryle (Unger) *(Tringa alpina)*, Hvid Vipstjert (flyvefærdige Unger) *(Motacilla alba)*, Gul Vipstjert *(Motacilla flava)*, Graa Digesmutte *(Saxicola oenanthe)*, Lærke (Æg og flyvefærdige Unger) *(Alauda arvensis)*, Engpiber *(Anthus pratensis)*, Irisk *(Cannabina linota)*, Stær *(Sturnus vulgaris)*, Digesvale *(Hirundo riparia)*, Forstuesvale *(Hirundo rustica)*. E. L. S.

SAMMENKOMST I VIBORG AF JYDSKE MEDLEMMER AF D. O. F. 31 MAJ.

Hvis jeg »ved« en Fuglerede, da forholder jeg mig tavs som Graven og betragter den som en Hemmelighed mellem Fuglen og mig. Maaske lister jeg mig hen til Reden en Gang imellem og ser til den; men jeg jager ikke Fuglen af, og naar jeg gaar, rejser jeg Græsstraaene efter mig, som jeg kom til at træde ned. Jeg viser ikke Reden til nogen; højst skulde det da være til en enkelt god og paalidelig Ven.

Da jeg i Maj Maaned fik Anmodning fra Bestyrelsen af D. O. F. om at lede en ornithologisk Udflugt i Omegnen af Viborg, var det mig derfor straks klart, at det kunde jeg ikke indlade mig paa,

saadan i al Almindelighed. Førte jeg et Selskab, selv af nok saa gode Fuglevenner, hen til »mine« Reder, var der Fare for, at Fuglene blev skræmmede og Rederne altsaa ødelagte.

Derimod mente jeg, at det maaske kunde interessere en og anden at se mine Forsøgsreder, at sidde stille og taalmodig en Times Tid ved dem, uden at gøre Fuglene bange, og se paa det Familieliv, som udfolder sig der. Det er mange interessante Ting, man kan faa at se paa den Maade; blandt andet er det paafaldende hvor tidt man ser Fuglen bære sig ad som et Menneske vilde gøre det i et lignende Tilfælde; man føler sig bestyrket i den Mening, at Fugl og Menneske er beslægtede, at de begge er Led i den lange Kæde af levende Væsener, der bebor vor Jord — og det er noget, man ingen Skade har af at blive mindet om en Gang imellem.

Jeg udstedte altsaa en Indbydelse til »Redestudier«; hvis der meldte sig mange Deltagere, havde jeg i Baghaanden en Rotur paa Viborg Sø, hvor bl. a. Podicipes cristatus kunde iagttages.

Indbydelsen fulgtes af 10 Medlemmer, hvoraf de to var fra Viborg, medens 3 Herrer meddelte, at de gerne vilde have været med, men ikke kunde komme. Af de 10 blev desværre 3 forhindrede i sidste Øjeblik, saaledes at det kun blev 7 trofaste, der mødtes med mig Kl. $8^{1}/_{2}$ M. i Katedralskolens Gaard, hvor de blev fordelt i fire Hold og fik deres Arbejdsplan og et lille Kort over Byen udleveret. Der blev budt paa fire Forsøgsreder, nemlig en Storkerede, to Stærereder og en Bogfinkerede, alle med Unger.

1) Storkereden var i »Kompagnigaarden«. Fra et Gangvindue saa man ned i den, i en Afstand af ca. 6 Alen. Der var to Unger, den ene 12, den anden 10 Dage gammel. Adjunkt Sixhøi var saa elskværdig at være Vært ved denne Rede. Ungerne var nogle morsomme smaa hvide Dunklumper at se til, med korte sorte Næb; de laa og gassede sig i Solskinnet paa det tørre, bløde Hø i en lille Fordybning i den store cirkelformede Flade, som Reden danner; en af de gamle stod stadig Vagt hos dem. Desværre opnaaedes det ikke at faa en Fodring at se; det passede altid, at Iagttagerne netop var borte, paa Vej ned ad Trapperne eller ude paa Gaden, naar Fatter eller Mutter kom med noget godt. Adjunkt Sixhøi saa en Gang den gamle hulke en ret velvoksen Frø op, men den var for stor til Ungerne, og Storken hamsede den derfor snarest mulig i sig igen.

2) Stærerederne fandtes i to Loftsværelser i mit Hjem. Gennem et Hul i Muren kommer Fuglene ind i en Kasse, hvor de kan indrette sig, som de vil. Der gøres mørkt i Værelset; man sætter sig paa en Stol ved Redekassen og tager Laaget af den, og saa ser man lige for sin Næse Ungerne ligge indfiltrede i hinanden til en fast Klump, med de lange Dun svajende for den mindste Trækvind. Pludselig formørkes Indgangshullet af en tilflyvende Stær, en frygtelig Vrælen begynder, samtidig med at en Buket af gule Ædetragte strækkes i Vejret; den gamle Stær løber ind med en Regnorm i Næbbet og jager den ned i det første det bedste Gab, hvorefter

den bliver staaende og afventer Resultatet. Det udebliver sjældent længe; den fodrede Unge bliver urolig, løfter Bagparten i Vejret og sprutter et stort hvidt Ekskrement fra sig. Den gamle tager det glad forsigtig i Næbbet, bærer det gennem Gangen og forsvinder med det ud over Havens unge Træer. — Mærkelig nok saa ingen af Deltagerne besøgende Stære komme ind i Reden; i Slutningen af Maj er der ellers nok af dem.

3) Bogfinkereden var bygget i en ung Elm i vor Have, godt $2^1/_2$ Alen fra Jorden og 3 Alen fra en Gang, hvor Bord og Stol var stillet op, og hvorfra Iagttagelse kunde finde Sted. Denne Rede blev iagttaget uafbrudt i $5^1/_2$ Time af de forskellige Hold af Deltagere, der blev anbragte ved Bordet med Papir og Blyant; de gjorte Optegnelser ere offentliggjorte foran i Tidsskriftet.

Efter en Frokost, der indtoges af Medlemmerne hver for sig, forevistes en Udviklingsrække af Stære: Æg, Unge pillet ud af Æg, nyfødt Unge, Unge, der er bleven seende, Unge, som den ser ud, naar den for første Gang ligger en Nat uden Moderen i Reden, nys udfløjen Unge i graa Dragt, graa Unge med frembrydende ny mørke, hvidspidsede Fjer, Fugl i Efteraarsdragt og Foraarsdragt, Han og Hun o. s. v.

Derefter forklaredes »Nappere« (Fangstapparater til at indfange Stære, der skal mærkes); forskellige Konstruktioner forevistes, baade meget simple, som man maa gaa hen og lukke op, hver Gang en Stær er fanget, og mere indviklede, der passer sig selv med Oplukning og Tillukning og Aflevering af Fangsten til et Samlebur.

Et Fangstbræt med en Skydedør var skruet paa en Stærekasse i Haven, for at den fodrende Stær kunde indfanges, men Fuglene blev skræmmede af den usædvanlig store Mængde Iagttagere og vilde ikke lade sig fange. Efter $1^1/_2$ Times forgæves Venten, maatte Forsøget opgives, for at Deltagerne kunde begive sig til den ventende fælles Middag. Men saa snart Forsamlingen var forsvunden, gik en Stær ind i Kassen og blev indfanget af Gymnasiast Knud Honoré Petersen (der ogsaa havde været til Hjælp tidligere paa Dagen ved at tage en Times Vagt i Frokosttiden ved Bogfinkereden). Den fangede Stær blev bragt ned til Hotellet, hvor Middagen indtoges, og kom frem ved Kaffen i Haven. Det viste sig at være en ♂, der i Fjor var bleven fanget paa en mærkelig Maade i vort Køkken, idet Pigen nemlig havde hørt det rumstere under Ringene i Komfuret (hvor der ikke var Ild paa) og der forefandt Stæren, der altsaa var kommen ned gennem Skorstenen. Den havde derefter Rede paa Gavlen af vort Hus, hvor den havde erobret en Rede fra nogle Spurve, der havde bygget paa en fremspringende Bjælkeende. (Reden blev for Resten ødelagt; Ungerne faldt ned og slog sig ihjel mod Stenbroen i Gaarden). I Aar var denne Stær altsaa kommen tilbage til samme Hus i Viborg og havde der valgt sig et mere sikkert Redested.

Den blev forevist, hypnotiseret og vækket igen, hvorefter den

fløj op i Toppen af et Træ og rystede sin Dragt, der var kommen noget i Uorden, for snart efter at flyve lige i Retning af vort Hus, hvor jeg allerede næste Dag saa den fodre sine Unger igen.

Efter det hyggelige Samvær paa Preislers Hotel sluttedes Sammenkomsten, der med Undtagelse af en enkelt Begyndelse til en Tordenbyge om Eftermiddagen havde været begunstiget af det skønneste, varme Sommervejr, og Deltagerne rullede snart efter i forskellige Retninger ud over Landet.

H. CHR. C. MORTENSEN.

TIL MEDLEMMERNE!

Breve og Henvendelser til Foreningen bedes sendte til Foreningens Formand, E. Lehn Schiøler, Fredericiagade 57[3].

Artikler og Meddelelser til Tidsskriftet bedes sendte til Redaktøren, Overlæge Helms, Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord pr. Pejrup.

Avertissementer, der ønskes optagne i Tidsskriftet, og Regningskrav til Foreningen bedes sendte til Kassereren, Assistent A. Koefoed, Nyvej 10 A[2], fra 1/5 til 1/10 Villa »Pax«, Søllerød, Holte.

Meddelelse om Flytning bedes tilstillet Kassereren.

Forfatterne af større Artikler til Tidsskriftet faa tilsendt hver 5 Hæfter. Angaaende Særtryk bedes man henvende sig til Bogtrykkeriet.

D'hrr. Kredsformænd kunne ved Henvendelse til Kassereren erholde Hæfter.

Ny tiltrædende Medlemmer kunne, saavidt Oplaget rækker, faa Tidsskriftets første Aargang for 3 Kr. ved Henvendelse til Kassereren.

Indmeldelser kunne ske til et af Bestyrelsens Medlemmer eller til Kredsformændene. Medlemsbidraget er 4 Kr. aarlig.

E. LEHN SCHIØLER, Formand. Kjøbenhavn.

A. HAGERUP, Næstformand. Kolding.

A. KOEFOED, Kasserer, Kjøbenhavn.

CHRISTIANI, Sekretær, Kjøbenhavn.

O. HELMS, Redaktør, Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord pr. Pejrup.

KREDSFORMÆND.

Ahlefeldt-Lauervig-Bille, P., Hofjægermester, Greve, Skovsbo pr. Ullerslev, Odense Amt.

Arctander, H., Distriktslæge, Storehedinge, Præstø Amts østl. Del.

Barfod, K., Præst, Hjørlunde pr. Slangerup, Frederiksborg Amt.

Berner-Schilden-Holsten, Baron, Kmhr., Holstenshus, Svendborg Amt.

Christiani, R., Forpagter, Bølling Sø, Moselund, Viborg Amts sydl. D.
Cridland, Chr., Dyrlæge, Holbæk, Holbæk Amts sydvestl. D.
Ferdinand, Joh., Adjunkt, Herlufsholm, Sorø Amts sydl. D.
Godske-Nielsen, Direktør, Silkeborg, Skanderborg Amts nordvestl. D
Hagerup, A., Arkitekt, Kolding, Vejle Amt.
Hørring, R., mag. scient., Kbhvn., Island.
Jeppesen, J. K., Lærer, Sejerslev pr. Nykøbing p. Mors, Thisted Amt.
Klinge, M., Forretningsfører, Randers, Ribe Amt.
Krabbe, Th., Læge, Kbhvn., Grønland.
Larsen, Jens, Kommunelærer, Aalborg, Aalborg Amts nordl. D.
Lütken-Lehn, C., Sognepræst, Hørby pr. Holbæk, Holbæk Amts nordl. D.
Mortensen, H. Chr. C., Adjunkt, Viborg, Viborg Amts nordl. D.
Oppermann, H. G., Skovrider, Visborggaard, Aalborg Amts sydl. D.
Scavenius, S., cand. jur., Klintholm pr. Borre, Møen.
Strange, T., Landbrugskandidat, Lundsgaard pr. Langaa, Randers Amt.
Thorsøe, H., kgl. Skovfoged, Lille Bøgeskov pr. Ringsted, Sorø Amts nordl. D.
Jensen-Tusch, kgl. Skovfoged, Lindesbjerghus, Aakirkeby, Bornholm.
Valentiner, A., Godsejer, Christianshøj pr. Rønnede, Præstø Amts sydl. D.

MEDLEMSFORTEGNELSE FOR DANSK ORNITHOLOGISK FORENING.

Aagaard, Carl Johan, Vestervoldgade 102².
Ahlefeldt-Lauervig-Bille, P., Hofjægermester, Greve, Skovsbo pr. Ullerslev.
Akademiska Bokhandelen, Helsingfors, Finland.
Albrechtsen, Olaf, Amerika.
Andersen, Plantør, Bøtøgaard pr. Nykøbing F.
Andersen, F. F., Grosserer, Amaliegade 14.
Andersen, Axel, Boghandler, Nørrebrogade 18 A.
Andersen, C. E., Præst, Storehedinge.
Andersen, C., Læge, Aidt pr. Hammel.
Anthon, L., Skovrider, Gjorslev Bøgeskov pr. Klippinge.
Arctander, H., Distriktslæge, Storehedinge.
Baagø, Johan, Skolediscipel, Herlufsholm pr. Næstved.
Baagø, T., Fabrikant, Tordenskjoldsgade 30.
Bach, N. B., exam. pharm., Ole Suhrsgade 20.
Balslev, H., cand. theol., Ubberup pr. Værslev.
Balslev, V., cand. theol. mag., Ole Suhrs Gade 14.
Bang, T., Overlærer, Nykøbing F.
Bangert, C., Kassekontrollør, R., Østerbrogade 116.
Bardenfleth, K. S., stud. mag., Willemoesgade 54.
Barfod, K., Sognepræst, Hjørlunde pr. Slangerup.
Barfod, Tage, Jernbaneassistent, Bagsværd St.

Bech, N. A., Handelsfuldmægtig, Thorshavnsgade 20 C.
Begtrup, stud. art., Frederiksborg Hojskole pr. Hillerød.
Bendixen, A. P., Postmester, Vestervig.
Benzon, C., Jagtjunker, Majaslund pr Regstrup St.
Bergh, Bankkasserer, Berghsbo pr. Holte St.
Berner-Schilden-Holsten, Kammerherre, Baron, Holstenshus pr. Faaborg.
Bille, Anders, Discipel, Kongens Tværvej 6.
Billenstein, Fabrikant, Randers.
Bloch, Oscar, Professor, Dr. med., Ny Toldbodgade 57.
Bobjerg, Tandlæge, Frederikssund.
Borch, S., Distriktslæge, Allinge.
Borre, S. P., Læge, Fakse.
Brandt, Jørgen, Gaardejer, Frejlev pr. Nysted.
Brink, Hans, Gaardejer, Tarm.
Bryndum, E., cand. theol., Realskolen Nysted.
Buus, Proprietair, Ourø pr. Holbæk.
Bølling, D., Læge, Ringsted.
Bølling, O. V., Skovrider, Hanneslund pr. Stensgaard St.
Carstensen, E., Forvalter, Magasin du Nord, Kongens Nytorv.
Christensen, Roar, Dyrlæge, Vesterbrogade 79.
Christensen, P., Fasanjæger, Søbygaard pr. Hammel.
Christensen, W., kgl. Skovrider, Maarum Skovridergaard pr. Helsinge.
Christensen, I. C., Seminarist, Silkeborg.
Christiani, A., Ingeniør, cand. polyt., Webersgade 7.
Christiani, C., Landvæsenselev, Stensmark, Grenaa.
Christiani, Olaf, Styrmand, Webersgade 7.
Christiani, Forpagter, Bølling So pr. Silkeborg.
Christiansen, J. D., kgl. Skovfoged, Kongehus pr. Silkeborg.
Christiansen, N., Portner, Amalienborg.
Christiansen, O. Rye, Assistent, Amalienborg.
Christiansen, Chr., Kommunelærer, Ringstedgade 56, Næstved.
Christiansen, I. P., Telegrafist, St. Petersborg.
Christiansen, Magnus, Dyrlæge, St. Thomas Allé 11.
Clausen M., Fugleudstopper, Lustrupdal pr. Ribe.
Collett, R., Professor, Christiania.
Coopmann, Poul, Forststuderende, Ditlevslyst pr. Korinth.
Cridland, R., Kasserer, Valby.
Cridland, Chr., Dyrlæge, Holbæk.
Dahl, Chr., Grosserer, Parkvej 20, Klampenborg.
Dahl, Holger, Savværksejer, Frederiksværk.
Danneskjold-Samsøe, Aage, Greve, Rosenvængets Allé 35.
Dinesen, Thomas, F., Rungstedlund pr. Rungsted.
Ditlevsen, T. H., mag. scient., Livjægergade 11.
Drewsen, C. C., Fabrikant, Pileallé 53.
Drewsen, A., Seminarist, Silkeborg.
Dyrlund, Ludvig C., Gymnasiast, Herlufsholm pr. Næstved.
Ejlertsen, A. P., kgl. Skovfoged, Nyhegn pr. Esrom.

Elmquist, Tandlæge, Vordingborg.
Erichsen, Erik, Apotheker, Seydisfjord, Island.
Estrup, A., Godsejer, Enebo pr. Auning.
Estrup, H., Hofjægermester, R., Kongsdal pr. Mørkøv.
Fabricius, O., Forststuderende, Ditlevslyst pr. Korinth.
Fahrenholtz, Anna, Conservatrice, N. Frihavnsvej 43.
Ferdinand, Joh., Adjunkt, Herlufsholm pr. Næstved.
Fibiger, J., Professor, Dr. med., Bredgade 58.
Fibiger, Jørgen, Ingeniør, Lemvig.
Fischer, Mynster, Assistent ved Statsbanerne, Brandes Allé 16.
Fleuron, Svend, Premierl., Forfatter, Dronn. Elisabeths Allé 8.
Fløystrup, Overlæge, Dr. med., Stockholmsgade 41.
Fold, Constantin, Gymnasiast, Nykøbing F.
Friderichsen, E., Skolebestyrer, Kalkbrænderivej 12.
Frijs-Krag-Juel-Vind, M., Lehnsgreve, Frijsenborg.
Gad, C. A. J., Grosserer, Hostrups Allé 11.
Galle, cand. polyt., Haslev.
Gjellerup, Jul., Boghandler, Sølvgade 87.
Gleerup, Paul, Randers.
Godske-Nielsen, Direktør i Papirfabrikkerne, Silkeborg.
Gram, R. S., Overretsassessor, Dr. jur. Kastelsvej 9.
Grevenkop-Castenschiold, C. H., Kammerherre, Hofjægermester, Hørbygaard pr. Holbæk.
Grevenkop-Castenskiold, H., dansk Ministergesandt, Kristiania.
Grill, Th., stud. med. Tagensvej 52.
Grønbeck, cand. pharm., Østerbrogade 7 B.
Grønvold, H., Konservator, British Museum, London, S. W.
Guldberg, O. Høegh, Læge, Meilgade 7, Aarhus.
Gøtzsche, H., cand. theol., Vesteraaby pr. Faaborg.
Haase, Oscar, Mittelstrasse 51, Berlin N. W. 7.
Hagerup, A., Arkitekt, Kolding.
Hage, Gustav, Grosserer, cand. polit., Amaliegade 5.
Hammer, Knud L., Toldkontorist, St. Kongensgade 149.
Hansen, Amor, cand. pharm., Randers.
Hansen, Chr., Adjunkt, Herlufsholm, Næstved.
Hansen, C. T., Læge, Frederiksborggade 18.
Hansen, H. P., Konservator, Herning.
Hansen, Jacob P., Postfuldmægtig, Nexø.
Hansen, J., Redaktør, Frederiksborggade 34.
Hansen, Justitsraad, Apoteker, Rdr. af Dbg., Hobro.
Hansen, Laur., Ingeniør, Marievej 15, Hellerup.
Hansen, M. Ewald, Typograf, Thisted Amtstidende, Thisted.
Hansen, Poul Ellinger, Assistent, Skodsborg.
Haureberg, F., Ingeniør, Aaboulevard 17.
Hechmann, E., Konservator, Søndre Fasanvej 52.
Hedin, Niels, exam. pharm., Randers.
Heiberg, P. W., Stiftsfysikus, Dr. med., Viborg.
Heide, Fabrikant, Kragelund pr. Aarhus.

Heide, Hans Peter, Landvæsenselev, Virumgaard pr. Lyngby.
Heilbuth, H., Direktør, Slotholmsgade 16.
Heilmann, Chr., Proprietær, Tammestrup, pr. Skanderborg.
Heilmann, Gerhard, Tegner, Puggaardsgade 10.
Heilmann, Karen, Frøken, Taarnet, pr. Hørsholm.
Helmers, T., Forpagter, Seinhusgaard, pr. Klippinge.
Helms, Fru Marianne, Nakkebølle Fjord, pr. Pejrup.
Helms, G., Overretssagfører, Vestervoldgade 117.
Helms, Johs., kgl. Skovrider, Feldborggaard, pr. Skive.
Helms, O., Overlæge, Nakkebølle Fjord, pr. Pejrup.
Henningsen, F., Forpagter, Gjorslev, pr. Storehedinge.
Hertz, Rolf, Læge, N. Frihavnsvej 5.
Hilarius-Kalkau, H. A., Oberstløjtnant, R. og DM., Fredericia.
Hillerup, Th., Overretssagfører, Vestre Boulevard 33 B.
Hjersing, Købmand, Byraadsmedlem, Randers.
Hjort, Driftsbestyrer, Maglemølle Papirfabrik, Næstved.
Hoffmeyer, H., Brygger, cand. phil., Storehedinge.
Hoffmeyer, Proprietær, Lystrupgaard pr. Slangerup.
Holck, I. v., Skovrider, Nykøbing F.
Holm, Olaf, Brygmester, Horsens.
Holstein-Ratlou, C. F. E. v., Hofjægermester, R., Bredgade 65.
Holstein, Vagn, stud. art., Sagasvej 14.
Hvolby, P., Kontorist, Strandvej 30 A, Aarhus.
Hørring, R., Mag. scient., Rømersgade 7.
Iahn, K. R., Læge, Vestergade 26.
Ingerslev, Herredsfoged, Holbæk.
Irminger, J., Stationsforstander, Assens Station, Fyen.
Jacobsen, A., Naturaliehandler, Frederiksborggade 5.
Jacobsen, Sparekassedirektør, Randers.
Jansen, O. F., Kontorchef i Finansministeriet, Rdr. af Dbg., Tordenskjoldsgade 3.
Jensen, Adolf, Mag. scient., Kirsteinsgade 2.
Jensen, Alfred, Birkefuldmægtig, Sorø.
Jensen, C. Govertz, Redaktør, Mynstersvej 12.
Jensen, Magnus, Fabrikant, Vesterbrogade 109.
Jensen, O. Chr., Læge, Sorø.
Jensen, Sophus, Grosserer, Skovranke Hus, Gentofte.
Jeppesen, J. K., Lærer, Sejerslev Skole, pr. Nykøbing, Mors.
Jespersen, Ludvig, Skolediscipel, Carolinekilde, Odense.
Jespersen, P., Proprietær, Næsbyhoved, Odense.
Jessen, S. B., Kæmner, Slagelse.
Jónsson, Arni, Provst, Skutustadir, v. Myvatn, Island.
Juncker, Hj., Overretssagfører, Gl. Strand 40.
Jungersen, Hector, Professor, Dr. phil., R. p. p., Nørregade 10.
Jørgensen, A., stud. med., Ole Suhrsgade 17.
Jørgensen, Carl, Brygmester, Wiibroe's Bryggeri, Helsingør.
Jørgensen, F., Distriktslæge, Dr. med., Thisted.
Jørgensen, F., Proprietair, Bromme Møllegaard pr. Munkebjergby.

Jørgensen, Holger, Arkitekt, Strandvejen 35.
Jørgensen, Th., Skorstensfejer, Horsens.
Jünger, O., Ingeniør, Vedbæk.
Kabell, Aage, Tandlæge, Nyborg.
Kalff, cand. phil., Aalborg.
Kall, Rolff, Kaptain i Artilleriet, Husum.
Karsten, William, stud. jur., Kalkbrænderivej 5.
King, L., Kommunelærer, Nykøbing F.
Kirkegaard, Imm., cand. phil., Seminariet, Silkeborg.
Klem, Oscar, Apoteker, Hammel.
Klinge, H. C., Cand. theol., Kolding.
Klinge, M., Forretningsfører, Tøjhushavevej 6, Randers.
Knudtzon, Nic. H., Grosserer, Zoar. Fredensborg.
Knuth, E. C., Lehnsgreve, Knuthenborg pr. Maribo.
Koch, Carl, Valgmenighedspræst, Ubberup pr. Kalundborg.
Koefoed, Axel, Assistent i Finansm., Nyvej 10 A.
Koefoed, Einar, Magister scient., Bergen.
Koefoed, Fru Martha, Nyvej 10 A.
Koefoed, I., Inspektør, Borup Teglværk pr. Skævinge St.
Koefoed, I. P., Sagfører, Svaneke.
Kongsted, A. W., kgl. Skovfoged, Bjørstrup pr. Græsted.
Krabbe, Th. N., Læge, Dronning Elisabeths Allé 7.
Krische, Theodor, Univ. Buchh., Erlangen, Bayern.
Krogh, Arnold, Professor, R., Smallegade 45.
Krohn, H., Schmilinskystr. 54, Hamborg.
Kyhn, Knud, Kunstmaler, Vodrofsvej 13.
Kæstel, Richard, Latinskolediscipel, Nykøbing p. F.
Landbrugsministeriet ved Departementschef Wulff, Kmdr. af Dbg. og Dnbrg. M.
Landmark, Fiskeriinspektør, Christiania.
Landt, Johs., Kommunelærer, Hobro.
Larsen, C. S., Forstkandidat, Faaborg.
Larsen, Jens, Kommunelærer, Villa »Korlund«, Aalborg.
Larsen, Johs., Kunstmaler, Kerteminde.
Larsen, Jørgen, Godsejer, Gaardbogaard pr. Frederikshavn.
Larsen, Laurits, Inspektør, Dr. Priemesvej 6.
Larsen, Vilh., Skovrider, Rørdam pr. Eiby.
Lassen, Frøken, Astrid, Vejlø Præstegaard pr. Næstved.
Lassen, Skovrider, Charlottedal pr. Slagelse.
Lasson, G., Læge, Guldsmedgade 22, Aarhus.
Lehmann & Stage, Forlagsboghdl., Løvstræde 8.
Lehn, C. Lütken, Sognepræst, Hørby pr. Holbæk.
Lerche-Lerchenborg, C., cand. jur., Hofjægerm., Lehnsgreve, Lerchenborg pr. Kallundborg.
Liebmann, P., Læge, St. Kongensgade 108.
Lind, John, stud. pharm., Skive.
Lund, Georg, Forstkandidat, Herfølge.
Lund, Skovrider, Frisenborg pr. Hammel.

Lundgreen, Fr., Grosserer, Trondhjem, Norge.
Lüttichau, H., Hofjægermester, Viskum pr. Viborg.
Magnussen, Jul., Præparator, Zoologisk Have.
Manniche, A. L. V., Lærer, Gundsømagle pr. Ølstykke.
Marshal, A., Apotheker, Frøstrup.
Marcher-Korup, T., Premierløjtnant, Næstved.
Martens, Vilh., Ritmester, Østerbrogade 134.
Mathiassen, Therkel, Skolediscipel, Mullerup Skole pr. Slagelse.
Meyer, Carl, Læge, Øster Farimagsgade 30.
Meyer, Frk. Jenny, Kastelsvej 9.
Meyer, Fru Læge Carl, Øster Farimagsgade 30.
Meyer, Jenny, Frk., Kunstmalerinde, Gl. Kongevej 138.
Michaelsen, C., Lærer, Skibby.
Moltke, Aage, Greve, Forststuderende, Enighedsvej 12.
Moltke, Otto, Greve, Nørager pr. Ruds Vedby.
Monrad, F. D., Forstkandidat, Gl. Kongevej 15 B.
Mortensen, H Chr. C., Adjunkt, Viborg.
Mortensen, R. C., Skoleinspektør, Enghaveplads 21.
Mundt, Skovrider, Fredskovsminde pr. Sorø.
Müller, R., Justitsraad, Sorted. Dossering 95 B.
Møller, I. H., Landvæsenselev, Fannerupgaard pr. Kolind.
Moller, Jacob, Fuldmægtig, Odense Sodafabrik.
Møller, J. Mathias, Adjunkt, Guldsmedegade 40, Aarhus.
Naturhistorisk Forening for Aalborg ved Adjunkt Bøje.
Neergaard, Edvard, Godsejer, Førslevgaard pr. Fuglebjerg.
Neergaard, Petersen, C., kgl. Fuldmægtig, Cort Adelersgade 12.
Neergaard-Petersen, Proprietær, cand. jur., Vivebrogaard pr. Hadsund.
Neergaard, V. de, Godsejer, Gyldenholm pr. Slagelse.
Neve, S., Skoleinspektør, Skipper Clements Allé 12.
Nielsen, A. V., Læge, Amtssygehuset i Koldby pr. Hørdum
Nielsen, Chr., Overpolitibetjent, Nyelandsvej 4 B.
Nielsen, Edv., Grosserer, Nørrevoldgade 80.
Nielsen, E., Dr., Vemmelev pr. Faarlev.
Nielsen, G., Tandlæge, Helsingør.
Nielsen, H. P., Købmand, Dampmøllevej, Holbæk.
Nielsen, I. Chr., kgl. Fuldmægtig, Nyvej 10 A.
Nielsen, Knud, Seminarist, Ranum Seminarium pr. Løgstør.
Nielsen, Konservator, Frederiksgade, Aarhus.
Nielsen, Kristian, Rentier, Hvide Hus, Gl. Kongevej, Kolding.
Nielsen, P., Faktor, Ørebak, Island.
Nielsen, Plantør, Tved Plantage pr. Thisted.
Nielsen, Rasmus, Lærer, Tranekjær Realskole.
Nielsen, Skovfoged, Raadegaard pr. Ronnede.
Nielsen, Th., Direktør, Ronne.
Nilson, C. I., Gravør, Østergade 1.
Nørgaard, J. P., Boghandlermedhj., Østergade 16.
Obelitz, R., Forststuderende, Malmøgade 3.

Oberholser, Harry C., Biological Survey Washington D. C.
Olsen, C., Plantør, Emmedsbo, Grenaa.
Olsen, C.. Typograf, Slotsgade 81, Nykøbing p. F.
Olsen, O. C., Sognefoged, Villingerød pr. Esrom.
Olsen, R. Jul., Assistent v. Statsbanerne, Jagtvej 17 A.
Oppermann, H. G., Skovrider, Visborggaard pr. Skelund.
Otterstrøm, L. N. H., Skolebestyrer, Hollændervej 5.
Ottosen, Førstkandidat, Rold pr. Arden.
Palmén, I. A., Professor, Helsingsfors, Finland.
Paludan, Aage. Bygmester, Viborg.
Pedersen, Carl, Apotheker, Karise.
Pedersen, Kr., Kommunelærer, Viborg.
Pedersen, L., Stud. art., Taagehavegaard pr. Holmstrup.
Permin. Aage Chr., Discipel, Vesterbrogade 107.
Petersen, H., Proprietær, Holmstrupgaard pr. Brabrand.
Petersen, Johan, Kolonibestyrer, Angmagsalik.
Petersen, J. V., Bygningsinspektør, R., Odense.
Petersen, Kjer, Reservelæge, Dr. med., Øresundshospitalet.
Petersen, N., Maskinmester, Villakvarteret i Holbæk.
Petersen, O. G., Dr. phil., R., Professor ved Landbohøjsk., Martensens Allé 3.
Petersen, S. P., Assistent, Vesterbrogade 262².
Pirtzel, A., Apotheker, Helsinge.
Plum, P., Professor, Kmdr. af Dbg. og Dnbrg. M. p. p., St. Anna Plads 19.
Poulsen, cand. med., Bredgade 62.
Pyndt, O. P., Dyrlæge, Viborg.
Ralfe, P. G., The Parade, Castletown, Isle af Man.
Rambusch, Distriktslæge, Sjørup pr. Sparkjær St.
Rasmussen, C. A., Jonstrup Seminarium pr. Ballerup St.
Rasmussen, N. P., Dekorationsmaler, Gothersgade 137.
Regenburg, C., Bankchef, Vesterbrogade 94.
Reimer, Chr. L., Købmand, Viborg.
Remvig, Dr., Haslev.
Rendtorff, E., cand. phil., Lærer, Korsør.
Renvall, Thorsten, Lektor, Åbo, Finland.
Riis, A. Jørgen, Postexp., Roskilde.
Ring, K., Tandlæge, Køge.
Rosenkrantz, H.. Baron, Guldborg pr. N. Alslev.
Rossen, J., Læge, Bjerringbro.
Rosenius, P., Dr., Malmø.
Rosenørn Lehn, Lehnsbaron, Oreby pr. Sakskøbing.
Rothstein, I., Forretningsfører, Raadhusstræde 15.
Rottbøll, J., Godsejer. Borglum Kloster pr. Vraa St.
Rubow, Carl, Direktør, Ny Toldbodgade 6.
Rømeling, C. W., Løjtnant, Kolding.
Salto, Aage, stud. med., Kronprinsensvej 3.
Saxtorph, Sylvester, stud. art., Hillerød.

Scavenius, S., cand. jur., Klintholm pr. Borre.
Schaaning, H. Tho. L., Ovre Pasvik, Langfjorddal, Syd Varanger.
Schaarup, Carl, Afdelingschef, Jacob Danefærdsvej 12.
Scheel, H., Kontorist, Villa »Carmen«, Charlottenlund.
Scheel, J., Konservator, Zoologisk Museum, København.
Scheller, Carl, Stenhuggerm., M. f. D. R., Toldbodvej 26.
Schiøler, Fru E. D. Lehn, Fredericiagade 57.
Schioler, E. Lehn, Vexellerer, Fredericiagade 57.
Schiøller, Kaj, Grosserer, Premierl., Tordenskjoldsgade 25.
Schiott, Julius, Direktør, R. p. p., Zoologisk Have.
Schmidt, Anna, Frk., Mynstersvei 5.
Schmidt, Hans, Bygmester, Nørre Ørslev, Nykøbing F.
Schmidt, Louise, Frk., Østerbrogade 11.
Schornstein, Max, Præst for d. mos. Trossamfund, Dr. phil., Vendersgade 29.
Schou, Sven, Kunstmaler, Havnø pr. Hadsund.
Seeger, C. D., kgl. Skovfoged, Naaege pr. Silkeborg.
Seehusen, Viktor L., Apotheker, Vesterbrogade 124.
Sixhøi, J. C., Adjunkt, Viborg.
Skovgaard, Peter, stud. polyt., Rosenvængets Hovedvej 27.
Späth, Joh., Fuldmægtig, Amagerbrogade 151.
Späth, Frk. Helga, Amagerbrogade 151.
Späth, Frk., Karen Margrethe, Amagerbrogade 151.
Stamm, R. H., Mag. scient., Larslejstræde 9.
Stapel, L., Forpagter, Taarnholm pr. Korsør.
Stein, J., Overlæge, Skørping.
Stokkebye, Poul, Grosserer, Puggaardsgade 4.
Strange, T., Landbrugsk., Lundgaard pr. Langaa.
Strubberg, A., cand. mag., Havnegade 49.
Suhr, Fru Sigrid, Strandboulevard 60.
Suhr, H. P. O., Vexellerer, Strandboulevard 3.
»Svalen«, Foreningen, ved Fru Oberstinde Malvina Mehrn.
Svanholm, Overretssagfører, Aalborg.
Svendsen, Helge, Forstk., Bankdirektør, Thygeslund pr. Hadsund.
Svendsen, J., Konsul, Hvidehus pr. Gjentofte.
Sünckenberg, Fr., Apotheker, Storehedinge.
Sæmundsson, Bjarni, Adjunkt, Reykjavik.
Søderberg, Vilh., Maler, Gothersgade 77.
Søltoft, V., Godsejer, Tyrrestrup pr. Horsens.
Taaning, Aage Vedel, Ranum.
Tage-Hansen, Forststuderende, »Skrænten«, Aarhus.
Thestrup, Læge, Karise St.
Thome, Joh., cand. pharm., Fabriksbestyrer, Græsvik, Frederikstad, Norge.
Thorsoe, H., kgl. Skovfoged, Lille Bogeskov pr. Ringsted.
Thuesen, Konservator, Skomager, Randers.
Ticehurst, C. B., Dr., The college Guys Hospital, London S. E.
Topsø, Dr., Sindssygeanstalten, Aarhus.

Torup, Fr., cand. philol., Gl. Kongevej 154.
Traustedt, Læge, Gjedsted, Jylland.
Trier, Th., Vexellerer, Højbroplads 6.
Tusch, L. Jensen-, kgl. Skovfoged, Lindesbjerghus pr. Aakirkeby.
Tutein, Frk. Emmy, Poul Møllersvej 8.
Ulrich, J., Dr. med., Østerbrogade 16.
Ulrik, Per, Ellehuset, Fredensvej, Charlottenlund.
Valentiner, A., Godsejer, Christianshøj pr. Rønnede.
Vindeløv, O., Dr., Frederiksberg Hospital.
Wahl, Vald., Sognepræst, Arninge pr. Nakskov.
Wandall, J. S., Korpslæge, Nørregade 28.
Warming, C. E., Kll. Kollektor, Kolding.
Wasenius, Ernst, Tandläkare, Helsingfors, Finland.
Weber, E., cand. jur., Sortedamsdosseringen 29.
Wedege, S., Bogtrykker, Walkendorfsgade 7.
Wedell-Wedellsborg, G., Baron, Kammerherre, Oberst af Rytteriet, Kmdr. af Dbg. og D. M. p. p., Hellerupgaard pr. Hellerup.
Wedel, P., est. Notarius publ., Classensgade 34.
Wedel-Wedellsborg, R., Baron, Malmøgade 4.
Wegge, H. C., Læge, Gasværksvej 10.
Weibüll, Overretssagfører, Colbjørnsensgade 3.
Weis, Henning, Discipel, Nyelandsvej 84.
Weismann, C., Skovrider, Skørping.
Wesenberg-Lund, Dr. phil., Fortunvej 5, Lyngby.
Wind, Holger, Maskinist, Colbjørnsensgade 14.
Winge, Herluf, Mag. scient., Viceinspektor v. Zoologisk Museum.
Winkel, P., stud. polyt., Laurbjerg, Jylland.
Winkel, S., Godsejer, Dybvad Hovedgaard pr. Dybvad.
Winterberg, A., Assistent i den kgl. grønlandske Handel.
With, E., Bankassistent, Bredgade 77.
Wøldike, Knud, Herredsfoged, Rønne.

2. AARGANG HÆFTE I

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

REDIGERET AF

O. HELMS

Kjøbenhavn December 1907

INDHOLDSFORTEGNELSE

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

AARGANG 2, HÆFTE I

H. H. THIELES BOGTRYKKERI. KØBENHAVN

2. AARGANG HÆFTE II

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

REDIGERET AF
O. HELMS

Kjøbenhavn Marts 1908

Indhold:

Paa Grund af Pladsmangel har flere Artikler, Anmeldelser og Foreningsmeddelelser maattet udgaa af dette Hefte. 40 ny Medlemmer er tilkomne.

H. H. THIELES BOGTRYKKERI. KØBENHAVN

2. AARGANG HÆFTE III

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

REDIGERET AF

Kjøbenhavn **O. HELMS** Juni 1908

INDHOLDSFORTEGNELSE

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

AARGANG 2, HÆFTE III

Redaktionens Adresse er for Fremtiden:

Overlæge O. HELMS,

Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord

pr. Pejrup.

H. H. THIELES BOGTRYKKERI. KØBENHAVN

2. AARGANG HÆFTE IV

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

REDIGERET AF

O. HELMS

Kjøbenhavn September 1908

INDHOLDSFORTEGNELSE

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

AARGANG 2, HÆFTE IV

Redaktionens Adresse er for Fremtiden:

Overlæge O. HELMS,

Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord

pr. Pejrup.

H. H. THIELES BOGTRYKKERI, KØBENHAVN

